

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 3/2023

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ	4
Тълкувателно решение № 1 от 14.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1/ 2022 г., ОСТК, докладчик съдията Ирина Петрова	4
Тълкувателно решение № 2 от 14.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 2/2022 г., ОСТК, докладчик съдията Татьяна Върбанова	5
Тълкувателно решение № 1 от 15.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1/2020 г., ОСГК, докладчик съдията Велислав Павков.....	9
Тълкувателно решение № 3 от 28.03.2023 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2020 г., ОСГТК, докладчик съдията Борис Илиев	11
II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ	23
Решение № 94 от 6.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 105/2023 г., I н. о., докладчик съдията Татьяна Грозданова	23
Решение № 100 от 9.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 904/2022 г., III н. о., докладчик съдията Мария Митева.....	26
Решение № 102 от 10.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 8/2023 г., I н. о., докладчик съдията Христина Михова	38
Решение № 50007 от 27.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 401/2022 г., III н. о., докладчик председателят Красимира Медарова	42
Решение № 50166 от 7.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 615/2022 г., I н. о., докладчик съдията Шекерджиев.....	51
Решение № 50183 от 28.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 598/2022 г., I н. о., докладчик председателят Ружена Керанова	58
III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ	64
Решение № 25 от 28.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3551/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Мария Христова	64
Решение № 50017 от 2.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2518/2022 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова.....	70
Решение № 50018 от 22.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1849/2022 г., I г. о., докладчик председателят Бранислава Павлова	73
Решение № 50019 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 809/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова.....	75
Решение № 50021 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2130/2022 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	80
Решение № 50022 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1806/2022 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	82

Решение № 50023 от 9.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1537/2022 г., III г. о., докладчик съдията Филип Владимиров	85
Решение № 50024 от 27.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 978/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова.....	91
Решение № 50029 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2279/2022 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева.....	95
Решение № 50034 от 22.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1375/2022 г., I г. о., докладчик председателят Маргарита Соколова	101
Решение № 50035 от 23.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2446/2022 г., I г. о., докладчик съдията Светлана Калинова.....	106
Решение № 50037 от 29.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2691/2022 г., I г. о., докладчик съдията Светлана Калинова.....	113
Решение № 50038 от 1.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2093/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев	122
Решение № 50040 от 1.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1820/2021 г., IV г. о., докладчик председателят Веска Райчева	125
Решение № 50287 от 27.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1317/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Мими Фурнаджиева	126
Решение № 50292 от 20.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 73/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Десислава Попколева.....	128
IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	132
Решение № 20135 от 28.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1056/2021 г., II т. о., докладчик съдията Петя Хорозова	132
Решение № 50012 от 21.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 180/2022 г., II т. о., докладчик председателят Емилия Василева.....	135
Решение № 50013 от 24.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 855/2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаучкова	141
Решение № 50022 от 21.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 2697/2021 г., II т. о., докладчик съдията Камелия Ефремова	150
Решение № 50025 от 21.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 29/2022 г., I т. о., докладчик съдията Ирина Петрова.....	154
Решение № 50156 от 15.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1243/2021 г., II т. о., докладчик съдията Иво Димитров.....	161
Решение № 50158 от 29.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1156/2021 г., II т. о., докладчик съдията Петя Хорозова	166

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ

1. Тълкувателно решение № 1 от 14.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1/ 2022 г., ОСТК, докладчик съдията Ирина Петрова

Тълкувателно дело № 1/2022 г. е образувано по описа на Върховния касационен съд - търговска колегия на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ с разпореждане от 17.02.2022 г. на председателя на ВКС за приемане на тълкувателно решение по въпроса, посочен в сигнал, отправен на основание чл. 54, ал. 1, т. 4 ЗСВ от Инспектората към Висшия съдебен съвет, в който се поддържа наличие на противоречива съдебна практика, а именно: **„Какви обстоятелства съдът трябва да изследва и да взема предвид при разглеждане на исканията в производствата по чл. 536, ал. 1 ГПК вр. чл. 19 ЗТРРЮЛНЦ?“**

От комисията, определена по реда на т. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения (приети с решение на Пленума на ВКС от 15.11.2016 г.), е представен доклад, в който е застъпено становище, че е налице хипотезата на т. 7.2. от Правилата - за недопустимост на искането поради липса на противоречие в съдебната практика, и е направено предложение за отклоняване. Въз основа на него, с разпореждане от 03.01.2023 г. председателят на ВКС е насрочил делото в заседание на Общото събрание на търговска колегия за проверка на допустимостта на искането, по което е образувано тълкувателното дело.

Общото събрание на съдиите от търговска колегия на Върховен касационен съд, като се запозна с предложението на комисията за отклоняване на основание т. 7.2 от Правилата на искането поради отсъствие на предпоставките на чл. 124, ал. 1, предл. първо ЗСВ за приемане на тълкувателно решение по поставения въпрос, като съобрази, че в предложението на комисията детайлно е анализирана представената от Инспектората към ВСС съдебна практика и по-конкретно - съдебните актове, с които е оставено без уважение искането за спиране на регистърно производство на основание чл. 536, ал. 1, т. 1 ГПК във вр. с чл. 19, ал. 6 ЗТРРЮЛНЦ, констатира следното:

Необходимостта от приемане на тълкувателно решение в сигнала се обосновава с установена противоречива практика на окръжни (първоинстанционни) и апелативни (при осъществяване на институционален контрол по отношение на определението на окръжния съд по чл. 536, ал. 1, т. 1 ГПК) съдилища по поставения въпрос при произнасяне по искания за спиране на регистърното производство, но представените от вносителя ИВСС съдебни актове не обективират противоречиво разрешаване на поставения правен проблем.

В представените от ИВСС определения, с които е оставено без уважение искане по чл. 536, ал. 1, т. 1 ГПК, не се съдържат такива, в които решаващият състав да е извършвал преценка за допустимост по смисъла на чл. 129 и чл. 130 ГПК на исковото производство, обективизиращо спор относно правоотношение, което е условие за постановяване на заявено за вписване обстоятелства в ТРРЮЛНЦ. Липсват мотиви, че в производството по чл. 536, ал. 1, т. 1 ГПК се дублира проверката, която иският съд дължи по чл. 140 ГПК. Не е отречено, че тази проверка е изцяло в дискрецията на сезирания със спора съдебен състав. Въпросът за допустимостта на предявения иск е интерпретиран в ракурса на преценката за наличие на преюдициален спор, какъвто може да съществува само, ако е заявен при наличие на абсолютните процесуални предпоставки за съществуването и упражняването на процесуалното право на иск и при липса на отрицателните такива, установими пряко и единствено от текста на исковата молба.

Спрямо поставения въпрос от предложението, с което е сезирано ОСТК на ВКС, не се установява наличие на противоречиви изводи в тълкувателните мотиви на постановените съдебни актове, водещи до различно съдържание на крайния съдебен акт, поради което на основание т. 7.2. от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС, предложението за приемане на тълкувателно решение, по което е

образувано тълкувателно дело № 1/2022 г. на ОСТК на ВКС подлежи на отклоняване поради недопустимост на искането.

По изложените съображения Общото събрание на търговската колегия на Върховния касационен съд:

РЕШИ:

ОТКЛОНЯВА предложението на председателя на ВКС от 17.02.2022 г. за приемане на тълкувателно решение по въпроса, отправен от Инспектората към Висшия съдебен съвет за приемане на тълкувателно решение, а именно: „Какви обстоятелства съдът трябва да изследва и да взема предвид при разглеждане на исканията в производствата по чл. 536, ал. 1 ГПК вр. чл. 19 ЗТРРЮЛНЦ?“.

2.Тълкувателно решение № 2 от 14.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 2/2022 г., ОСТК, докладчик съдията Татяна Върбанова

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 19.05.2022 г. на Председателя на Върховния касационен съд на основание чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ и чл. 128, ал. 1 ЗСВ по предложение на състав на Върховния касационен съд, второ търговско отделение, направено с определение № 131 от 10.05.2022 г. по т. д. № 2347/2020 г., по следния въпрос:

„Основание ли е за спиране по реда на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК на производство по искове с правно основание чл. 57 от Закона за промишления дизайн във връзка с нарушение на правата върху промишлен дизайн наличието на висящо пред административен съд производство по обжалване на решението на председателя на Патентно ведомство на Република България за заличаване на регистрацията на същия промишлен дизайн?“

Налице е противоречиво разрешаване от различни състави на Върховния касационен съд, Търговска колегия на посочения правен въпрос, като са застъпени две противоположни становища, при отчитане идентичността на предвидените в чл. 30 от Закона за промишления дизайн правни последици от заличаването на регистрацията на промишления дизайн и последиците от отмяната и заличаването на регистрацията на марка, регламентирани в чл. 38 от Закона за марките и географските означения /чл. 28 ЗМГО-отм./.

В първата група съдебни актове се приема, че след като отмяната и заличаването на регистрацията не засягат изпълнените влезли в сила решения по искове за установяване на нарушението на правото върху промишлен дизайн, респ. правото върху търговска марка, то производството по тези искове не следва да се спира на основание преюдициалност на спора за заличаване на регистрацията, тъй като това би имало за последица осуетяване изпълнението на решенията за установяване на нарушението, което е в противоречие с чл. 30, ал. 2, т. 1 ЗПД, респ. с чл. 28, ал. 4, т. 1 ЗМГО - отм., сега чл. 38, ал. 4, т. 1 ЗМГО.

В друга група определения е застъпено становището, че доколкото заличаването на регистрацията на дизайна има действие от датата на подаване на заявката, ако в хода на производството по предявени искове по чл. 57 ЗПД дизайнът, чието нарушаване се твърди, бъде заличен с решение на Патентно ведомство и по оспорването на това решение е налице висящо производство пред административния съд, последното се явява преюдициално по отношение на производството по исковете за нарушение и обосновава спиране на исковете по реда на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК.

Общото събрание на Търговската колегия на ВКС намира за правилно второто становище по следните съображения:

Промишленият дизайн е един от обектите на правото на интелектуална собственост.

Съгласно Закона за промишления дизайн /ЗПД/ промишленият дизайн е видимият външен вид на продукт, или част от продукт, получен по промишлен или занаятчийски начин, определен от особеностите на формата, линиите, рисунъка, орнаментите, цветовото съчетание или комбинация от тях. Посочените белези на промишления дизайн съответстват на дефиницията, дадена в Директива 98/71/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно правната защита на индустриални дизайни, възпроизведена и при унифициране на правото на закрила на регистрирани и нерегистрирани промишлени дизайни на Общността съгласно Регламент (ЕО) № 6/2002 г. на Съвета от 12 декември 2001 г. и Регламент (ЕО)2245/2002 на Комисията за неговото прилагане. С Директивата се цели сближаването на законодателствата в държавите-членки на ЕС, пряко рефлектиращи върху функционирането на вътрешния пазар, чрез: въвеждане на идентични условия за придобиване на право върху регистрирани дизайни, осигуряване на правна закрила на дизайните, които са нови и имат индивидуален характер, и уеднаквяване на общия срок за защита на това право. В част от съображенията към Директивата изрично е предвидено, че държавите-членки трябва да останат свободни при приемането на процедурни разпоредби за регистрацията, подновяването и прекратяването на правата върху промишлени дизайни и на разпоредби за последствията от прекратяването на тези права. Директива 98/71/ЕО е транспонирана в Закона за промишления дизайн.

Съгласно ЗПД изключителното субективно право върху национален промишлен дизайн се поражда след регистрация в Патентното ведомство на Република България. При регистрацията се извършва формална експертиза на съдържанието на заявката и се установява датата на нейното подаване. Последната е от съществено значение, тъй като правото върху дизайн се придобива от датата на депозиране на заявката за регистрация и от същата дата започва да тече срокът на действие на регистрацията. Процедурата по регистрация се реализира само въз основа на материалите по заявката. Преценява се дали дизайнът се отнася до видимия външен вид на продукт или на част от продукт, дали продуктът, към който е включен или към който е приложен дизайнът, може да бъде получен по промишлен или занаятчийски начин, както и дали заявеният дизайн не е изключен от закрила поради противоречие с общественения ред или с добрите нрави. В ЗПД и в издадената по делегация Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на промишлен дизайн, приета с ПМС № 268 от 30.12.1999 г., не е предвидено провеждане на експертиза за новост и оригиналност на заявления за регистрация дизайн, нито извършване на служебна проверка за наличие на по-ранни права върху същия. При успешно провеждане на регистърното производство се издава решение за регистрация, в което се посочва и регистровият номер, под който дизайнът се вписва в Държавния регистър на дизайните.

Обхватът на експертизата по заявки за регистрация на национален промишлен дизайн съответства на предвидената в Регламент (ЕО) № 6/2002 г. експертиза за регистрация на промишлен дизайн на ЕС, извършвана от Службата по хармонизация на вътрешния пазар, сега Служба на Европейския съюз за интелектуална собственост. С оглед на този обхват, в Регламента изрично е установена презумпция за действителност на регистриран дизайн. Посочената оборима презумпция съществува и спрямо регистриран от българското Патентно ведомство национален промишлен дизайн.

Проверката за това дали дизайнът представлява видимата външна част на продукт или част от продукт, дали е нов и оригинален, дали не са били налице основания да се откаже регистрацията – например по съображения, че противоречи на обществения ред или на добрите нрави, се реализира едва в производство по заличаване на регистрацията пред Патентното ведомство. Процесуалноправната легитимация на лицата, които могат да предявят искане за заличаване на регистрацията, е изрично предвидена в чл. 29, ал. 1 и ал. 2 ЗПД, в зависимост от основанията за това. Допустимо е и служебно заличаване на регистрацията от Патентното ведомство, когато регистрираният дизайн не съответства на

законовата дефиниция за дизайн, или противоречи на добрите нрави или на обществения ред в страната. Исканията за заличаване на регистрацията на национален промишлен дизайн се разглеждат от Патентното ведомство, а решението на неговия председател подлежи на двуинстанционен съдебен контрол пред Административен съд – София–град и пред Върховния административен съд. В рамките на това производство съдът се произнася по валидността и законосъобразността на постановения индивидуален административен акт. При потвърждаване на решението на председателя на Патентното ведомство за заличаване регистрацията, с влязъл в сила съдебен акт, дизайнът престава да се ползва от закрила с обратна сила /*ex tunc*/ от момента за заявката за регистрация. Предвидените в чл. 30, ал. 1 ЗПД правни последици от заличаването на регистрацията съответстват на последиците от недействителността на промишления дизайн на Общността по смисъла на чл. 87, вр. чл. 26, § 1 от Регламента. От обратното действие на заличаването на регистрацията в ЗПД са въведени две изключения: влезлите в сила решения по искове за нарушение, доколкото са били изпълнени преди заличаването /чл. 30, ал. 2, т. 1 и лицензионните договори, доколкото са изпълнени преди заличаването, освен ако е уговорено друго /чл. 30, ал. 2, т. 2/. Посочените правни последици са неприложими при прекратяване действието на регистрацията поради изтичане на срока на нейното действие или при отказ на притежателя на правото върху дизайн. При последните две хипотези правото върху дизайн също се погасява, но то настъпва *ex tunc*, считано от съответното вписване в Държавния регистър на промишлените дизайни.

Гражданскоправната защита при нарушение на правото на национален промишлен дизайн е подробно регламентирана в Глава пета от ЗПД. Със самостоятелно право на защита разполагат притежателят на това право и лицензополучателят на изключителна лицензия. В разпоредбата на чл. 57, ал. 1 ЗПД законодателят е предвидил четири самостоятелни иска: установителен иск за установяване на факта на вече извършено нарушение; осъдителен иск за преустановяване на съществуващо неправомерно използване на дизайна и предотвратяване на бъдещо нарушаване на права на притежателя на дизайна; осъдителен иск за заплащане на обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, настъпили в резултат на нарушението, и за изземване и унищожаване на продуктите, предмет на нарушението, както и на средствата за неговото извършване. Съобразно общото правило за разпределение на доказателствената тежест между страните, по първите два иска ищецът следва да докаже правопораждащия юридически факт на претендираното право върху дизайн, както и да установи извършено от ответника нарушение на това право, а при обективно кумулативно съединен иск за заплащане на обезщетение за произтичащи от нарушението имуществени и/или неимуществени вреди – да докаже тези вреди. В чл. 57, ал. 2 ЗПД е въведена несамостоятелна искова защита, изразяваща се във възможността за предявяване и на искане: за предаване на продуктите, предмет на нарушението; за заплащане на разходите, свързани със съхранението и унищожаването на продуктите, предмет на нарушението и за разгласяване за сметка на нарушителя на диспозитива на решението на съда в два всекидневника и в часови пояс на телевизионна организация с национално покритие, определени от съда.

За разлика от въведената в Регламент (ЕО) № 6/2002 г. възможност за ответника по искове за нарушение на права върху регистриран дизайн на ЕС да оспори чрез насрещен иск действителността на правото върху дизайн на ищеца, като твърди наличие на основания за отказ за регистрацията му, националният ни законодател не е регламентирал такова процесуално право, поради разликата в компетентността на съда. Съдът, който се произнася по искове за нарушения на правото върху дизайн е гражданският съд, а административният съд се произнася по заличаването на регистрацията на дизайн. От друга страна, специалното административно производство пред Патентното ведомство и съдебният контрол по реда на Административно процесуалния кодекс, изключват

възможността за инцидентно произнасяне по законосъобразността на индивидуалния административен акт по заличаване на регистрацията на дизайн в рамките на висящо исково производство за нарушения на същия дизайн. Единствената защита на ответника срещу активната легитимация по искове за нарушение е да заяви искане пред Патентното ведомство за заличаване на регистрацията на дизайна при допуснати пороци при регистрацията.

Независимо от правните последици от заличаване на регистрацията на промишлен дизайн и от предмета на делото по спор за нарушение, в закона не е предвидена специална процесуалноправна норма, задължаваща съда, пред който е висящо делото за нарушение на право върху промишлен дизайн, да спре производството, когато е висящо и административно дело по заличаване на същия дизайн. Такава норма е въведена само в Закона за патентите и регистрацията на полезните модели – чл. 64, ал. 2. С нея се вмения задължение за съда да спре исковото производство не само при висящо административно производство в неговата съдебна фаза, а още от момента на подаване на искането в Патентното ведомство за обявяване недействителност на патента или за заличаване на регистрацията на полезен модел.

Липсата на уредба на процесуалноправните въпроси при едновременна висящност на взаимно обусловени производства – исково производство за защита на правото върху дизайн при твърдяно негово нарушаване и административно производство за заличаване на същия дизайн, предпоставя извършването на преценка за приложение на общата разпоредба на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК. В тълкувателната практика на ВКС, обективирана в: ТР № 1/2017 г. от 09.07.2019 г., ТР № 2/2014 г., ТР № 8/2013 и ТР № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС, са разяснени предпоставките за спиране на исково производство на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК. Според дадените от Общото събрание на двете колегии тълкувания, посоченото основание за спиране на производството по делото е налице при наличие на висящ процес относно друг спор, който е преюдициален и по който със сила на пресъдено нещо ще бъдат признати или отречени права или факти, релевантни за субективното право по спряното производство. Разяснено е, че връзката между делата по смисъла на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК е обективната зависимост между две спорни правоотношения в съотношение на обуславящо и обусловено, която пряко касае допустимостта или основателността на иска по обусловеното дело. Наличието на обуславящо дело, без значение от неговия вид /гражданско, административно, наказателно/ и от момента на образуването му, актът по което следва да бъде зачетен от съда по обусловения иск с оглед разпоредбите на чл. 297, чл. 298, чл. 300 и чл. 302 ГПК, съставлява абсолютна отрицателна предпоставка за упражняването на правото на иск и за развитието на процеса по обусловеното дело.

Изложените по-горе съображения налагат извода, че висящото пред административен съд производство по оспорване на решението на председателя на Патентно ведомство по заличаване на регистрацията на дизайн е преюдициално спрямо исковото производство за нарушение на права върху същия дизайн. Предоставянето на защита по иск за нарушение е обусловено от съществуването на субективното право върху дизайн. Евентуалното заличаване на регистрацията на дизайна с влязло в сила решение би довело до отпадане с обратна сила на предявеното за защита право, поради което изходът от административното дело е обуславящ за исковото производство по чл. 57 ЗПД. В тази хипотеза, първоинстанционният и въззивният граждански съд следва да постановят спиране на производството по делото до приключване на административното дело на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК. Отказът на съда да спре производството по иск/искове за нарушение на правата върху дизайн би довел до пълно лишаване на ответника от правото му на защита, съответно до съществено нарушаване на закрепения в чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС принцип за право на ефективни правни средства за защита и справедлив съдебен процес. Този принцип предпоставя, че правните субекти

трябва да разполагат с ефективна съдебна защита на правата, които черпят от правовия ред на ЕС.

Спирането на производството по искове за нарушение на правата върху дизайн до приключване на преюдициалното административно дело, не би довело до непропорционална и нетърпима намеса, която да накърни самата същност на правото върху дизайн, или да застраши правата на ищеца. Действително, правото на интелектуална собственост и неговата защита, част от правото на собственост, е сред гарантираните в правния ред на ЕС основни права /чл. 17 от Хартата/. Принципът на защита на основното право на собственост в рамките на правото на ЕС не е абсолютен, в какъвто смисъл е практиката на СЕС – така например, решенията по дела С-347/03, С-154/04 и др. Отделно от това, при направено искане за спиране на исковото производство или при констатация на съда за наличие на предпоставките по чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК, ищецът може да поиска налагане на предвидените в чл. 57ж ЗПД привременни мерки – забрана за извършване на действия, за които се твърди, че съставляват неправомерно използване на дизайн, изземване на продукти, за които се твърди, че имат неправомерно използван дизайн, изземване на доказателства, от значение за доказване на нарушението, запечатване на помещението, в което се твърди, че се извършва нарушението и др.

Предвиденото в чл. 30, ал. 2, т. 1 ЗПД изключение от ретроактивното действие на заличаването на регистрацията, според което заличаването не засяга влезлите в сила решения по искове за нарушение, доколкото са били изпълнени, не опровергава становището за приложимост на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК. Предпоставките за посоченото изключение са ясни и не могат да се съотнесат към хипотеза на висящност на производство по искове за нарушение. При въвеждане на това изключение в ЗПД всъщност са отчетени спецификата на обекта на закрила и видовете искове, чрез които се осъществява гражданскоправната защита при нарушение на права върху дизайн, включително и необратимите последици от изпълнението на влязло в сила решение за уважаване на искове за нарушение.

Нормата на чл. 30, ал. 2, т. 1 ЗПД би могла да се преценява само с оглед възможността за инициране на извънстанционен контрол на влязло в сила решение за нарушение на правото върху дизайн при наличие на ново обстоятелство – влязло в сила решение по иск за заличаване на същия дизайн. Тази норма е специална, тъй като е относима само към решение по иск за нарушаване на права върху промишлен дизайн. С нея се отрича възможността за отмяна на решението по искове по чл. 57 ЗПД, когато то е изпълнено и се дерогира приложението на общата норма на чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК. Недопустимостта на отмяната на влязло в сила и изпълнено решение, постановено по искове за нарушение на права върху дизайн, е в съответствие с принципа на правната сигурност.

По изложените съображения, на основание чл. 124, ал. 1, т. 2 от ЗСВ Общото събрание на Търговската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

Наличието на висящо пред административен съд производство по обжалване на решението на председателя на Патентно ведомство на Република България за заличаване на промишлен дизайн е основание за спиране по реда на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК на производството по искове с правно основание чл. 57 от Закона за промишления дизайн.

3.Тълкувателно решение № 1 от 15.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1/2020 г., ОСГК, докладчик съдията Велислав Павков

Тълкувателно дело № 1/2020 г. е образувано с разпореждане от 26.02.2020 г. на Председателя на ВКС, съгласно заповед № 466/20.02.2020 г. въз основа на искане от Министъра на правосъдието по чл. 125 ЗСВ за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос: „**При отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи приложими ли са разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата /в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба/ или следва да се прилагат разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове?**“

По този въпрос в съдебната практика са формирани две становища. Първото становище е, че ЗМВР е специален нормативен акт, регламентиращ статута на служителите, работещи в системата на МВР, което обосновава различен метод на правно регулиране на работното време и трудовото възнаграждение и че в него няма препрощаща норма, която да даде основание да се прилагат субсидиарно разпоредбите на КТ и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове, в т. ч. и НСОПЗ.

Второто становище е, че в ЗМВР /Закон за Министерство на вътрешните работи / и приложимите към него наредби е налице празнота на закона, липсва регламентацията относно преобразуването на часовете положен нощен труд в дневен с коефициент 0.143 и поради това следва да се прилага правилото на чл. 9, ал. 2 НСОПЗ /Наредба за структурата и организацията на работната заплата/.

Общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище по следните съображения:

Съгласно чл. 46, ал. 2, изр. 1 ЗНА, за да се приложи правна уредба по аналогия са необходими определени предпоставки, които следва да бъдат разгледани предвид отговора на поставения въпрос. Първата предпоставка е празнота в закона. В случая ЗМВР не съдържа празнота относно продължителността на работното време на служителите в МВР, изразено в брой на часовете. Този извод се налага от анализа на чл. 187, ал. 1 ЗМВР. Нормата е императивна и предвижда, че нормалната продължителност на работното време е 8 часа. По смисъла на чл. 187, ал. 1 ЗМВР, „8 часа дневно“ означава 8 астрономически часа, независимо от частта на денонощието, в която работният ден се разполага – през деня, в неговата „светла“ част и през нощта – в неговата „тъмна“ част, в последната хипотеза от 22 часа до 6.00 12 часа. Съпоставката на нормите на чл. 187, ал. 1 и 3 ЗМВР с чл. 140 КТ показва, че разпоредбите на ЗМВР установяват по – голяма продължителност на работното време на нощния труд на служителите от МВР в сравнение с тази на работниците и служителите по трудово правоотношение. Различието – установената с разпоредбите на ЗМВР по – голяма продължителност на работното време на нощния труд за служителите от МВР се аргументира с основните функции на МВР, регламентирани в чл. 2, ал. 1 ЗМВР. Разпоредбите на чл. 179 и чл. 187, ал. 9 ЗМВР са делегиращи законови норми, които предвиждат условията и редът за полагане на нощен труд, включително отчитането му и заплащането да се извършват със съответните актове – наредба и заповед. С последната, представляваща индивидуален административен акт се предвижда министърът на вътрешните работи да определя размера на възнаграждението за положен нощен труд. Действително в издадените наредби липсва правило като това на чл. 9, ал. 2 НСОПЗ, но липсата е обяснима с волята на законодателя да не се създава норма за преобразуване на нощни часове в дневни. Не са налице и останалите две предпоставки за прилагането на чл. 46, ал. 2, изр. 1 ЗНА. Случаите по ЗМВР и по КТ не са сходни. Трудовото правоотношение е насочено към изпълнение на частен интерес, а служебното правоотношение се реализира за осъществяване на държавна власт, т. е. като вид правоотношения те са различни, а не сходни. Прилагането на НСОПЗ към въпросните служебни правоотношения не би обезпечило постигането на законова цел доколкото методите на регулиране на отношенията и заложената в чл. 187, ал. 1

ЗМВР воля на законодателя е да се прилага еднаква продължителност на работното време през деня и нощта - „8 часа дневно“, независимо от частта на денонощието, в която работният ден се разполага – през деня или през нощта. При разработването и приемането на ЗМВР, законодателя е имал предвид разбирането за спецификата на служебните правоотношения и равенството на гражданите пред закона, като неблагоприятните последици от полагането на нощен труд от служители на МВР се компенсира със съответните компенсаторни механизми - допълнително възнаграждение за прослужено време – чл. 178, ал. 1, т. 1 ЗМВР, по- голяма основен платен годишен отпуск /чл. 189, ал. 1 ЗМВР/, обезщетение при прекратяване на служебно правоотношение /чл. 234, ал. 1 ЗМВР/, по – благоприятен режим за заплащане на извънреден труд /чл. 187, ал. 5, 6 и 7 ЗМВР/, липса на задължение за заплащане на осигурителни вноски и по – благоприятни условия за придобиване право на пенсия /чл. 69, ал. 2 КСО/, пенсиониране при условията на I категория труд /чл. 69 КСО/ и др.

Горното разрешение съответства и на правото на ЕС. По образуваното дело от Съда на Европейския съюз № С-262/20 по направено запитване от български съд, е налице произнасяне по относими към настоящото тълкувателно дело въпроси. С решението по това дело /т. 49, 51 и 55 се приема, че Директива 2003/88/ЕО не съдържа указание за дадена разлика или съотношение между нормалната продължителност на нощния труд и нормалната продължителност на труда през деня. Посочва се, че следва да се следи за това, за полагащите труд през нощта да има други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които позволяват да се компенсира особената тежест на този вид труд. Член 8 и чл. 12, б. „а“ от Директивата следва да се тълкуват в смисъл, че не се налага да се приема национална правна уредба, която да предвижда, че нормалната продължителност на нощния труд за работниците от публичния сектор като полицаите и пожарникарите, е по-кратка от предвидената за тях нормална продължителност на труда през деня.

Като извод съдът е приел, че чл. 20 и чл. 31 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат определената в законодателството на държава членка нормална продължителност на нощния труд от седем часа за работниците в частния сектор да не се прилага за работниците в публичния сектор, вкл. за полицаите и пожарникарите, ако такава разлика в третирането се основава на обективен и разумен критерий, т. е. е свързана с допустима от закона цел на посоченото законодателство и е съразмерно на тази цел /т. 80/.

По изложените съображения Общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

При отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи не са приложими разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата /в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба/ и следва да се прилагат разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове.

4.Тълкувателно решение № 3 от 28.03.2023 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2020 г., ОСГТК, докладчик съдията Борис Илиев

Делото е образувано от председателя на Върховния касационен съд с разпореждане от 20.02.2020 г. на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ по искане на председателя на Висшия адвокатски съвет за постановяване на тълкувателно решение по следния правен въпрос:

От кой момент поражда действие отмяната на ППВС № 3/18.11.1980 г., извършена с т. 10 от ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, и прилага ли се последното за вземания по изпълнително дело, което е образувано преди приемането му?

В проведено на 17.02.2022 г. заседание ОСГТК прие, че се налага преразказване на въпроса, по който да бъде дадено задължително тълкуване, в следния смисъл:

„Прилага ли се нормата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД в изпълнителния процес по изпълнителни дела за събиране на вземания, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС?“

По този въпрос е налице противоречива практика на отделни състави на Върховния касационен съд. В някои от посочените в искането на председателя на Висшия адвокатски съвет влезли в сила съдебни решения се приема, че нормата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД се прилага в изпълнителния процес по изпълнителни дела за събиране на вземания, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г. Според мотивите в тези актове задължителното тълкуване по ППВС № 3/1980 г. отпада едва от момента на обявяване на Тълкувателното решение, с което Постановлението е счетоно за загубило сила. Затова по изпълнителните дела, образувани за принудително събиране на вземания до обявяване на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС, не е текла погасителна давност на основание чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД. Давността за тези вземания е започнала да тече от 26.06.2015 г.

Други състави застъпват разбирането, че разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД не се прилага и по изпълнителни дела, образувани за принудително събиране на вземания преди 26.06.2015 г. Според тях Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС, с което е обявено за загубило сила ППВС № 3/1980 г., изрично приема в мотивите си, че от момента на влизане в сила на Конституцията на Република България /13.07.1991 г./ изпълнителният процес не може да се счита за „процес относно вземането“ по смисъла на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД. Поради това от посочения момент давността по образуваните за принудително събиране на вземания изпълнителни дела не спира да тече и с изтичане на съответния предвиден в материалния закон срок тези вземания се погасяват, независимо от даденото с ППВС № 3/1980 г. задължително тълкуване.

Общото събрание на гражданската и търговската колегия на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище.

Отговорът на поставения за тълкуване въпрос се предпоставя от принципното разрешение за действието на акта, с който предходно задължително тълкуване е обявено за изгубило сила, без тълкуваните закони да са отменени или съществено изменени. В правната теория се приема, че задължителните тълкувателни актове не съставляват правила за поведение, а само изясняват действителното съдържание на правна норма, по чието прилагане има противоречия или неясноти. Приема се също, че съдържанието на тълкуваната разпоредба е било такова, каквото е изяснено със задължителното тълкуване, още от момента на приемането ѝ. Така се обосновава ретроактивното действие на даденото задължително тълкуване. Разрешението обаче не може да е същото тогава, когато /без законите, предмет на тълкуване, да са отменени или съществено изменени/ задължителното тълкуване бъде изрично обявено за загубило сила с нов тълкувателен акт, който дава различно тълкуване. Законодателството не съдържа правила относно влизането в сила и действието във времето на тълкувателните актове, каквито норми са налице в ЗНА за нормативните актове. Затова разрешението следва да бъде дадено въз основа на основните принципи за последователност и предвидимост в правоприлагането. Следва да се съобрази, че даденото с предходен тълкувателен акт тълкуване на правната норма е задължително за органите на съдебната и изпълнителната власт, за органите на местното самоуправление, както и за всички органи, които издават административни актове /чл.

130, ал. 2 ЗСВ/. Те трябва да я прилагат в смисъла, посочен в тълкувателния акт и ако тълкуваната норма не е отменена или съществено изменена, нямат право да влагат в нея различен смисъл. Правните субекти, които не са адресати на задължителната сила на тълкувателните актове, също могат да изискват от съответния орган да съобрази решението си с тях, а ако не стори това - да оспорят постановените в нарушение на задължителното тълкуване актове по установения за това ред. По тези съображения до обявяването на задължителен тълкувателен акт с последващ такъв за загубил сила, обективизираното в него тълкуване не може да бъде пренебрегнато по съображения, че има съществена промяна в обществените условия. Затова следва да бъде прието, че последващите тълкувателни решения нямат, подобно на първоначалните, обратно действие, а започват да се прилагат от момента, в който са постановени и обявени по съответния ред. В този случай решението, с което се постановява тълкувателният акт, се състои от две части. С първата от тях се дава новото тълкуване на правната норма, а с втората се обявява за загубил сила предшестващият тълкувателен акт. Второто поражда действие от момента на обявяването на новия акт, поради което и от този момент предшестващият тълкувателен акт престава да се прилага. Затова установеното с новия акт тълкуване на правната норма ще може да бъде прилагано от съответните органи, за които то е задължително, по случаите, които са от тяхната компетентност, когато въпросът е отнесен за разрешаване до тях, след обявяването на новия акт или по такива, които са били заварени към този момент. В тези случаи, ако преди постановяване на новото тълкувателно решение са се осъществили факти, които са от значение за съществуващото между страните правоотношение, които са породили правните си последици, то тези последици трябва да бъдат преценявани с оглед тълкувателния акт, който е бил действащ към момента на настъпването на последиците.

Това разрешение се налага и предвид вече даденото от ВКС задължително тълкуване с Тълкувателно решение № 1 от 24.01.2022 г. по тълк. д. № 1/2018 г., ОСНК. В него е прието, че тълкувателните постановления на ВС, постановявани при действието на отменените Закони за устройство на съдилищата, могат да бъдат обявени за загубили сила от съответната колегия/колегии на ВКС. До отмяната им те са задължителни за съдилищата, тъй като с тях се извежда волята на законодателя относно тълкувания закон по общозадължителен и окончателен начин. Даденото с тях тълкуване е приложимо и при действащото законодателство, ако нормативната база не е претърпяла съществени изменения. То не е приложимо само ако постановленията на Пленума на ВС представляват указания до съдилищата, произтичащи от решения на конгреси или други висши форуми на политически партии, когато законите, предмет на постановените от Пленума на ВС тълкувателни актове, са отменени или съществено изменени, или по същия тълкувателен предмет е постановен нов тълкувателен акт на ВКС с противоположно или различно тълкуване. Тогава постановленията на Пленума на ВС не запазват своето действие. В тези три хипотези се касае за мълчалива отмяна на тълкувателния акт, поради което не е необходимо изричното му обявяване за загубил сила. Обявява се за загубило сила само постановление на Пленума на ВС, което не е мълчаливо отменено – т. е. запазило е действието си, но съответната колегия/колегии на ВКС намери, че даденото задължително тълкуване следва да се изостави. С Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС изрично ППВС № 3/1980 г. е обявено за загубило сила, следователно до този момент то не е било мълчаливо отменено и даденото с него тълкуване е било задължително. Това следва и от обстоятелството, че разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД, която е предмет на тълкуване с ППВС № 3/1980 г., не е изменяна от момента на влизане в сила на ЗЗД. При непроменена правна уредба, която е била подложена на задължително тълкуване, нито от органите по чл. 130, ал. 2 ЗСВ, нито от останалите правни субекти, които са адресат на тази норма, може да се изисква друго, освен да се съобразят с това тълкуване до обявяване на постановлението за

загубило сила.

Даденото разрешение е оправдано и с оглед практиката на Европейския съд по правата на човека /ЕСПЧ, решение от 19.02.2013 г. по делото Петко Петков срещу България, жалба № 2834/2006, решение от 10.01.2019 г. по делото Вълкова срещу България, жалба № 48149/2009 г./ . И по двете дела е констатирано нарушение на чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС поради автоматичното прилагане на ново задължително тълкуване по отношение на факти, осъществили се при действието на обявено за загубило сила тълкуване във връзка с приложението на чл. 30, ал. 2 ЗН.

Хипотезата, в която с Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г. е обявено за изгубило сила ППВС № 3/1980 г., е сходна с тази по посочените дела на ЕСПЧ. Нито нормата на чл. 30, ал. 2 ЗН, нито тази на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД са търпели изменения от момента на приемането им. Те са били подложени на задължително тълкуване в определен смисъл. Това тълкуване е изоставено впоследствие с нарочен следващ тълкувателен акт поради изменение в общественно–икономическите условия. Прилагането на новото тълкуване автоматично по отношение на факти, осъществили се при действието на старото задължително тълкуване, без да се вземат предвид неговите последици за засегнатите субекти, би било нарушение на чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС.

С оглед изложеното ОСГТК приема, че докато е траел изпълнителният процес относно вземанията по образувани преди обявяването на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС, изпълнителни дела, давност за тези вземания не е текла. За тях давността е започнала да тече от 26.06.2015 г., от когато е обявено за загубило сила ППВС № 3/1980 г.

По изложените съображения Общото събрание на гражданската и търговската колегия на ВКС

РЕШИ:

Погасителната давност не тече докато трае изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ по тълк. дело № 3/2020 г. на ОСГТК на ВКС

Съображенията за особеното мнение са следните:

Според тълкувателното решение погасителната давност не тече докато трае изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС.

Делото е образувано от председателя на Върховния касационен съд с разпореждане от 20.02.2020 г. на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ по искане на председателя на Висшия адвокатски съвет за постановяване на тълкувателно решение по следния правен въпрос:

От кой момент поражда действие отмяната на ППВС № 3/18.11.1980 г., извършена с т. 10 от ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, и прилага ли се последното за вземания по изпълнително дело, което е образувано преди приемането му?

В проведено на 17.02.2022 г. заседание ОСГТК прие, че се налага редактиране на искането, по което да бъде дадено задължително тълкуване, в следния смисъл:

„Прилага ли се нормата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД в изпълнителния процес по изпълнителни дела за събиране на вземания, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС?“

Според тълкувателното решение „.....до обявяването на задължителен тълкувателен акт с последващ такъв за загубил сила, обективизираното в него тълкуване не може да бъде

пренебрегнато по съображения, че има съществена промяна в обществените условия. Затова следва да бъде прието, че последващите тълкувателни решения нямат, подобно на първоначалните, обратно действие, а започват да се прилагат от момента, в който са постановени и обявени по съответния ред. В този случай решението, с което се постановява тълкувателният акт, се състои от две части. С първата от тях се дава новото тълкуване на правната норма, а с втората се обявява за загубил сила предшестващият тълкувателен акт. Второто поражда действие от момента на обявяването на новия акт, поради което и от този момент предшестващият тълкувателен акт престава да се прилага.“ Има позоваване на Тълкувателно решение № 1 от 24.01.2022 г. по тълк. д. № 1/2018 г., ОСНК на ВКС. Посочени са и две решения на ЕСПЧ - решение от 19.02.2013 г. по делото Петко Петков срещу България, жалба № 2834/2006 и решение от 10.01.2019 г. по делото Вълкова срещу България, жалба № 48149/2009 г. за които се твърди че „Хипотезата, в която с Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г. е обявено за изгубило сила ППВС № 3/1980 г., е сходна с тази по посочените дела на ЕСПЧ.“

В мотивите на ТР няма никакви съображения за възможността да има тълкувателно решение за тълкуване на друго такова, а именно Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС.

Искането за приемане на настоящото тълкувателно решение, включително и редактираното такова, е недопустимо поради липса на тълкувателен интерес от неговото постановяване. Тълкуваният акт може да бъде само закон. Тълкувателният акт има специфична цел - да разкрие смисъла, който органът, приел тълкувания акт, е вложил в него. Следователно тълкувателният акт цели да поясни тълкувания акт, така че съдържанието се в него правило за поведение да не буди съмнение у своите адресати. Тълкуването от ОСГТК не е дейност по създаване на ново правило, тъй като неговата цел е да открие точния смисъл на нормата, да осигури еднакво приложение на законите от съдилищата, като изясни, как следва да се разбира съдържанието на създадената от законодателя разпоредба.

В случая необходимостта от задължително тълкуване не се обосновава с противоречива или неправилна практика по тълкуването и прилагането на закон. В искането на председателя на Висшия адвокатски съвет са изложени твърдения за наличие на противоречива практика на отделни състави на ВКС по съобразяването на задължителните указания, дадени с т. 10 от ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС. Според разпоредбата на чл. 124 от Конституцията на Република България Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. ОСГТК на ВКС не е оправомощено нито от Конституцията, нито от ЗСВ да решава спорове относно съобразяването на задължителните указания, дадени с тълкувателни решения. Само в две от посочените решения на ВКС по чл. 290 ГПК, в искането на председателя на Висшия адвокатски съвет, е даден еднакъв отговор на въпроса: от кой момент поражда действие отмяната на ППВС № 3/18.11.1980 г., извършена с т. 10 от ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, и прилага ли се последното за вземания по изпълнително дело, което е образувано преди приемането му, респ. прилага ли се нормата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД в изпълнителния процес по изпълнителни дела за събиране на вземания, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС. Всички останали решения, в тълкувателната си част, са обсъждали съвсем различни въпроси. Възниква въпросът - допустимо ли е тълкуването на тълкувателни решения. Ако отговорът е положителен, то това означава възможност за обезсмисляне на задължителната сила на ТР на ВКС по чл. 130, ал. 2 ЗСВ и до безкрайна спирала от тълкувателни решения по тълкуването и прилагането на една и съща законова разпоредба. Така при всяко влязло в сила съдебно решение, с което по една или друга причина не са съобразени задължителните указания на ВКС, дадени с тълкувателно

решение, следва да е допустимо искане за приемане на ново ТР за повторно уеднаквяване на вече уеднаквена съдебна практика по прилагане на закона. Това е нарушаване правото на ефективен достъп до съд по чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС и на принципа на правна сигурност. Тълкувателните решения са тълкувателни актове, чрез които се извежда волята на законодателя относно тълкувания закон по общозадължителен и окончателен начин. След като бъде приет тълкувателният акт, спорове относно съдържанието на правилото за поведение не могат да се повдигат, защото би се обезсмислило това конституционно правомощие на ВКС.

При така приетото тълкувателно решение следва да се изложат и допълнителни съображения по въпросите, пред които ще се изправят тези, които трябва да изпълняват дадените с ТР указания.

Мотивите показват логическите връзки, които е направило ОСГТК, за да достигне до обективизираните в диспозитива изводи. В случая обаче няма обективно и разумно обяснение в мотивите на приетото ТР защо изпълнителният процес е съдебен процес по смисъла на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД за периода от влизане в сила на Конституцията на Република България на 13.07.1991 г. до 26.06.2015 г., а точно след тази дата вече не е такъв. Поначало изоставянето на съдебната практика, съдържаща трайно, съвпадащо тълкуване на едни и същи разпоредби, формирана по еднородни правни спорове, както и на имащата задължителен характер за съдилищата съдебна практика, се налага при промяна на обществените условия и законодателство. В мотивите не е посочено кои точно промени са обусловили необходимостта едва през 2015 г. да бъде изоставено занапред вече даденото тълкуване в ППВС № 3/18.11.1980 г. Без да е посочено естеството на настъпилите промени през 2015 г., които да изискват търсенето и намирането на нови правни разрешения по прилагането на закона и осъвременително тълкуване чрез създаване на нова съдебна практика, се поставя въпросът за обективната невъзможност за прилагане на приетото ТР. Това е така, защото ОСГТК на ВКС няма правомощия да осъвременява, променя и развива съдебната практика без обективни и разумни обяснения. Според практиката на ЕСПЧ, включително и двете посочени решения в ТР за осъждане на България, изоставянето на дългогодишна съдебна практика без ясно посочване на причините, само по себе си е в противоречие с доброто правораздаване. Не може без аргументи да се приема, че точно към 2015 г., много време след приемането на ППВС № 3/18.11.1980 г., има някаква неизвестна, съществена промяна на правните възгледи въз основа на установилите се в обществото нови убеждения, ценности и цели.

Поставеният за тълкуване въпрос в т. 10 на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС е: „Откога започва да тече нова погасителна давност за вземането, когато вискателят не е поискал извършването на изпълнителни действия в продължение на две години и изпълнителното производство е прекратено по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК (чл. 330, ал. 1, б. "д" ГПК отм.). Постановеният отговор в диспозитива е: „Когато вискателят не е поискал извършването на изпълнителни действия в продължение на две години и изпълнителното производство е прекратено по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК (чл. 330, ал. 1, б. "д" ГПК отм.), нова погасителна давност за вземането започва да тече от датата, на която е поискано или е предприето последното валидно изпълнително действие. Обявява за изгубило сила Постановление № 3/1980 г. на Пленума на Върховния съд“.

Оттук следва, че както поставеният въпрос, така и диспозитивът на т. 10 от ТР № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС се отнасят и за периода преди приемането му, защото обхващат действието на ГПК, отменен от 01.03.2008 г. В първата част от диспозитива на т. 10 от ТР в отговор на въпроса изрично е отбелязано, че се тълкува и разпоредбата на чл. 330, ал. 1, б. „д“ ГПК /отм./, а във втората е обявено за изгубило сила ППВС № 3/1980 год. - очевидно включително и при действието на ГПК /отм./. Систематичният прочит на двете части от диспозитива изключва възможността да се направи обоснован извод, че погасителната давност не тече докато трае

изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС. Разглеждането на двете части от диспозитива в тяхната взаимовръзка води до единствения възможен извод, че новата давност започва да тече от последното и прекъсване с надлежно извършено изпълнително действие или признание на вземането от длъжника, включително и преди датата 01.03.2008 г.

Целта на погасителната давност е съвременното упражняване на субективните граждански права. На кредитора чрез нея се отнема възможността да иска принудително осъществяване на своето право. Това става, след като длъжникът упражни правото си да погаси с волеизявление пред съд правото на иск или правото на принудително изпълнение на кредитора поради това, че то не е упражнено в определен от закона срок.

В приетото ТР няма никакви съображения по въпроса изпълнителният процес съдебен процес ли е по смисъла на разпоредба чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД след влизането в сила на Конституцията на РБ от 1991 г. и дали ако отговорът е положителен, то разпоредбата противоречи на Конституцията. Наличието на такива съображения е задължително, защото уреденото в чл. 5, ал. 2 от Конституцията непосредствено нейно действие оправомощава съда да прилага разпоредбите и. Съгласно § 3, ал. 1 ПЗР на Конституцията съдът, включително ОСГТК на ВКС по тълкувателни дела, е оправомощен да установява противоречието на заварените закони с Конституцията от 1991 г., като приложи пряко съответната конституционна разпоредба. Това в разглеждания случай означава да тълкува съобразено с Конституцията разпоредбата чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД в смисъл, че изпълнителният процес не е съдебен процес при действието на Конституцията от 1991 г.

Този извод следва и от последователната практиката на КС на РБ/ решение № 22 от 24.09.1998 г. по конст. дело № 18/1998 г. на КС на РБ; решение № 1 от 01.03.2012 г. по конст. дело № 10/2011 г. на КС на РБ; решение № 7 от 30.06.2020 г. по конст. дело № 11/2019 г. на КС на РБ и др./, че Конституцията на РБ от 1991 г. изключва категорично възможността да се възлагат правораздавателни функции на несъдебни органи, като са премахнати всички заварени от нея особени юрисдикции и е установен принципът, че "правораздаването се осъществява само от съдилища". Конституцията е възложила осъществяването на правораздаване на съдилищата. Следователно при действието на Конституцията от 1991 г. „процес относно вземането“ по смисъла на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД може да има само пред съд, не и пред друг орган, какъвто е съдебният изпълнител.

В същия смисъл е и задължителната практика на ВКС след влизане в сила на Конституцията от 1991 г. В мотивите на т. 4 и т. 14 на разглежданото Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е посочено, че след приемане на Конституцията от 1991 г. изпълнителният процес не е съдебен процес. В т. 4 е прието, че охранителните производства се развиват само пред съд, а съдебният изпълнител не е такъв и производството пред него не е съдебно. Според т. 14 при действието на новата Конституция особени юрисдикции не могат да съществуват.

В мотивите на т. 10 на ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС изрично е констатирана отмяната на ППВС № 3/1980 г. с влизане в сила на Конституцията на РБ през 1991 г. Изложени са ясни и подробни аргументи защо ППВС № 3/1980 г. е изгубило сила след влизането в сила на Конституцията от 1991 г. Посочено е конкретно, че в съдебната практика преди 1991 г. разрешенията, дадени с ППВС № 3/1980 г., се основават на съществуващите задължения на органите по принудително изпълнение да проведат служебно принудителното изпълнение до удовлетворяване вземанията на социалистическата държава и на социалистическите организации като кредитори. Тези съображения са в основата на ППВС № 3/1980 г., като тогава е прието при тълкуването на разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД, чл. 116, б. „б" и „в" ЗЗД и чл. 117 ЗЗД, че изпълнителният процес е също съдебен процес, поради което и погасителна давност не

тече докато трае изпълнителният процес относно принудителното осъществяване на вземането. При действието на Конституцията от 1991 г. в изпълнителния процес давността не спира, защото кредиторът може да избере дали да действа /да иска нови изпълнителни способности, защото все още не е удовлетворен/, или да не действа /да не иска нови изпълнителни способности/.

Само липсата на изричен диспозитив - „Констатира, че ППВС № 3/1980 г. мълчаливо/автоматично/ е загубило сила с влизане в сила Конституцията на РБ от 1991 г.“ не може да бъде довод по същество за това, че ПП е загубило сила едва през 2015 г. ТР е единство на диспозитив и мотиви. Въпрос само на правна техника и прецизност е да се посочи в диспозитива, а не в мотивите кога точно дадено ППВС е изгубило сила. Обстоятелството, че не в диспозитива, а в мотивите, е посочена датата, от която ППВС № 3/1980 год. мълчаливо/автоматично/ е загубило сила в никакъв случай не се отнася до ясното съдържателното и смислово значение на т. 10 на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 год. на ОСГТК като съвкупност от диспозитив и мотиви. Използването на същата не съвсем прецизна правна техника не е прецедент в тълкувателната практика на ВКС. Така например с тълкувателно решение № 2 от 2.07.2004 г. по тълк. д. № 2/2004 г., ОСГТК също изрично е обявена за изгубила сила т. 12 от ТР № 1/2001 г. на ОСГК на ВКС, макар от мотивите да е видно, че се касае за хипотеза на т. нар. мълчалива отмяна на предходно задължително тълкуване – поради промяна в законодателството /изменения в ГПК със ЗИД ГПК ДВ бр. 105/2002 год./.

За съдържанието на понятието „съдебен процес относно вземането“ по смисъла на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД значение имат и мотивите на Тълкувателно решение № 5 от 5.04.2006 г. на ВКС по т. д. № 5/2005 г., ОСГТК. В тях е прието, че за спирането на давността по тази разпоредба е необходимо да има съдебен процес относно вземането чрез предявяване на иск по реда на ГПК, или на граждански иск в наказателния процес. Изискването на закона е да е налице висящ съдебен процес относно вземането, а такъв процес изпълнителното производство не е.

Още пред повече от седемнадесет години - с мотивите на ТР № 3 от 12.07.2005 г. по тълк. дело № 3/2005 г. на ОСГТК на ВКС изрично е констатирано, че ППВС № 3/1980 г. е изгубило сила, защото изпълнителният процес не може да се определи като съдебен. Така ясно се отговаря на въпроса в какъв смисъл трябва да се тълкува разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД и то считано не от 26.06.2015 год., а от 13.07.1991 г.

В мотивите към т. 1 на Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2019 г. на ВКС по т. д. № 3/2016 год., ОСГТК изрично е прието, че с разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД е въведено изключение от общото правило за непрекъсваемост на давностните срокове, поради което тази разпоредба не може да се тълкува разширително.

В практиката на ВКС след 1991 г. последователно се приема, че давността изключва принудителното изпълнение, но пред съдебния изпълнител длъжникът не може да се позове на нея и съдебният изпълнител не може да я зачете (напр. решение № 186 от 19.06.2013 г. по гр. дело № 927/2012 г. на IV г. о. и решение № 37 от 24.02.2021 г. по гр. дело № 1747/2020 г. на IV г. о.). Ако се приеме, че ППВС № 3/1980 г. е изгубило сила чак през 2015 г., то следва, че до същия момент, на общо основание в индивидуалния изпълнителен процес, е можело да се упражнява правото на погасителна давност, защото изпълнителният процес е бил съдебен процес, но ВКС не е признавал такава възможност със задължителната си практика, основаваща се и на решения на КС на РБ.

Дори и да не съществуваше посочената многобройна задължителна практика на ВКС, която е в противоположен смисъл на настоящото ТР, то нито с ППВС от 1980 г., нито с ТР на ОСГТК на ВКС от 2023 г., може да се отмени прякото действие на Конституцията и конкретно в разглеждания случай разпоредбата на § 3, ал. 1 ПЗР на Конституцията. Според нея съдът, включително и ОСГТК при постановяване на ТР, е оправомощен да установява противоречието на заварените закони с Конституцията от 1991 г. ВКС е

длъжен да тълкува съобразено разпоредбата чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД в смисъл, че изпълнителният процес не е съдебен процес при действието на Конституцията от 1991 г. С посочените тълкувателни решения и решения, постановени по реда на чл. 290 ГПК, ВКС винаги е правил това преди постановяване на настоящото ТР. Чрез конформното тълкуване /съхраняващото закона тълкуване/, ВКС в продължение на повече от тридесет години е указвал по какъв начин да бъде разбрана и прилагана тази разпоредба, която може да има повече от един възможен смисъл, за да е в съответствие с Конституцията.

Приетото ТР поставя множество въпроси за съобразяването на задължителните указания, дадени с всички посочени по-горе ТР на ВКС за многогодишния период от влизане в сила на Конституцията на Република България на 13.07.1991 г. до 26.06.2015 г., с които разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД е тълкувана съобразено с Конституцията. Това от своя страна би нарушило принципа на правна сигурност в много по-голям обем от приложното поле на разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "ж" ЗЗД в индивидуалния изпълнителен процес. Остава открит и въпросът може ли ОСГТК да не се съобрази със задължителната практика на КС на РБ, според която Конституцията на РБ от 1991 г. изключва категорично възможността да се възлагат правораздавателни функции на несъдебни органи.

Доколкото тълкувателните актове не съществуват самостоятелно и могат да бъдат прилагани само въз връзка с прилагането на тълкуваната от тях правна норма, следва да бъде прието, че когато се касае до първоначално приети тълкувателни актове /ППВС и ТР/ - те имат обратно действие и даденото с тях тълкуване важи от момента, в който правната разпоредба е влязла в сила, т. е. счита се, че тя още тогава е имала съдържанието, което впоследствие е било посочено в тълкувателните актове. Когато се постановява нов тълкувателен акт, с който се изоставя вече даденото тълкуване и се възприема ново, тогава промяната настъпва занапред, защото не може да бъде изисквано от участниците в гражданския оборот да съобразяват действията си с тълкувателен акт, който все още не е действаш.

Това е принципното положение. Възможни са обаче и изключения от принципа, особено когато се касае за коренна промяна на обществените условия и законодателство. Така на автоматична /мълчалива/ отмяна подлежат ППВС, когато предписанията в тях са в резултат на решения на конгреси или други политически форуми, или когато е бил отменен тълкуваният закон. ППВС и ТР не следва да се прилагат и без изрично да е констатирано от ОСГТК, че са изгубили сила в случаите, при които нормативната основа, която тълкуват е отменена или съдържателно изменена. Когато нормативната база вече не съществува, тогава може само да се констатира, че ППВС или ТР са загубили сила автоматично. В този смисъл е Тълкувателно решение № 1 от 24.01.2022 г. по тълк. д. № 1/2018 г., ОСНК на ВКС. Пример за мълчалива отмяна на ППВС е разглежданата хипотеза, защото в мотивите на ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК, ВКС, изрично е посочено кога е настъпило същественото изменение на законодателството, обуславящо обявяването на ППВС № 3/1980 г. за загубило сила. Става въпрос за влизането в сила на Конституцията от 1991 г., на която разрешените, дадени с ППВС № 3/1980 г., противоречат.

Това схващане не е в противоречие с практиката на ЕСПЧ, защото на страните по делата е бил добре известен начинът, по който се е развило правото на РБ след приемането на Конституцията от 1991 г. и не е съществувала несигурност относно това дали и след това индивидуалният изпълнителен процес е съдебен процес, а и защото в ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК, ВКС се съдържат изрични и изчерпателни указания относно приложимостта му към висящи производства преди 26.05.2015 г. Действително с решение от 19.02.2013 г. на ЕСПЧ по делото Петко Петков срещу България, по жалба № 2834/2006 и решение от 10.01.2019 год. на ЕСПЧ по делото Вълкова срещу България, жалба № 48149/2009 г., е констатирано нарушение на чл. 6, ал. 1

КЗПЧОС поради автоматичното прилагане на ново задължително тълкуване по отношение на факти, осъществили се при действието на обявено за загубило сила тълкуване. Разглежданата в случая хипотеза обаче не е сходна, а е коренно различна. Според двете решения на ЕСПЧ в мотивите и в диспозитива на ТР № 1 от 04.02.2005 г. по тълк. дело № 1/2005 г. на ОСГК на ВКС не се съдържат никакви указания относно приложимостта му към висящи производства, а това е било необходимо, защото с него се обявява за изгубило сила т. 15 от ППВС № 4/1964 г., с която е обявено за изгубило сила ТР № 28/1962 г. на ОСГК на ВС относно разпоредбата на чл. 30, ал. 2 ЗН.

Така например в решение от 19.02.2013 г. на ЕСПЧ по делото Петко Петков срещу България е посочено следното: "...тълкувателното решение не съдържа разпоредби относно приложимостта му към висящи производства."; като и „32. Съдът подчертава, че достъпността, яснотата и предвидимостта на законовите разпоредби и съдебната практика, по-специално по отношение на правилата за формата, сроковете и давността, гарантират ефективността на правото на достъп до съд (вж. Легран срещу Франция (Legrand v. France), № 23228/2008 г., § 37, 26 май 2011 г.; съответно Хоаре срещу Обединеното кралство (Hoare v. the United Kingdom) (реш.), № 16261/2008 г., §§ 54-55, 12 април 2011 г., и Лупаш и други, цитирано по-горе, параграфи 67-69). Докато развитието на съдебната практика само по себе си не е в противоречие с доброто правораздаване (вж. Легран, цитирано по-горе, параграф 37), в предишните дела, при които промени във вътрешната съдебна практика са се отразили на висящи граждански производства, Съдът се е уверил, че начинът, по който се е развило правото е бил добре известен на страните, или най-малкото е бил разумно предвидим, и че не е съществувала несигурност по отношение на тяхното правно положение (вж. Юнеди срещу Франция (Unedic v. France), № 20153/2004 г., § 75, 18 декември 2008 г.; Шен и други срещу Турция (Sen and Others v. Turkey) (реш.), № 24537/2010 г., 14 февруари 2012 г.; Хоаре (реш.), параграф 55, и Легран, параграф 40, и двете цитирани по-горе). В Легран Съдът е подчертал, че новият правен принцип, въведен от Касационния съд, чийто ефект е бил осуетяването на висящото гражданско действие на жалбоподателя, е предизвикан от необходимостта от справяне с несъответствията в съдебната практика, с които жалбоподателят е бил наясно към момента на започване на производството (параграф 42). В Ц. Р. срещу Обединеното кралство (C. R. v. the United Kingdom) (22 ноември 1995 г., § 41, серия А, № 335-С) Съдът е постановил, че принципът на законността не е нарушен, когато развитието на закона в дадена област е достигнало до етап, когато съдебното му признаване е разумно предвидимо. В Хоаре (реш.), цитирано по-горе, § 55), което се отнася до промяна на закона за давностния срок при сексуални злоупотреби, Съдът е отбелязал, че въпросът за незадоволителния характер на закона, в редакцията му към съответния момент, е бил повдигнат дълго преди производството срещу жалбоподателя, и е установил, че отклоняването от предишната съдебна практика по делото на жалбоподателя е било разумно предвидимо развитие на закона за давностния срок, което освен това е било много добре обяснено и обосновано от местните съдилища.“

В разглеждания случай в мотивите на т. 10 ТР № 2/26.06.2015 год. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС има изчерпателни указания за приложимостта на същото тълкувателно решение към висящи производства. През 2005 г. ОСГК на ВКС е приело, че следва да се прилагат постановките на ТР от 1962 г., а не тези на ПП от 1964 год., без да е посочено изрично, че прилагането на новото задължително тълкуване не се отнася по отношение на факти, осъществили се при действието на обявеното за загубило сила тълкуване от 1964 г. По този начин за разлика от ТР № 2/26.06.2015 год. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК, ВКС с ТР № 1 от 04.02.2005 г. по тълк. дело № 1/2005 г. ВКС не е констатирал мълчалива отмяна на тълкувателния акт от точно определен момент назад във времето. ТР от 2005 г. е типичен пример за постановяването на нов тълкувателен акт, с който се изоставя вече даденото тълкуване и се възприема ново такова макар и идентично с друго още по-старо. При него е налице промяна в начина, по който ще бъде прилагана

нормата, който е различен от този по предшестващия тълкувателен акт от 1964 г. Ето защо ТР № 1 от 04.02.2005 г. по тълк. дело № 1/2005 г. на ОСГТК на ВКС не е имало обратно действие и то е трябвало да започне да се прилага от момента, в който е постановено и обявено по съответния ред. Несъобразяването на тези обстоятелства от съдилищата при разглеждането на индивидуалните граждански спорове на жалбоподателите Петков и Вълкова е довело до посочените осъдителните решения на ЕСПЧ.

С така приетото ТР се стига до поправка на разрешението, дадени в диспозитива и мотивите на ТР от 2015 г. без изричното им обявяване за изгубили сила и без излагането на каквито и да било мотиви, освен това че по принцип при изоставяне на даденото тълкуване, новото има действие занапред. Това само по себе си също води до нарушаване правото на ефективен достъп до съд по чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС и на принципа на правна сигурност, защото едновременно ще действат две взаимноизключващи се и еднакво задължителни ТР на ОСГТК на ВКС – първото от 2015 г., според което погасителната давност тече докато трае изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на

26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС, а нова давност започва да тече с предприемането на всяко действие на принудително изпълнение, и второто по настоящото тълк. дело - според което погасителната давност не тече докато трае изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС. По този начин вместо да се уеднакви съдебната практика, различията се задълбочават. Участниците в гражданския оборот и съдилищата ще бъдат изправени пред възможността за прилагане на различни процесуални изисквания по идентични дела, което пряко би нарушило правото на ефективен достъп до съд по чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС. Отделно от това ще възникнат и множество въпроси по точното прилагане на всички останали цитирани ТР за периода от 1991 г. до 2015 г.

При условие, че е допустимо да има „тълкуване на тълкуването“ или ТР, с което се тълкува предишно ТР, без същото да се обяви изцяло или в определена част за изгубило сила, то правилният отговор по направеното искане от председателя на Висшия адвокатски съвет би следвало да бъде: „Погасителната давност тече докато трае изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС и при действието на Конституцията от 1991 г., а нова давност започва да тече с предприемането на всяко действие на принудително изпълнение“.

Съдии: Марио Първанов, Маргарита Георгиева, Боян Цонев, Здравка Първанова, Галина Иванова, Камелия Ефремова, Соня Найденова, Николай Иванов

ОСОБЕНО МНЕНИЕ по тълк. дело № 3/2020 г. на ОСГТК на ВКС

Изразяваме несъгласие с формираното мнозинство, гласувало отговор на поставения за тълкуване въпрос: „**Прилага ли се нормата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД в изпълнителния процес по изпълнителни дела за събиране на вземания, образувани до приемането на ТР № 2/26.06.2015 г. по т. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС?**“, а именно: „**Погасителна давност не тече докато трае изпълнителния процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемане на ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС?**“

С ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК изрично е обявено за изгубило сила ПВС № 3/1980 г. Тълкуваната разпоредба на чл. 115, б. „ж“ ГПК не е изменяна от приемането ѝ, съответно от влизане в сила на ЗЗД, а само е променен смисълът ѝ, даден с първоначалното тълкуване. Не само доктрината, но и уредбата в ГПК

налага разбирането, че даденото ново тълкуване е по-справедливо, тъй като отчита изменението на обществените отношения, които тълкуваната правна норма регулира, и поради това именно то следва да се приложи спрямо заварените висящи правоотношения. Израз на този принцип е разпоредбата на чл. 292 ГПК, която гласи, че при сезиране на общото събрание на колегиите /гражданска и търговска/ на Върховния касационен съд да постанови тълкувателно решение, отправият предложението състав спира висящото пред него производство. С ТР № 8/2013 г. по тълк. д. № 8/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че спиране следва да постанови и всеки друг състав на касационната инстанция, пред който е отнесен за разглеждане същият въпрос. ОСГТК приема, че това разрешение следва да бъде съблюдавано и в случаите, когато и други органи, предвидени в чл. 125 ЗСВ, заявят искане за образуване на тълкувателно дело. ОСГТК приема, че с това процесуално действие се осуетява решаването на висящо дело съобразно практика, която не намира подкрепа от мнозинството съдии, влизащи в състава на съответното общо събрание. В мотивите на соченото тълкувателно решение се казва още, че, неспирайки производството, съдът, призван да защитава законността, би създал с акта си предпоставки за нарушаването ѝ. Регламентираното от процесуалния закон спиране би се лишило от смисъл, ако след възобновяване на производството делото се реши в противоречие с приетото тълкувателно решение, изясняващо точния смисъл на законова норма, която урежда правоотношение, предмет на висящото съдебно производство. Подобно е и разрешението, залегнало в мотивите на тълкувателно решение № 3/28.04.2020 г. по к. д. № 5/2019 г. на КС на Република България. С гласуваното от мнозинството разрешение се стига до отстъпление от цитираната практика, че новото тълкувателно решение се прилага незабавно спрямо неприключилите правоотношения, предмет на висящи съдебни спорове. Тази практика не води до дисбаланс между принципите за правна сигурност и гарантиране правата на равнопоставените в гражданскоправния спор страни, включително достъпът им до правосъдие, което е подробно разяснено и в особеното мнение на част от съдиите в ОСГТК.

Близко осем години след приемане на ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК, прилагано спрямо висящи съдебни спорове, се приема разрешение, с което действието му се ограничава до факти, настъпили до 26.06.2015 г. Такова разрешение е с потенциала да подкопае правната сигурност. Постава се неминуемо и въпросът от кой момент ще се прилага решението по настоящото тълк. дело № 3/2020 г. на ОСГТК от момента на постановяването му или от момента на постановяване на ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК.

Не на последно място следва да бъде посочено, че с даденото от мнозинството разрешение длъжниците по изпълнителни дела се поставят в ситуация да търпят неуспешни изпълнителни действия в твърде дълъг период от време, което се явява в пряко противоречие с прокламираното в § 56 от Преамбюла на Директива (ЕС) 2021/2167 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2021 година относно лицата, обслужващи кредити и купувачите на кредити и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС. В него се посочва, че, когато остане непогасен дълг след процедура по реализиране на обезпечението, държавите членки следва да направят необходимото, за да защитят минималните условия на живот на потребителите кредитополучатели и да въведат мерки, с които се облекчава погасяването на дълга, като се избягва дългосрочната свръхзадлъжнялост.

Съдии: Анжелина Христова, Десислава Добрева

II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

5. Лицата, които са извършили престъпление при опасен рецидив по чл. 29, ал. 1 НК, се включват в установения с чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" ЗИНЗС пенитенциарен рецидив заради петгодишния срок по чл. 30, ал. 1 НК, но от това не следва, че за рецидивистите по чл. 29 НК, които не са се поправили, е изключено приложението на чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС. Постигането на специалната превенция е въпрос, свързан с индивидуализацията на наказанието по чл. 54 НК и чл. 36 НК, а не с първоначалния режим на изтърпяване на новото наказание. Законът не се интересува и не прокарва разграничение между пенитенциарния и опасния рецидив, поради което поначало броят на осъжданията не са пречка за прилагането на чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС. Единственият правнозначим факт за това какъв да бъде той – "строг" или "общ", ако осъденият иначе отговаря на условията по чл. 57, ал. 1, т. 2 ЗИНЗС, е каква е неговата лична степен на обществена опасност. Това е винаги фактически въпрос, чийто отговор не се предопределя единствено от броя на изтърпяваните наказания лишаване от свобода. Съдът следва да го реши въз основа на всички данни по делото, чрез които се разкрива конкретната лична степен на обществена опасност на подсъдимото лице - степен на обществена опасност на конкретните деяния, начин на тяхното извършване и мотивите за това, възраст на деца, семейно положение, статус в обществото, трудова ангажираност и т. н.

чл. 29 НК

чл. 57 ЗИНЗС

Решение № 94 от 6.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 105/2023 г., I н. о., докладчик съдията Татяна Грозданова

Производството е по реда на чл. 420, ал. 1, вр. чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК.

Образувано е по искане на главния прокурор на Република България за възобновяване на н. о. х. д. № 2505/2022 година по описа на Софийски градски съд и отмяна на определението от 25.10.2022 година, с което съдът одобрил споразумението между СГП и защитника на подс. М. К. Т., в частта относно определения "общ" първоначален режим на изтърпяване на наложеното на Т. наказание от шест месеца лишаване от свобода за извършеното от него престъпление по чл. 131а, пр. 2, вр. чл. 131, ал. 2, т. 2, вр. чл. 129, ал. 2, пр. 2, алт. 1, вр. чл. 29, ал. 1, б. "б" НК. Сочил се, че в тази част са налице касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 НПК. Т. бил осъждан многократно, последното от които по н. о. х. д. № 2027/2017 година на РС – Монтана, по което до 28.03.2018 година изтърпявал четири месеца лишаване от свобода. Престъплението, за което е одобрено споразумението, е извършено на 14.02.2020 година. Големият брой предходни осъждания на Т. и фактът, че престъплението по н. о. х. д. № 2505/2022 година е извършено в условията на опасен рецидив, показвали липсата на поправителен ефект от изтърпяваните наказания и характеризирали осъдения като личност с висока степен на обществена опасност. Това не позволявало прилагане на изключението по чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС. Съдът следвало да се съобрази с разпоредбите на чл. 382, ал. 5 и ал. 7 НПК и да предложи на страните промени в споразумението относно първоначалния режим, при който да се изпълнява наказанието, но не го направил, с което е допуснал съществено нарушение на процесуалните правила, а одобрявайки споразумението, нарушил и материалния закон, прилагайки неправилно чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС вместо чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" ЗИНЗС.

Иска се възобновяването на н. о. х. д. № 2505/2022 година на Софийския градски съд, отмяна на постановеното по делото определение от 25.10.2022 година в частта относно

режима на изтърпяване на наказанието и връщане на делото за ново разглеждане на този въпрос от друг състав на първоинстанционния съд по реда на чл. 306, ал. 1, т. 2 НПК.

В съдебното заседание пред ВКС прокурорът от ВКП поддържа искането на главния прокурор за възобновяване на наказателното дело СГС и изложените в него съображения.

Осъденият Т. и служебният му защитник молят искането на прокуратурата да бъде оставено без уважение, тъй като не са налице сочените касационни основания. Пледират за това, че СГС на база на доказателствата и вътрешното си убеждение е преценил, че може да приложи разпоредбата на чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС и да определи общ режим. Депозираното искане на прокуратурата е окачествено като недопустима намеса и ревизия на вътрешното убеждение на съда. От формална гледна точка възобновяването на делото било неоправдано и поради това, че на осъдения оставали около 44 дни до окончателното изтърпяване на наложеното наказание, тъй като полагал труд по чл. 80 ЗИНЗС.

В последната си дума осъденият моли искането за възобновяване да бъде оставено без уважение.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка по делото, установи следното:

Искането за възобновяване е подадено от страна, процесуално легитимирана по чл. 420, ал. 1 НПК, в срока по чл. 421, ал. 1 НПК и се отнася до непроверен по касационен ред съдебен акт от посочените в чл. 419, ал. 1 НПК, поради което е допустимо, но по същество е неоснователно.

Н. о. х. д. № 2505/2022 година на Софийския градски съд е образувано по внесен обвинителен акт, с който на М. К. Т. е повдигнато обвинение по чл. 131а, пр. 2, вр. чл. 131, ал. 2, т. 2, вр. чл. 129, ал. 2, пр. 2, алт. 1, вр. чл. 29, ал. 1, б. "б" НК, от което престъпление е пострадал С. В. Р. – полицай в "Охрана на обществения ред", Сектор "Охранителна полиция" към 08 РУ – СДВР.

Две разпоредителни заседание по делото са били отложени – първото поради това, че М. Т. след претърпяно пътнотранспортно произшествие би настанен в реанимация на УМБАЛСМ "Пирогов" и стационарният престой в лечебното заведение продължил до 15.07.2022 година, (обстоятелство установено служебно от съда и от представените впоследствие 2 бр. епикризи от защитника на подсъдимия Т.), а второто – защото съдът констатирал очевидна фактическа грешка в обвинителния акт, но също така и по общото искане на защитата и обвинението с оглед обсъждането на възможността за прилагане на диференцираната процедура по глава 29 от НПК.

В разпоредителното заседание вече на 25.10.2022 година съдът конституирал пострадалият С. Р. като частен обвинител и с оглед изявлението на всички страни, че желаят делото да продължи по реда на глава 29 НПК, след приключването му пристъпил към провеждане на диференцираната процедура и разгледал внесеното от прокурора споразумение. То било подписано съгласно чл. 384, ал. 3 НПК от всички страни, включително отделно и в частта относно първоначалния режим на изтърпяване на наказанието, който бил променен от "строг" на "общ". Пред съда прокурорът и повереникът на частния обвинител заявили, че постигнатото споразумение ще постигне целите на чл. 36 НК и че е съобразено с настъпилите след внасянето на обвинителния акт трагични обстоятелства в живота на М. Т., които са преценени като смекчаващи отговорността с оглед личността на деца. От своя страна съдът счел, че споразумението не противоречи на закона и на морала и го одобрил.

При тези данни по делото не са налице касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 НПК.

Доводите, с които се настоява, че съдът е следвало да констатира, че споразумението в частта за първоначалния режим на изтърпяване на наказанието противоречи на закона, защото осъденото лице е рецидивист и не се е поправило и затова сам да предложи той да бъде променен от "общ" на "строг", а ако предложението му не бъде възприето от

страните, да не одобри споразумението, не намират опора в разпоредбата на чл. 57 ЗИНЗС.

Законодателят изрично е предвидил в чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС възможност, когато деецът е лице, което не е с висока степен на обществена опасност, дори и да са налице формално основанията по която и да е от хипотезите на чл. 57, ал. 1, т. 2 ЗИНЗС за определяне на първоначален "строг" режим на изтърпяване на наказанието, той да бъде заменен с по-лекия от него "общ" режим.

Несъмнено лицата, които са извършили престъпление при опасен рецидив по чл. 29, ал. 1 НК, се включват в установения с чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" ЗИНЗС пенитенциарен рецидив заради петгодишния срок по чл. 30, ал. 1 НК, но от това не следва, че за рецидивистите по чл. 29 НК, които не са се поправили, е изключено приложението на чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС. Постигането на специалната превенция е въпрос, свързан с индивидуализацията на наказанието по чл. 54 НК и чл. 36 НК, а не с първоначалния режим на изтърпяване на новото наказание. Законът не се интересува и не прокарва разграничение между пенитенциарния и опасния рецидив, поради което поначало броят на осъжданията не са пречка за прилагането на чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС. Единственият правнозначим факт за това какъв да бъде той – "строг" или "общ", ако осъденият иначе отговаря на условията по чл. 57, ал. 1, т. 2 ЗИНЗС, е каква е неговата лична степен на обществена опасност. Това е винаги фактически въпрос, чийто отговор не се предопределя единствено от броя на изтърпяваните наказания лишаване от свобода. Съдът следва да го реши въз основа на всички данни по делото, чрез които се разкрива конкретната лична степен на обществена опасност на подсъдимото лице - степен на обществена опасност на конкретните деяния, начин на тяхното извършване и мотивите за това, възраст на дееца, семейно положение, статус в обществото, трудова ангажираност и т. н.

Многократните предходни осъждания на М. Т., на които се акцентира в искането, се свеждат съгласно ППВС 2/1970 година до три. Те се отнасят до четири деяния, извършени от осъдения в много млада възраст - като непълнолетен и преди да навърши двадесет години. Наложеният му наказанието, макар и да обуславят правната квалификация на деянието, за което е одобрено споразумението, по чл. 131а, вр. чл. 29, ал. 1, б. "б" НК, са в нисък размер, най-тежкото измежду тях е шест месеца лишаване от свобода. Техният брой не може да послужи като единствен критерий за преценка на личната степен на обществена опасност на осъдения Т.. Към датата на инкриминираното деяние осъдения Т. продължава да е в млада възраст (23 годишен), а конкретният механизъм на извършване на престъплението и мотивите за това, както и настъпилата промяна в здравословното му състояние вследствие на претърпяното пътно-транспортно произшествие, не позволяват да бъде направен извод, че той е лице с висока лична степен на обществена опасност в сравнение с други рецидивисти, на които е определен първоначален "общ" режим на основание чл. 57, ал. 3 ЗИНЗС. До такова заключение са стигнали първо страните по споразумението в лицето на държавното и частното обвинение, тъй като въпросът за първоначалния режим на изтърпяване на наказанието е задължителен елемент от споразумението по силата на чл. 381, ал. 5, т. 3 НПК. Съдът от своя страна, изслушвайки аргументите на страните в съдебно заседание и упражнявайки правото си на суверенна преценка на данните по делото, с основание е счел, че споразумението на противоречи на закона, включително и в частта относно първоначалния режим за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода.

По тези съображения върховната инстанция намери искането за неоснователно. СГС не е допуснал нарушение на чл. 382, ал. 5 и ал. 7 НПК, като не е предложил промяна в споразумението относно режима на изтърпяване на наказанието и правилно е приложил материалния закон.

Изхождайки от справката от Затвора - гр. Враца, според която неизтърпяната част от

наказанието на Т. към датата на заседанието - 27.02.2023 година, е в размер на един месец и двадесет и девет дни, ВКС счита за нужно да посочи и следното: След като съдът е определил първоначален "общ" режим на изтърпяване на наложеното наказание лишаване от свобода, което е с продължителност от шест месеца, промяната на режима в по-тежък чрез последващо производство по реда на чл. 306, ал. 1, т. 3 НПК, което да се проведе при фактически изтърпени повече от две трети от наказанието, е неоправдана с нищо репресия във връзка с изпълнението на наказанието. То би произвело последиците на производството по чл. 445-446 НПК вр. чл. 67, ал. 1 ЗИНЗС, без обективно да са налице основанията за това, а Т. би бил поставен в невъзможност да доизтърпи наказанието си при определения като първоначален по-лек режим заради разпоредбата на чл. 63, ал. 4 ЗИНЗС. Отделен въпрос е, че е крайно съмнително с оглед процесуалните срокове, свързани с размяна на книжа, насрочване на делото за разглеждане, срокове за обжалване и т. н., че производството по чл. 306, ал. 1, т. 3 НПК би приключило с влязъл в сила съдебен акт преди Т. да е изтърпял окончателно своето наказание.

6.В рамките на Европейския съюз принципът "ne bis in idem" е утвърден с приемането на разпоредбата на чл. 54 от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген /КПСШ/ от 14.07.1985 г., според която "лице, което е осъдено в една договаряща страна, не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна, при условие че когато лицето е осъдено, санкцията е изпълнена или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите на договарящата страна, в която е произнесена", т. е. допустимостта на повторното наказателно производство е определена от "условие за изпълнение".

Нормата на чл. 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз, която има задължителна правна сила за Р. България с подписването на Договора от Лисабон – 13.12.2007 г., в сила от 01.12.2009 г., също предвижда, че никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона.

Различията между двете разпоредби е, че втората не съдържа допълнително условие за изпълнение на наложената санкция или пък тя да е в процес на изпълнение, или пък да не може да бъде изпълнена в страната, в която е произнесена. Колизията между цитираните по-горе правни норми е разрешена в практиката на СЕС, като от особено значение е решението по делото "S." /дело № С – 129/2014 г. на Съда на Европейския съюз/.

За съставомерността по чл. 253, ал. 1 и ал. 2 НК е без значение как се е развило наказателното правоотношение, породено от предхождащото го – първоначална престъпна проява, и дали е осъществено наказателно преследване въобще. Няма изискване престъплението, чрез което преди това е придобито имуществото, да е престъпление от определен вид – достатъчно е то да покрива обективните признаци на престъпен състав по Наказателния кодекс.

чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК

чл. 253 НК

Решение № 100 от 9.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 904/2022 г., III н. о., докладчик съдията Мария Митева

Производството по делото е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по касационни жалби на подс. Г. Х. Г., на адв. П. К., защитник на подс. Г., и на адв. С. В., защитник на подс. Г., срещу решение № 260005/26.08.2022 г. по ВНОХД № 124/2021 г. по

описа на Апелативния съд – Пловдив, втори наказателен състав.

В касационната жалба на адв. П. К. се излагат аргументи за незаконосъобразност на атакувания съдебен акт, тъй като са допуснати съществени процесуални нарушения, неправилно е приложен законът и наложеното наказание е явно несправедливо. По отношение на допуснатите от въззивната инстанция съществени процесуални нарушения се сочи, че при постановяване на обжалваното решение Апелативният съд – Пловдив е допуснал съществени процесуални нарушения по смисъла на чл. 13, чл. 14 и чл. 107, ал. 5 от НПК, изразяващи се в превратен, едностранчив, непълен, неточен и незадълбочен анализ на доказателствената съвкупност по делото, което е довело до нарушаване на правото на защита на подсъдимите. Решаващият съдебен състав не е спазил задълженията си за обективно, всестранно и пълно изясняване на обстоятелствата по делото и не е взел всички мерки за разкриване на обективната истина, а отклонението от основните принципи на наказателния процес, закрепени в посочените норми от НПК, винаги представлява съществено процесуално нарушение. Изтъква се, че въззивният съд не е обсъдил подробно всички възражения на защитата, като не е дал убедителен отговор на изложените от тях съображения. Соочи се, че въззивната инстанция е приела, че в конкретния случай се касае за довършено престъпление по смисъла на чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, предл. 2-ро, 3-то и 4-то вр. ал. 1 от НК, без да обсъди поотделно и в съвкупност събраните по делото доказателства и без да ги анализира. Подчертава се, че изложените от съда мотиви в тази насока, обосноваващи извода за довършено престъпление, са от една страна противоречиви, а от друга – взаимно изключващи се. Акцентира се и на това, че съставът на съда приема, че подсъдимите са осъществили три проявни форми на изпълнителното деяние на престъплението "изпиране на пари", а именно получаване, държане и опит за ползване на предмета на престъплението. В мотивите си въззивната инстанция приема, че получаването на сумата в размер на 986 620 евро с левова равностойност 1 929 660. 99 лв. по банкова сметка на търговското дружество /фирма/ е елемент от състава на престъплението "изпиране на пари" по чл. 253 от НК, но в същото време във възприетата от съда фактическа обстановка, при описанието на предикатното престъпление, се посочва, че получаването на тази сума е резултат от осъществената измама в /държава/ и е елемент от състава именно на това първично деяние. Според защитата въззивният съд не е направил ясно и категорично разграничение между първична и вторична престъпна дейност и между отделните проявни форми на изпълнителното деяние на престъплението по чл. 253 от НК.

Изтъква се, че въззивната инстанция не е изследвала въпроса за липсата на действия на разпореждане от страна на подсъдимите с придобитото вследствие на предикатното престъпление измама имущество. Соочи се, че самото съставяне на платежните нареждания би могло да се разглежда евентуално като приготвяне, но не и като опит към извършване на престъпление по смисъла на чл. 253 от НК предвид липсата на започнало осъществяване на изпълнителното деяние. Подчертава се, че периодът, за който е осъден подсъдимият Г. Г. – 03.09.2014 г. – 17.09.2014 г., излиза извън периода на предикатното престъпление и не е изследван въпросът възможно ли е да бъде осъществено пране на пари, преди да бъде извършено първичното престъпление. Така според защитата са нарушени наказателнопроцесуалните норми, които регулират формирането на вътрешното убеждение на инстанциите по фактите относно достоверността на доказателствените материали и които гарантират юридическата правилност на формиране на това вътрешно убеждение, предвид което са налице предпоставките на чл. 354, ал. 1, т. 5 вр. ал. 3, т. 2 вр. ал. 5, изр. 1 от НПК за отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане.

По отношение на допуснатото нарушение на материалния закон се развиват доводи, че допуснатите съществени процесуални нарушения, изразяващи се в неправилна и непълна оценка на доказателствата по делото, препятстват възможността за проверка

относно спазването на материалния закон, която може да се осъществи само в рамките на правилно формирано вътрешно убеждение на инстанциите по същество относно правнозначимите по делото факти.

Изтъква се, че неоснователно въззивната инстанция е приела, че не е нарушена забраната за повторно осъждане и наказване на едно и също лице за същото деяние *"ne bis in idem"*. Изложеният за това аргумент на съда е, че не е налице идентичност на фактите и не е налице съществено сходство от обективна и субективна страна на поведението на подсъдимите по отношение на извършената в /държава/ престъпна дейност. Видно от събраните по делото доказателства, е постановено Съдебно решение /присъда/ № 2019/2251 от 08.04.2019 г. на Френскоезичен първоинстанционен съд – Брюксел, 63-ти изправителен състав, което е влязло в сила и с което подсъдимите са признати за виновни и осъдени за извършена измама. Подчертава се, че с въвеждането на нормата на чл. 253 НК законодателят е криминализирал финансовите операции или сделки с имущество, което е придобито чрез престъпление, но обективно не е възможно да съществува абсолютен идентитет между текста, предвиден в белгийския наказателен закон, и този в българския Наказателен кодекс. Сочи се също, че въззивната инстанция е приела, че подсъдимите лица са осъществили три проявни форми на изпълнителното деяние на престъплението по чл. 253 от НК, а именно получаване, държане и опит за ползване на предмета на престъплението, но този извод съдът е направил, без да отграничи отделните деяния, формиращи престъплението по чл. 253 НК от действията, насочени към осъществяване на предикатното престъпление измама.

Подчертава се, че за да бъде признато едно лице за виновно в извършването на престъпление по чл. 253 от НК, е необходимо да бъде доказана по несъмнен и категоричен начин връзката между предмета на престъплението "пране на пари" и първоначалното престъпление. В този смисъл в настоящия случай самото придобиване на имуществото е относимо към предикатното престъпление и не представлява финансова операция или сделка с имущество по смисъла на чл. 253, ал. 1 от НК, тъй като първичното деяние – измамата, е довършено с причиняването на имуществената вреда – с извършване на паричния превод, вследствие на което сумата в размер на 986 620 евро с легова равностойност 1 929 660. 99 лв. е постъпила по сметка на /фирма/. Именно наличието на предварителна дейност, незаконна по своя характер, от която са придобити облаги от имуществен характер, е основна фактическа предпоставка за ангажиране на наказателна отговорност на дееца за "пране на пари". Получаването на тази облага не може да бъде едновременно част от състава на предикатното престъпление и от състава на вторичното престъпление. Иначе казано, получаването на сумата е единствено предпоставка за носене на отговорност по чл. 253 от НК при наличието на останалите елементи от състава на престъплението, но не е част от него. Поради това, че в случая липсва основен елемент от трансформирането на придобитото чрез първичната престъпна дейност имущество, а именно извършването на последващи сделки и опериране със средствата, неоснователно двете съдебни инстанции са приели, че е осъществено изпълнителното деяние, и съответно – довършено престъпление. Акцентира се и на това, че наказателната отговорност на подсъдимите лица е ангажирана на основание чл. 253, ал. 5 от НК, която урежда случаите, в които кумулативно са налице следните обстоятелства: средствата или имуществото са в особено големи размери и случаят е особено тежък. Според защитата посочената разпоредба е приложена въпреки че липсват тези елементи от състава на престъплението. Сочи се, че постъпилата по сметката сума би могло да се разглежда като квалифициращ признак на престъплението измама, но не и на изпирането на пари.

Подчертава се и че въззивният съд съвсем бланкетно е посочил, че е налице особено тежък случай, изтъквайки като аргументи обществената опасност на дееца и големия размер на получената сума. Развиват се и доводи, че въззивната инстанция е направила неправилна оценка на доказателствената съвкупност, като е приела, че са налице всички

елементи от състава на престъплението по чл. 253 от НК и от субективна страна, включително наличието на специална цел у подсъдимите – да прикрият произхода на средствата. Именно признаците от субективна страна, в различните възможни ситуации с опериране със средствата, придобити от първичната престъпна дейност, са от решаващо значение за квалифицирането на определено действие на дееца като такова по "пране на пари". В противен случай би се стигнало до ангажиране на наказателна отговорност на дееца за "пране на пари" във всички хипотези на присвоителни престъпления, след довършването на които деецът е започнал потребяването, своенето или разходването на облагата. А това е недопустимо най-малкото защото не държи сметка за изискването за опериране с облагата с определена насоченост - да се ограничи или затрудни установяването на престъпния ѝ произход и/или на нейния собственик. Защитата изтъква, че ако с инкриминираните действия деецът цели да прикрие престъпния произход на облагата, така че тя да придобие "законност" и "легалност", деянието му следва да се квалифицира като "пране на пари", но когато реализираните от него действия по опериране с облагата са били мотивирани от намерението му за собствено облагодетелстване, то деянието му е насочено срещу собствеността. В този смисъл защитата се позовава на Решение № 131 от 14.09.2016 г. по н. д. № 448/2016 г. на Върховния касационен съд, 1-во наказателно отделение, като твърди също, че наличието на користна цел е индикация, че извършеното от подсъдимите деяние е насочено против собствеността. Излагат се и съображения, че съдът неоснователно е отхвърлил наведената в условията на евентуалност теза на защитата, че дори поведението на двамата подсъдими да покрива състава на престъплението по чл. 253 от НК от обективна и субективна страна, то същото не е довършено, а е приключило на стадия на приготвянето.

С оглед на изложеното защитата счита, че с обжалваното решение неправилно е приложен материалният закон, като подсъдимият Г. Г. е осъден за извършено престъпление по чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, предл. 2-ро, 3-то, 4-то вр. ал. 1, вр. чл. 20, ал. 3 и ал. 4 от НК, по чл. 309, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК и по чл. 308, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК.

По отношение на явната несправедливост на наложеното наказание се развиват доводи, че както наказанието "лишаване от свобода", така и кумулативно наложеното наказание "глоба" не съответстват на обществената опасност на деянията и на дееца по размер и надхвърлят значително целите на наказанието, установени в чл. 36 от НК.

Изтъква се, че при определяне на наказанията както първоинстанционният съд, така и въззивният, не са отчетели наличието на смекчаващи вината на подсъдимия обстоятелства. Не е обсъдено, че се касае само за един единствен акт на извършване на деянието и не е отчетено обстоятелството, че от престъплението не са настъпили никакви вреди. Подчертава се, че особено големият размер на предмета на престъплението е отчетен веднъж като квалифициращ признак и втори път като отегчаващо вината обстоятелство. Сочи се, че не е взет предвид и дългият срок на воденото производство, който на самостоятелно основание следва да се приема като смекчаващо вината обстоятелство, като компенсиращ механизъм.

В заключение се правят следните искания: да се отмени Решение № 260005/26.08.2022 г. по ВНОХД № 124/2021 г. по описа на Апелативния съд – Пловдив, с което е потвърдена Присъда № 32/10.09.2019 г. по НОХД № 475/2018 г. по описа на Окръжния съд – Стара Загора, с която подсъдимият Г. Х. Г. е признат за виновен в извършването на престъпление по чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, предл. 2-ро, 3-то, 4-то вр. ал. 1, вр. чл. 20, ал. 3 и ал. 4 от НК и на основание чл. 24, ал. 1, т. 6 от НПК да се прекрати производството по делото по отношение на подсъдимия Г. Х. Г. поради нарушаване на забраната едно лице да бъде съдено два пъти за едно и също деяние; в условията на евентуалност да се отмени Решение № 260005/26.08.2022 г. по ВНОХД № 124/2021 г. по описа на Апелативния съд – Пловдив, с което е потвърдена Присъда №

32/10.09.2019 г. по НОХД № 475/2018 г. по описа на Окръжния съд – Стара Загора, с която подсъдимият Г. Х. Г. е признат за виновен в извършването на престъпление по чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, предл. 2-ро, 3-то, 4-то вр. ал. 1 вр. чл. 20, ал. 3 и ал. 4 от НК. и на основание чл. 354, ал. 5, изр. първо от НПК делото да се върне за ново разглеждане на въззивната инстанция за отстраняване на допуснатите съществени процесуални нарушения, като на основание чл. 355 от НПК да бъдат дадени задължителни указания относно стадия, от който трябва да започне новото разглеждане на делото и относно отстраняването на допуснатите съществени нарушения на процесуалните правила; в условията на евентуалност да се отмени Решение № 260005/26.08.2022 г. по ВНОХД № 124/2021 г. по описа на Апелативния съд – Пловдив, с което е потвърдена Присъда № 32/10.09.2019 г. по НОХД № 475/2018 г. по описа на Окръжния съд – Стара Загора, с която подсъдимият Г. Х. Г. е признат за виновен в извършването на престъпление по чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, предл. 2-ро, 3-то, 4-то вр. ал. 1, вр. чл. 20. ал. 3 и ал. 4 от НК и подсъдимият Г. Х. Г. да бъде оправдан и в условията на евентуалност – да се намали наложеното наказание поради явната му несправедливост.

В касационната жалба на адв. С. В., защитник на подс. Г. Г., отново са развиват доводи за допуснати съществени процесуални нарушения и отклонение от принципите по чл. 13 и чл. 14 НПК. Излагат се и съображения, че е нарушен принципът "ne bis in idem", тъй като въззивният съд не е подложил на задълбочен анализ сходството на престъпленията, за които подсъдимият е осъден в Кралство Белгия и в Р. България, а е "стабилизиран" съдебния си акт единствено с елементите "време" и "място" на извършване на престъплението. Сочи се, че събраните по делото доказателства не позволяват на въззивния съд да направи единствен и безпротиворечив извод, че е налице идентичност на фактите, с оглед на трансграничния елемент при извършване на престъпленията. Изразява се критично отношение към аналитично- оценъчната дейност на съда. Навеждат се и доводи за несъобразяване с практиката на Европейския съд по правата на човека и СЕС.

В заключение се прави искане атакуваното съдебно решение да бъде отменено и ВКС да упражни правомощието си по чл. 354 НПК.

В касационната лична жалба на подсъдимия и многобройните допълнения към нея отново се развиват съображения за допуснати съществени процесуални нарушения, за накърнено право на защита, за превратно тълкуване на практиката на Европейския съд по правата на човека във връзка с принципа "ne bis in idem". Подсъдимият Г. Г. прави разбор на практиката на Европейския съд по правата на човека и на СЕС и излага пространни доводи за нарушение на материалния закон. Прави се оплакване и за това, че е нарушен принципът на справедлив съдебен процес, както и че въззивният съд едностранчиво възприема единствено доказателствата в полза на обвинението, но не и тези, които са подкрепа на защитната теза. Развиват се и съображения, че евентуално може да се говори за приготвление по чл. 253 НК, тъй като от материалите по делото е видно, че довършено престъпление "пране на пари" не съществува. Отправена е и молба за преюдициално запитване.

В заключение исканията са следните: да се отмени решението или присъдата и да се прекрати или спре наказателното производство; да се отмени присъдата и да се върне делото за ново разглеждане на първата или на втората инстанция или да се върне делото на прокурора; подсъдимият да бъде оправдан по обвинението по чл. 253 НК или да се приспособи наложеното наказание към присъдата постановена в Кралство Белгия, а именно – 20 месеца "лишаване от свобода".

В съдебно заседание подс. Г. Г., редовно призован, не се явява.

Защитникът му адв. В. поддържа касационните жалби. Счита, че не е разрешен правилно въпросът за идентичността на фактите между наказателното производство, проведено в Р. България, и това в Кралство Белгия. Изтъква, че твърдението на въззивния

съд, че не е налице съвпадение на елементите на престъплението, е декларативно и в тази връзка липсва анализ. Развива и доводи, че са пренебрегнати аргументите на защитата и на самия подсъдим за възможността за приложението на чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК.

Отправя искане за отмяна на решението на Апелативния съд – Пловдив и за прекратяване на наказателното производство.

Прокурорът от ВКП изразява становище за неоснователност на касационните жалби. Сочи, че Апелативният съд – Пловдив при новото разглеждане на делото е изпълнил указанията на ВКС и е направил подробен анализ на доказателствата, които налагат правния извод, че двамата подсъдими са осъществили състава на престъпление по чл. 253, ал. 7 вр. чл. 20 НК. Излага съображения, че престъплението по чл. 253 НК е едно от най-трудно доказуемите, но в конкретния случай са събрани множество безспорни доказателства в подкрепа на обвинителната теза. Подчертава, че в настоящия казус е налице международен елемент при изпирането на пари, което показва, че престъплението е изключително тежко. Развива доводи, че е неоснователно оплакването, че е нарушен принципът "ne bis in idem". Изтъква, че не са налице допуснати нарушения на материалния и процесуалния закон, наложеното наказание не е явно несправедливо, поради което предлага атакуваното решение на въззивния съд да бъде оставено в сила.

Подсъдимият Д. Г. не се явява, редовно призован.

Адвокат А., защитник на подс. Д. Г. се присъединява към депозираните касационни жалби. Излага съображения, че е нарушен принципът "ne bis in idem", както и че обстоятелствата по делото не са изяснени.

Отправя искане за отмяна на решението на Апелативния съд – Пловдив и за прекратяване на наказателното производство и алтернативно за отмяна на решението на въззивния съд и за връщане на делото за ново разглеждане поради допуснати съществени процесуални нарушения.

Върховният касационен съд, Трето наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка в пределите по чл. 347, ал. 1 от НПК, намери за установено следното.

Касационните жалби на подс. Г. и неговите защитници са допустими и разгледани по същество, са частично основателни.

С присъда № 32/10.09.2019 г., постановена по НОХД № 475/2018 г. на Окръжния съд – Стара Загора подсъдимият Г. Х. Г. е бил признат за виновен и осъден за следните три престъпления:

- за това, че в периода 03.09.2014 г. - 17.09.2014 г. в Стара Загора, като подбудител и помагач в съучастие с неустановено лице и с Д. И. Г. като извършител, е подбудил и подпомогнал Д. И. Г. в качеството му на собственик, управител и представляващ /фирма/, ЕИК[ЕИК] със седалище в Стара Загора, да получи, държи и направи опит да използва парични средства от 986 620 евро с левова равностойност 1 929 660, 99 лева, за които към момента на получаването им /към 15.09.2014 г. / е предполагал, че са придобити чрез тежко умишлено престъпление, което не попада в наказателната юрисдикция на Република България – извършена измама в Кралство Белгия с пострадал търговско дружество /фирма/, дан. № ВЕ 0418 956 361 със седалище [населено място], /държава/, за което е образувано досъдебно производство /досие № 2014/094, преписка № 20L2.4.4574/14 на съдебен следовател – Брюксел, Съдебна служба – Район Брюксел, за престъпление по чл. 496 от Наказателния кодекс на Кралство Белгия, като средствата са в особено големи размери и случаят е особено тежък, поради което и на основание чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, пр. 2, 3 и 4 вр. ал. 1 вр. чл. 20, ал. 3 и ал. 4 от НК и чл. 54 от НК му е била наложена кумулативна санкция от десет години и шест месеца лишаване от свобода при първоначален "строг" режим и глоба в размер на 20 600 /двадесет хиляди и шестстотин/ лева;

- за това, че в периода 16.09.2014 г. - 17.09.2014 г. в Стара Загора, като извършител, в

съучастие с Д. И. Г. като извършител и неустановено лице, съставил неистински частен документ – договор № БВ ВЕ 1276 от 01.09.2014 г. със страни: доставчик /фирма/, ЕИК[ЕИК], със седалище /населено място/, Република България, представлявано от Д. И. Г. и купувач търговско дружество /фирма/, дан. № /номер/ със седалище в /населено място/, /държава/, представлявано от Б. Д., с предмет доставка на влекачи с ремаркета и хладилни контейнери на обща стойност 2 960 000 евро, и на 17.09.2014 г. Д. И. Г. го употребил чрез представяне на заверено копие от същия пред кредитна институция – банка /банка/ - /клон//населено място], /офис/, за да докаже, че съществува правно отношение между /фирма/, ЕИК[ЕИК], със седалище в Република България, /населено място/ и /фирма/, дан. № /номер/ със седалище в /държава/, по силата на което получените на 16.09.2014 г. 986 620 /деветстотин осемдесет и шест хиляди шестстотин и двадесет/ евро по банковата сметка на /фирма/, ЕИК[ЕИК] в /банка/ – I., представляват авансово плащане съгласно т. 3. 2 и т. 5 от представения неистински договор, поради което и на основание чл. 309, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК и чл. 54 от НК му е било наложено наказание от една година и три месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим;

- за това, че на 17.09.2014 г. в [населено място], като извършител, в съучастие с неустановено лице, съставил неистински официален документ – нотариална заверка с рег. № 2947 от 16.09.2014 г. на нотариус Х. К. с рег. № /номер/ на Нотариалната камара, район на действие Районен съд [населено място], за нотариално удостоверяване на подписите на Договор № LE ВЕ 1276 от 01.09.2014 г. със страни: /фирма/, ЕИК[ЕИК], със седалище [населено място], Република България, представлявано от Д. И. Г., и търговско дружество /фирма/, дан. № /номер/ със седалище в /държава/, представлявано от Б. Д., с цел да бъде използван от Д. И. Г. чрез представяне на заверено копие от същия пред кредитна институция – банка /банка/-клон /, [населено място], /офис/, поради което и на основание чл. 308, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК и чл. 54 от НК му е било наложено наказание една година и седем месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим.

На основание чл. 23, ал. 1 от НК на подсъдимия Г. Г. е било наложено едно общо най-тежко наказание измежду горните наказания, а именно кумулативна санкция от десет години и шест месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим, както и глоба в размер на 20 600 /двадесет хиляди и шестстотин/ лева.

На основание чл. 68, ал. 1 от НК е било активирано и условно наложеното на Г. Г. наказание от две години и десет месеца лишаване от свобода по НОХД № 326/2012 г. на Окръжния съд – Стара Загора, за което е постановено да се изтърпи при първоначален "строг" режим.

При условията на чл. 59, ал. 2 вр. ал. 1 от НК от така наложеното на подсъдимия Г. Х. Г. общо най-тежко наказание лишаване от свобода са били приспаднати три дни – задържането за 72 часа.

Със съдебния акт подсъдимият Д. И. Г. е бил признат за виновен в извършването също на три престъпления и осъден, както следва:

1. за това, че в периода 03.09.2014 г. – 17.09.2014 г. в [населено място], като извършител, в съучастие с Г. Х. Г. – подбудител и помагач, в качеството си на собственик, управител и представляващ /фирма/, ЕИК[ЕИК] със седалище [населено място], получил, държал и направил опит да използва парични средства – 986 620 евро с легова равностойност 1 929 660, 99 лева /към дата 15.09.2014 г. /, за които към момента на получаването им предполагал, че са придобити чрез тежко умишлено престъпление, което не попада в наказателната юрисдикция на Република България – извършена измама в /държава/ с пострадал търговско дружество /фирма/, дан. № /номер/ със седалище [населено място], /държава/, за което е образувано досъдебно производство/досие №

2014/094, преписка № 20L2.4.4574/14 на съдебен следовател – Брюксел, Съдебна служба – Район Брюксел за престъпление по чл. 496 от Наказателния кодекс на Кралство Белгия, като средствата са в особено големи размери и случаят е особено тежък, поради което и на основание чл. 253, ал. 7 вр. ал. 5 вр. ал. 4 вр. ал. 2, пр. 2, 3 и 4 вр. ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК и чл. 54 от НК му е била наложена кумулативна санкция от пет години и шест месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим, както и глоба в размер на 10 000 /десет хиляди/ лева;

2. за това, че в периода 16.09.2014 г. – 17.09.2014 г. в [населено място], като извършител, в съучастие с Г. Х. Г. като извършител и неустановено лице, съставил неистински частен документ – Договор № БВ ВЕ 1276 от 01.09.2014 г. със страни: доставчик /фирма/, ЕИК[ЕИК], със седалище в [населено място], Република България, представлявано от Д. И. Г., и купувач търговско дружество /фирма/, дан. № /номер/ със седалище в [населено място], /държава/, представлявано от Б. Д., с предмет доставка на влекачи с ремаркета и хладилни контейнери на обща стойност 2 960 000 евро, и на 17.09.2014 г. го употребил чрез представяне на заверено копие от същия пред кредитна институция – банка /банка/ [населено място], /офис/, за да докаже, че съществува правно отношение между /фирма/, ЕИК[ЕИК], със седалище [населено място] и /фирма/, дан. № /номер/ със седалище в [населено място], /държава/, по силата на което получените на 16.09.2014 г. парични средства 986 620 евро по банковата сметка на /фирма/, ЕИК[ЕИК] в /банка/, представляват авансово плащане съгласно т. 3. 2 и т. 5 от представения неистински договор, поради което и на основание чл. 309, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК и чл. 54 от НК му е наложил наказание от шест месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим;

3. за това, че на 17.09.2014 г. в [населено място] съзнателно се е ползвал от неистински официален документ - нотариална заверка с рег. № 2947 от 16.09.2014 г. на нотариус Х. К. с рег. /№ / на Нотариалната камара, район на действие Районен съд /населено място/, за нотариално удостоверяване на подписите на Договор № БВ ВЕ 1276 от 01.09.2014 г. със страни /фирма/, ЕИК[ЕИК], със седалище [населено място], Република България, представлявано от Д. И. Г., и търговско дружество /фирма/, дан. № /номер/ със седалище в /държава/, представлявано от Б. Д., чрез представяне на заверено копие от същия пред кредитна институция - банка /банка/ [населено място], /офис/, като от него за самото съставяне не може да се търси наказателна отговорност, поради което и на основание чл. 316 вр. чл. 308, ал. 1 от НК и чл. 54 от НК му е било наложено наказание девет месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим.

На основание чл. 23, ал. 1 от НК на подсъдимия Д. Г. е било наложено едно общо най-тежко наказание измежду горните наказания, а именно – кумулативна санкция от пет години и шест месеца лишаване от свобода, които съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим, както и глоба от 10 000 /десет хиляди/ лева.

На основание чл. 25, ал. 1 вр. чл. 23, ал. 1 от НК му е било определено едно общо най-тежко наказание по НОХД № 306/2016 г. на Окръжния съд – Стара Загора, НОХД № 2284/2016 г. на Районния съд – Стара Загора, НОХД № 239/2016 г. на Районния съд – Нова Загора, НОХД № 494/2016 г. на Районния съд – Нова Загора и по НОХД № 475/2018 г. на Окръжния съд – Стара Загора в размер на пет години и шест месеца лишаване от свобода, което съгласно чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "б" от ЗИНЗС да изтърпи при първоначален "строг" режим, както и глоба в размер на 10 000 /десет хиляди/ лева.

При условията на чл. 25, ал. 2 вр. ал. 1 от НК от така определеното общо най-тежко наказание лишаване от свобода от пет години и шест месеца е било приспаднато изтърпяното до момента по ЧНД № 3912/2018 г. на Районния съд – Нова Загора, по което са били групирани наказанията по НОХД № 306/2016 г. на Окръжния съд – Стара Загора,

НОХД № 2284/2016 г. на Районния съд – Стара Загора, НОХД № 239/2016 г. на Районния съд – Нова Загора и НОХД № 494/2016 г. на Районния съд – Нова Загора.

При условията на чл. 59, ал. 2 вр. ал. 1 НК от така определеното общо най-тежко наказание лишаване от свобода са били приспаднати и три дни – задържането за срок 72 часа по настоящото дело.

Първоинстанционният съд е взел отношение и относно веществените доказателства по делото.

Във връзка с жалбите на подс. Г. Г. и неговите защитници е било образувано първото по ред въззивно производство пред Апелативния съд – Пловдив. С решение № 103 от 21.07.2020 г. по ВНОХД № 644/2019 г. състав на същия е потвърдил изцяло присъда № 32/10.09.2019 г. по НОХД № 475/2018 г. на Окръжния съд – Стара Загора. Това решение е било атакувано по касационен ред от подс. Г. Х. Г. /лично/ и от защитника му адв. С. В..

С решение № 7 от 26.02.2021 г. по н. д. № 891/2020 г. на ВКС, П н. о. касационният съд е отменил решение № 103 от 21.07.2022 г. по ВНОХД № 644/2019 г. на Апелативния съд – Пловдив в частта му, в която е била потвърдена присъдата на Окръжния съд – Стара Загора, с която подс. Г. Х. Г. и Д. И. Г. са били признати за виновни и осъдени за престъпление по чл. 253 НК и произтичащите от това последици по чл. 23 и 25 НК. Делото е било върнато за ново разглеждане в тази част от друг състав на въззивната инстанция от стадия на съдебното заседание.

След отмяната на атакуваното решение и връщането на делото за ново разглеждане е образувано ВНОХД № 124/2021 г. по описа на Апелативния съд – Пловдив.

С решение № 260005/26.08.22 г. по ВНОХД № 124/21 г. на Апелативния съд – Пловдив, втори наказателен състав, присъда № 32 от 10.09.2019 г., постановена по НОХД № 475 по описа за 2018 година от Окръжния съд – Стара Загора, е била потвърдена в подлежалата на контрол част, с която подсъдимите Г. Х. Г. и Д. И. Г. са признати за виновни и осъдени за престъпление по чл. 253 НК и произтичащите от това последици чл. 23 и чл. 25 НК.

Касационното производство е второ по ред и Върховният касационен съд констатира, че указанията, дадени при предходното разглеждане на делото по касационен ред, са изпълнени частично и някои от допуснатите съществени процесуални нарушения, които подробно са обсъдени от предходния състав на ВКС и във връзка с които са били дадени задължителни указания, не са били отстранени.

С оглед на това са основателни възраженията, залегнали в касационните жалби за допуснати съществени процесуални нарушения при новото разглеждане на делото от въззивния съд.

В изпълнение на указанията на ВКС Апелативният съд – Пловдив е провел допълнително въззивно съдебно следствие и е изискал множество писмени доказателствени източници, относими към предмета на делото. Независимо от това обаче касационната инстанция констатира, че въззивният съд отново е пренебрегнал задълженията си за всестранно, пълно и обективно изясняване на всички обстоятелства по делото в съответствие с чл. 13, чл. 14 и чл. 107, ал. 5 от НПК и не е извършил комплексна и задълбочена оценка на доказателствените материали.

Внимателният прочит на мотивите към решението показва, че аналитичната дейност на въззивния съд е непълноценна и доказателствените материали по делото са анализирани и оценени повърхностно, като не всички са били съпоставени помежду им с нужното внимание и задълбоченост. Това пречатства възможността за проверка относно спазването на материалния закон, която може да се осъществи само в рамките на правилно формирано вътрешно убеждение на инстанциите по същество относно правно значимите по делото факти.

Воззивната инстанция се е задоволила с това да препише основните части от присъдата на белгийския съд, след което пространно е цитирала практика на Съда по

правата на човека и на СЕС. Действително цитираните от въззивния съд решения на посочените по-горе международни институции са пряко свързани с принципа "ne bis in idem", но те не са съотнесени към конкретиката на настоящия казус и не са обвързани с окончателния му извод за неприложимост на принципа "ne bis in idem". Липсва и реална и всеобхватна съпоставка между установената фактология по конкретното дело пред българския съд и фактологията и правните квалификации, възприети от белгийския съд, и престъпленията, за които подсъдимите Г. Г. и Д. Г. са били осъдени в Кралство Белгия. Всъщност изявлението на Апелативния съд – Пловдив във връзка с неприложимостта на принципа "ne bis in idem" в настоящия казус е декларативно, като съдът с две изречения е отбелязал, че между българското дело и присъдата на белгийския съд съществуват известни прилики, но има и някои разлики. Какви точно са съответствията между двете осъждания и какви точно са разликите не е обсъдено по задоволителен начин, така че да се изпълни процесуалния стандарт. След като съдът подложи на задълбочен и прецизен анализ фактическите обстоятелства по българското и белгийското дело, по които двамата подсъдими са били осъдени и отговори убедително на въпроса приложим ли е принципът "ne bis in idem", т. е. дали е "идентичност на деянието като съвкупност от неразривно свързани помежду си във времето и пространството съществено значими факти, независимо от правната квалификация на деянието като цяло, тогава следва да съобрази и решението по дело № С – 129/2014 г. на Съда на Европейския съюз /делото "S. "/, което внася ограничения в принципа "ne bis in idem", а именно възможността да се води наказателно производство против лице, осъдено в друга държава за същото деяние при бездействие на осъдилата го държава да изпълни наказанието. Нужно е въззивният съд, който очевидно добре познава решенията на СЕС и на Европейския съд по правата на човека, да съотнесе тази практика с нужното внимание към конкретния казус.

Важно е да се отбележи, че в рамките на Европейския съюз принципът "ne bis in idem" е утвърден с приемането на разпоредбата на чл. 54 от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген /КПСШ/ от 14.07.1985 г., според която "лице, което е осъдено в една договаряща страна, не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна, при условие че когато лицето е осъдено, санкцията е изпълнена или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите на договарящата страна, в която е произнесена", т. е. допустимостта на повторното наказателно производство е определена от "условие за изпълнение".

Нормата на чл. 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз, която има задължителна правна сила за Р. България с подписването на Договора от Лисабон – 13.12.2007 г., в сила от 01.12.2009 г., също предвижда, че никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказан за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона.

Различието между двете разпоредби е, че втората не съдържа допълнително условие за изпълнение на наложената санкция или пък тя да е в процес на изпълнение, или пък да не може да бъде изпълнена в страната, в която е произнесена. Колизията между цитираните по-горе правни норми е разрешена в практиката на СЕС, като от особено значение е решението по делото "S. ".

След това е необходимо особено прецизно и задълбочено да се направи съпоставка на престъпните състави по чл. 253, ал. 1 НК и по чл. 253, ал. 2 НК, да се изследват изпълнителните деяния, в контекста на повдигнатите на двамата подсъдими обвинения.

Както е известно, "изпирането на пари" има два престъпни състава по чл. 253, ал. 1 НК и по чл. 253, ал. 2 НК, които съдържат някои общи и някои различни признаци. Общите признаци са свързани с вида и характера на предикатната дейност, с имуществения предмет и причинната връзка между тях, както и с признаците на субективната страна и субекта. Различни са формите на изпълнителното деяние и

признаците относно престъпния резултат.

За съставомерността по чл. 253, ал. 1 и ал. 2 НК е без значение как се е развило наказателното правоотношение, породено от предхождащото го – първоначална престъпна проява, и дали е осъществено наказателно преследване въобще. Няма изискване престъплението, чрез което преди това е придобито имуществото, да е престъпление от определен вид – достатъчно е то да покрива обективните признаци на престъпен състав по Наказателния кодекс.

С обособения втори основен престъпен състав по чл. 253, ал. 2 НК се наказва този, който придобие, получи, държи, използва, преобразува или спомогне по какъвто и да е начин за преобразуването на имущество, за което знае или предполага, към момента на получаването му, че е придобито чрез престъпление или друго общественоопасно деяние.

Въз основа на задълбочен и пълноценен анализ и оценка на доказателствените източници и възприетата по делото фактология следва да се отговори на въпроса дали в конкретния случай е налице довършено престъпление или са касае за опит, тъй като в тази насока мотивите на въззивната инстанция са до известна степен вътрешно противоречиви, каквито възражения се съдържат и в касационните жалби на защитата.

В мотивите си въззивната инстанция приема, че получаването на сумата в размер на 986 620 евро с левова равностойност 1 929 660. 99 лв. по банкова сметка на търговското дружество /фирма/ е елемент от състава на престъплението "изпиране на пари" по чл. 253 от НК, но в същото време във възприетата от съда фактическа обстановка, при описанието на предикатното престъпление, се посочва, че получаването на тази сума е резултат от осъществената измама в /държава/ и е елемент от състава именно на това първично престъпление. Така въззивната инстанция не е направила ясно и категорично разграничение между първична и вторична престъпна дейност и между отделните проявни форми на изпълнителното деяние на престъплението по чл. 253 от НК. На възраженията на защитата в тази насока не е отговорено убедително.

Относно квалификацията признак "особено тежък случай" въззивният съд също не е защитил тезата си според законовия стандарт. Нужно е да се изложат задълбочени съображения защо според решаващия съд този квалифициращ признак е налице, извън признака "особено големи размери".

Във връзка с изпълнението на процедурата по чл. 463 НПК, каквито съображения се навеждат в жалбата на подсъдимия и допълненията към нея, касационният съд е взел отношение при предходното разглеждане на делото по касационен ред. Отново следва да се отбележи, че тази процедура предвижда не само признаване, но и изпълнение на присъдата на чуждия съд. Ясно е, че българското законодателство забранява изпълнението на непризната по съответния ред чужда присъда, но не и зачитането на нейните вторични правни последици. И докато по реда на чл. 463 и сл. от НПК се признават присъди на чуждестранен съд, с цел да бъдат изпълнени в България, то когато не става въпрос за изпълнението им, а за зачитане на правните последици на чуждестранната присъда, редът по чл. 463 и сл. от НПК е неприложим. От друга страна, разпоредбата на чл. 8, ал. 2 НК синхронизира законодателството ни с Рамково решение 2008/675/ПВР на Съвета от 24 юли 2008 година за вземане предвид присъдите, постановени в държавите членки на Европейския съюз в хода на новообразувани наказателни производства, и е относим към вземане предвид на присъди срещу същото лице, но за други деяния, постановени в различни държави (чл. 3, параграф 1) – например с оглед приложението на чл. 23, чл. 25 НК. Следователно тези две законови разпоредби нямат пряко отношение към обсъжданите по настоящето дело въпроси относно приложението на принципа "ne bis in idem" и разпоредбата на чл. 24, ал. 1, т. 6 НК.

В заключение Върховният касационен съд намира, че избраният подход от Апелативния съд – Пловдив не покрива изискванията на закона за съдържанието и качеството на съдебния акт, в който съдът следва да изрази вътрешното си убеждение,

почиващо на доказателствата по делото и на закона. Поначало инстанционните съдилища дължат прецизно обсъждане на събраните по делото доказателства и доказателствени средства, съпоставянето им по между им, както и пълноценно обсъждане на наличните противоречия в показанията на свидетелите, но единствено според действителното им съдържание и информативност.

В обобщение, посочените нарушения в процесуалната дейност на съда са довели до опорочаване на процеса, което налага ВКС да упражни правомощията си по чл. 354, ал. 1, т. 5 от НПК – да отмени частично атакувания съдебен акт и да върне делото за ново разглеждане от друг състав на съда.

При новото разглеждане на делото въззивният съд следва да отстрани посочените недостатъци, като обсъди всички събрани по делото доказателства и доказателствени средства, да изложи ясни съображения по приетите от него факти и тяхната правна оценка.

Атакуваното въззивно решение е постановено в нарушение на чл. 13, ал. 1, чл. 14, чл. 15 и чл. 107, ал. 5 НПК.

В настоящия казус въззивният съд не е взел нужните мерки и не е положил достатъчно усилия за разкриване на обективната истина по делото, а това рефлектира и върху формирането на вътрешното му убеждение, защото то в конкретния случай не почива на обективно, всестранно и пълно изясняване на обстоятелства по делото и не е взето съобразно закона.

Така се налага и изводът, че при допуснатите съществени процесуални нарушения, атакуваното решение на Апелативен съд – Пловдив следва да бъде отменено частично относно деянието по чл. 253 НК и в частта за последиците, произтичащи от това – приложението на чл. 23 и 25 НК, и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

Обжалването на въззивното решение от подс. Г. Г. ще има своите процесуални последици и спрямо подс. Д. Г., въпреки че той не е упражнил правото си на касационна жалба.

С оглед на това, че с касационната жалба подс. Г. Г. обжалва произнасянето на въззивния съд единствено относно обвинението по чл. 253 НК, то в светлината на ТР № 5/18 г. на ОСНК, касационната инстанция приема, че неатакуваната част на решението – относно деянията по чл. 309 вр. чл. 20 НК за двамата подсъдими, по чл. 308 НК – за подс. Г. Г., и по чл. 316 НК за подс. Д. Г., има самостоятелно значение и не зависи от частта на съдебния акт досежно деянието по чл. 253 НК. Тава е така, защото съгласно чл. 327, ал. 2 НПК касационната инстанция отменя или изменя присъдата/решението и по отношение на необжалвалите подсъдими, ако основанията за това е в тяхна полза. Евентуалното установяване на приложимостта на принципа "ne bis in idem", би било в полза и на необжалвалия подсъдим.

Изводите на въззивната инстанция при новото разглеждане на делото, независимо какви ще са те, ще имат самостоятелно значение на фона на останалата престъпна дейност на двамата подсъдими, а това прави възможно разглеждането им отделно.

И при второто разглеждане на делото по касационен ред Върховният касационен съд намира, че не са налице предпоставките за инициране на процедура по глава 37 НПК /преюдициални запитвания/. Това е така, тъй като не се констатира необходимост от тълкуване на разпоредби от правото на Европейския съюз в областта на сътрудничеството по наказателни дела. Поначало тълкуването е свързано с преодоляване на неясноти или противоречия при прилагане на законодателството на Европейския съюз, а такива предпоставки в случая не се установяват.

Предвид на изложените съображения касационната инстанция намира за частично основателни възраженията, залегнали в касационните жалби. Ето защо се налага и изводът, че при допуснатите съществени процесуални нарушения, атакуваното решение

на Апелативния съд – Пловдив следва да бъде отменено частично и делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на същия съд.

7. В определението, с което съдът отказва провеждането на диференцираната процедура по чл. 371, т. 2 от НПК, не е необходимо да бъдат посочени конкретните обстоятелства, за които не са събрани доказателства, приобщените такива са противоречиви или недостатъчно, за да обосноват несъмнен и категоричен извод в подкрепа на обвинението. Такова задължение не може да бъде вменено на съда, тъй като то би изисквало предварително произнасяне по съществуването на делото, което е недопустимо на този етап на наказателния процес. Достатъчно е най – общото посочване на причината за отказа, по начина по който е формулирана нормата на чл. 372, ал. 4 от НПК.

чл. 371, т. 2 НПК

чл. 372, ал. 4 от НПК

Решение № 102 от 10.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 8/2023 г., I н. о., докладчик съдията Христина Михова

Производството е образувано по касационна жалба, подадена от защитника на подсъдимия А. А. М. срещу въззивно решение № 93/17.11.2022 г., постановено по в. н. о. х. д. № 113/2022 г. по описа на Апелативен съд – Бургас. В жалбата се излагат твърдения за наличието на всички касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 - 3 от НПК, като се правят алтернативни искания за отмяна на въззивния съдебен акт и оправдаване на дееца, връщане на делото на въззивната инстанция за ново разглеждане или намаляване размера на наложеното наказание.

В съдебно заседание пред ВКС защитникът поддържа жалбата и пледира за уважаването ѝ по изложените в нея съображения.

Прокурорът от Върховната касационна прокуратура изразява становище за неоснователност на касационната жалба и прави искане за оставяне на въззивното решение в сила.

Подсъдимият А. М. моли съда да намали наложеното му наказание до размера на срока, за който е задържан.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в пределите на чл. 347, ал. 1 от НПК, установи следното:

С присъда № 14/7.04.2022 г., постановена по н. о. х. д. № 1245/2021 г. по описа на Окръжен съд – Бургас, подсъдимият А. А. М. е признат за виновен в това, че на 27.03.2021 г., в къща, находяща се в гр. Бургас, кв. "Черно море", ул. "Пирин" № 12, в условията на опасен рецидив, извършил действия с цел да възбуди и удовлетвори полово желание без съвкупление, по отношение на лице, ненавършило 14 годишна възраст – М. А. М., [дата на раждане], като я целувал по бузите и устните, поради което и на основание чл. 149, ал. 5, т. 3, вр. с ал. 1, вр. с чл. 29, ал. 1, б. "а" от НК е осъден на пет години и шест месеца лишаване от свобода, при първоначален "строг" режим на изтърпяване, определен на основание чл. 57, ал. 1, т. 2, б. "а" и "б" от ЗИНЗС.

Съобразно разпоредбата на чл. 59, ал. 1 от НК от наказанието лишаване от свобода е приспаданото времето, през което подс. М. е задържан с мярка за неотклонение.

С присъдата окръжният съд е признал подс. М. за невиновен в това, че по същото време и на същото място противозаконно е лишил от свобода малолетно лице – М. А. М., на десет години, като заключил входната врата, чрез поставянето на райбер от вътрешната страна и не ѝ позволил да напусне помещението, поради което и на основание чл. 304 от

НПК е оправдан по обвинението по чл. 142а, ал. 3, т. 1, вр. с ал. 1 от НК.

Подсъдимият и неговият защитник останали недоволни от осъдителната част на първоинстанционната присъда и я обжалвали пред Апелативен съд – Бургас. С въззивно решение № 93/17.11.2022 г., постановено по в. н. о. х. д. № 113/2022 г., предмет на настоящата касационна проверка, АС – Бургас потвърдил изцяло първоинстанционния съдебен акт.

Касационната жалба, подадена срещу въззивното решение, е допустима, тъй като е депозирана в законовоопределения срок, от страна, която има право на това и срещу акт от категорията на посочените в разпоредбата на чл. 346, т. 1 от НПК.

Разгледана по същество, жалбата е неоснователна.

В касационната жалба на първо място се сочи, че първоинстанционният съд е допуснал съществено нарушение на процесуалния закон по смисъла на чл. 348, ал. 3, т. 1, вр. с ал. 1, т. 2 от НПК, като с немотивирано определение отказал да уважи искането на подсъдимия за провеждане на съкратено съдебно следствие при условията на чл. 371, т. 2 от НПК. По този начин подсъдимият бил лишен от възможността да се ползва от привилегиите на чл. 373, ал. 2 от НПК.

Същото възражение защитата е направила и пред въззивния съд, който го е отхвърлил като неоснователно. Правилно и законосъобразно проверяваната инстанция е преценила, че като е отказал провеждането на съкратено съдебно следствие, окръжният съд не е допуснал нарушение на процесуалните правила.

Действително, в разпоредителното заседание, проведено по делото, подсъдимият е заявил, че признава фактите по обвинителния акт и че желае да бъде извършено съкратено съдебно следствие по реда на чл. 371, т. 2 от НПК. Първостепенният съд е отказал да проведе такова, като е изразил становище, че признанието на подсъдимия не се подкрепя в достатъчна степен от доказателствата, събрани на досъдебното производство, поради което не са налице предпоставките на чл. 372, ал. 4 от НПК.

Основно задължение на съда, когато преценява налице ли са предпоставките за провеждане на съкратено съдебно следствие по реда на чл. 371, т. 2 от НПК е да съобрази дали направеното от подсъдимия признание на фактите, посочени в обстоятелствената част на обвинителния акт, се подкрепя от доказателствата, събрани на досъдебното производство. Това произтича от разпоредбата на чл. 31, ал. 2 от Конституцията на Република България, възпроизведена в нормата на чл. 116, ал. 1 от НПК, която не допуска осъдителната присъда да се основава само на направеното самопризнание. В определението, с което съдът отказва провеждането на диференцираната процедура по чл. 371, т. 2 от НПК, не е необходимо да бъдат посочени конкретните обстоятелства, за които не са събрани доказателства, приобщените такива са противоречиви или недостатъчно, за да обосноват несъмнен и категоричен извод в подкрепа на обвинението. Такова задължение не може да бъде вменено на съда, тъй като то би изисквало предварително произнасяне по съществуващото на делото, което е недопустимо на този етап на наказателния процес. Достатъчно е най – общото посочване на причината за отказа, по начина по който е формулирана нормата на чл. 372, ал. 4 от НПК. В този смисъл определението на първоинстанционния съд, с което е отказал да проведе съкратено съдебно следствие, като е изразил становище, че признанието на подсъдимия не се подкрепя в достатъчна степен от доказателствата, събрани на досъдебното производство, изпълнява така зададения стандарт, поради което твърдението на касатора, че е немотивирано е неоснователно.

На следващо място в мотивите на присъдата първоинстанционният съд е посочил, че отказът му да приложи диференцираната процедура е обстоятелството, че фактите, на които се основава обвинението по чл. 142а, ал. 3, вр. с ал. 1 от НК не са доказателствено обезпечени от събраните в досъдебното производство доказателства. Това е мотивирало първостепенния съдебен състав да проведе съдебно следствие по общия ред, в резултат на което е достигнал до извода, че посоченото обвинение е недоказано и е оправдал

подсъдимия. Въззивният съд е проверил процесуалната дейност на първостепенния съд и на свой ред е достигнал до правилното заключение, че тя е осъществена в съответствие с изискванията на процесуалния закон. Законосъобразна е констатацията на проверяваната инстанция, че доказателствената обезпеченост на фактите, признати от подсъдимия, е предпоставка за диференцираната процедура по чл. 372, ал. 4, вр. с чл. 371, т. 2 от НПК и че при отсъствието на такава първоинстанционният съд е длъжен да откаже провеждането на съкратено съдебно следствие. Вярно и съобразено с естеството на диференцираната процедура е и заключението на въззивния съд, че в хипотезата на чл. 371, т. 2 от НПК подсъдимият може да бъде оправдан, но не поради липса на доказателства, а само ако правната оценка на признатите от него факти, визирани в обвинителния акт и подкрепени от доказателствата, събрани на досъдебното производство, сочи на несъставомерност на деянието. Тези изводи на проверяваният съд изцяло са съобразени с разясненията и указанията, дадени с ТР № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС, според които необходимо и достатъчно условие за провеждане на диференцираната процедура е надлежно приобщените и проверени гласни, писмени и веществени доказателства убедително да потвърждават признатите от подсъдимия факти. Според същото тълкувателно решение, при констатирани съществени противоречия в доказателствата, създаващи сериозни съмнения относно съставомерните признаци на инкриминираното деяние и неговото авторство, предопределящи постановяване на присъда, основана на предположения, съдът е длъжен да разгледа делото по общия ред. С оглед на това и при положение, че събраните по делото доказателства не са обезпечавали доказателствено фактите, изложени в обвинителния акт, относно деянието по чл. 142а, ал. 3, вр. с ал. 1 от НК, правилно първостепенният съд е отказал провеждането на съкратено съдебно следствие, а въззивният съд е утвърдил като законосъобразен този отказ.

На следващо място касаторът твърди, че при постановяване на съдебните актове, за да признаят подс. М. за виновен в извършване на деянието по чл. 149, ал. 5, т. 3, вр. с ал. 1 от НК, предходните инстанции неправилно се позовали на заключението на изготвената на досъдебното производство КСППЕ относно свидетелската годност на пострадалата М. М., тъй като то било противоречиво, а вещите лица не отговорили на поставените им въпроси категорично, а с известна условност. Неправилно съдилищата възприели показанията на пострадалата за годен доказателствен източник, въпреки отсъствието на категорични доказателства за свидетелския ѝ капацитет. От друга страна показанията на св. М. М. били и противоречиви и не съдържали информация относно значимите за обвинението факти.

Изразени по описания начин възражения, макар и сочени в подкрепа на твърдението за наличието на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, реално оспорват обосноваването на обжалваното въззивно решение. Иначе казано възражения се срещу основаването на въззивния съдебен акт на показанията на пострадалата свидетелка и на заключението на КСППЕ относно нейната свидетелска годност. Необосноваването не е предмет на касационен контрол, тъй като ВКС не е съд по фактите и като такъв не може да прави собствена оценка на доказателствената съвкупност и въз основа на нея да приема фактически положения, различни от установените от предходните инстанции. Единственото правомощие на касационната инстанция в тази насока е да провери доколко контролираният съд при събирането, проверката, анализа и оценката на доказателствените източници, се е ръководил от правилата, визирани в разпоредбите на чл. 13, чл. 14, чл. 107 от НПК.

Прегледът на обжалваното въззивно решение налага извода, че проверяваният съд професионално и отговорно е изпълнил задълженията си, произтичащи от посочените разпоредби, като в мотивите на същото е посочил фактите, които е установил, доказателствените източници от които ги е извел, правните изводи до които е достигнал. Доказателственият анализ, осъществен от въззивния съд е пълен, всестранен и обективен.

Изводите, до които е достигнал проверяваният съд, са изградени на основата на прецизната оценка на събраните доказателства и в съответствие с принципите на формалната и правната логика. Въззивният съд е преценил задълбочено показанията на пострадалата М. М., като е съобразил ниската ѝ възраст, заключението на КСППЕ относно свидетелската ѝ годност, психо – педагогическата ѝ характеристика /л. 104 - 105 от дос. пр./, доклада от Дирекция "Социално подпомагане" – Бургас /л. 109 – 111 от дос. пр./ и гласните доказателства, служещи за проверка на изложената от нея информация. Изводите на контролирания съд по отношение достоверността на последната са изградени на основата на всички доказателствени източници, обсъдени задълбочено, при вярна интерпретация на тяхното съдържание, при отчитане и на най – незначителните противоречия между тях. Пространният доказателствен анализ /от л. 14 – 29 от възз. реш./ изцяло се възприема от настоящия съд, като осъществен съобразно изискванията на чл. 13, чл. 14 и чл. 107 от НПК. Правилно контролираният съд е преценил, че ниската възраст на пострадалата, дефицитите в езиковите ѝ умения, колебанието и притеснението да разкаже за преживяното не са основание да не се даде вяра на показанията ѝ. Съобразил е и заключението на КСППЕ за това, че констатираните дефицити в интелектуалното ѝ развитие не изключват свидетелската ѝ годност, доколкото в процеса на проведеното ѝ психологично изследване експертите са констатирали наличието на базови познания на св. М. за половите разлики между мъжа и жената, сексуалното общуване между тях и начина на възпроизводство, даващи ѝ възможност да опише случилото ѝ се по време на инцидента. Експертното заключение е обсъдено задълбочено от проверявания съд наред с разясненията на вещите лица, изложени при изслушването им в хода на първоинстанционното съдебно следствие. Това е дало основание на въззивната инстанция да достигне до извода, че експертите убедително са защитили констатациите, изложени от тях в заключението на КСППЕ, като професионално, пълно и точно са отговорили на всички поставени им въпроси, изясняващи обстоятелства от значение за определяне на свидетелската годност на пострадалата, т. е. на възможността същата правилно да отразява фактите от обективната действителност и да ги възпроизвежда. По – нататък контролираният съд е съпоставил информацията, изведена от показанията на пострадалата, със сведенията, предоставени от свидетелите А. М. и А. М. /родители на пострадалата/и свидетелите Х. А. и С. Б./полицейските служители, задържали подсъдимия/. Обективният и задълбочен анализ на техните показания /л. 20 - 23 от възз. реш./ е дал основание на въззивния съд правилно да приеме, че те кореспондират както помежду си, така и с показанията на пострадалата М.. При това законосъобразно е приел, че в своята съвкупност събраните по делото гласни доказателствени източници изясняват основните факти, включени в предмета на доказване, като от тях се установява поведението на подсъдимия М. преди деянието /поканата на малолетната да остане в дома му, черпенето ѝ с храна и алкохол, предоставянето ѝ на мобилен телефон, за да си играе с него/, по време на деянието/ целуването ѝ по бузата и устата/ и в момента на заварването му от родителите на детето и полицейските служители /лежащ гол в леглото, в което облечена до него лежала и пострадалата/. Изложеното налага извода, че въззивната инстанция е изпълнила задълженията си, като е извършила проверка на доказателствената и аналитична дейност на първостепенния съд, осъществила е своята такава при стриктно съблюдаване на изискванията на чл. 13, чл. 14 и чл. 107 от НПК и въз основа на това е достигнала до законосъобразния извод, че подсъдимият е осъществил състава на чл. 149, ал. 5, т. 3, вр. с ал. 1, вр. с чл. 29, ал. 1, б. "а" от НК. Това обуславя неоснователността на твърденията на касатора за опорочена аналитична дейност на проверявания съд, резултат от допуснати от него съществени процесуални нарушения при оценката на доказателствените източници.

Твърдението за наличието на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК е аргументирано с довода, че след като законосъобразно е било отказано да бъде

проведено съкратено съдебно следствие, въпреки признанието на фактите от подсъдимия, то въззивният съд е бил длъжен да приложи разпоредбата на чл. 55 от НК. В ТР № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС е дадено указание за определяне на санкцията при условията на чл. 55 от НК, но само при неоснователен отказ за провеждане на диференцираната процедура, т. е. ако приетите от решаващия съд факти са същите, като отразените в обстоятелствената част на обвинителния акт и признати от подсъдимия. В настоящия случай първоинстанционният съд е приел за установени факти, различни от изложените в обвинителния акт по отношение на деянието по чл. 142а, ал. 3, т. 1, вр. с ал. 1 от НК, като впоследствие именно на това основание е оправдал подсъдимия по същото обвинение. Както е посочено по - горе в настоящото решение твърдението на касатора за допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, изразяващо се в неправилния отказ на първостепенния съд за провеждане на диференцираната процедура е неоснователно. Подсъдимият не е лишен незаконосъобразно от възможността да се ползва от привилегиите на чл. 373, ал. 2 от НПК, поради което претенцията за приложение на разпоредбата на чл. 55 от НК не следва да бъде уважена. На подс. М. е наложена санкция лишаване от свобода за срок малко над минималния размер на наказанието, предвиден в нормата на чл. 149, ал. 5, т. 3, вр. с ал. 1 от НК, отчетени са всички относими отегчаващи и смекчаващи отговорността обстоятелства, поради което не са налице основанията на чл. 348, ал. 5 от НПК, които да налагат намесата на касационния съд. Наказанието е определено в съответствие с принципите за законоустановеност и справедливост, поради което не следва да бъде изменяно в исканата от касатора насока.

В заключение следва да се посочи, че отсъствието на заявените с касационната жалба касационни основания предопределя оставянето в сила на въззивното решение, като правилно и законосъобразно.

8. Практиката на ЕСПЧ безпротиворечиво приема, че доказателства, приобщиени чрез използване на принуда, в различните й форми не следва да имат съществено значение за решаването на делото, приключило с осъждане на дейците.

От друга страна, актуалната практика на ЕСПЧ разширява това изискване и до доказателства, които могат да се оценят като допълнителни или несъществени, когато по делото се установи, че за събирането им е използвано насилие, тъй като това обстоятелство може да дискредитира справедливостта на производството като цяло и да доведе до нарушение на чл. 6 от Конвенцията/ напр. *L. v. Moldova*/.

Същественият въпрос, който следва да получи отговор при оценката на доказателствата не се ограничава до начинът им на събиране, а до процесуалните възможности на подсъдимите да се противопоставят на неправомерно събраните доказателства и това да доведе до изключването им от доказателствената съвкупност, на която се основава тяхното осъждане.

чл. 195, ал. 2 НК

чл. 196а НК

чл. 93, т. 8 НК

Решение № 50007 от 27.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 401/2022 г., III н. о., докладчик председателят Красимира Медарова

Производството пред ВКС е по глава XXIII от НПК.

Образувано е по касационни жалби на упълномощените защитници на подсъдимия Б. М. А., адвокатите А. А. и Н. Р. и на подсъдимия Г. Д. А., адв. Д. А. срещу въззивно решение № 54/31.03.2022 г. на Апелативен съд – гр. Пловдив, 1-ви Наказателен състав, постановено по в. н. о. х. д. № 63/2022 г.

В касационните жалби на двамата подсъдими се навеждат касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 - 3 от НПК. Прави се искане за отмяна на въззивното решение и за връщане на делото за ново разглеждане от друг въззивен състав на същия съд или за намаляване на наложените наказания. В жалбата на подсъдимия А. се прави и искане за оправдаване по предявените му обвинения.

В касационната жалба на подсъдимия А. оплакването по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК се мотивира с неправилна доказателствена оценка на показанията на разпитаните по делото свидетели, /подробно описани в жалбата като източник и в съдържателен план / които се оценяват като неправилно и превратно интерпретирани. Защитата намира, че решението на ПАС е доказателствено необезпечено, както от цитираните в жалбата гласни доказателствени средства, така и от останалата доказателствена съвкупност, която не може да послужи за установяване на релевантните факти по обвинението и за доказването му по безспорен и несъмнен начин. Отделно се сочи, че решението се основава на предположения, поради отказ за проверка на част от обвинителните доказателства чрез назначаване на съответна експертиза, както и поради фаворизиране на доказателствата, подкрепящи обвинението и пълно игнориране на събраните в полза на дееца.

Нарушението на материалния закон се мотивира с неправилно определена стойност на предмета на деянието, елемент от продължаваната престъпна дейност, което е останало в стадия на опита, като се прави искане подсъдимият да бъде оправдан по това обвинение и престъплението да се преквалифицира в по-леко наказуемо престъпление по чл. 195, ал. 2 от НК, алтернативно на искането за оправдаване, поради недоказаност на останалите обвинения.

Явната несправедливост на наказанието се поддържа по съображения за прекомерна тежест на наложената санкция спрямо извършеното деяние, както и поради това, че не е подходяща да изпълни поправителната си роля, а е израз на неоправдана репресия.

В писмено допълнение към касационната жалба на подсъдимия А., в срока по чл. 351, ал. 4 от НПК повторно се посочва, че жалбата съдържа всички касационни основания по чл. 348, ал. 1 от НПК.

Касационната жалба на подсъдимия А. съдържа подробни съображения в подкрепа на оплакването за съществени процесуални нарушения при постановяването на въззивното решение – липса на собствен доказателствен анализ в подкрепа на възприетите факти по обвинението, основаване на решението на негодни обвинителни доказателства, / вкл. показания на свидетели, получени чрез неправомерно въздействие върху тях от полицейски служители и др. нерегламентирани действия/ както и неполучен отговор на възраженията на защитата от въззивната жалба. В жалбата се излагат аргументи срещу изготвената по делото ДНК експертиза, която се оценява като негоден способ за проверка на веществени доказателства, поради неустановяване на идентичността на изследвания обект с иззетия от мястото на престъплението. Защитата сочи, че отмяната на определението за допускане на техническа експертиза за проверка на мобилния телефон на подсъдимия А. /поради това, че не е открит за да бъде изследван, независимо, че е иззет по делото/ е лишило от обективност фактическите изводи на съда и за участието на А. в част от процесните деяния.

Нарушението на материалния закон се мотивира с неправилна квалификация на деянието, чрез прилагане на закон за по-тежко наказуемо престъпление, без съответни доказателства.

От повереника на гражданския ищец УМБАЛ "име", адв. Б., на осн. чл. 351, ал. 4 от НПК е постъпило писмено възражение срещу касационните жалби на подсъдимите, в което се изразява становище за тяхната неоснователност и за оставяне в сила на решението на ПАС.

Подсъдимият А., редовно призован не се явява в съдебно заседание пред касационната инстанция В приложената по делото призовка чрез пенитенциарното

заведение, в което е задържан изразява желание делото да се гледа без негово участие.

Не се явяват упълномощените защитници на подсъдимия А., адв. А. / в обективна невъзможност поради тежко заболяване/ и адв. Р., която не е намерена на посочения от нея служебен адрес.

Подсъдимият А. се представлява пред ВКС от служебен защитник, адв. Б. Е. К. - А., назначена от ВКС. Пред касационната инстанция адв. А. поддържа касационната жалба на подзащитния си по изложените в същата подробни мотиви и с направените алтернативни искания за отмяна на решението на ПАС с оправдаване на подсъдимия; за връщане на делото за ново разглеждане от първоинстанционния съд или за намаляване на наложеното наказание. Сочи, че въззивното решение е постановено при липса на извършен собствен доказателствен анализ от апелативния съд, което определя като липса на мотиви, представляващо по естеството си съществено процесуално нарушение. Твърди, че решението е постановено при доказателствен дефицит по съществени за обвинението факти и намира, че доказателствената съвкупност не е оценена съобразно изискванията на НПК. Счита, че по делото не са налични доказателства за начина и времето на извършване на отделните деяния, както и за стойността на предмета на престъплението, което е в големи размери. По изложените съображения моли да се уважи касационната жалба на подсъдимия.

Подсъдимият А., редовно призован не се явява пред ВКС. Представлява се от упълномощен защитник, адв. А., която поддържа касационната жалба на адв. А. и моли за отмяна на решението на апелативния съд и за връщане на делото за ново разглеждане на първоинстанционния съд.

Заявява, че се присъединява към становището на служебния защитник на подсъдимия А., доколкото е относимо и спрямо обвинението за нейния подзащитен. Намира, че решението не съдържа отговор на възраженията на защитата от въззивната жалба, което реално определя като липса на мотиви и счита, че на това основание следва да се отмени и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на първоинстанционния съд, поради допуснато нарушение на процеса по събиране, проверка и оценка на доказателствената съвкупност. Позовава се на неправилната оценка на наличната по делото ДНК експертиза за подзащитния й, която намира за негоден способ за проверка на доказателства, поради недоказаност на идентичността на изследваното вещественно доказателство с това, което е иззето от мястото на престъплението. Както и на отказа на контролираните съдилища да допуснат техническа експертиза на мобилния телефон на подсъдимия А., който е бил иззет по делото, за да се провери тезата на двамата подсъдими, че не са извършители на деянията. Оспорва процесуалната стойност на показанията на група свидетели и на липсата на отговор на възраженията срещу тях. В заключение сочи, че липсата на извършена цялостна проверка на присъдата обуславя необходимостта от пълна отмяна на обжалваното решение и ново разглеждане на делото от друг състав на първия съд.

Представителят на ВКП пред касационната инстанция намира постановеното въззивно решение за правилно и счита, че следва да се остави в сила, като се отхвърлят касационните жалби на защитниците на двамата подсъдими като неоснователни.

Застъпва становището, че въззивната инстанция е извършила подробна оценка на доказателствата и в резултат на верен доказателствен анализ е потвърдила първоинстанционната осъдителна присъда с квалификация на деянията по чл. 196а от НК, като е изложила убедителни и законосъобразни съображения за обективната съставомерност на деянията, включително и по отношение на отделните съставомерни признаци на квалифициращите обстоятелства. Намира, че наказанията на подсъдимите са правилно индивидуализирани в рамките на специалния минимум за извършеното престъпление, поради липса на основания за прилагане на разпоредбата на чл. 55 от НК спрямо всеки един от тях.

Гражданският ищец УМБАЛ "име" редовно уведомен не изпраща представител. Повереникът Б. е депозирила писмено становище.

Гражданският ищец "фирма" редовно уведомен не изпраща представител.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните и в рамките на законовите си правомощия по чл. 347, ал. 1 от НПК, намира за установено следното:

С присъда № 260071/06.10.2021 г. по н. о. х. д. № 1315/2019 г., по описа на Окръжен съд - гр. Пловдив подсъдимите Б. М. А. и Г. Д. А. са признати за виновни в извършване на престъпления, съответно подсъдимият А. - по чл. 196а, вр. чл. 196, ал. 1, т. 2, вр. чл. 195, ал. 1, т. 3 - 5, вр. чл. 194, ал. 1, вр. чл. 29, ал. 1. б. "а" и "б", вр. чл. 26, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 от НК, а подсъдимият А. – по чл. 196а, вр. чл. 196, ал. 1, т. 2, вр. чл. 195, ал. 1, т. 3 - 5, вр. чл. 194, ал. 1, вр. чл. 26, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 3 и 4 от НК за извършването, на които са им наложени наказания от по десет години лишаване от свобода за всеки един от тях, които да изтърпят при първоначален строг режим на изтърпяване, като са оправдани за част от предмета и стойността на обвинението. С присъдата на окръжния съд, на осн. чл. 59, ал. 1 и 2 от НК от изтърпяването на наказанията е приспаднало задържането на подсъдимите под стража и по ЗМВР.

Със същата присъда подсъдимите А. и А. са осъдени солидарно да заплатят в полза на гражданските ищци обезщетение за имуществени вреди от извършеното престъпление, както следва: в полза на гражданския ищец УМБАЛ "име" 3 169, 83 лв. и в полза на гражданския ищец "фирма" сумата от 13 284, 20 лв., ведно със законната лихва, считано от 14.03.2018 г. до пълното изплащане на главниците.

В тежест на подсъдимите А. и А. са възложени съответните разноски и държавни такси по делото.

С въззивно решение № 54/31.03.2022 г. на Апелативен съд – гр. Пловдив, 1-ви Наказателен състав по в. н. о. х. д. № 63/2022 г. присъдата на окръжния съд е била потвърдена изцяло.

Извършената от ВКС проверка за наличието на касационните основания, наведени в жалбите на защитниците на двамата подсъдими, наложи извод относно тяхната частична основателност.

На първо място следва да се разгледа оплакването по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК за допуснати съществени процесуални нарушения при постановяването на въззивното решение. В касационните жалби на двамата подсъдими в подкрепа на обсъжданото оплакване са наведени общи доводи за неправилна оценка на гласни доказателствени средства и възражения срещу експертни оценки, които позволяват съвместното им разглеждане и общ отговор за тяхната основателност.

Оплакването за неправилна оценка на подкрепящите обвинението гласни доказателствени средства се мотивира с оказано неправомерно въздействие върху част от свидетелите по делото, /Д. С., В. Б., Р. Я., Г. И., Р. М., свидетел с тайна самоличност № 0034, А. А. / които според защитата са депозирили показанията си под натиск от страна на разследващите органи или чрез обещания за по-леко наказание за тези, спрямо които са били образувани и водени наказателни производства. Възражението срещу обективността на цитираните гласни доказателствени средства се намери за неоснователно, с изключение на показанията на свидетелите С. и анонимния свидетел 0034, които според ВКС не могат да послужат за установяване на релевантни по делото факти, поради начина на приобщаването им към доказателствената съвкупност, както и поради тяхната неустойчивост и вътрешни противоречия в съдържанието им. По отношение на останалите гласни доказателствени средства не се намери основание за изключването им от доказателствената съвкупност, на която са базирани фактите по обвинението, приети от въззивният съд.

На първо място показанията на свидетеля А. не са послужили за доказване на

обвинението срещу подсъдимите, тъй като по съответния пункт от обвинението/п. 9 към който имат касателство, подсъдимите са оправдани и на база на депозираните от същия свидетел показания не са възприети релевантни обвинителни факти, за да се обсъжда нарушение на процесуални правила със съществен характер.

Прочитът на показанията на свидетеля Р. Я. не установява показанията му да са депозираны под въздействие от страна на водещия разследването орган или други заети с разследването по делото лица. В разпита на свидетеля от досъдебното производство се съдържа изключително детайлно и подробно описание на съвместните му действия с подсъдимия А. / известен с турско име Б. / по повод оказано от свидетеля съдействие за продажба от същия подсъдим на голямо количество цигари, в която е участвал и подсъдимият А. /показанията са приобщени по реда на чл. 281, ал. 4 от НПК/. При разпита на този свидетел в съдебно заседание той съобщава идентични факти, като показанията му са депозираны в съкратен вариант, поради липса на пълен спомен от отдалечените по време събития, както самият свидетел съобщава. На въпрос от подсъдимия А. дали в полицията свидетелят е бил заплашван при разпита, Я. сочи, че "се уплашил малко при разпита му в полицията", защото са го питали с по-силен тон, а и самият той е бил изплашен, но категорично заявява, че "в полицията с нищо не са го заплашвали. " При тези данни от показанията му за липса на оказано въздействие и предвид неналичието на противоречия в отделните разпити на свидетеля, доводите за тяхната необективност, поради неправомерно влияние не намират опора в доказателствените материали по делото.

Относно показанията на свидетеля В. Б., от материалите по делото не се установява изходящите от него гласни доказателствени средства да са депозираны под въздействието на разследващ орган, за да съобщи неверни факти. Показанията на Б. касаят продажба на сим карти от свидетелката И., за което обстоятелство при разпита му на досъдебното производство /приобщен на осн. чл. 281 от НПК/ той декларира липса на спомен, а в съдебната фаза свидетелства, че не познава свидетелката И. /И. /, като е купувал от нея сим-карти преди 10 години. Свидетелят съобщава данни за това, че при разпита му на досъдебното производство полицейски служител е настоявал да свидетелства по определен начин за конкретни факти, което той не е направил. Последното се потвърждава от съдържанието на приобщените показания от досъдебната фаза, в които подобни твърдения липсват, за да се обсъжда значението им за начина на формиране на вътрешното убеждение на решаващите съдилища по фактите на обвинението.

Свидетелката Г. И. /И. / е разпитана в съдебно заседание пред окръжния съд, като при разпита е заявила, че е неграмотна, поради което показанията ѝ от досъдебното производство не са приобщавани към доказателствата по делото и не са ползвани за установяване на факти по обвинението. И. на доказателства са единствено депозираните пред съдебния състав на съда, което обезсмисля възражението срещу тяхната обективност, поради въздействие върху свидетелката от разследващ орган.

В показанията на следващия свидетел, Р. М., спрямо когото в касационните жалби на подсъдимите се навежда довод за свидетелстване в полза на обвинението, поради оказано въздействие от органи на наказателното производство, не се съдържат доказателства в подкрепа на обвинението, респективно депозираните от същия гласни доказателствени средства не представляват източник на доказателствени факти, на които се гради тезата на въззивния съд за доказаността на обвинението срещу двамата подсъдими. Показанията на свидетеля М. пред окръжния съд съдържат само отрицателни факти за виновността на дейците, поради което твърденията му, че е бил убеждаван да свидетелства по определен начин в замяна на по-леко наказание по друго дело са напълно ирелевантни към настоящото наказателно производство. Свидетелят участва в производството, поради обясненията на подсъдимия А., че е действал като съучастник при извършване на немалка част от деянията, но поради недоказаност на тези твърдения не е привлечен към

наказателна отговорност, като показанията му не са свързани с процесните деяния, за извършването на които подсъдимите са признати за виновни.

В жалбата на подсъдимия А. се възразява и срещу оценката на показанията на свидетеля К. К., в частта, в която свидетелства за това, че подсъдимият А. е управлявал един от инкриминираните по делото автомобили, от една страна поради невъзможност К. да възприеме самоличността на водача, тъй като е бил със затъмнени стъкла и от друга – поради това, че подсъдимият не притежава свидетелство за правоуправление на автомобил. Прочитът на показанията на цитирания свидетел показва, че не става въпрос за негови лични възприятия, а същите представляват източник на производни доказателства, доколкото той възпроизвежда възприятията на свидетеля Т., които последният му е съобщил, в качеството на ръководител на операцията по задържането на двамата подсъдими /които функции К. е изпълнявал, поради отпуск на свидетелката С., титуляр на тази длъжност/. Независимо от това, касационната проверка не установи наличие на твърдяното нарушение и чрез анализа на показанията на свидетеля Т., които са ясни и недвусмислени по въпроса със самоличността на водача на автомобила, както и с оглед обясненията на самия подсъдим А., че независимо от липсата на свидетелство за правоуправление на МПС, той притежава фактически умения да управлява лек автомобил и периодично през процесния период е извършвал този вид дейност.

В обобщение, при разпитите на свидетелите, посочени в жалбите на двамата подсъдими като ненадежден доказателствен източник от една страна не са изведени релевантни за обвинението факти и от друга, в случаите, в които разпитите са относими към фактическите изводи на съда, показанията на свидетелите не са събрани по неправилен начин чрез въздействие върху тях да свидетелстват в подкрепа на обвинението.

Доводите за недопустимост да се ползва като доказателствено средство проведената с подсъдимия А. оперативна беседа след привличането му като обвиняем по делото са правилни, но в мотивите към присъдата на първия съд е дадена аналогична оценка за тяхната негодност да се ползват като източник на доказателствени факти, поради което липсата на изрично преповтаряне на този извод във въззивното решение, без да е изразено несъгласие с тезата на първата инстанция не може да се оцени като съществен процесуален пропуск от страна апелативния съд.

В заключение, касационната проверка не установи вътрешното убеждение на контролираните съдилищата по фактите на обвинението да е формирано на базата на доказателства, събрани чрез използване на насилствени способности на разследване, което при всички случаи се явява несъвместимо с правото на справедлив съдебен процес по смисъла на чл. 6 от ЕКЗПЧ. В принципен план, практиката на ЕСПЧ безпротиворечиво приема, че доказателства, приобщени чрез използване на принуда, в различните ѝ форми не следва да имат съществено значение за решаването на делото, приключило с осъждане на дейците. От друга страна, актуалната практика на съда в Страсбург разширява това изискване и до доказателства, които могат да се оценят като допълнителни или несъществени, когато по делото се установи, че за събирането им е използвано насилие, тъй като това обстоятелство може да дискредитира справедливостта на производството като цяло и да доведе до нарушение на чл. 6 от Конвенцията/ напр. *L. v. Moldova*/. Същественният въпрос, който следва да получи отговор при оценката на доказателствата не се ограничава до начинът им на събиране, а до процесуалните възможности на подсъдимите да се противопоставят на неправилен събраните доказателства и това да доведе до изключването им от доказателствената съвкупност, на която се основава тяхното осъждане.

В конкретния случай от материалите по делото се установява, че подсъдимите и техните защитници са упражнили в пълнота правото да оспорват всички доказателства, в чиято обективност са се съмнявали и по този начин събраните по недопустим начин

доказателствени средства са били изключени при постановяването на съдебните актове / напр. показния, депозиран от неграмотен свидетел не са били приобщени, поради съмнения в тяхната обективност. /

ВКС не се съгласява единствено с оценката на показанията на свидетеля С. и тези на свидетеля с тайна самоличност 0034, която контролираната въззивна инстанция е възприела. Касае се до производни доказателства, събрани чрез показания на задържани свидетели, използвани като т. н. "информатори" на разследващите органи за получаване на извънсъдебни признания, което е несъвместимо с правото на справедлив съдебен процес по смисъла на чл. 6 от Конвенцията /A. v. UK/.

Независимо от изключването на показанията на цитираните свидетели от допустимите доказателствени средства, на които следва да се основава обвинението, не се установи съществен процесуален пропуск при формиране на фактическите изводи на съда, предвид наличието на достатъчен обем доказателства, от които по несъмнен начин се установява участието на двамата подсъдими в извършването на процесните деяния.

Доводите от касационните жалби за неправилно установени факти от контролираните съдилища представляват по естеството си оплакване за необоснованост на решението, което не е касационно основание и не е предмет на касационната проверка по чл. 348, ал. 1 от НПК, поради което не може да получи отговор от ВКС, който като съд по правото проверява само юридическата правилност на контролираните съдебни актове, а не контролира правилността на възприетата от тях фактология по същество.

Оплакването срещу използваните специални знания в областта на дактилоскопията също е неоснователно. Защитата възразява срещу правилността на изготвената експертиза, която е установила наличие на биологични следи с произход от подсъдимия А., чрез изследване по метода на ДНК профилиране на пластмасова чаша, иззета при оглед на мястото на едно от инкриминираните деяния, поради недоказаност на идентичността на иззетото веществено доказателство - пластмасова чаша и изследваното, което е изрязан ръб от пластмасова чаша.

Възражението е неоснователно. От прочита на съдържанието на изготвената по делото ДНК експертиза, Протокол № 18/16.08.2018 г. /т. 5, л. 48 се установява, че обект на изследване е "изрезка от горна част на пластмасова чаша за кафе", върху която е установен клетъчен материал, който произхожда от подсъдимия А.

Правилно решаващите съдилища са приели, че процесната изрезка е част от пластмасова чаша, иззета като веществено доказателство с протокол за оглед от 09.01.2018 г. / т. 5, л. 6 от сл. д. / и са я ползвали за формиране на изводите си по фактите на обвинението. Прочитът на материалите, събрани в хода на досъдебното производство по делото установява правилността на този извод, тъй като след изземването на процесната пластмасова чаша /ПВЦ чаша за кафе/, с постановление от 10.01.2018 г. на водещия разследването е назначена дактилоскопна експертиза със задача да се изследва същата чаша /както и други иззети веществени доказателства/ за наличие на дактилоскопни следи. От съдържанието на изготвената експертна справка № 57/12.01.2018 г. е видно, че след изследването на пластмасовата чаша / визуализирана като фиг. 1 в справката/ е изрязан и опакован горния ръб на чашата, "отделно в хартиен плик с цел запазване на евентуални останали клетки, годни за изследване по метода на ДНК - профилирането, по горната част на чашата, на местата където е отпивано кафе от нея. " С писмо на водещия разследването, ст. разследващ полицай И. И. тази експертна справка, ведно с "изрязания ръб на пластмасова чаша за еднократна употреба от кафе" и др. са предоставени за изследване на експерта Ч., изготвил експертизата по метода на ДНК - профилиране, Протокол № 18/16.08.2018 г., в резултат на което по този ръб са установени следите, произхождащи от подсъдимия А. Предвид изложеното, доводите за изключване на ДНК експертизата при установяване на фактите по делото, поради неустановен произход на изследваното веществено доказателство не почиват на обективен прочит на доказателствената

съвкупност и са неоснователни.

В жалбите на защитата се възразява и срещу отказа на контролираните съдилища да назначат техническа експертиза с предмет на изследване – мобилен телефон, иззет от подсъдимия А., с цел проверка на обясненията му, че не е участвал в извършването на част от процесните деяния. Съдилищата по фактите са положили всички усилия да удовлетворят искането на защитата за назначаване на експертиза, но поради липса на вещественото доказателство, мобилен телефон, не са могли да допуснат експертното изследване. Причините за загубването на иззетия телефон са ирелевантни спрямо доказателствената дейност на въззивния съд, /телефонът е изгубен от органите на досъдебното производство/ която е предмет на настоящата касационна проверка, поради което отказът за допускане на техническа експертиза не може да бъде оценен като съществен процесуален пропуск. Съдебната практика е категорична, че не всеки отказ за назначаване на експертиза може да се приеме за процесуално нарушение със съществен характер, като преценката се основава на относимостта на изследването спрямо главния факт на доказване, за който в настоящият случай по делото са събрани достатъчен обем доказателства и отказаното изследване не се явява определящо.

На последно място доводите за опит за нерегламентирано поставяне на техническо устройство за проследяване върху автомобил на подсъдимия А. не са относими към оплакването по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, предвид липсата на доказателства по делото, които да са събрани чрез използването на такъв вид устройство, за да се обсъжда тяхната годност. В принципен план съобразно вида на инкриминираните престъпления използването на специални разузнавателни средства, в това число и под формата на проследяване са допустими за събиране на доказателства, поради което възражението е неоснователно.

По отношение на доводите от жалбата на защитата на подсъдимия А. за допуснато нарушение на разпоредбата на чл. 116, ал. 1 от НПК, основано на тезата за осъждане на подсъдимия на базата на неподкрепени от други доказателства самопризнания, неговата основателност не се намери за установена от материалите по делото. Същите се намират в пълна кореспонденцията с доказателствата от протоколите за оглед на мястото на извършване на отделните деяния, техния механизъм, включително и за начина на проникване в сградите, в които са осъществени посегателствата, вида на отнетите вещи, с протокола за претърсване и изземване на вещи от жилището на подсъдимия, показания на свидетели и др. доказателства, които решаващите съдилища са отчели при кредитирането на обясненията на дееца. С оглед изложеното, фактическите изводи на въззивния съд по цитираните в жалбата деяния, елемент от продължаваната престъпна дейност на дееца са формирани чрез комплексна доказателствена оценка на относимите доказателства, които са допустими и годни да послужат за източник на доказателствени факти, като нарушение на процесуални норми не е допуснато.

В заключение, проверката на контролираното въззивно решение показва, че съдът е изградил вътрешното си убеждение по фактите в съответствие с изискванията на чл. 14 от НПК, поради което не се установи процесуален порок при формирането му.

С оглед изложеното, искането на подсъдимите за отмяна на решението и връщане на делото за ново разглеждане не може да бъде удовлетворено.

Оплакването за допуснато нарушение на материалния закон също се намери за неоснователно спрямо осъждането и на двамата подсъдими. В рамките на правилно установените по делото факти приложението на закона по отношение на квалификацията на деянието, включително и като "особено тежък случай" за двамата подсъдими, е правилно.

За да обоснове приложението на разпоредбата на чл. 196а от НК при квалификацията на деянията за двамата подсъдими окръжният съд се е позовал на стойността на предмета на престъплението, която покрива изискването да е в размер над 140 минимални работни

заплати към датата на деянието /ТР 1/98 г. на ОСНК на ВКС/ и на изключително високата обществена опасност на деянията и дейците, изведена от настъпилите несъставомерни допълнителни вредни последици от разрушаването и повреждането на процесните имоти на пострадалите, от които са извършени кражбите, както и от обремененото съдебно минало на подсъдимите.

Въззивният съд е приел за правилни правните изводи на първата инстанция, независимо, че е коментирал изрично само наличието на признака "особено големи размери" на предмета на престъплението, като не е изложил собствени изводи относно кумулативната даденост на този квалифициращ признак с признака деянието да представлява "особено тежък случай" за всеки един от дейците.

Независимо от този пропуск ВКС намира правната оценка на контролираните съдилища по квалификацията на деянията по чл. 196а от НК за правилна, поради наличието на кумулативната даденост на двете предпоставки за приложението на този законов текст – предмета на престъплението да е в "особено големи размери" и деянието да представлява "особено тежък случай".

Възражението на защитата относно наличието на първия признак се мотивира с неправилна квалификация на деянието, извършено от подсъдимия А., което е останало в стадия на опита и е пряко свързано с оплакването по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, което се намери за неоснователно, респективно това води и до неоснователност на обсъжданото оплакване по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК, тъй като стойността на предмета на кражбите е в особено големи размери и за двамата подсъдими. Същото не е съобразено и със задължителната съдебна практика относно квалификацията на недовършения опит, ППВС 6/71 г. и ТР 36/61 г. на ОСНК на ВС.

В касационните жалби на защитата се възразява и срещу определянето на деянията на подсъдимите като "особено тежък случай" по смисъла на чл. 93, т. 8 от НК, поради липса на предпоставки за прилагане на тази квалификация спрямо установените по делото факти. Възражението е неоснователно и не почива на верен прочит на текста на закона и на задължителната съдебна практика по приложението му. Съгласно легалното определение на понятието, за да се приложи тази квалификация се изисква наличието едновременно на изключително висока степен на обществена опасност на деянието, която да е обусловена от настъпилите вредни последици от извършването му и наличието на други отегчаващи обстоятелства, и изключително високата степен на обществена опасност на дееца. Задължително тълкуване по приложението на този законов текст се съдържа в ППВС № 7/76 г. и в ППВС № 3/70 г. /актуални съгласно ТР № 1/22 г. по н. д. № 1/2018 г. на ОСНК на ВКС/. Като обединяващ критерий за приложението на чл. 93, т. 8 от НК при квалификацията на дадено деяние в същите се явява наличието на извън съставомерни вредни последици от деянието и цялостна оценка за прекомерна тежест на престъпната дейност, изведена от начина, средствата и подбудите за престъплението от една страна и от друга - оценката за личността на дееца да налага самостоятелен извод за прекомерно завишена лична обществена опасност.

С оглед изложеното, възприетите от решаващите съдилища факти правилно са оценени в подкрепа наличието на квалифициращия признак и за двете подсъдими лица. Наличието на първия критерий, който касае оценката на престъпната дейност /приложим и за двамата подсъдими, които са действали съвместно/ правилно е изведено на база цялостната оценка за прекомерната ѝ тежест, в сравнение с обичайните случаи на престъпления от същия вид. Касае се за продължавана престъпна дейност, която се отличава с изключителна интензивност на посегателствата във времето /за период от малко над 5 месеца са извършени 8 отделни посегателства срещу собствеността на различни дружества, всяко от които на немалка стойност/ извършвана в съучастие от три лица, при наличието на четири броя квалифициращи обстоятелства по чл. 195 от НК. В това число обект на посегателство са били болнично заведение и детска градина, като

механизмът, по който са извършени кражбите и трайните последици от разрушаването на обектите, за да се осигури достъпът до отнетите вещи са затруднили в цялост дейността на засегнатите обекти, извън съставомерните вреди от липсата на отнетото имущество, както правилно е посочил първият съд в мотивите към постановената присъда.

Правилна е и оценката на личността на дейците като изключително обществено опасни, като изводите са изцяло съответни на данните за тяхната съдимост – подсъдимият А., въпреки сравнително младата си възраст е осъждан многократно, 15 пъти, за него деянието е извършено при условията на опасен рецидив; подсъдимият А. също е осъждан многократно, преимуществено за квалифицирани кражби и грабежи, включително и по две от осъжданията за деяния, извършени при условията на опасен рецидив.

При тези данни за кумулативна даденост на причинени с деянията на подсъдимите несъставомерни вредни последици с немалка тежест и при наличието на множество отегчаващи обстоятелства, оценката на решаващите съдилища за особена тежест на случая е правилна и съответна на релевантните за обвиненията факти, поради което искането на защитата за прилагане на закон за по-леко наказуемо престъпление е неоснователно и не може да бъде уважено.

Оплакването по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК е основателно и за двамата подсъдими. Наказателната отговорност на дейците е реализирана при условията на чл. 54 от НК, в рамките на специалния санкционен минимум от разпоредбата на чл. 196а от НК, като наказанията са определени в размер на по десет години лишаване от свобода за всеки един от тях.

ВКС намира, че наложените наказания са несъответни на тежестта на извършените деяния и следва да бъдат редуцирани по размер, като наказателната отговорност на подсъдимите се осъществи при условията на привилегированата разпоредба на чл. 55 от НК, предпоставки, за която по делото са налични и за двамата подсъдими.

9. В хипотезата на наказателно обвинение, конструирано на базата на бланкетна диспозиция - препращаща към разпоредба от друг нормативен акт, следва извод, че когато последната бъде променена не се променя обвинението, тъй като то остава със същата правна квалификация, съществувала и преди промяната. При липса на необходимост да бъде променена и фактическата му рамка, следва извод, че института на изменение на обвинението в тази хипотеза е неприложим и решаващият съд (в това число и въззивният) може да премине от едно нарушение към друго стига да са налице факти за това. В този случай изменението на обвинението не е необходимо и осъждането на подсъдимия по новото нарушение не представлява нарушение на процесуални правила.

чл. 287, ал. 1 НПК

чл. 343, ал. 1, б. "в" НК

чл. 20, ал. 2 ЗДвП

Решение № 50166 от 7.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 615/2022 г., I н. о., докладчик съдията Шекерджиев

Производството пред ВКС е образувано по касационна жалба на подсъдимия И. Е. П. срещу присъда № 3 от 28.03.2022 г., постановена по ВНОХД № 20214000600338/2021 г. по описа на Апелативен съд-Велико Търново.

С въззивната присъда е изцяло отменена присъда № 260010 от 24.03.2021 г., постановена по НОХД № 869/2019 г. по описа на Окръжен съд-Плевен и подсъдимият П. е признат за виновен в това, че на 31.07.2017 г. в [населено място], при управление МПС- л. а. "Р. К." с ДК [рег. номер на МПС], нарушил чл. 20, ал. 2 ЗДвП и по непредпазливост

причинил смъртта на Р. И. И., настъпила на 6.09.2017 г. и на основание чл. 343, ал. 1, б. "в", във вр. с чл. 342, ал. 1 и чл. 54 НК му е наложено наказание "лишаване от свобода" за срок от две години, изпълнението на което е отложено по реда на чл. 66, ал. 1 НК за срок от три години, считано от влизане на присъдата в сила и на основание чл. 343 г, във вр. с чл. 37, ал. 1, т. 7 му е наложено наказание "лишаване от право да управлява МПС" за срок от две години, считано от влизане на присъдата в сила.

С присъдата подсъдимият П. е признат за невиновен и оправдан по обвинението да е нарушил чл. 5, ал. 2, чл. 5, ал. 3, т. 1, чл. 21, ал. 1, чл. 116 и чл. 123, ал. 1 ЗДвП, както и по обвинението да е осъществил състава на престъплението по чл. 343, ал. 3 НК-да е управлявал превозното средство в пияно състояние и да е избягал от местопроизшествието.

С присъдата подсъдимият е осъден на основание чл. 189, ал. 3 НПК да заплати разноски по водене на делото в размер на 6 996,75 лева.

В касационната жалба се сочат всички касационни основания.

Поддържа се, че въззивното решение е постановено при допуснати съществени нарушения на процесуални правила, изразили се в погрешно установяване на обективната истина. Твърди се, че връзката между травмата, претърпяна в резултат на произшествието и причината за смъртта-настъпилата белодробна емболия е вероятна, но не и сигурна причина за смъртта на пострадалия, което е довело до неправилния извод на въззивния съд, че е налице пряка причинно-следствена връзка между двете събития. Моли се да бъде отчетено и това, че в хода на производството са останали неизяснени обстоятелства, свързани с начина на провеждане на лечението и наличието на съпътстващи заболявания на пострадалия И.

В жалбата са изложени и възражения, свързани с качеството на мотивите на постановения въззивен съдебен акт и конкретно вътрешно противоречивата им аргументация, довели до липса на яснота на волята на съдебния състав.

Оспорва се и възприетата правна квалификация на инкриминираното деяние, като се поддържа, че същата е погрешна, защото са допуснати нарушения при установяване на релевантните за изхода на производството факти.

С касационната жалба се оспорва и атакувания въззивен съдебен акт в частта за наложеното наказание, като се твърди, че то е явно несправедливо. Поддържа се, че то е наложено в нарушение на чл. 54 НК-при липса на адекватно отчитане на отегчаващите отговорността обстоятелства.

В касационното жалба и допълнението към нея не се отправят конкретни искания за процесуалното развитие на производството.

В касационното съдебно заседание защитникът на подсъдимия П. поддържа жалбата и възпроизвежда оплакванията в нея. Твърди, че неправилно са анализирани доказателствените източници и постановената въззивна осъдителна присъда почива на предположения. Като съществено нарушение на процесуални правила сочи и това, че подсъдимият е осъден по непредявено обвинение, което не фигурира в обвинителния акт.

Моли да бъде отчетено и това, че в атакувания съдебен акт не е обсъдено това, че пострадалият е страдал от многобройни заболявания, за които не е получавал никакво лечение и всяко от тях е могло да доведе до смъртен изход.

Представителят на държавното обвинение предлага постановената въззивна присъда да бъде потвърдена като бъде преценена като правилна и законосъобразна. Поддържа, че материалния закон е бил приложен правилно, като вярно въззивният съд е приел, че смъртта на пострадалия И. е настъпила в резултат на причинената с пътното произшествие травма. Моли да бъде преценен като верен направения от въззивната инстанция доказателствен анализ, установяващ извършеното от подсъдимия нарушение на правилата за движение по пътищата, което е довело и до верния извод, че той е осъществил състава на престъплението по чл. 343, ал. 1, в. "в" НК.

Предлага наложените на подсъдимия П. наказания да бъдат преценени като справедливи. Поддържа, че те са правилно определени при превес на смекчаващите отговорността му обстоятелства. Твърди, че законосъобразно въззивният съд е приложил института на условното осъждане по отношение на наказанието "лишаване от свобода", с оглед занижената обществена опасност на П. и вярно е приел, че отлагането на изпълнението му няма да бъде пречка за постигане на целите на чл. 36 НК. Предлага атакуваната въззивна присъда да бъде оставена в сила.

Подсъдимият П. твърди, че е невинен и моли въззивната присъда да бъде отменена.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните в производството и извърши проверка на въззивния съдебен акт, намери следното:

Касационната жалба е неоснователна.

По оплакването за допуснати съществени нарушения на процесуални правила:

Основните оплаквания относими към касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК са две - за допуснати съществени нарушения на процесуални правила с оглед постановяване на осъдителна присъда по непредявено обвинение и за неправилен анализ на доказателствата.

С обвинителния акт срещу подсъдимия П. е повдигнато обвинение за извършено престъпление по чл. 343, ал. 3, б. "б", във вр. с ал. 1, б. "в", във вр. с чл. 342, ал. 1 НК, като прокуратурата твърди, че той е осъществил състава на престъплението, като е нарушил чл. 5, ал. 2, чл. 5, ал. 3, т. 1, чл. 21, ал. 1, чл. 116 и чл. 123, ал. 1 ЗДвП. С въззивният съдебен акт е отменена постановената оправдателна присъда и подсъдимият е признат за виновен в извършване на престъпление по чл. 343, ал. 1, б. "в", във вр. с чл. 342, ал. 1 НК, осъществено чрез нарушаване на чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП.

Касационният съд прецени, че с постановяване на осъдителен въззивен съдебен акт, с който съдът е приел, че П. е допуснал нарушение на чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП, което не му е било повдигнато като обвинение на фазата на досъдебното производство, не е допуснато съществено нарушение на процесуални правила, тъй като по отношение на фактите, даващи основание за осъждането подсъдимият се е бранил в рамките на цялото наказателно производство. Основанието за ангажиране на наказателната му отговорност е свързано с непредприемането на изискуема от закона реакция на водача на превозното средство, който при възприемане на намиращия се на пътното платно пострадал пешеходец - представляващ опасност е следвало да намали скоростта си или да спре. Константна е практиката на националните съдилища, че намиращ се на пътното платно пешеходец (без значение неговата скорост и посока на движение и това дали е възприел превозното средство или не) представлява опасност, която налага осъществяването на посочените в закона действия. Непредприемането на дължимото поведение от страна на П. е основание неговото поведение да бъде преценено като нарушаващо нормата на чл. 20, ал. 2 пр. 2-ро ЗДвП. Няма никакво съмнение, че фактите, които обуславят извършеното нарушение са били известни на подсъдимия и са подробно описани в обстоятелствената част на внесенния обвинителен акт. Там са отразени мястото, на което се е намирал пешеходеца, скоростта и посоката му на движение, промяната в траекторията му на движение, предприетото пресичане на пътното платно пред автомобила на подсъдимия и мястото на осъществения контакт между крака му и бронята на автомобила. В обвинителния акт са изложени и факти, свързани с мястото където се е намирал автомобила, управляван от П., скоростта му на движение, момента, когато пострадалия пешеходец е бил видим и промяната в скоростта и посоката на движение на моторното превозно средство. Отразената в обстоятелствената част на обвинителния акт информация съдържа всички елементи на допуснатото от П. нарушение, което е и основание да се прецени, че тя му е била известна още преди началото на съдебното производство и той е имал възможност да я оспорва и да се брани по отношение на фактите, относими към нормата на чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП.

Преценката дали е допуснато съществено нарушение на процесуални правила е свързано с отговор на въпроса дали е възможно да се премине от обвинение за извършено нарушение на норма, към която препраща бланкетната диспозиция на чл. 342 НК в друго, без да е използван института на изменение на обвинението. Отговор на този въпрос е даден с ТР № 2/2016 г. (т. 7) където съдът е приел, че е допустимо изменение на правната квалификация на обвинението в рамките на същия наказателен закон, когато в обстоятелствената част на обвинителния акт са описани фактическите обстоятелства за извършването му. В случая обвинителния акт съдържа всички необходими факти, които обосновават извода, че П. е допуснал нарушение на чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП. Ето защо не може да бъде прието, че макар и осъден по непредявено обвинение подсъдимият е бил неподготвен по отношение на обусловилите осъждането му факти, тъй като те са му били известни от началото на съдебното производство. В този смисъл са и Р № 60155 от 1.11.2021 г. по НД 669/2021 г., 2 НО, Р № 38 от 22.06.2022 г. по НД 32/2021 г., 2 НО и др.

В допълнение към изложеното следва да бъде посочено и това, че в нормата на чл. 287, ал. 1 НПК законодателят е посочил лимитативно двете хипотези, в които е възможно да намери приложение института на изменение на обвинението. Там е посочено, че прокурорът може да измени обвинението, когато се установят основания за изменение на обстоятелствената част на обвинението (фактите) или има основание да се приложи закон за по-тежко наказуемо престъпление (правото). В хипотезата на наказателно обвинение, конструирано на базата на бланкетна диспозиция-препращаща към разпоредба от друг нормативен акт, следва извод, че когато последната бъде променена не се променя обвинението, тъй като то остава със същата правна квалификация, съществувала и преди промяната. При липса на необходимост да бъде променена и фактическата му рамка, следва извод, че института на изменение на обвинението в тази хипотеза е неприложим и решаващият съд (в това число и въззивният) може да премине от едно нарушение към друго стига да са налице факти за това. В този случай изменението на обвинението не е необходимо и осъждането на подсъдимия по новото нарушение не представлява нарушение на процесуални правила.

Предвид изложеното, касационният съд прецени, че признаването на подсъдимия П. за виновен в нарушаване на чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП при липса на изменение на обвинението не представлява съществено нарушение на процесуални правила по смисъла на чл. 348, ал. 3 НПК, тъй като осъждането му не е засегнало правото му защита. Това е така, защото той е признат за виновен в извършване на нарушение, което почива на определени факти, за които той не е узнал в момента на постановяване на въззивната присъда, а те са фигурирали в обвинителния акт и са му били известни още в началото на съдебното производство. По тези факти П. и защитника му са имали възможност да се бранят и са го направили в производството пред първостепенния и въззивния съд.

Касационната инстанция прецени, че липсва съществено нарушение на процесуални правила и по отношение на анализа на доказателствата, направен от въззивната инстанция. Преди да се отговори на това възражение следва да посочи това, че касационната инстанция (с изключение на хипотезата на чл. 354, ал. 5 НПК) е инстанция единствено по правото, а не по фактите. В рамките на касационното производство съдът няма правомощие да прави нови фактически изводи или да интерпретира по различен начин доказателствени източници. Подобна дейност би била свързана с проверка за необоснованост на атакувания въззивен съдебен акт, а такова касационно основание законодателят не е предвидил. По повод оплакване, свързано с касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК касационният съд има възможност единствено да прецени дали относимите доказателствени източници са ценени вярно и дали възприетите въз основа на тях факти и обстоятелства са правилно изведени. В рамките на така очертаните предели на касационната проверка, съдът намира, че при анализа на събраните в хода на производството доказателства и доказателствени средства въззивният съд не е допуснал

фактически или логически неточности и правилно е установил релевантните за изхода на делото факти.

Основното възражение, отразено в касационната жалба, е за погрешен извод на въззивния съд, че смъртта на пострадалия И. е настъпила в резултат на травмата на десния му крак-получена в резултат на произшествието. Правилно съдът е приел, че е налице причинно-следствена връзка между причиненото увреждане и настъпилата на 6.09.2017 г смърт. Вярно съдът е интерпретирал доказателствените източници, установяващи причината за смъртта на И. и тези, които са довели до възникването ѝ. Правилно въззивният съд е ценил заключението на изготвената на досъдебното производство и приета в хода на проведеното първоинстанционно съдебно следствие тройна съдебно-медицинска експертиза, в което експертите са категорични по отношение на непосредствената причина за смъртта на пострадалия И., а именно тромбоемболия на белите дробове. В същото заключение е посочена и причината за образуване на тромба, причинил смъртта на пострадалия, а именно настъпилата в резултат на произшествието травма и обездвижването на пострадалия, в резултат на продължителната имобилизация на пострадалия крайник. Действително експертите в заключението си (и в хода на разпита пред първата инстанция при приемането му) сочат тази поредност на процесите, довели до смъртта на пострадалия като най-вероятна и не могат да уточнят кога се е образувал тромба, дали той е бил един или повече и в кой точно кръвоносен съд е възникнал, но са категорични, че увреждането на десния крак е довело до увреждане на вътрешната повърхност на кръвоносните съдове, причинило тяхното възпаление, което е и причина за образуване на тромб или тромби. Заключение на тази експертиза съответства изцяло и на заключението на допуснатата и приета от въззивния съд повторна тройна съдебно-медицинска експертиза, в която и назначените нови експерти са убедителни в становището си, че непосредствената причина за смъртта на И. - остра масивна белодробна тромбоемболия с формиране на малки хеморагични инфаркти в двата бели дроба е предизвикана от тромб, образуван в резултат на счупването на десен долен крайник. В обсъжданото заключение експертите са категорични, че травмата, настъпила в резултат на пътното произшествие, е довела до нараняване на съдовата стена на кръвоносни съдове в десния крак на И., а последвалото обездвижване в резултат на имобилизацията на крайника и липсата антикоагулантно лечение е довело и до забавяне на движението на кръвта на крайника, което е довело до образуване на тромб, причинил белодробната тромбоемболия. Видно от разясненията, дадени в хода на проведеното въззивно съдебно следствие, експертите са потвърдили това свое заключение, като изводите им са почивали не само на информацията, свързана с конкретното травматично увреждане, но и на тази за констатирани заболявания на И. (хроничен бронхит, хроничен обструктивен емфизем на белите дробове-белодробно сърце и хипертонична болест) и естеството на проведеното лечение.

При обсъждането на посочените заключения на приети съдебно-медицински експертизи, установяващи причината за смъртта на пострадалия И., въззивният съд не е допуснал фактически и логически грешки, като правилно ги е кредитирал и е съобразил, че те се подкрепят от други събрани писмени доказателства, установяващи актуалното състояние на пострадалия към момента на произшествието, начина на проведено лечение, имобилизацията на крайника, довело до ограничаване на движението му и рязкото влошаване на състоянието му довело до неговата смърт. Тези доказателства въззивният съд е обсъдил подробно и задълбочено и обосновано е приел, че е налице причинно-следствена връзка между травмата, получена от И. при пътното произшествие и неговата смърт. В заключение следва да бъде посочено и това, че изводите на въззивния съд не са направени на база непълен или неточен анализ на доказателства, както и не може да бъде възприето оплакването, че съдебният състав не е констатирал противоречия между приетите по делото заключения на съдебно-медицинските експертизи. Напротив и двете

експертите са очертали причинната връзка между претърпяната травма и смъртта на И., като са отчели съпътстващите му заболявания и проведеното лечение. В подкрепа на този извод е и обстоятелството, че и първостепенния и въззивния съдебен състав са приели едно и също по отношение на централния за производството въпрос за причината на смъртта на И., независимо че са постановили противоречиви съдебни актове.

Предвид изложеното касационният съд прецени, че в хода на производството въззивният съд е събрал и приобцил всички относими на производството доказателства и доказателствени средства, правилно ги е анализирал и в максимална степен е изяснил фактите по делото. Ето защо и не се налага отмяната на атакувания въззивен съдебен акт и връщането му за ново разглеждане на основанията, посочени в касационната жалба.

По приложението на материалния закон:

Касационният съд изцяло се солидаризира с изводите на въззивната инстанция, че подсъдимият П. е осъществил състава на нарушението на чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП. По делото няма спор, че той е могъл да забележи придвижващия се по пътното платно пешеходец И., следвало е да го възприеме като опасност и е бил длъжен да предприеме действия, които да не позволят настъпването на пътното произшествие. Подсъдимият не е изпълнил посоченото в чл. 20, ал. 2, пр. 2-ро ЗДвП задължение да намали скоростта си на движение или да спре, за да предотврати произшествието като е имал обективна възможност да го направи.

Допуснатото нарушение е в пряка причинно-следствена връзка с настъпилия съставомерен резултат- смъртта на пострадалия И., което е и основание въззивният съд правилно да приеме, че е осъществен състава на престъплението по чл. 343, ал. 1, б. "в", във вр. с чл. 342, ал. 1 НК от обективна страна.

Съдът правилно е преценил, че престъплението е осъществено и от субективна страна при форма на вината престъпна самонадеяност, като подсъдимият е предвидил възможното настъпване на общественоопасните последици, но е имал субективна увереност, че те няма да настъпят.

Предвид изложеното касационният съд намира, че въззивната инстанция е квалифицирала правилно деянието и приложила вярно материалния закон.

В настоящият съдебен акт не следва да се обсъжда въпроса за осъществяване на престъплението при наличието на квалифициращите признаци по чл. 343, ал. 3 НК, тъй като при липса на касационен протест той остава извън рамките на касационната проверка.

По оплакването за явна несправедливост на наложеното наказание:

Касационната инстанция възприема изцяло направения анализ на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства на подсъдимия П..

Правилно съдът е ценил като смекчаващи отговорността му обстоятелства чистото му съдебно минало, сравнително невисоката скорост на движение непосредствено преди и по време на пътното произшествие, това, че с удара е причинил увреждане, съответстващо на средна телесна повреда, което впоследствие е дало начало на процес, завършил със смъртта на пострадалия и високата степен на съпричиняване от страна на пострадалия И. Като смекчаващи отговорността обстоятелства е следвало да бъдат ценени и младата възраст на подсъдимия и сравнително продължителния период от време, изминал от извършване на инкриминираното деяние до постановяването на осъдителен съдебен акт.

Правилно съдът е приел, че следва да цени като отегчаващо отговорността обстоятелство многобройните предходни нарушения на правилата за движение по пътищата осъществени от подсъдимия.

При този анализ на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства законосъобразно въззивният съд е преценил, че следва да определи наказанието по реда на чл. 54 НК, като не са налице нито една от предпоставките за приложението на разпоредбата на чл. 55 НК. Отмерените наказания "лишаване от свобода" за срок от две

години и "лишаване от право да управлява МПС" за срок от две години са в минималния предвиден в разпоредбата на чл. 343, ал. 1, б. "в" НК размер и са съответни на обществената опасност на деянието и тази на подсъдимия.

Правилно изпълнението на наказанието "лишаване от свобода" е било отложено по реда на чл. 66, ал. 1 НК за възможния минимален срок, като вярно въззивният съд е преценил, че за постигане на целите на чл. 36 НК не е необходимо ефективното му изтърпяване.

На тези основания съдът прецени, че наложеното на подсъдимия П. наказание не е явно несправедливо по смисъла на чл. 348, ал. 5 НК и корекцията му не би допринесла за постигането на целите на специалната и генералната превенция.

В заключение касационният съд намира за необходимо да отбележи, че атакувания въззивен съдебен акт е неправилно структуриран, като при запознаване със съдържанието му се срещат сериозни трудности при изясняване на действителната воля на решаващия съдебен състав. Мотивите на атакуваната въззивна присъда са изложени на 55 страници, като първите 24 от тях съдържат подробно описание на приетото от първостепенния съд по отношение на фактите, доказателствения анализ и правото. След това-от 24 до 30 стр. въззивният съд е възпроизвел съдържанието на въззивния протест и изразените в хода на въззивното производство становища на страните. След това от 30 до 34 стр. съдът е отразил приетата от него фактическа обстановка по делото, като същата не се различава от тази, възприета от първостепенния съд. В следващата част на мотивите въззивният съд е намерил за необходимо да изложи теоретични бележки за това какво представлява случайното деяние, каква е разликата му с двете форми на непредпазливостта, кога са налице квалифициращите признаци "пияно състояние" и "избягал от местопроизшествието", какво представлява "спасителна маневра" и каква е взаимовръзката ѝ с понятието за "опасна зона за спиране". В мотивите съдът е направил и преглед на част от практиката на ВКС и тази по приложение на чл. 6 КЗПЧ по въпросите за наличието на причинна връзка при усложнен причинен процес и възможността да се премине от едно нарушение в друго при липса на изменение на обвинението и едва на 50 страница е отразил становището си по въпросите-предмет на въззивното производство.

Подобно структуриране на въззивния съдебен акт създава съществени затруднения при изясняване на действителната воля на въззивния съд. Напълно безпредметно е да се възпроизвежда толкова подробно съдържанието на атакувания първоинстанционен съдебен акт, а когато това е сторено да се възпроизвеждат отново същите факти, като се уточнява, че те са възприети от въззивния съд. Достатъчно е било само да се посочи какво първостепенния съд е приел по фактите, въз основа на какви доказателства и какво е приел по правото. Безпредметно е да бъдат възпроизвеждани изцяло съдържанието на въззивния протест (или жалба) и становищата на страните по тях. Достатъчно е да се посочи какви са твърдените нарушения и какви искания са направени. В своя съдебен акт въззивният съд дължи да очертае спорните моменти в производството, да отграничи оплакванията и след това да им даде конкретен и подробен отговор. Касационният съд намира за ненужно в съдържанието на въззивния акт да бъдат възпроизвеждано съдържанието на части от решения на касационната инстанция и на такива, постановени от ЕСПЧ. Тези решения е достатъчно да бъдат посочени, тъй като съдържанието им е общодостъпно и обичайно е известно на съда и страните. Напълно ненужно е и да бъде правен теоретичен анализ на принципни въпроси, възникнали по повод производството, като е достатъчно единствено да бъде посочено коя от съществуващите тези съдът споделя и то по повод конкретни спорни въпроси по делото. Касационната инстанция намира за необходимо да посочи констатираните особености на атакувания съдебен акт, тъй като неговата структура и съдържание правят изключително трудно откриването на конкретния отговор на очертаните в производството спорни въпроси. В това дело те са два- дали е допуснато нарушение на чл. 20, ал. 2 ЗДвП, към което съдът може да премине

без изменение на обвинението и дали е налице причинно- следствена връзка между увреждането на десен долен крайник на пострадалия в резултат на произшествието и настъпилата впоследствие смърт на И.. Отговор на тези въпроси се съдържат в последния абзац на стр. 51 и първият на стр. 52 (за нарушението на чл. 20, ал. 2 ЗДвП) и в третия абзац на стр. 48 (за причинната връзка). Дадените отговори са несъразмерно лаконични в сравнение с изложените теоретични изводи по общи въпроси и единствено това, че са недвусмислени и ясни дава възможност да се установи вътрешното убеждение на решаващия съд.

Независимо от констатираните неточности при структуриране на въззивния съдебен акт те не са дотолкова съществени, че да наложат отмяната му и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, още повече когато изхода на делото е законосъобразен.

10. Предложените от комплексните експертизи "варианти" на инкриминирания пътен инцидент по принцип не налага непременно извод за необоснованост и/или неправилност на експертните заключения. Варианти на възможното поведение на участниците в движението, между които се е реализирало транспортното произшествие, е допустимо, стига те да почиват и да са във връзка с изследване на находки и обективно установени данни в хода на процеса, а не на предполагаеми хипотези.

При наличието на различни по съдържание заключения по едни и същи въпроси, съдът предвид нормата на чл. 154 от НПК може да приеме само някое/някои от тях. Несъгласието с другите обаче поражда задължение за подробно мотивиране след съпоставяне и обсъждане с останалия събран по делото доказателствен материал.

чл. 154 НПК

чл. 15 НК

чл. 20, ал. 2 ЗДвП

Решение № 50183 от 28.03.2023 г. на ВКС по н. д. № 598/2022 г., I н. о., докладчик председателят Ружена Керанова

Касационното производство е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по протест на прокурор при Апелативна прокуратура – Пловдив и по жалба на частните обвинители С. М. М. и И. И. М. чрез техния повереник срещу присъда № 4/21.03.2022 г., постановена по ВНОХД № 37/2022 г. от Апелативен съд – Пловдив.

Протестът се позовава на касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК, подкрепени с твърдения, че присъдата е постановена при съществени процесуални нарушения поради необсъждането на установени обстоятелства, имащи съществено значение за правилното решаване на делото. В тази връзка подробно се разискват експертните изводи по назначената повторна комплексна автотехническа и съдебномедицинска експертиза (КАТСМЕ) и приложената към нея скица, отразяваща графично местоположението на локвата и изминатия от пострадалия пешеходец път по платното за движение. Обосновава се довод за проявена от съда пасивност поради необсъждане на детайлите по изготвената мащабна скица от вещите лица и се поддържа, че след слизането си от тротоара пострадалият, придвижвайки се по платното за движение (в кръстовището, образувано от ул. "Ал. Стамболийски и отсечката в дясно), е изминал до мястото на удара около 6 м., а не 1, 90 м., както е прието по делото. От тази позиция с позоваване на ТР № 28 от 1984 г., ОСНК се заявява, че началото на възникване на опасността за движението е в по-ранен времеви момент и на по-голямо разстояние от

възприетото от съда. Сочи се още, че не са обсъдени в пълнота показанията на свидетеля В. В., очевидец на пътния инцидент. С оглед претенцията за неизяснени обстоятелства е оспорен и изводът на съда за приложимост на чл. 15 от НК. Препраща се към становището, изразено в конкретно решение на касационната инстанция по повод хипотезите на чл. 20, ал. 2 от ЗДП и към цитираната експертиза, посочила, че една от причините за настъпилото пътнотранспортно произшествие е управлението на МПС от подсъдимия в населено място със скорост (76 км. ч.), несъобразена с конкретната пътна обстановка и климатични условия, непозволяваща той да възприеме опасността от удар с пешеходеца и да предприеме действия по предотвратяването му. В заключение се заявява, че са налице касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК, тъй като необсъждането на съществени обстоятелства от значение за отговорността на подсъдимия се приравнява на липса на мотиви. При изложените аргументи се отправя искане за отмяна на постановената присъда и връщане на делото за ново разглеждане от апелативния съд.

В жалбата, подадена от името на частните обвинители, също се претендира наличие на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, предопределило неправилното приложение на закона. Поддържа се схващането, че за назначаването на повторна КАТСМЕ от въззивния съд частните обвинители са разбрали едва в съдебното заседание на 21.03.2022 г., когато същата е била приета, поради което и с оглед спецификата и сложността на експертното заключение не са могли да изразят каквото й да е становище по обосноваването и правилността на същото. Според касатора съществуващото противоречие между кредитираното експертно заключение по повторната КАТСМЕ и предходните експертни заключения не е обсъдено от съда. И в тази жалба се акцентира върху обстоятелството, че пострадалият пешеходец предвид приложената скица не е слязъл от тротоара на обозначеното в експертизата място, защото така би попаднал по средата на локвата, а именно заобикалянето й е прието като причина той да навлезе в пътното платно. На тази основа се претендира, че пострадалият пешеходец е изминал повече от 6 метра по пътното платно, за да достигне до мястото на удара, а не както е прието - 1, 90 м., като през цялото време е бил видим за дееца и е представлявал опасност за движението. Отправено е искане за отмяна на въззивната присъда и връщане на делото за ново разглеждане от апелативния съд.

В съдебното заседание прокурорът поддържа протеста по съображенията, изложени в него. Пледира за отмяна на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане.

Повереникът и частните обвинители С. М. и И. М. поддържат жалбата по представените с нея възражения и искания.

Подсъдимият Т. В. И. не се явява, редовно призован, а неговият защитник оспорва основателността на протеста и жалбата.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка в пределите по чл. 347, ал. 1 от НПК, установи следното:

С присъда № 43/08.05.2019 г., постановена по НОХД № 369/2018 г., Окръжният съд – Пловдив признал подсъдимия Т. В. И. за виновен в това, че на 02.05.2016 г., около 22, 46 часа в с. Рогош, на ул. "Александър Стамболийски" пред къща с административен адрес № 17 при управление на МПС е нарушил правилата за движение (чл. 5, ал. 1, т. 1, чл. 5, ал. 2, т. 1, чл. 20, ал. 2, чл. 21, ал. 1 от ЗДП, чл. 3, т. 1 и т. 2, чл. 73, ал. 1, чл. 193, чл. 198 и чл. 47 от ППЗДП) и по непредпазливост е причинил смъртта на С. И. М., като избягал от местопроизшествието, поради което и на основание чл. 343, ал. 3, б. "б" във вр. с ал. 1, б. "в" във вр. с чл. 342, ал. 1 от НК и чл. 54 от НК го осъдил на три години лишаване от свобода, изпълнението на което е отложено на основание чл. 66, ал. 1 от НК с изпитателен срок от пет години. На основание чл. 343 г подсъдимият е лишен от правото да управлява МПС за срок от три години.

По жалба на подсъдимия Т. И. и жалба на частните обвинители С. и И. М. е

образувано ВНОХД № 37/2022 г. по описа на Апелативен съд – Пловдив. С постановената по това дело въззивна присъда на основание чл. 334, т. 2 във вр. с чл. 336, ал. 1, т. 3 от НПК първоинстанционният съдебен акт е бил отменен и подсъдимият Т. В. И. е бил признат за невинен и оправдан по повдигнатото обвинение по чл. 343, ал. 3, б. "б" във вр. с ал. 1, б. "в" във вр. с чл. 342, ал. 1 от НК.

Посочените съдебни актове не са единствени по делото.

Постановената от Окръжен съд – Пловдив присъда преди това е била предмет на въззивен контрол по ВНОХД № 501/2020 г., осъществен по жалби на подсъдимия И. и на частните обвинители. С постановеното по това дело решение присъдата е изменена, като апелативният съд е приел, че само нарушението на чл. 20, ал. 2 от ЗДП се намира в пряка причинна връзка с настъпилния съставомерен резултат, и е оправдал подсъдимия И. за останалите вменени нарушения от ЗДП и ППЗДП. Това въззивно решение е било оспорено от подсъдимия И. с доводи за процесуални нарушения и от частните обвинители, възразили срещу справедливостта на наложеното наказание и начина на неговото изтърпяване. С решение от 06.01.2022 г., постановено по н. д. № 871/2021 г., Върховният касационен съд, трето н. о. отменил изцяло въззивния съдебен акт и върнал делото за ново разглеждане на апелативния съд. Касационният състав констатирал процесуално нарушение от категорията на абсолютните по смисъла на чл. 348, ал. 3, т. 2 от НПК, тъй като мотивите на въззивното решение са непълни и не отговарят на стандарта, заложен в закона.

Отменителните основания, наведени в сезиращите касационната инстанция протест и жалба на частните обвинители, и заявените в тяхна подкрепа сходни аргументи позволяват едновременното им разглеждане.

Възраженията на касаторите, позоваващи се на допуснати съществени процесуални нарушения по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, са основателни, макар не всички от изложените в тяхна подкрепа твърдения да намират опора в процесуалния закон и материалите по делото.

Изложената обосновка на изводите на съда не е съобразена изцяло с указанията на касационната инстанция по чл. 355, ал. 1, т. 3 от НПК. В отменителното решение подробно са отразени фактическите и доказателствени дефицити на въззивния съдебен акт. Отправен е упрек, че апелативният съд е изложил непълна фактическа обстановка без в нея да е описано мястото, където пострадалият е слязъл от тротоара и начина му на придвижване. Очевидно касационният състав е приел, че тези обстоятелства биха осигурили максимално изясняване на фактологията по делото, в рамките на която да се направи и съдебната преценка за претендираната от обвинението престъпна дейност на подсъдимия. Разисквана е и необходимостта от обсъждане на факти, рефлектиращи върху конкретната видимост в установената пътна обстановка, за които е имало противоречиви данни, обръщайки внимание, че те не са били предмет на интерпретиране нито от вещите лица по назначената повторна КАТСМЕ, нито от съда. Анализът на доказателствените източници, конкретно показанията на свидетеля В. В., е определен като незадълбочен.

Обективността изисква да се отбележи, че въззивният съд след връщане на делото е проявил процесуална активност, като съобразно указанията в отменителното касационно решение е назначил извършването на повторна КАТСМЕ. При съображения за спазване на изискванията за решаване на делото в разумен срок е прието за оправдано да се назначи с изричен акт по това въззивно производство изслушаната и приета по ВНОХД № 501/2020 г. повторна КАТСМЕ. Експертната е възложена на същите вещи лица с поставени задачи като на предходната такава.

В мотивите на въззивната присъда съдът е възпроизвел заключенията на назначените в хода на досъдебната и съдебна фази на процеса автотехнически и комплексни експертизи, които първата инстанция е възприела и кредитирала. Оповестени са и експертните изводи по назначената във въззивното съдебно следствие повторна КАТСМЕ.

Същата е сметена за необходима с оглед указанията, дадени в отменителното касационно решение, както и че предходните експертизи не са отчетели всички данни, относими към експертния извод за видимостта на подсъдимия при конкретната пътна обстановка. Отбелязано е, че в изготвената от вещите лица С. и А. автотехническа експертиза в досъдебното производство липса извод за това, каква е следвало да е съобразената скорост на движение на подсъдимия при отчитане на негативните фактори, а в комплексните експертизи съществуват много варианти, хипотези и възможности, което внасяло съмнение в обосноваването и правилността на заключенията.

Уместно е да се посочи, че направеният коментар по отношение на автотехническата експертиза не е съвсем точен, тъй като в констативно-аналитичната ѝ част (виж, л. 30 от експертизата и сл., т. 2, л. 51 и сл. от досъдебното производство) вещите лица са заявили съобразяване на атмосферните условия и конкретните условия на видимост – движение през нощта на светлините на автомобилните фарове, намалена от валеж на дъжд. Предложените от комплексните експертизи "варианти" на инкриминирания пътен инцидент по принцип не налага непременно извод за необосновааност и/или неправилност на експертните заключения. Варианти на възможното поведение на участниците в движението, между които се е реализирало транспортното произшествие, е допустимо, стига те да почиват и да са във връзка с изследване на находки и обективно установени данни в хода на процеса, а не на предполагаеми хипотези.

Апелативният съд не се е наел да изследва на какво се дължат противоречията между експертизите и не е изложил съображения как изяснените обстоятелства в експертните заключения влияят върху въпросите, които имат значение за правилното решаване на делото – напр. в изводите за видимостта в конкретната пътна обстановка и скоростта, при която водачът е могъл да спре, съответно за величината на скоростта на автомобила, управляван от подсъдимия, при която процесното ПТП е било предотвратимо. Несъмнено, при наличието на различни по съдържание заключения по едни и същи въпроси, съдът предвид нормата на чл. 154 от НПК може да приеме само някое/някои от тях. Несъгласието с другите обаче поражда задължение за подробно мотивиране след съпоставяне и обсъждане с останалия събран по делото доказателствен материал. Описвайки част от резултатите от назначените по делото експертизи, съдът не ги е подложил на дължимата оценка, съобразявайки спецификата на възложените задачи и обема на ползваните при изследването изходни данни.

С атакувания съдебен акт по отношение поведението на пострадалия е прието във фактически план, че по посока на движението на МПС, управлявано от подсъдимия, в района на къща с административен адрес № 17 на ул. "Александър Стамболийски" той извършвал движение по десния (южния тротоар), който бил с прекъсване поради наличие на пресечка. Пострадалият, движейки се по тротоара, заради образувалата се там локва слязъл на платното за движение, за да я избегне, изминал около 1, 90 м. и след 1, 20 секунди бил застигнат и блъснат от управлявания от подсъдимия автомобил. Тези изводи са базирани на заключението по повторната КАТСМЕ, назначена от въззивния съд, относно мястото на настъпване на инициалния удар между МПС и пешеходеца. Вещите лица са приели, че за изясняване мястото на удара трябва да се определи къде в процесния пътен участък се е образувала локвата, която е предизвикала навлизането на пешеходеца на платното за движение, което е онагледено със снимков материал и графично нанасяне на приложената скица.

Независимо, че апелативният съд е положил усилия за изясняване на важни обстоятелства по делото, не се е наел да коментира мястото, където пешеходецът е напуснал тротоара в контекста на възприетото прекъсване на този конструктивен елемент, съпоставено с определеното от експертите местоположение на водното препятствие, предизвикало навлизане в платното за движение. Обмислянето на това обстоятелство е било наложително не само с оглед констатациите в отменителното касационно решение,

посочени по-горе, но и поради приетото от съда, че пострадалият е станал опасност за движението след стъпването му на платното за движение, а не преди това. Впрочем, в назначените от основния съд комплексни автотехнически и съдебно медицински експертизи са представени възможните траектории на движение на пешеходеца за преминаване или заобикаляне на събралата се в този участък вода (локва) – директно слизване на пешеходеца от тротоара и достигане до мястото на удара; движение на пешеходеца по асфалтовата настилка и достигане до мястото на удара без качване на тротоара (виж, стр. 57 от тази експертиза и отразеното в т. 8 от заключението, както и същите възможни траектории, отразени в последвалата я втора допълнителна КАТСМЕ, стр. 51). За по-логично експертите са приели втория вариант от предложените траектории, доколкото видно от приложените схеми при другия би настъпило навлизане във водното препятствие. Вече се посочи, че второинстанционният съдебен състав е изразил съмнение в обосноваването и правилността на предходните експертизи, назначени от основния съд, поради предложени в тях варианти на поведение на участниците в ПТП. Спестявайки процесуални усилия, експертните изводи в посочената им част не са били подложени на оценка от съда наред със заключението на повторната КАТСМЕ, кредитирана от него. Така съдът се е лишил от възможността да прецени приноса на всяко едно от коментираните заключения и чрез обективен подход към качествата на отделните експертни изследвания убедително да обоснове защо поставя в основата на решаващите си изводи именно становището по назначената от него експертиза.

Апелативният съд не е коментирал мащабната скица, приложена в рамките на производството по ВНОХД № 501/2020 г., към която вещите лица са препратили в новоназначената експертиза. Отразеното там графичното мащабно построение на пътната ситуация е заслужавало съдебно внимание, но не го е получило. Поставяйки въпроси към вещите лица, съдът е могъл да получи по-голяма сигурност за движението на пешеходеца, отразявано в изготвената скица, в различните времеви моменти и неговото местоположение. Същевременно неясно е от въззивните мотиви каква е съдебната теза относно мястото, където пострадалият пешеходец е слязъл от тротоара преди или след прекъсването на същия, което има значение за изясняване на повдигнатите сега от касаторите въпроси. Вярно е, че съдът не е задължен да разисква всички експертни варианти, които в случая касаят движението на пострадалия пешеходец и следващите се в тази връзка възможности, а само онази от тях, която се приема за установена съобразно останалия доказателствен материал, набавен и оценен по делото. Това изключва разбира се мотивирането на доказателствено необезпечени хипотези, но задължава аргументацията по приетата такава да е ясна, пълна и обоснована, което в случая не е постигнато. В тази връзка не са лишени от основание и възраженията, свързани с обсъждането на показанията на свидетеля В., пряк очевиден на инкриминираното ПТП и имащ наблюдения върху осъществилите се събития. Въззивният съд е отразил в кои части показанията са противоречиви и колебливи - за обстоятелствата с какви светлини се е движел автомобила, управляван от подсъдимия; за личните възприятия на свидетеля относно движещия се по тротоара пешеходец; за разстоянието, на което подсъдимият е преустановил движението на автомобила, както и че именно свидетелят го е принудил да стори това. В протеста се акцентира върху конкретни части от показанията на В., депозираните от него в хода на досъдебното производство в разпита му от 18.05.2016 г., съдържащи твърдения за движение на мъжка фигура по тротоара, за възприетата от свидетеля локва, за слизането на пешеходеца на платното за движение и начина му на придвижване върху него - плътно от дясната му страна, точно до тротоара, по който се движеше преди това. Всеки от посочените от свидетеля моменти по принцип носи определена информация, която е способна да ориентира изводите на съда, и поради това е изисквала задълбочено внимание, било то за да бъде възприета като достоверна, или за да бъде отхвърлена. Недопустимо е обаче тази информация да бъде игнорирана като

несъществуваща, защото тя е част от доказателствената съвкупност. В протеста се обръща внимание, че показанията на свидетеля в цитираната им част са депозираны в разпита му, проведен най-близко до събитието, което несъмнено не би могло да е единствен критерий при преценката за достоверност/недостоверност, макар да е подлежало на съобразяване. Впрочем, именно липсата на устойчивост в показанията на свидетеля в отделните процесуални моменти е в основата за отричане на тяхната убедителност, но е пропуснато, че при приобщаването на тези от досъдебното производство той е заявил спомен за съобщените данни и ги е потвърдил. Въззивният съд не е казал нищо за качествата на показанията в тази им част, за тяхната информативност, за наличие или отсъствие на детайлност и описателност на разказа, както и дали при съобразяване на резултатите от експертното изследване съобщените от него обстоятелства за движението на пострадалия по пътното платно преди и към момента на удара е технически съвместимо или не. Проверката на коментиранияте свидетелски показания в посочените аспекти е била дължима. Съвсем отделен е въпросът доколко резултатът от тази проверка ще доведе до извод, че показанията отразяват вярно и обективно събитията, така както ги е описвал свидетелят. Суверенно е правото на съда по фактите да кредитира или отхвърли определени доказателства и доказателствени средства, но това трябва да стане след обективно, пълно и всестранно изследване на всички материали в тяхната взаимна обвързаност. Като краен резултат въззивните мотиви не убеждават стриктното спазване на посочения принцип с оглед на констатацията за допуснати дефицити в доказателствената дейност. Извън казаното по повод на коментирания доказателствен източник, във въззивните мотиви се наблюдава и известна непоследователност. При обосноваване изводите, че пострадалият М. преди стъпването си на пътното платно не е представлявал опасност за движението, съдът се е аргументирал и с показанията на свидетеля В., приети преди това за колебливи и непоследователни. Спекулативно е поднесено разсъждението, че този свидетел, който твърди да е забелязал пешеходеца на тротоара, също не го е възприел като опасност, поради което не е намалявал скоростта си на движение, нито е спирал автомобила.

Изясняването на посочените по-горе въпроси във фактологичен и доказателствен план е предпоставено от указанията, дадени в предходното касационно решение. Задължение на втората инстанция е било да осигури получаването на отговори по тях и така за целите на процеса да установи онзи факти и обстоятелства, които биха могли да изяснят в по-голяма степен инкриминираното събитие. Затова в контекста на изложеното основателни се явяват и доводите в протеста за непълнота на мотивите поради необсъждане на конкретни обстоятелства и доказателствени източници.

В заключение, споделими са възраженията на касаторите в основното им твърдение за съществени процесуални нарушения при второинстанционното разглеждане на делото, обуславящи наличието на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК. Това предопределя отмяна на въззивната присъда и връщане на делото за разглеждане от друг състав на въззивния съд. При новото въззивно съдебно производство апелативният съд следва да извърши пълен доказателствен преглед на формираната доказателствена съвкупност и така да отстрани констатиранияте процесуални недостатъци и да изясни всички обстоятелства за правилното решаване на делото, като при необходимост да използва капацитета на познатата в съдебната практика "арбитражна" експертиза. Пълноценно да опише фактическата обстановка, като положи усилия чрез прецизна и коректна интерпретация на съдържанието на доказателствените източници и експертните мнения да установи поведението на пострадалия пешеходец и траекторията му на движение при предприетите от него действия за преодоляване на водното препятствие, съобразявайки и местонахождението на последното, отразено в експертизите. Въз основа на пълноценен анализ на доказателствените материали без да допуска игнориране, неоправдано предпочитание или подценяване на някои от тях да изведе вярна фактология,

в рамките на която да даде отговор на същественния въпрос дали поведението на подсъдимия И. е съставомерно и дали допуснатите от него нарушения на правилата за движение са в причинна връзка с настъпилния резултат.

Безпредметно е предвид казаното да се обсъждат доводите на касаторите за нарушение на материалния закон, които в известна степен са свързани с необоснованост на съдебния акт и всъщност се поддържат като резултат от допуснатите процесуални нарушения.

За пълнота на изложението и в отговор на касационната жалба на частните обвинители, в която се съдържа претенция за ограничаване на процесуалните им права, настоящият състав отбелязва следното: Закритото заседание на апелативния съд по чл. 327 от НПК е проведено на 22.02.2022 г. и с него по служебен почин е допусната повторната КАТСМЕ и е насрочено откритото съдебно заседание за 21.03.2022 г. Експертизата е депозирана в съда на 11.03.2022 г. и до датата на съдебното ѝ разглеждане е изминал период от време, надхвърлящ минимално установения в чл. 149, ал. 3 от НПК седмодневен срок. В съдебното заседание повереникът и частните обвинители не са отправяли искане за отлагане на делото с оглед необходимостта да се запознаят с експертното заключение. Същото е било огласено чрез прочитането му и е проведен непосредствен разпит на вещите лица, на които страните са могли да задават уточняващи въпроси, както и да упражнят правото си на искания, бележки и възражения. Съществено е и това, че представените експертни изводи са били почти идентични с тези на експертизата по ВНОХД № 501/2020 г., при изслушването и приемането на която частните обвинители и техният повереник също са участвали. При това положение не би могло успешно да се претендира, че процесуалните правата на частното обвинение са били ограничени при това съществено, което да е самостоятелно основание за отмяна на атакувания съдебен акт.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

11. Интересът на детето не е защитен, когато режимът му на личен контакт с един от родителите го препятства да посещава предучилищно образование, независимо дали посещенията са в детска градина или училище, целодневна или полудневна форма на обучение. Такъв режим не е в интерес на детето, дори той да е установен по споразумение между родителите, тъй като правото на детето на образование и участието му в установените в страната задължителни форми на обучение не може да бъде ограничавано по волята на родителите.

**чл. 59, ал. 4 СК
§ 1, т. 5 ЗЗакр.Д**

Решение № 25 от 28.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3551/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Мария Христова

Производството е по реда на чл. 290 и сл. от ГПК.

Образувано е по касационна жалба от Л. Д. П., чрез адвокат Д. Б., срещу решение № 467/13.04.2022 г. постановено от Пловдивски окръжен съд по в. г. д. № 2703/2021 г. в частта, с която е определен режим на лични отношения между детето А. М. Д. с нейния баща М. А. Д..

Касационното обжалване е допуснато служебно с определение № 4316/01.12.2022 г., на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 от ГПК, по въпросите: 1. Защитен ли е интересът на малолетно дете, което подлежи на задължително предучилищно образование, ако с

утвърдения режим на лични отношение с не отглеждания родител посещенията му в съответното детско заведение се нарушават? 2. Следва ли при определяне режима на лични отношения на детето с не отглеждания родител да се отчете обстоятелството, че разстоянието между местоживеенето на малолетното дете и местоживеенето на не отглеждания родител изисква продължително пътуване за осъществяването им?; и 3. Следва ли при определяне режима на лични отношения на малолетното дете с не отглеждания родител да се отчита и помощта, която същият може да получи от родителите си при осъществяването им.

Съставът на Върховния касационен съд дава следното разрешение по правни въпроси, за чието разглеждане е допуснато касационно обжалване:

Поставените въпроси са свързани с обстоятелствата и критериите, които са от значение при преценка на най-добрия интерес на детето, при определяне режима на личен контакт между него и родителя, комуто не е предоставено упражняването на родителските права. Критериите за преценка най-добрия интерес на детето по чл. 59, ал. 4 от СК и по пар. 1, т. 5 от ДР на ЗЗакр. Д са разяснени в ППВС № 1/1974 г., както и в трайно установената съдебна практика по приложение на закона. Съгласно дадените в същата разяснения, при определяне режима на личен контакт на детето с родителя, не упражняващ родителските права, съдът е длъжен да прецени всички обстоятелства и спецификите на всеки конкретен случай, с оглед най-добрия интерес на детето, като вземе предвид: родителските качества на всеки един от родителите и на този, на когото се определя режима на личен контакт; полаганите до момента от него грижи; желанието и способността му да се грижи за детето; връзката между родителя и детето, отношенията между тях и готовността на родителя да го подкрепя и подпомага в развитието му като личност, да се съобразява с неговите особености, интереси и нужди; социалното обкръжение на родителя и възможността да получава помощ при отглеждане на детето от трети лица и от своите родители; привързаността на детето към родителя, желанията, чувствата и потребностите на детето, съобразени с неговата възраст и пол; отношенията между двамата родители помежду им и към детето; наличие на родителско отчуждение, неговата степен и опасността за причиняване или вредата, която евентуално е причинена на детето свързана с отчуждението.

При определяне режима на личен контакт следва да се създаде нормална обстановка за поддържане на контакти между детето и всеки от родителите, като на детето се осигури максимална възможност да расте и да се развива под грижите на двамата родители, когато не са налице обстоятелства, които застрашават неговото здраве, физическо и емоционално развитие. Режимът следва да отчете конкретните специфики и нужди на детето, сред които е и ангажираността му в предучилищното образование и задължението му да посещава занятията в учебното време. Определеният режим на лични отношения не следва да препятства възможността на детето да участва в обучителния процес. Образованието на детето е предназначено да способства за обогатяване на културата му; да насърчи и разшири неговия житейски опит и процеси на учене, които да му дадат възможност да развива личността, дарбите и способностите си, както и да води пълноценен живот в обществото. Интересът на детето не е защитен, когато режимът му на личен контакт с един от родителите го препятства да посещава предучилищно образование, независимо дали посещенията са в детска градина или училище, целодневна или полудневна форма на обучение. Такъв режим не е в интерес на детето, дори той да е установен по споразумение между родителите, тъй като правото на детето на образование и участието му в установените в страната задължителни форми на обучение не може да бъде ограничавано по волята на родителите.

При определяне режима на личен контакт следва да бъде отчетено и местоживеенето на родителя и детето, особено когато са в различни населени места и е налице нужда от пътуване за осъществяване на контактите между тях. Режимът следва да бъде определен

така, че при посочване периода или дните, в които родителят може да вижда и да взема детето, включително през училищните ваканции, официалните празници, личните празници на детето, както и по друго време да се създаде нормална обстановка за осъществяване на пълноценни отношения между тях. Режимът следва да запази баланса и да осигури поддържане на контактите между детето и всеки от родителите, както и да не предизвиква спорове и конфликти между тях.

По касационните оплаквания:

В жалбата си касаторът Л. Д. П. излага доводи за неправилност на решението в оспорената му част, като незаконосъобразно и необосновано. Иска неговата отмяна и постановяване на друго, с което режимът на личен контакт между детето А. и нейния баща М. да бъде определен при съобразяване периода на обучение на детето. Претендира и присъждане на направените по делото разноски.

Ответникът М. А. Д., чрез адвокат С. А., с писмен отговор в срока по чл. 287, ал. 1 от ГПК, оспорва жалбата. Твърди, че решението е правилно, законосъобразно и обосновано. Излага, че съдът е направил пълен и цялостен анализ на събраните по делото доказателства, като е преценил интереса на детето да осъществява пълноценни контакти със своя баща. По същество претендира жалбата да бъде отхвърлена и да му бъдат присъдени разноските за производството.

В съдебно заседание жалбоподателката Л. Д. П., редовно призована, не се явява. С писмено становище, чрез адвокат Д. Б., поддържа жалбата и моли същата да бъде уважена.

В съдебно заседание М. А. Д., чрез адвокат С. А. и с писмено становище оспорва жалбата и моли същата да бъде отхвърлена.

За да се произнесе по спора, съдът взе предвид следното:

Въззивният съд, след частична отмяна на решението на първостепенния Районен съд – Пловдив, е постановил друго, с което е определил режим на лични отношения между детето А. М. Д. и нейния баща М. А. Д., както следва: до започване на обучението в първи клас, режимът на лични отношения между бащата и детето А. следва да е една седмица месечно – от първата събота до следващата втора събота от месеца от 14. 00 ч. в първата събота до 14. 00 ч. на втората събота с преспиване при бащата, като в този период майката Л. Д. П. да има право за комуникация с детето понеделник, сряда и петък от 18. 00 ч. до 19. 00 ч. чрез съвременни средства за комуникация, а бащата е длъжен да осигури за детето такава връзка. В тези случаи бащата М. А. Д. при връщане на детето в дома на майката в [населено място] следва да предоставя изискуемите се медицински документи за проведен преглед на детето, с оглед възможността същото още на следващия работен ден да се яви в детското заведение. В периода, когато детето А. не се намира при бащата, същият има право на комуникация с детето чрез съвременни средства за комуникация понеделник, сряда и петък от 18. 00 ч. до 19. 00 ч., като майката Л. Д. П. следва да осигури възможност за провеждане на такава връзка с детето.

След започване на обучение в първи клас, детето А. следва да осъществява контакти с баща си всяка първа и трета седмица от месеца, като за първа седмица се приема тази, в която има седем дни от текущия месец, от 18. 00 часа в петък до 18. 00 часа в неделя с преспиване при бащата, като се запазва режимът на осъществяване на връзка с бащата със съвременни средства за комуникация. Първата половина от пролетната ваканция следва детето да прекарва с баща си в дома му, с преспиване, а втората половина – с майката.

Рождения и именния ден детето А. Д. има право да празнува с двамата си родители по взаимно разбирателство. В случай, че такова не се постигне, рожденият ден всяка четна година следва да се празнува с бащата, а всяка нечетна – с майката, а именният ден всяка нечетна година да се празнува с бащата, а всяка четна година – с майката, като следва да се осигури възможност за провеждане на връзка със съвременни комуникационни средства с родителя, с когото детето в същия ден не празнува, от 18. 00 ч. до 19. 00 ч. Родителят, при когото се намира детето, в случай на личен празник на другия родител –

рожден ден или имен ден, следва да осигури възможност за телекомуникационна среща или разговор от 18. 00 ч. до 19. 00ч.

За великденските празници – всяка четна година от Разпети петък до Великден (неделя) детето да бъде при бащата от 14. 00 ч. в петък до 14. 00ч. в неделя с преспиване, а през нечетните години ще празнува с майка си за периода от Разпети петък до Великден. За коледните празници: всяка четна година - от 23 декември в 14. 00 ч. до 25 декември 14. 00 ч. детето ще е при бащата с преспиване, а за нечетните години - от 25 декември 14. 00 ч. до 14 часа на 27 декември с преспиване. С майка си А. ще празнува всяка нечетна година от 14. 00 часа на 23 декември до 25 декември в 14. 00 часа, а за четните - от 14. 00 часа на 25 декември до 14. 00 часа на 27 декември.

За новогодишните празници всяка четна година А. ще бъде при баща си от 14. 00 часа на 31 декември до 14. 00 часа на втори януари с преспиване, а с майка си ще празнува новогодишните празници всяка нечетна година от 14. 00 часа на 31 декември до 14. 00 часа на втори януари с преспиване.

През лятото бащата ще може да взема детето два пъти при себе си по 15 дни, извън определения ежемесечен режим на лични отношения, по възможност в различни месеци, като най-малко три месеца предварително бащата следва да уведоми майката за периода, през който има възможност да вземе детето.

Решението в останалата му част е влязло в законна сила.

За да постанови този резултат, съдът приел, че по делото е надлежно установено обстоятелството, че страните са живели на семейни начала, без сключен граждански брак, като от съжителството им е родено детето А. М. Д., ЕГН [ЕГН]. С влязлото в сила решение упражняването на родителските права по отношение на детето А. било предоставено на майката – Л. П. и местоживеенето на детето било определено при нея, на адрес в [населено място], [улица], ет. 3, ап. 5.

За да определи режима на личен контакт между детето А. Д. и неговия баща М. Д. съдът посочил, че следва да направи преценка за "най-добрия интерес на детето", като предвиди подходящ период от време, в който родителят, не упражняващ родителските права, да има възможност да контактува с детето, за да не се прекъсва добрата емоционална връзка между тях, необходима за пълноценното му развитие и възпитание. Приел, че по-продължителните контакти не следва да са за сметка на здравето и удобството на детето, нито да го лишават от достатъчно време през свободното време и в почивните дни. Посочил, че отчита възрастта на детето, разстоянието, което следва да бъде изминавано за осъществяването на режима, както и възможността му за адаптация при честата смяна на дома. Съобразил и възможността за осъществяване на контакти и по телефона и чрез видеовръзка, които да подпомогнат пълноценното общуване между бащата и детето.

С оглед посочените критерии и при съобразяване на обстоятелството, че бащата М. Д. живеел в [населено място] и можел да променя работното си време, като отделя достатъчно време за детето, както и да ползва помощта на своето разширено семейство /родителите си/, въззивният съд направил извод, че в случая следва да бъде постановен ежемесечен режим на контакти. Обосновал, че той е в интерес на детето А. и ще спомогне за запазване на съществуващата между нея и баща ѝ и семейството му емоционална връзка, която не оказвала вредно въздействие върху нея. Изложил, че с оглед отдалечеността на местоживеене на бащата и детето, както и с оглед възрастта на детето, срещите между двамата през седмица са неудачни, тъй като ще доведат до чести пътувания на далечно разстояние, което от своя страна ще пречат нормалния контакт между тях и неговите близки. Посочил още, че възрастта на детето /предучилищна/ позволява осъществяването на тези контакти, макар и да се касае за задължително предучилищно образование, като акцентирал върху необходимостта от запазване на емоционалната връзка на детето с неговия баща и нуждата да не се откъсва напълно от

живота, който е имало преди преместването му в [населено място]. Намерил за неоснователни доводите на майката, че режимът касае единствено празничните дни и лятото, тъй като същите противоречали на формираната съдебна практика на ВКС. Отбелязал още, че определеният като привременна мярка ежемесечен режим на лични контакти не е довел до надхвърляне на целта на разширения режим, а бил съобразен с обичайните контакти между родител и дете през седмица – от петък до неделя или понеделник.

При служебно извършената проверка, касационната инстанция не откри пороци, водещи до недопустимост или нищожност на обжалваното решение.

По въпросите, допуснати до касационно обжалване въззивният съд се е произнесъл в противоречие с дадените разяснения.

Основателни са оплакванията за несъобразяване на определения режим на личен контакт на детето А. с неговия баща с действащата правна уредба на предучилищното образование – Закона за училищното и предучилищно образование и Наредба № 5 за предучилищното образование, според която същото е задължително от учебната година, с начало в годината на навършване на 4-годишна възраст на детето. Учебното време през учебната година е в периода от 15 септември до 31 май, през което отсъствието на децата е допустимо единствено по здравословни причини или по други уважителни причини, удостоверени с документ от компетентен орган или по семейни причини за не повече от 10 дни. Съгласно същата, отсъствията са допустими извън учебното време и за времето на ваканциите, определени в училищното образование за съответната година със заповед на министъра на образованието и науката. В противоречие с материалния отговор – съдът не е съобразил интереса на детето и неговата ангажираност в предучилищното образование, както и задължението му да посещава занятията в учебното време. С определения режим на лични отношения въззивният съд е създал пречки за участие на детето в обучителния процес, което е в противоречие с действащата правна уредба и в нарушение на правото на детето за достъп до образование. Неоснователни са доводите на ответника М. Д., че правото на лични отношения между родител и дете има превес пред правото и задължението на детето да участва в предучилищната форма на обучение. Двете права не са в противоречие, нито едното от тях има предимство над другото. Задължение на съда е, при преценка на конкретните обстоятелства, да защити интереса на детето, като определи режим на лични отношения позволяващ му пълноценен контакт с двамата родители, при отчитане на заетостта му в образованието.

При постановяване на решението и при определяне режима на личен контакт на детето с родителя, комуто не е предоставено упражняване на родителските права съдът не е отчел и значителното разстояние между градовете, в които е установено местоживеенето на този родител и детето, пораждащо необходимостта от продължително пътуване за осъществяване на контактите между тях. Разделянето на времето през учебните ваканции, което не е голямо, както и през празничните и почивни дни, също не е в интерес на детето, доколкото с така определения режим тези ваканции, почивни и празнични дни ще се превърнат в пътуване по график. Същият ще доведе до фактическо ограничаване на контактите между детето и родителя неупражняващ родителските права, без по делото да са налице обективни обстоятелства, които да го налагат. Поддържането на пълноценен контакт с този родител е в интерес на детето, с оглед установените отношения на привързаност и доверие между тях. От друга страна, на бащата не е определено време с детето през лятото след преустановяване на определения от съда ежемесечен режим.

В заключение, въззивното решение в обжалваната му част, следва да бъде отменено, на основание чл. 293, ал. 2 ГПК. Тъй като не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разрешен по същество.

Упражняването на родителските права по отношение на малолетното дете на страните А. Д., към настоящия момент на 6 години, е предоставено на майката, която е с

установено местоживеене в [населено място], [улица], ет. 3, ап. 5.

Между страните не се спори и от представените по делото доказателства се установява, че бащата не е ограничаван в упражняването на личен контакт с детето А., отношенията им се характеризират с изградена емоционална връзка, привързаност, обич, топлина и разбирателство. Детето обича и очаква срещите със своя баща и се чувства добре с него в [населено място], където е живяло до преместването си във Варна. Налице е пригодност на родителя да се грижи и отглежда детето. Същият има възможност да променя графика си на работа, за съобразяване с нуждите на детето, както и да ползва помощта на своите родители при отглеждането му, с които детето е в отношения на разбирателство и обич. Бащата е полагал грижи за детето и желае да продължи да ги полага и да поддържа контактите си с него. Обитава жилище /апартамент/, собственост на родителите му, в което има условия за отглеждане на дъщеря му. По делото не е установено поведение на родителя, което да е вредно за детето, респ. други обстоятелства, които да обосноват необходимост от ограничаване на контактите помежду им.

За да може детето да израства спокойно, щастливо и емоционално удовлетворено, е необходимо то да общува с всеки един от родителите си, независимо от тяхната раздяла. В конкретния случай, при определяне режима на личен контакт между детето А. и нейния баща, който да създаде възможност за пълноценното им общуване, да способства нормалното развитие на отношенията им и да удовлетворява нарастващите с времето потребности на детето, е необходимо да бъдат съобразени и конкретните нужди и обстоятелства от ежедневието на детето – задължението му да посещава предучилищно и училищно образование, както и разстоянието в местоживеенето на родителя и детето. Режимът на контакт следва да бъде определен при съобразяване на учебното време и установените ваканции, като с оглед нуждата от пътуване следва да се определи по-разширен режим на контакт през неучебното време, за да се съхранят изградените между родителя и детето отношения на близост и комуникация, освен ако родителите не постигнат съгласие за друго.

При така изложеното, съставът на ВКС определя следния режим на лични отношения на детето А. с бащата М. Д.: През нечетните седмици от месеца – от петък вечер след училище до неделя вечер, за времето от 19: 00 часа в петък до 20: 00 часа в неделя, с преспиване; За Коледните и новогодишни празници: всяка четна година за времето от 24. 12 до 01. 01, като взема детето в 10: 00 часа на 24 декември до 20: 00 часа на последния ден, с преспиване; За Великден: всяка нечетна година за времето от Велики петък до понеделник, когато в съответната година са определени за празнуване, като взема детето в 10: 00 часа на първия ден до 20: 00 часа на последния ден, с преспиване; За пролетната ваканция: всяка нечетна година да взема детето от 19. 00 часа на последния учебен ден и да го връща до 17. 00 часа на последния ден преди да тръгне на училище. Ако пролетната ваканция и Великден съвпадат през нечетните години, бащата да взема детето, включително и за Великден; Един месец през лятото, когато майката не ползва платен годишен отпуск, като тя се задължава до 30 април на съответната година да уведоми писмено бащата кога ще ползва отпуска, а ако не направи това, бащата ще има право да определи дните, през които ще взема детето, като уведоми майката до 31 май на съответната година; Относно личните празници на детето: на нечетна година детето да прекарва именния и рождения си ден с бащата за времето от края на учебните занятия до 20. 00 часа. Когато рождената дата се пада в почивен ден – от 10. 00 до 20. 00 часа.; Относно рождения ден на бащата: всяка година, за времето от края на учебните занятия до 20. 00 часа. Когато рождената дата се пада в почивен ден – от 10. 00 до 20. 00 часа.; През четните години бащата да взема детето по време на следните празници: Деня на освобождението (3 март), Деня на труда (1 май), Деня на просветата (24 май), Деня на съединението (6 септември) – за времето от 09: 00 до 20: 00 часа. За осъществяване на личните контакти бащата следва да взема детето от дома на майката и съответно да го

връща в този дом.

На основание чл. 293, ал. 2 от ГПК въззивното решение следва да се отмени в обжалваната му част и вместо него да се постанови друго, с което на бащата да бъде определен посочения режим на лични контакти.

12. Без значение при преценка процесуалната легитимация на страните и допустимостта на иска е какво е действителното правно положение – дали ищецът действително е носител на претендираното спорно материално право или не, дали ответникът действително нарушава предявеното за защита материално право на ищеца и т. н. За разлика от процесуалната легитимация на страните, която се определя от твърденията на ищеца и обуславя допустимостта на иска, материалноправната легитимация определя кой е действителният носител на спорното материално право и кой на задължението и обуславя основателността на иска. Тоест, процесуално легитимирани страни в исковия процес са лицата, които претендират да притежават материалното право, засегнато от правния спор, а материално легитимирани са действителните носители на спорното материално право и на съответстващото му задължение. Ако по делото се установи, че ищецът не е носител на предявеното за защита спорно материално право, исковият процес не се прекратява, а искът се отхвърля.

Като е приел, че първоинстанционното решение е недопустимо, тъй като не е доказано ищцата да е придобила правото на собственост върху процесния имот на заявеното придобивно основание и е постановил обезсилване на същото и прекратяване на исковото производство, въззивният съд е допуснал съществено процесуално нарушение, водещо до неправилност на въззивното решение.

чл. 124, ал. 1 ГПК

чл. 108 ЗС

чл. 51, ал. 1 и ал. 2 ЗН

Решение № 50017 от 2.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2518/2022 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадена от И. А. Х., чрез адв. Х. С., касационна жалба срещу решение № 46 от 17.03.2022 г. по в. гр. д. № 444/2021 г. на Габровския окръжен съд, с което е обезсилено като недопустимо решение № 154 от 23.08.2021 г. по гр. д. № 941/2020 г. на СевлиеВСкия районен съд в частта, с която е уважен предявеният от И. А. А. срещу С. Н. М. иск по чл. 108 ЗС, за установяване на собствеността и предаване на владението върху 1/6 идеална част от УПИ ***-им. ***, кв. *** по плана на [населено място], общ. С., с площ от 1010 кв. м., ведно с построените в него къща и двуетажна стопанска постройка, подобрения и трайни насаждения, и е прекратено производството по делото в частта по иска по чл. 108 ЗС. Твърди се неправилност на същото, поради постановяването му при допуснати съществени процесуални нарушения и в противоречие с материалния закон. Иска се отмяната му и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

Подаден е отговор на касационната жалба от ответницата С. Н. М., чрез адвокат В. Н., с който се изразява становище за липса на основания за допускане на касационно обжалване на въззивното решение и правилност на същото.

С определение № 50519 от 05.12.2022 г. по гр. д. № 2518/2022 г. на ВКС е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК, поради очевидна неправилност на извода на въззивния съд за недопустимост на

първоинстанционното решение.

По основателността на касационната жалба настоящият състав прие следното:

Делото има за предмет предявен от И. А. А. против С. Н. М. иск с правно основание чл. 108 ЗС, за установяване на собствеността и предаване владението върху 1/6 идеална част от описания по-горе недвижим имот. Твърди се, че ищцата е собственик на 1/6 идеална част от същия на основание наследяване на баща си А. А. Х. и придобиване на собствеността върху имота от А. А. Х. и майка ѝ С. М. Х., в режим на СИО, по силата на договор за покупко-продажба на недвижим имот, сключен по реда на ЗСГ и ППЗСГ, за което е съставен нотариален акт № *** г.

Въззивният съд е приел за установено от фактическа страна, че А. А. Х. и С. М. Х. са купили процесния имот от Х. и Ю. Д., по реда на ЗСГ и ППЗСГ, за което е съставен н. а. № ***г. А. А. Х. е починал на 05.09.2015 г. и е оставил за наследници С. М. Х. - съпруга, М. А. Х. - дъщеря и И. А. И. - дъщеря. С решение № 110 от 06.06.2016 г. по ч. гр. д. № 427/2016 г. на РС – Севлиево е постановено, по молба на "Банка ДСК" ЕАД, да се впише в особената книга за приемане и отказ от наследство при РС - Севлиево, по реда на чл. 51, ал. 1 и ал. 2 ЗН, че С. М. Х. и М. А. Х. са приели наследството на А. А. Х., а И. И. е загубила правото да приеме наследството на баща си А. А. Х.. И. И. е била призовавана в охранителното производство по реда на чл. 47 ГПК. С нотариален акт № *** г. С. М. Х., като заемател и ипотекарен длъжник, и М. А. Х., като ипотекарен длъжник, са учредили в полза на заемодателя и ипотекарен кредитор "Вива Кредит" ООД, като обезпечение на заем от 5000 лева, договорна ипотека върху процесния имот. С постановление за възлагане от 17.01.2020 г. по изпълнително дело № 004/2017 г. на ЧСИ И. И., рег. 735, недвижимият имот е възложен на купувача С. Н. М., след проведена публична продажба. Дружеството "Вива кредит" ООД е било присъединено като възискател по изпълнителното дело.

От правна страна въззивният съд е приел, че за уважаването на иск с правно основание чл. 108 ЗС е необходимо ищецът да се легитимира като собственик на имота на заявеното придобивно основание и да е придобил собствеността към подаване на исковата молба. В противен случай ищецът не би бил процесуално легитимиран да предяви иска. В случая ищцата е изгубила правото да приеме наследството на баща си А. А. Х.. Решение № 110 от 06.06.2016 г. по ч. гр. д. № 427/2016 г., постановено в охранително производство по чл. 51 ЗН, следва да бъде зачетено. Същото подлежи на отмяна по съдебен ред, по реда на обжалване на определенията, или чрез иск по чл. 537, ал. 2 от ГПК. Позовал се е на определение № 522 от 08.07.2021 г. по ч. гр. д. № 2259/2021 г. на ВКС, 3 г. о., и е приел, че доколкото актът, издаден в производството по чл. 51 от ЗН, засяга правата на трето лице, т. е. на лице различно от молителя, по чието искане е образувано охранителното производство, породения от това спор може да се разреши по исков ред, като искът се предяви от призованото към наследяване лице срещу ползващото се от акта заинтересовано лице, по аргумент на чл. 537, ал. 2 от ГПК. Прието е, че такъв иск не предявен, а само е заявено незачитане от страна на ищцата на последиците от постановеното решение по чл. 51 ЗН, поради наведени от същата доводи за нарушено право на участието ѝ в това производство. По тези съображения е направен изводът, че ищцата не е процесуално легитимирана да предяви иска по чл. 108 ЗС, постановеното по същия първоинстанционно решение е недопустимо и следва да бъде обезсилено, а производството по делото прекратено.

Въззивното решение е неправилно, постановено в нарушение на чл. 124, ал. 1 ГПК, според която разпоредба всеки може да предяви иск, за да възстанови правото си или установи съществуването или несъществуването на едно правно отношение или на едно право, когато има интерес от това. Процесуалната легитимация, като абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на исковото производство, се определя само и единствено въз основа на фактическите и правни твърдения в исковата молба и петитума

на същата, тоест от заявеното от ищеца спорно материално право. То обуславя кои са надлежните страни по делото – определя както процесуалната легитимация на ищеца (т. е. принадлежността на правото на иск, което право принадлежи на лицето, претендиращо да е носител на спорното материално право), така и процесуалната легитимация на ответника (която се определя от твърденията на ищеца досежно лицето, което оспорва или нарушава предявеното от ищеца за защита спорно материално право). Без значение при преценка процесуалната легитимация на страните и допустимостта на иска е какво е действителното правно положение – дали ищецът действително е носител на претендираното спорно материално право или не, дали ответникът действително нарушава предявеното за защита материално право на ищеца и т. н. За разлика от процесуалната легитимация на страните, която се определя от твърденията на ищеца и обуславя допустимостта на иска, материалноправната легитимация определя кой е действителният носител на спорното материално право и кой на задължението и обуславя основателността на иска. Тоест, процесуално легитимирани страни в исковия процес са лицата, които претендират да притежават материалното право, засегнато от правния спор, а материално легитимирани са действителните носители на спорното материално право и на съответстващото му задължение. Ако по делото се установи, че ищецът не е носител на предявеното за защита спорно материално право, исковият процес не се прекратява, а искът се отхвърля.

Като е приел, че първоинстанционното решение е недопустимо, тъй като не е доказано ищцата да е придобила правото на собственост върху процесния имот на заявеното придобивно основание и е постановил обезсилване на същото и прекратяване на исковото производство, въззивният съд е допуснал съществено процесуално нарушение, водещо до неправилност на въззивното решение.

Като неправилно, въззивното решение следва да бъде отменено, а делото върнато на окръжния съд за разглеждане по същество на иска по чл. 108 ЗС, предявен от И. Х. против С. М., за установяване на собствеността и предаване владението върху 1/6 ид. ч. от процесния имот. При преценка основателността на иска, съдът следва да прецени основателен ли е доводът на ищцата, че последиците на постановеното в охранителното производство решение по чл. 51 ЗН, с което е постановено да се впише в съответната книга на РС – Севлиево, че И. А. е загубила правото да приеме наследството на баща си А. Х., не следва да бъде зачетено, тъй като е нарушено правото ѝ на участие в производството – същата е призвана по реда на чл. 47 ГПК и представлявана от особен представител в охранителното производство, съответно основателно ли е и твърдението ѝ, че е придобила, по наследство от баща си А. А. Х., 1/6 идеална част от процесния имот.

13. Предявен от собственик на самостоятелен обект в сграда в режим на етажна собственост по чл. 37 ЗС, иск с правно основание чл. 109 ЗС за предоставяне на необходим достъп до общи инсталации на сградата е основателен, дори и когато тези общи инсталации се намират в обект - индивидуална собственост на етажния собственик - ответник по иска, включително и когато разположението на общите части в помещение индивидуална собственост е предвидено по проект.

Общите части от сградата следва да бъдат достъпни за всички собственици на отделни етажи в сградата, независимо къде се намират.

Според разпоредбата на чл. 38, ал. 1 ЗС при сгради, в които етажи или части от етажи принадлежат на различни собственици, главните линии на всички видове инсталации и централните им уредби са общи на всички собственици. Тези инсталации /водопроводна, отоплителна и др./ може да преминават през индивидуалните обекти на собственост, но всеки етажнен собственик има право на достъп до тази част от инсталацията, която служи за хранване на неговия обект, за отчитане на съответните измервателни уреди, при необходимост от ремонт и др. От

императивната разпоредба на чл. 38, ал. 1 ЗС и същностната характеристика на общите части следва, че дори и когато някои от тях се намират в обект - индивидуална собственост на някой от етажните собственици, този етажнен собственик е длъжен да осигурява достъп до общи части на останалите етажни собственици, когато това е необходимо за тяхното поддържане, ремонт и отчитане /ако се касае за измервателни уреди на общите инсталации/.

чл. 38 ЗС

чл. 109 ЗС

Решение № 50018 от 22.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1849/2022 г., I г. о., докладчик председателят Бранислава Павлова

Производството е по чл. 290 и сл. ГПК.

"Д. Строй" О. е обжалвало въззивното решение на Бургаския окръжен съд № 656 от 17.12.2021 г., постановено по въззивно гражданско дело № 1461/2021 г., с което е потвърдено решението на Районния съд П., гражданска колегия № 260061 от 7.04.2021 г., постановено по гражданско дело № 821/2019 г., с което са отхвърлени предявените от него искове с правно основание чл. 109 ЗС.

Ответникът "Спортелит" ЕАД е подал писмен отговор, в който изразява становище, че въззивното решение е допустимо, законосъобразно, обосновано и правилно.

Касационната жалба е приета за допустима и е допусната за разглеждане по същество с определението по чл. 288 ГПК № 50502 от 29.11.2022 г. само по искането за осъждане на ответника да осигури достъп до помещението в сградата, в което се намира общият водомер и водопровод и водомерен възел със санитарен кран чрез снабдяване на ищеца с ключ от помещението на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК поради противоречие на изводите на съда в обжалваното решение с практиката на ВКС по правния въпрос: Следва ли всички етажни собственици да имат свободен достъп до помещението, в което се намира общият водомерен възел на сградата?

По подадената касационна жалба Върховният касационен съд, първо гражданско отделение, намира следното:

С въззивното решение, в допуснатата до касационно обжалване част, Бургаският окръжен съд е потвърдил първоинстанционното решение № 260061 от 7.04.2021 г., постановено по гр. дело № 821/2019 г. по описа на Районен съд - Поморие, с което е отхвърлен иска с правно основание чл. 109 ЗС, предявен от, , Д. Строй" О. срещу, , Спортелит" ЕАД, за осъждане на ответника да прекрати своите неоснователни действия, пречещи на ищеца да упражни своето право на собственост върху апартаменти с идентификатори.....;.....;.....;..... и....., намиращи се в сграда с идентификатор..... по КККР на [населено място], като осигури достъп до помещението в сградата, в което се намира общият водомер и водопроводен възел със санитарен кран, чрез снабдяване на ищеца с ключ за помещението.

Въззивният съд е приел, че негаторният иск по чл. 109, ал. 1 от ЗС представлява иск на собственика и цели защита на нарушено право на собственост от всякакви неоснователни действия, които пречат на собственика да упражнява своето право в пълен обем. Това налага собственикът да установи кое е действието, което пречатства упражняването на право му на собственост, като по отношение на сградите етажна собственост следва да се има предвид, че претенцията по чл. 109 от ЗС може да се насочва срещу действия, чрез които един от етажните собственици пречи на останалите да ползват общите части според тяхното предназначение, но когато част от имотите са собствени на други лица, то успешното провеждане на иск по чл. 109 от ЗС не би могло да се осъществи. Според въззивния съд в конкретния случай не се търси защита от

противоправно поведение спрямо обща част на сградата, тъй като избеното помещение не е обща част, а е собственост на ответника.

По правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване:

Настоящият състав на ВКС възприема разрешението, дадено в решение № 365 от 3.01.2012 г. по гр. д. № 981/2010 г., на ВКС, I г. о., че общите части от сградата следва да бъдат достъпни за всички собственици на отделни етажи в сградата, независимо къде се намират по следните съображения:

Характеристиката и предназначението на общите части по чл. 38 ЗС е да обслужват индивидуалните обекти на всеки от етажните собственици. Всеки собственик на самостоятелен обект в сградата е длъжен да зачита правата на останалите етажни собственици и да не им пречи да ползват необезпокоявано общите части, без които етажната собственост не може да съществува. Общите части са принадлежност към отделните обекти в сградата с учредена етажна собственост по смисъла на чл. 98 ЗС и неотменна част от собствеността върху отделния обект, правото на собственост върху който не може да се упражнява пълноценно, без ползването на общите части. Според разпоредбата на чл. 38, ал. 1 ЗС при сгради, в които етажи или части от етажи принадлежат на различни собственици, главните линии на всички видове инсталации и централните им уредби са общи на всички собственици. Тези инсталации /водопроводна, отоплителна и др. /може да преминават през индивидуалните обекти на собственост, но всеки етажнен собственик има право на достъп до тази част от инсталацията, която служи за захранване на неговия обект, за отчитане на съответните измервателни уреди, при необходимост от ремонт и др. От императивната разпоредба на чл. 38, ал. 1 ЗС и същностната характеристика на общите части следва, че дори и когато някои от тях се намират в обект - индивидуална собственост на някой от етажните собственици, този етажнен собственик е длъжен да осигурява достъп до общи части на останалите етажни собственици, когато това е необходимо за тяхното поддържане, ремонт и отчитане/ако се касае за измервателни уреди на общите инсталации/. Поради това предявен от собственик на самостоятелен обект в сграда в режим на етажна собственост по чл. 37 ЗС, иск с правно основание чл. 109 ЗС за предоставяне на необходим достъп до общи инсталации на сградата е основателен, дори и когато тези общи инсталации се намират в обект - индивидуална собственост на етажния собственик - ответник по иска, включително и когато разположението на общите части в помещение индивидуална собственост е предвидено по проект. До надлежното преместване на общите части в друго помещение, етажният собственик, в чийто обект - индивидуална собственост се намират общи части, е длъжен да предоставя достъп на останалите етажни собственици до тези общи части. /срв. решение № 134 от 10.12.2020 г. по гр. д. № 749/2020 г., на ВКС I г. о./

По основателността на касационната жалба.

По изложените съображения при отговора на въпроса, по който е допуснато касационното обжалване, въззивното решение, с което е прието, че предявеният негаторен иск с петитум да бъде осигурен достъп от ответника до помещението, в което се намира общият водомер и водопроводен възел със спирателен кран е неоснователен, е незаконосъобразно, в противоречие с чл. 38 ЗС – отменително основание по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК.

Предявеният от "Д. Строй" О. [населено място] негаторен иск има за предмет осъществяване на достъп до водопроводна инсталация – обща част по чл. 38 ЗС. Защитата, която се търси е именно за преустановяване на неправомерните действия на ответника, с които се отнема достъпът на ищеца до обща водопроводна инсталация, на която е монтиран спирателен кран. Същевременно поведението на ответника е неправомерно не само защото той заключва помещението си и по този начин препятства достъпът до общата водопроводна инсталация, а и защото злоупотребява с фактическото положение за разполагането на водомерния кран в негово помещение като спира питейната вода на

цялата сграда, с което препятства ползването на индивидуалните обекти, собственост на ищеца. В отговора на исковата молба не се оспорва фактът, че захранването с питейна вода към собствените на ищеца обекти е спряно на 19.06.2019 г., а по делото е изяснено, че водоподаването е възстановено в хода на настоящия процес, за което е издадена обезпечителна заповед по чл. 391 ГПК, въз основа на определение на РС Поморие от 5.12.2019 г. От заключението на вещото лице е установено, че сградата сектор "Ж" в комплекс "Гардения П." [населено място], в която се намират собствените на ищеца апартаменти, се захранва с вода чрез водопроводно отклонение от площадковия водопровод и преминава през склад АП Ж 13 на прилежащо към апартамент Ж 13, собственост на "Спортелит" ЕАД като непосредствено след влизане в помещението, на тръбата е монтиран спирателен кран и възвратна клапа. Ето защо искането на ищеца за предоставяне на ключ от помещение склад АП Ж 13 в сградата сектор "Ж", за да може да контролира водоподаването в своите обекти, не надхвърля по съразмерност действията /спиране на водоподаването/, с които ищецът създава пречки за пълноценно упражняване на правото на собственост на ищеца – етажен собственик в сградата по отношение на притежаваните от него обекти. Ето защо искът следва да се уважи така, както е предявен.

14. В хипотеза, при която електроснабдяването на обособени самостоятелни обекти в сграда е извършено в нарушение на нормативната уредба (налице е общо захранване на няколко обекта, вместо самостоятелно чрез захранващ кабел от електромерното табло на границата на собствеността за всеки обект) и ответникът по иска по чл. 109 ЗС е сключил договор с електроразпределителното дружество и заплаща консумираната във всички обекти енергия, като останалите собственици му възстановяват суми за консумирана в техните обекти електрическа енергия, отказът на ответника да даде съгласие за съвместно ползване на електрическата инсталация в собствения му имот би съставлявал неоснователно действие само ако липсва техническа възможност за електроснабдяване самостоятелния обект на ищеца. Ако такава възможност е налице и/или ищецът вече е сключил договор за присъединяване по чл. 117 ЗЕ, но обекта му не е електроснабден, тъй като не е изпълнил задълженията си по чл. 117, ал. 7 ЗЕ (по изграждане за своя сметка на вътрешната сградна инсталация, респ. по прокарване на нова инсталация през общи части на сграда в режим на етажна собственост, за което съгласно чл. 185, ал. 1, т. 5 ЗУТ не се изисква съгласието на останалите етажни собственици), действията на ответника по преустановяване електрозахранването чрез вътрешна сградна инсталация, захранваща неговия самостоятелен обект/и в сградата, не могат да се квалифицират като неоснователни. В последната хипотеза е недопустимо чрез иска по чл. 109 ЗС ищецът да налага на ответника да заплаща консумираната в собствения му обект електрическа енергия.

чл. 109 ЗС

чл. 202 ЗУТ

чл. 117 ЗЕ

Решение № 50019 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 809/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Н. Г. Ч., чрез пълномощника ѝ адвокат Т. С. против решение № 680 от 9.12.2021 г., постановено по гр. д. № 1575 по описа за 2021 г. на Окръжен съд - Пловдив в частта, с която е потвърдено решение № 261273 от 21.04.2021 г. по гр. д. № 9186/2020 г. на Районен съд - Пловдив за осъждане на Н. Г. Ч. да преустанови

неоснователните си действия, с които пречи на К. В. С. и М. Б. С. да упражняват правото си на собственост върху самостоятелен обект в сграда с идентификатор ***** с площ от 28. 85 кв. м., като им осигури достъп до ел. табло (разпределително табло) с контролни електромери, разположено отдясно на обща входна врата към офиси в югозападното крило на етаж втори от сграда с идентификатор****.

К. В. С. и М. Б. С. чрез пълномощника си адвокат Б. К. и преупълномощения адвокат В. оспорват касационната жалба и претендират възстановяване на направените разноски.

С определение № 50401 от 17.10.2022 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса "при иск по чл. 109 ЗС представлява ли неоснователно действие, пречещо на ищеца да упражнява правото си на собственост липсата на съгласие за съвместно ползване на електрическа инсталация в собствения на ответника имот в хипотеза, в която за доставка на електрическа енергия е сключен договор между ответника и електроразпределителното дружество и към момента на придобиване на самостоятелния обект в сграда от ищите имотът им е бил електрифициран и ответникът е заплащал консумираната електрическа енергия на електроразпределителното дружество, а собствениците на самостоятелни обекти, електроснабдени през неговия имот, са му възстановявали сумите за консумираната в техните имоти електрическа енергия"

Въпросът е относим към изхода на настоящия спор, по който въззивният съд е приел за установено, че на 09.02.2009 г. ищите са придобили в режим на СИО собствеността на самостоятелен обект в сграда с идентификатор ***** с предназначение: студио, намиращ се на втори етаж в югозападното крило на сградата. Ответницата е собственик на четири броя самостоятелни обекта - ателиета, намиращи се на същия втория етаж в югозападното крило на сградата. На етажа са обособени общо 8 броя самостоятелни обекта, като останалите три обекта са собственост на трети лица. Електрозахранването на обектите на втория етаж в югозападното крило се осъществява по силата на договор между "ЕВН Електроразпределение ЮГ" ЕАД - гр. Пловдив и ответницата Н. Г. Ч. от 31.07.2009 г., при което и партидата в електроразпределителното дружество е заведена на нейно име. Ответницата е закупила ел. табло (разпределително табло) на 31.07.2009 г., в което са монтирани 7 контролни електромера на обектите на етажа. Заплащала е отчетената по партидният номер електроенергия на всички обекти, а останалите собственици на обекти са ѝ възстановявали суми. През 2015 г. ответницата е изключила предпазителя на контролния електромер на обекта на ищите в разпределителното табло, с което е преустановила електрозахранването на обекта им. Ищцата К. В. С. е сключила самостоятелен договор за присъединява към електроразпределителната мрежа на "ЕВН България Електроразпределение" ЕАД на 25.09.2015 г. за студиото с идентификатор *****.

Съдът е възприел експертното заключение, установяващо, че електрозахранването на клиентите в сградата се извършва от две общи електромерни табла, монтирани едно до друго, на югозападната ѝ фасада. Доставената до обектите на втория етаж /югозападното крило/, сред които е и студиото на ищите, електрическа енергия се отчита на електромер, поставен в едно от общите електромерни табла на външната фасада на сградата. Захранването с електричеството на тези обекти става с кабел от клеморед с изходящи предпазители, който тръгва от общото табло на фасадата на сградата, в което табло се намира електромерът, отчитащ доставяната до тях електроенергия. Във вътрешността на сградата кабелът минава по общите части и захранва електроразпределително табло с контролни електромери - седем броя, отчитащи консумацията на осемте стаи на югозападното крило на втория етаж от сградата. Офисите заемат самостоятелна обособена част от етажа, имат обща врата, която се заключва, а разпределителното табло с контролните електромери е монтирано на стената, от дясно на входната врата. В средата на разпределителното табло са монтирани входящи и изходящи предпазители за офисите.

Предпазителите за студио 5 (на ищците) са изключени. Таблото се заключва със секретен ключ. Обектите на 2 етаж нямат самостоятелна партида в "Електроразпределение ЮГ" ЕАД, открита е обща партида на името на Н. Ч. от 2009 г. Ключът на таблото за контролните електромери на 2-ри етаж се намира у ответницата, която осигурява достъп. Няма осигурено захранване с електричество за студио 5 на ищците. Вещото лице посочва, че в общото електромерно табло (съседно на общото електромерно табло, в което е ситуиран търговският електромер на ответницата) е монтиран електромер за захранването на Студио 5, на 03.10.2015 г. е открит клиентски номер и е издадена измервателна точка. Към студио 5 не е подадено електрозахранване, тъй като от студиото към таблото не е подведен кабел, по който да се осъществи захранването, каквото задължение има клиента по договора. Според вещото лице, от общото електромерно табло до намиращото се вътре студиото, над входната врата, следва да се изпълни кабелна връзка, с цял кабел при спазване на Наредба № 3/09.06.2004 г. за устройство на електрическите уредби и електропроводните линии. Кабелът следва се положи в канал, да премине в общите части на сградата, съобразена с нейната архитектура, и да достигне до таблото в Студио 5. При изслушването си в съдебно заседание, вещото лице поддържа, че кабелът следва да бъде по общите части на сградата, съобразно заснетата архитектура. Според вещото лице, при наличие в сградата на няколко потребители за стопански нужди, се предвижда специално въводно устройство за захранване с кабел. Кабелът тръгва от таблото на "ЕВН" ЕАД, което е на фасадата, за да премине през общите части и да стигне до апартаментното табло, което е налично – таблото на ищците. Таблото е в самото студио, над вратата от вътрешната страна. На фасадата на електромерното табло на "ЕВН" ЕАД до таблото на етажа, който е с контролните електромери, отива един кабел от главния прекъсвач, оттам тръгват кабели през контролните електромери, за да захранят отделните офиси. Според вещото лице, кабелът, който достига до обекта на ищците, не трябва да преминава през никакви други табла, трябва да е отделен кабел от електромерното табло, който тръгва от него и достига до таблото, поставено в студиото на ищците. Кабелът трябва да се положи в канал. Кабелът е захранващ, присъединяване към разпределителната мрежа, а не част от вътрешната инсталация. Вещото лице, сочи, че таблото на втория етаж не е на "ЕВН" ЕАД, а таблата на "ЕВН" ЕАД са на границата на собственост, в случая електромерните табла са извън сградата, на фасадата на сградата.

Въз основа на свидетелските показания съдът е приел, че първоначално студиото на ищците е било част от един обособен обект, който въз основа на проект по чл. 202 ЗУТ е разделен, като ищците придобили един от новите обекти. Електромерът на "ЕВН" ЕАД е сложен за първоначалния обект преди разделянето и като титуляр на тази партида била записана ответницата Н. Ч., която поръчала и заплатила и таблото, което поставили вътре в сградата. След разделянето на обекта, останалите собственици плащали на ответницата изразходваното през месеца. Проектът по чл. 202 ЗУТ за обособяване на самостоятелни части за обект с идентификатор ***** (от който е обособен обекта на ищците), Общежитие на МИП е без приложена част "Електрозахранване". Според писмо от Община Смолян от 13.10.2021 г. към проекта по чл. 202 ЗУТ, одобрен на 19.12.2008 г., част "Електрозахранване" не се открива.

При така възприетата фактическа обстановка въззивният съд е посочил, че ищците са материалноправно легитимирани по предявения негаторен иск, като собственици на самостоятелен обект в сградата. Електрозахранването в сградата се осъществява от две общи електромерни табла, монтирани едно до друго на югозападната фасада, поставени на границата на собствеността и собственост на "ЕВН" ЕАД. В едно от общите електромерни табла се намира електромерът, който отчита електрическата енергия към офисите на втория етаж от югозападното крило. Захранването с електричество на обектите става с кабел, от клеморедата с изходящи предпазителни, който преминава по общите части на сградата и електрозахранва разпределително табло с контролните електромери на

обектите на втория етаж, които контролни електромери отчитат и потребената от всеки обект електроенергия. Ключът за това електрическо табло се държи от ответницата, която е изключила предпазителя за обекта на ищците. Защитната й теза за тези й действия е, че е собственик на разпределителното табло, тъй като е закупено с нейни средства и партидата в "ЕВН" ЕАД е открита на нейно име, както и че ищците като собственици на самостоятелен обект могат да поискат откриването на партида на тяхно име. Съдът е посочил, че на 25.09.2015 г. ищците са сключили свой договор за присъединява към електроразпределителната мрежа на "ЕВН" ЕАД по силата на който дружеството е следвало да извърши доставката и монтажа на електромер и предпазител в съществуващо електромерно табло на сградата, а ищците да проектират, изградят и въведат в експлоатация връзката от електромерното табло отвън на сградата до разпределителното табло на обекта с кабел по трасе. В изпълнение на договора в другото общо електромерно табло на външната фасада на сградата (съседно на общото електромерно табло, в което е ситуиран търговският електромер с титуляр – ответницата) е монтиран електромер за обекта на ищците на 13.10.2015 г. като за целта е изготвен Констативен протокол от служителите на "ЕВН" ЕАД, на името на ищцата С. е открита партида и е създадена измервателна точка. По този договор не е осъществено захранване на обекта ищците, тъй като те не са изградили подведен кабел, по който да се осъществи това захранване. Не се доказва липсата на електрозахранване по договора от 2015 г. да е следствие от действията на ответницата (както поддържат ищците). Причината е неполагането на кабел от електромерното табло, в което се намира електромера на ищците, до таблото в обекта на ищците по реда на Наредба № 3/09.06.2004 г. В тази връзка съдът е отбелязал, че кабелът, посредством който фактически се осигурява електрозахранването до процесното разпределително табло, изхожда от общото електромерно табло, в който е електромерът по партидата на ответницата, а не от общото електромерно табло, в който е електромерът по партидата на ищците. Тоест със спирането на електрозахранването от разпределителното табло не може да се обоснове връзка с невъзможността да се захрани обекта на ищците от представителите на "ЕВН" ЕАД по договора от 25.09.2015 г.

Съдът е отчел, че ищците навеждат довода, че ответницата не им осигурява достъп до разпределителното табло, в който се намира електромерът им за отстраняването на повреда в него, а така и за осигуряване на електрозахранване посредством него. По делото страните не спорят, че от обособяването на самостоятелните обекти на етаж през 2009 г. до момента, установеният начин на захранване на всички обекти с електроенергия е чрез кабел от общото електромерно табло до процесното разпределително табло, а от там и до отделните обекти. Според вещото лице този начин на захранване е в нарушение на Наредба № 3/09.06.2004 г., тъй като захранващият кабел от електромерното табло трябва директно да достига до захранвания обект, а не да минава през друго табло. Така установения начин на захранване се основава на неформална уговорка на собствениците на обектите на етаж при обособяването на обектите с проект по чл. 202 ЗУТ, който се установява, че е бил одобрен без данни за част "Електрозахранване". С този начин на захранване се е съгласила и ответницата, доколкото и партидата е била открита на нейно име. Така ответницата е поела риска да носи отговорността за заплащането на потребената електроенергия от всички обекти на етаж, доколкото във всеки един момент някой от другите собствениците на обекти или техен приобретател биха могли да откажат да й възстанови платените суми, така както в случая твърди. Същевременно обаче по делото се установява, че към момента единственият възможен начин за електрозахранването на обекта на ищците е по вече възприетия начин от обособяването на самостоятелните обекти през 2009 г., тоест чрез кабел от общия електромер до главния прекъсвач в разпределителното табло, а от там и чрез кабел от електромера на ищците до обекта им. Ето защо и доколкото няма спор, че ответницата ограничава достъпа на ищците до разпределителното табло за осигуряването на електрозахранване на обекта им, искът по

чл. 109 ЗС се явява основателен и следва да бъде уважен. Обстоятелството, че ищцата е закупила разпределителното табло не обосновава различен извод, доколкото същото е предназначено за осигуряване електрозахранването на всички обекти. Обстоятелството, че партидата на 11 електромера е заведена на името на ответницата е без правно значение, тъй като това касае облигационните ѝ отношения с "ЕВН" ЕАД. Същевременно по делото не се установява приключване на процедурата по присъединяването на обекта на ищите към електроразпределителната мрежа на "ЕВН" ЕАД по договора от 25.09.2015 г. В допълнение на изложеното и доколкото се доказва, че настоящото фактическо положение на електрозахранване на обектите не съответства на нормативно установеното, съдът е счел за необходимо да укаже на страните, че следва да уредят електрозахранването на обектите си по предвидения от закона ред.

По основанията за допускане на касационно:

Чрез негаторния иск по чл. 109 ЗС се защитава правото на собственост срещу всяко неоснователно въздействие, посегателство или вредно отражение на обекта на правото на собственост, което пречи на пълноценното ползване на вещта (имота) според нейното предназначение, без да отнема владението на собственика (мотиви към т. 1 на Тълкувателно решение № 4 от 6.11.2017 г. по т. д. № 4/2015 г., ОСГК на ВКС).

В хипотеза като настоящата, при която електроснабдяването на обособени самостоятелни обекти в сграда е извършено в нарушение на нормативната уредба (налице е общо захранване на няколко обекта, вместо самостоятелно чрез захранващ кабел от електромерното табло на границата на собствеността за всеки обект) и ответникът по иска по чл. 109 ЗС е сключил договор с електроразпределителното дружество и заплаща консумираната във всички обекти енергия, като останалите собственици му възстановяват суми за консумирана в техните обекти електрическа енергия, отказът на ответника да даде съгласие за съвместно ползване на електрическата инсталация в собствения му имот би съставлявал неоснователно действие само ако липсва техническа възможност за електроснабдяване самостоятелния обект на ищеца. Ако такава възможност е налице и/или ищецът вече е сключил договор за присъединяване по чл. 117 ЗЕ, но обекта му не е електроснабден, тъй като не е изпълнил задълженията си по чл. 117, ал. 7 ЗЕ (по изграждане за своя сметка на вътрешната сградна инсталация, респ. по прокарване на нова инсталация през общи части на сграда в режим на етажна собственост, за което съгласно чл. 185, ал. 1, т. 5 ЗУТ не се изисква съгласието на останалите етажни собственици), действията на ответника по преустановяване електрозахранването чрез вътрешна сградна инсталация, захранваща неговия самостоятелен обект/и в сградата, не могат да се квалифицират като неоснователни. В последната хипотеза е недопустимо чрез иска по чл. 109 ЗС ищецът да налага на ответника да заплаща консумираната в собствения му обект електрическа енергия.

По основателността на касационната жалба:

С оглед отговора на въпроса, обусловил допускане на касационно обжалване, въззивното решение се явява неправилно и следва да бъде отменено като вместо него се постанови друго за отхвърляне на иска по чл. 109 ЗС.

Основателни са доводите на ответницата Н. Г. Ч., че отказът ѝ да разреши електроснабдяване на имота на ищите и да заплаща консумираната в него електрическа енергия не може да се квалифицира като неоснователно действие по смисъла на чл. 109 ЗС. Ползването на електрическата инсталация през обекта на ответницата от останалите собственици на обособените по проекта по чл. 202 ЗУТ обекти, може да се осъществи само доколкото между тях е налице съгласие за това. По реда на чл. 109 ЗС липсата на съгласие (без значение на причините за това) може да бъде преодоляна само, ако липсва техническа възможност за самостоятелно захранване на всеки обект (каквато техническа невъзможност не е констатирана от съдебно-техническата експертиза при отговора на поставения на експерта четвърти въпрос). В случая е установено, че макар

електроразпределителното дружество да е монтирало средство за измерване на фасадата на сградата (границата на собствеността) имотът на ищците не е запазен с електроенергия, тъй като те не са изградили вътрешна сградна инсталация (захранващ кабел от електромерното табло до собственото си студио), преминаващ през общите части на сградата. Отказът на ответницата да поддържа съществуващото понастоящем фактическо положение (електроснабдяване имота на К. В. С. и М. Б. С. чрез електромерното табло, което тя е закупила и при отчитането на консумираната електроенергия на нейно име въз основа сключения от нея с електроразпределителното дружество договор) и да заплаща консумираната в имота на ищците електрическа енергия, при бездействие на самите ищци да осигурят запазването на студиото си съгласно изискването на чл. 117, ал. 7 ЗЕ, не съставлява неоснователно действие.

Неоснователно е позоваването от страна на ищците на нормата на чл. 117, ал. 8 ЗЕ. В практиката на ВКС (решение № 198 от 12.03.2021 г. по гр. д. № 1204/2020 г., III г. о.) е дадено тълкуване, че съгласно чл. 117, ал. 8 ЗЕ облигационно право на ползване върху електрическа уредба, собственост на трето лице, се предоставя на електроразпределително дружество чрез договор между двете страни, или чрез индивидуален административен акт, в случай, че третото лице собственик на електрическата уредба е отказал сключването на договор. Нито в предпоставките от хипотезата на нормата на чл. 117, ал. 8 ЗЕ, нито в нейната диспозиция има съвпадение с правилото на чл. 23 ЗЗД, защото третото лице, собственик не се задължава спрямо друг клиент потребител, а спрямо електроразпределителното дружество.

15. Когато се иска предаване на владението на земя, намираща се под чужда на ищеца сграда, без да се иска премахването на сградата с иск по чл. 109, ал. 1 ЗС, искът за ревандикация може да бъде уважен само в установителната му част, но следва да бъде отхвърлен в осъдителната му част. Това е така, тъй като в тази хипотеза ответникът не полза терена пряко, а опосредено чрез ползването на постройката. В този случай, ако бъде постановено решение за осъждане на ответника да предаде владението на мястото, върху което е разположена чуждата постройка, би се стигнало до невъзможност решението да бъде изпълнено принудително: защото принудителното изпълнение следва да се извърши само в рамките на изпълнителното основание, а в конкретния случай отнемането на владението на терен, върху който е разположена чужда постройка, може да бъде извършено само чрез премахването или преместването на постройката, за което обаче съдебният изпълнител не би имал изпълнително основание при постановено съдебно решение за уважаване на иск по чл. 108 ЗС, без да е бил предявен и уважен иск по чл. 109, ал. 1 ЗС за премахване на постройката.

чл. 108 ЗС

чл. 109, ал. 1 ЗС

Решение № 50021 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2130/2022 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл. 290 и сл. ГПК.

Образувано е по подадена от Държавен културен институт "Културен център-Двореца"- [населено място] касационна жалба срещу решение № 1 от 04.01.2022 г. по в. гр. д. № 227 от 2021 г. на Добричкия окръжен съд, гражданско отделение, с което е отменено решение № 260004 от 11.01.2021 г. по гр. д. № 691 от 2019 г. на Районен съд - Балчик и вместо него е постановено ново решение за уважаване на предявения от Софийски университет "С. К. О." срещу Държавен културен институт "Културен център -

Двореца"- [населено място] иск с правно основание чл. 108 ЗС за признаване правото на ищеца на управление и за осъждане на ответника да предаде на ищеца следния имот: терен с площ от 3 кв. м. /а по изчисления на вещото лице по СТЕ- 2, 87 кв. м. /, представляващ реална част от поземлен имот с идентификатор..... по кадастралната карта на [населено място], общ. Б., обл. Д., целия ПИ с площ от 183 491 кв. м., която част е разположена под каса за продажба на билети с дървена конструкция и с покрив от старобългарски керемиди пред южната граница на имота, на около 70 см. вдясно от вход "Воденицата" и е очертана като правоъгълник с черни плътни линии по т. 1, 2 и 3 върху скица- приложение № 5 към заключението на допуснатата от първоинстанционния съд съдебно-техническа експертиза, която скица е неразделна част от решението.

С определение № 50498 от 29.11.2022 г. настоящият състав на ВКС е допуснал касационно обжалване на решението на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК /поради противоречие на обжалваното решение с решение № 245 от 03.11.2014 г. по гр. д. № 483 от 2014 г. на ВКС, ГК, I г. о. / по следния правен въпрос: Може ли с иск по чл. 108 ЗС да се иска предаване на владението на недвижим имот, намиращ се под чужда сграда, без да се иска премахване на сградата с иск по чл. 109, ал. 1 ЗС?

В жалбата и в депозирано за откритото съдебно заседание писмено становище пълномощникът на касатора ДКИ "Културен център- Двореца" - [населено място] твърди, че обжалваното решение е неправилно, необосновано и незаконосъобразно, постановено при нарушение на материалния закон и процесуалните правила - основания за касационно обжалване по чл. 281, т. 3 ГПК. Моли обжалваното решение да бъде отменено и вместо него да бъде постановено решение за отхвърляне на предявения ревандикационен иск. Претендират се и направените по делото разноски.

В писмен отговор от 29.04.2022 г. пълномощникът на ответника по жалбата СУ "С. К. О." оспорва жалбата. Моли обжалваното решение да бъде оставено в сила. В открито съдебно заседание представител на ответника по жалбата не се явява и не изразява становище.

Върховният касационен съд на Република България, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение приема следното:

По въпроса, по който е допуснато касационното обжалване: Настоящият състав на ВКС споделя приетото в решение № 245 от 03.11.2014 г. по гр. д. № 483 от 2014 г. на ВКС, ГК, I г. о., че когато се иска предаване на владението на земя, намираща се под чужда на ищеца сграда, без да се иска премахването на сградата с иск по чл. 109, ал. 1 ЗС, искът за ревандикация може да бъде уважен само в установителната му част, но следва да бъде отхвърлен в осъдителната му част. Това е така, тъй като в тази хипотеза ответникът не ползва терена пряко, а опосредено чрез ползването на постройката. В този случай, ако бъде постановено решение за осъждане на ответника да предаде владението на мястото, върху което е разположена чуждата постройка, би се стигнало до невъзможност решението да бъде изпълнено принудително: защото принудителното изпълнение следва да се извърши само в рамките на изпълнителното основание, а в конкретния случай отнемането на владението на терен, върху който е разположена чужда постройка, може да бъде извършено само чрез премахването или преместването на постройката, за което обаче съдебният изпълнител не би имал изпълнително основание при постановено съдебно решение за уважаване на иск по чл. 108 ЗС, без да е бил предявен и уважен иск по чл. 109, ал. 1 ЗС за премахване на постройката.

По съществува на жалбата: Правилно е и като такова следва да бъде оставено в сила решението, с което е уважен предявеният от СУ "С. К. О." срещу ДКИ "Културен център- Двореца" иск по чл. 108 ЗС в неговата установителна част: за признаване правото на ищеца на управление върху терен с площ от 3 кв. м. /а по изчисления на вещото лице по СТЕ- 2, 87 кв. м. /, представляващ реална част от поземлен имот с идентификатор..... по кадастралната карта на [населено място], общ. Б., обл. Д., целия ПИ с площ от 183 491 кв.

м., която част е разположена под каса за продажба на билети с дървена конструкция и с покрив от старобългарски керемиди пред южната граница на имота, на около 70 см. вдясно от вход "Воденицата" и е очертана като правоъгълник с черни плътни линии по т. 1, 2 и 3 върху скица- приложение № 5 към заключението на допуснатата от първоинстанционния съд съдебно-техническа експертиза, която скица е неразделна част от решението. Не се спори между страните, че поземлен имот с идентификатор 02508.7.157 по кадастралната карта на [населено място], в границите на който се намира и процесния терен от 3 кв. м., е държавна собственост. Видно от решение № 218 от 07.04.2011 г. на Министерския съвет, този имот е бил предоставен за безвъзмездно управление на СУ "С. К. О.". Не се твърди, а и няма доказателства горепосоченото решение на МС да е отменено, поради което следва да се приеме, че от 07.04.2011 г. и до настоящия момент ищецът СУ "С. К. О. " има право на управление върху този държавен имот, включително и върху процесните 3 кв. м.

Неправилно е и като такава следва да бъде отменено решението за уважаване на предявения иск по чл. 108 ЗС в неговата осъдителна част. По съображенията, изложени във връзка с отговора на поставения за разглеждане правен въпрос, съставът на ВКС приема, че в настоящата хипотеза искът за осъждане на ответника да предаде на ищеца терен с площ от 3 кв. м., върху който е разположена преместваема постройка, собственост на ответника- каса за продажба на билети, е неоснователен и като такъв следва да бъде отхвърлен.

16. Когато възражение за придобиване по давност на ид. ч. от делбен имот се заявява като защитно средство срещу направено в отговора на исковата молба твърдение на съделител - ответник по делбеното дело, че е изключителен собственик на делбения имот по завещание, което завещание обаче не е представено с отговора, а по-късно, и по което завещание съдът е дал срок на съделителите да заявят становище, правото да се заяви такова възражение за давност се преклудира не в първото по делото заседание, а с изтичане на дадения от съда срок за становище по завещанието. Това е така, тъй като в този случай възражението за давност може да се заяви като евентуално, само доколкото съществува завещание в полза на един от наследниците на бившия собственик на имота. Преди завещанието да бъде представено по делото, съделителите нямат основание за предявяване на такова евентуално възражение за давност, поради което и не може да се счита, че за тях е преклудирана възможността да заявят такова възражение. А когато съдът е дал срок на съделителите да вземат становище по завещанието /или по друго доказателство, което е от значение за определяне на размера на дяловете на съделителите или на правото им да участват в делбата/, възможността да се заяви такова възражение за давност се преклудира с изтичане на дадения от съда срок за становище по това доказателство.

чл. 34 ЗС

Решение № 50022 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1806/2022 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл. 290 и сл. ГПК.

Образувано е по касационни жалби на А. Д. А., Л. А. А. и И. А. С. срещу решение № 141 от 04.02.2022 г. по в. гр. д. № 2750 от 2021 г. на Варненски окръжен съд, гражданско отделение, III състав, с което е потвърдено решение № 262462 от 12.08.2021 г. по гр. д. № 9969 от 2019 г. на Варненски районен съд за отхвърляне на предявения от И. А. С. срещу Л. А. А., А. Д. А., С. М. Р. и И. П. Р. иск по чл. 34 ЗС за допускане на съдебна делба върху

недвижим имот, представляващ апартамент №...., находящ се в [населено място], [жк], [жилищен адрес] съставляващ самостоятелен обект с идентификатор..... по кадастралната карта на града от 2008 г., с площ от 89, 33 кв. м., състоящ се от три стаи, кухня, баня, тоалет, килер, пералня, коридор и два балкона, ведно с изба с площ от 3, 84 кв. м., както и 1, 2914 % ид. ч. от общите части на сградата.

С определение № 50528 от 08.12.2022 г. настоящият състав на ВКС е допуснал касационно обжалване на решението на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния правен въпрос: В кой момент се преклудира възражението за придобиване по давност на идеална част от съсобствен имот в производството по съдебна делба, когато това възражение е заявено като защитно средство срещу направено в отговора на исковата молба твърдение на съделител - ответник по делбеното дело, че е изключителен собственик на делбения имот по завещание, което завещание обаче не е представено с отговора, а по-късно, и по което завещание съдът е дал срок на съделителите да заявят становище?

В касационните си жалби И. А. С., А. Д. А. и Л. А. А. твърдят, че решението на Варненския окръжен съд е неправилно и необосновано- основания за касационно обжалване по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК. Молят същото да бъде отменено и вместо него да бъде постановено ново решение за допускане на делбата при посочените в исковата молба квоти.

В писмени отговори особеният представител на ответника И. П. Р. оспорва жалбите. Моли решението да бъде оставено в сила. Претендира за направените по делото пред ВКС разноски.

Ответницата С. М. Р. не взема становище по жалбите.

Върховният касационен съд на Република България, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение приема следното:

По въпроса, по който е допуснато касационното обжалване: В Част трета, Глава двадесет и девета от ГПК делбеното производство е уредено като особено исково производство. Поради това специалните норми в тази глава на ГПК изключват приложението на нормите на общия исков процес. Така нормата на чл. 342 ГПК изключва приложението на нормата на чл. 133 ГПК относно срока, в който се преклудират възраженията на страните - не с изтичане на срока за отговор на исковата молба, а в първото по делото съдебно заседание.

Когато възражение за придобиване по давност на ид. ч. от делбен имот се заявява като защитно средство срещу направено в отговора на исковата молба твърдение на съделител- ответник по делбеното дело, че е изключителен собственик на делбения имот по завещание, което завещание обаче не е представено с отговора, а по-късно, и по което завещание съдът е дал срок на съделителите да заявят становище, правото да се заяви такова възражение за давност се преклудира не в първото по делото заседание, а с изтичане на дадения от съда срок за становище по завещанието. Това е така, тъй като в този случай възражението за давност може да се заяви като евентуално, само доколкото съществува завещание в полза на един от наследниците на бившия собственик на имота. Преди завещанието да бъде представено по делото, съделителите нямат основание за предявяване на такова евентуално възражение за давност, поради което и не може да се счита, че за тях е преклудирана възможността да заявят такова възражение. А когато съдът е дал срок на съделителите да вземат становище по завещанието /или по друго доказателство, което е от значение за определяне на размера на дяловете на съделителите или на правото им да участват в делбата/, възможността да се заяви такова възражение за давност се преклудира с изтичане на дадения от съда срок за становище по това доказателство.

По съществото на жалбата: Предвид дадения отговор на поставения въпрос, настоящият състав на ВКС приема, че обжалваното решение, в което съдът е приел, че

възражението на съделителката И. А. за придобиване по давност на 1/12 ид. ч. от процесния имот е преклудирано и не следва да се разглежда, е постановено при нарушение на съществени съдопроизводствени правила: Видно от материалите по делото, съделителката С. Р. се е позовала на правата си по завещанието на П. Р. от 22.08.2000 г. в отговора на исковата молба от 19.08.2019 г., но без да представи самото завещание. Завещанието е представено от нея в първото по делото съдебно заседание, проведено на 11.11.2020 г., но е прието като доказателство по делото едва в следващото съдебно заседание, проведено на 20.01.2021 г. В първото съдебно заседание съделителите И. С. и А. А. са поискали съдът да им даде възможност да се запознаят и вземат становище по доказателствата, представени с молбата на С. Р. от 11.11.2020 г. /по-конкретно по завещанието на П. Р. от 22.08.2000 г. / и съдът с нарочно определение им е дал тази възможност в срок до следващото съдебно заседание, насрочено за 20.01.2021 г. Преди датата на това второ по ред съдебно заседание И. С. е депозирала молба- становище от 25.11.2020 г., в която наред с оспорването на завещанието е заявила и възражение за придобиване по давност на претендираната от нея 1/12 ид. ч. от делбения имот. Тоест, възражението за давност е било заявено преди да бъде преклудирана възможността за това. Въпреки това, в нарушение на съдопроизводствените правила, в определение от открито съдебно заседание от 20.01.2021 г. и в решението си първоинстанционният съд е приел, че направеното от И. С. възражение за давност е преклудирано, поради което по него съдът не следва да се произнася. Съответно, неправилно във въззивното решение е приет за неоснователен съдържащият се във въззивната жалба на И. А. довод за неправилност на първоинстанционното решение в частта му, с която е прието за преклудирано направеното от нея възражение за давност. Поради това въззивното решение е неправилно на основание чл. 281, т. 3 ГПК и като такова следва да бъде отменено.

След отмяна на решението и на основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на Варненския окръжен съд, който след като приеме, че направеното от И. А. възражение за давност не е преклудирано, да се произнесе по съдържащото се в молбата на И. А. от 25.11.2020 г. искане за даване възможност да направи и други доказателствени искания, свързани с изразеното в тази молба становище.

17. Относно приложението на чл. 17, ал. 2 ГПК, при наличие на влязъл в сила индивидуален административен акт, в който се съдържа произнасяне по спорните факти, е възможно тяхното преразглеждане пред гражданския съд, когато са направени доводи и възражения, свързани с валидността на административния акт и при служебната проверка се установяват пороци, които имат за последица неговата нищожност.

Когато страната, на която актът се противопоставя, е била участник в административното производство по издаването и обжалването му, то инцидентното произнасяне на гражданския съд по законосъобразността му е недопустимо.

Разпореждането по чл. 60, ал. 1 КСО е индивидуален административен акт относно наличието на трудова злополука и е елемент от фактическия състав на имуществената отговорност на работодателя по чл. 200 КТ – т. е. той проявява двойствено значение. От една страна е официален удостоверителен документ за установените в него факти, и в частност за наличието на трудова злополука като положителен юридически факт, който е елемент от фактическия състав на имуществената отговорност на работодателя, а от друга - индивидуален административен акт относно наличието или не на трудова злополука (решение № 410 от 29.06.2010 г. по гр. д. № 599/2009 г. на ВКС, III г. о., на което касаторът се позовава). Ето защо, когато страната е участвала в административното производство

по издаването и обжалването на разпореждането по чл. 60, ал. 1 КСО, гражданският съд не следва да преразглежда законосъобразността на влезлия в сила административен акт. Тогава, в хода на съдебното дирене по делото с предмет иск по чл. 200 КТ, не е допустимо да се извършва проверка във връзка с направено оспорване по реда на чл. 193 ГПК на истинността на съдържанието на влязлото в сила разпореждане за приемането на трудова злополука, основано на твърдения за факти, сочещи на инсценировка на злополука, които са установени в исковото производство и не са били известни на работодателя. В разглежданата хипотеза съдът е обвързан и следва да зачете материалната доказателствена сила на влязлото в сила разпореждане като официален удостоверителен документ и приеме за осъществени удостоверените в него факти.

чл. 17, ал. 2 ГПК

чл. 71, ал. 1 КТ

чл. 200 КТ

Решение № 50023 от 9.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1537/2022 г., III г. о., докладчик съдията Филип Владимиров

Производство по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Д. П. И. против решение № 9 от 17.01.2022 г. по гр. д. № 497/2021 г. на Окръжен съд – Ловеч.

В жалбата се правят оплаквания за неправилност на въззивното решение като постановено в нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост и се иска същото да бъде отменено, а предявените иски – уважени.

Ответникът "Крис фешън индъстрийс" АД с ЕИК[ЕИК] и седалище [населено място] чрез адв. Т. изразява становище за неоснователност на касационната жалба срещу въззивното решение в отхвърлената част на исковите за обезщетение на имуществени вреди (изцяло) и за обезщетение на неимуществени вреди – за сумата от 15 000 лв. като за разликата над тази сума до 20 000 лв. счита произнасянето на въззивния съд по този иск за процесуално недопустимо. Претендира разноски.

С въззивното решение, предмет на касационна проверка е отменено изцяло решение № 260126/15.07.2021 г. по гр. д. № 52/2018 г. на Районен съд – Ловеч и са отхвърлени предявените от Д. П. И. против "Крис фешън индъстрийс" АД обективно кумулативно съединени иски с правно основание чл. 200 КТ за заплащане на обезщетение за имуществени и неимуществени вреди в размер съответно на 1 852.60 лв. и 20 000 лв., в резултат на трудова злополука, декларирана с вх. № 347 от 6.10.2017 г. на ТП на НОИ – [населено място], станала с ищцата на дата 27.09.2017 г. – 28.09.2017 г., ведно със законната лихва върху сумите, считано от датата на завеждане на исковата молба - 2.01.2018 г. до окончателното им изплащане, и на ответника са присъдени разноски за две съдебни инстанции. Решението на окръжния съд е постановено по жалби на насрещните страни в производството – ищцата е обжалвала решението на първостепенния съд в отхвърлителната част на претенцията ѝ за обезщетяване на неимуществени вреди за разликата над 8 000 лв. до 15 000 лв., а ответника – в осъдителната му част, с която са присъдени обезщетения на имуществени и неимуществени вреди съответно от 1 852.60 лв. и 8 000 лв. Първоинстанционното решение в частта за отхвърляне на иска за обезщетение на неимуществени вреди над 15 000 лв. до претендираните 20 000 лв. не е обжалвано и е влязло в сила.

Въззивният съд е постановил обжалвания правен резултат като е установил, че по силата на трудов договор № 144/10.04.2017 г. ищцата е работела при ответника на

длъжността "Технически и качествен контрол" до 10.10.2017 г., когато трудовото й правоотношение е прекратено на основание чл. 71, ал. 1 КТ. По време на съществуване на тази правна връзка с работника е настъпил инцидент - внезапно е увредено здравето му с получената фрактура на дясна ръка в областта на китката (травматично счупване на дясната лъчева кост на типично място). Инцидентът е деклариран с вх. № 347 от 6.10.2017 г. от осигурителя – ответно дружество пред ТП на НОИ – [населено място] като с влязло в сила разпореждане № 51041040/16.10.2017 г. на длъжностно лице по чл. 60, ал. 1 КСО при това териториално поделение е приет за трудова злополука по чл. 55, ал. 1 КСО, станала с ищцата на 28.09.2017 г. Отражено е в констатациите на разпореждането, че увредата е настъпила през време и във връзка с извършената работа – при придвижване на стъпалата на сградата, където е предприятието на ответника, слизайки от втори към първи етаж – подхлъзване и падане. Установено е също от заключението на СМЕ, че механизма на получаване на увреждането е падане на пострадалата напред при отворена длан и подпиране на ръката напред или настрани. Решаващият състав е приел, че спорна по делото е датата на настъпване на увреждането, тъй като няма свидетел, който да е възприел факта на падане на ищцата по стълбите. Свидетелите Б. и И. сочели да са видели на 27.09.2017 г. (датата се поддържа от процесуалния представител на ищцата с молба от 11.07.2018 г.) пострадалата седнала на стълбите да плаче, държейки ръката си с обяснението, че паднала и си я счупила. Затова е направено съждение, че вписаната дата на злополуката в разпореждането по чл. 60 КСО следва да се счита за техническа грешка. Установено е също, че наличната медицинска документация по случая носи дати, предхождащи и следващи календарно датата 27.09.2017 г. – травматичното увреждане е констатирано на 26.09.2017 г. (когато е направена рентгенова снимка на мястото на счупване), а ищцата е постъпила в УМБАЛ – П. за оперативно лечение на 28.09.2017 г. При горните данни е прието, че в резултат на откритото пред въззивната инстанция производство по чл. 193 и сл. ГПК ответникът успешно е оспорил истинността на разпореждането по чл. 60 КСО и е оборена материалната му доказателствена сила относно датата, мястото и обстоятелствата, при които е настъпило увреждането. Ето защо и на основание чл. 194, ал. 2 (допусната е техническа грешка с изписване на ал. 4) ГПК е счетено, че документът е неистински и е изключен като доказателство по делото. Развити са доводи, че ищцата не е доказала полученото й увреждане да има характера на трудова злополука – тъй като няма надлежен и истински документ от компетентен орган, установяващ съществуващото увреждане като трудова злополука и претенцията по чл. 200 КТ е неоснователна. В допълнение на изложението въззивният съд е изтъкнал, че при събраните по делото доказателства се обосновава извод, че процесното увреждане е настъпило при евентуалното падане или е имало инсценирано падане (с оглед на получена в по – ранен момент травма на ръката). По иска за обезщетяване на имуществените вреди е прието, че същият е недоказан, тъй като представените фактури не установят сумите по тях да са реално платени – да е направен в действителност такъв разход, а освен това не са ангажирани доказателства, че закупените изделия са във връзка с получената травма.

С определение № 50863 от 24.11.2022 г. по настоящото дело е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК касационно обжалване на въззивното решение в ЧАСТТА, с която след отмяна на първоинстанционното решение в частта на присъдените обезщетения за имуществени и неимуществени вреди по чл. 200 КТ са отхвърлени така предявените иски за сумите съответно от 1 852.60 лв. – по първата претенция и 15 000 лв. – по втората, по въпроса допустимо ли е оспорване в производство по иск по чл. 200 КТ на констатациите на необжалвано по административен ред и влязло в сила разпореждане по чл. 60, ал. 1 КСО, с което злополуката е призната за трудова по смисъла на чл. 55, ал. 1 КСО. Въззивното решение в останалата му ЧАСТ - с която е отменено първоинстанционното решение в частта за отхвърляне на иска по чл. 200 КТ за обезщетение на неимуществени вреди за разликата над 15 000 лв. до 20 000 лв. и вместо

това е постановено ново решение за отхвърляне на този иск за сумата от 20 000 лв. - е допуснато до касационен контрол на основание чл. 280, ал. 2, предл. 2 ГПК за проверка на процесуалната му допустимост по реда на чл. 290 ГПК.

По повдигнатия въпрос е установена практика на ВКС, изразена в решение № 6/16.03.2011 г. по гр. д. № 925/2011 г. на II г. о., решение № 226/29.03.2010 г. по гр. д. № 4119/2008 г. на III г. о., решение № 964/30.12.2009 г. по гр. д. № 3306/2008 г. на III г. о. и др. Според възприетото там становище относно приложението на чл. 17, ал. 2 ГПК, при наличие на влязъл в сила индивидуален административен акт, в който се съдържа произнасяне по спорните факти, е възможно тяхното преразглеждане пред гражданския съд, когато са направени доводи и възражения, свързани с валидността на административния акт и при служебната проверка се установяват пороци, които имат за последица неговата нищожност. Когато страната, на която актът се противопоставя, е била участник в административното производство по издаването и обжалването му, то инцидентното произнасяне на гражданския съд по законосъобразността му е недопустимо. Разпореждането по чл. 60, ал. 1 КСО е индивидуален административен акт относно наличието на трудова злополука и е елемент от фактическия състав на имуществената отговорност на работодателя по чл. 200 КТ – т. е. той проявява двойствено значение. От една страна е официален удостоверяващ документ за установените в него факти, и в частност за наличието на трудова злополука като положителен юридически факт, който е елемент от фактическия състав на имуществената отговорност на работодателя, а от друга - индивидуален административен акт относно наличието или не на трудова злополука (вж. решение № 410 от 29.06.2010 г. по гр. д. № 599/2009 г. на ВКС, III г. о., на което касаторът се позовава). Ето защо, когато страната е участвала в административното производство по издаването и обжалването на разпореждането по чл. 60, ал. 1 КСО, гражданският съд не следва да преразглежда законосъобразността на влезлия в сила административен акт. Тогава, в хода на съдебното дирене по делото с предмет иск по чл. 200 КТ, не е допустимо да се извършва проверка във връзка с направено оспорване по реда на чл. 193 ГПК на истинността на съдържанието на влязлото в сила разпореждане за приемането на трудова злополука, основано на твърдения за факти, сочещи на инсценировка на злополука, които са установени в исковото производство и не са били известни на работодателя. В разглежданата хипотеза съдът е обвързан и следва да зачете материалната доказателствена сила на влязлото в сила разпореждане като официален удостоверяващ документ и приеме за осъществени удостоверените в него факти.

Предвид отговора на въпроса, обусловил допускането до касационен контрол на въззивното решение в частта за отхвърляне на исковете по чл. 200 КТ за сумите от 1 852.60 лв. – обезщетение за имуществени вреди и от 15 000 лв. – обезщетение за неимуществени вреди, същото се явява частично неправилно.

Основателен е доводът на касатора, че обжалваното решение е постановено при съществено нарушение на съдопроизводствените правила. Въззивният съд не е зачел материалната доказателствена сила на влязлото в сила разпореждане по чл. 60, ал. 1 КСО (№ 51041040/16.10.2017 г. на ТП на НОИ - Ловеч) за приемането на трудова злополука, като официален удостоверяващ документ и не е приел за осъществени удостоверените в него факти. Вместо това е мотивирал извод, че обвързващата го доказателствена сила на разпореждането е оборена при извършената проверка в исковото производство във връзка с направено оспорване по реда на чл. 193 ГПК на истинността на съдържанието на този административен акт, основано на твърдения за факти, сочещи на инсценировка на злополука (на посочените място и време, и при там описаните обстоятелства), които са установени в хода на исковия процес и не са били известни на работодателя, макар същият да е участвал в административното производство по издаването и обжалването на акта. От него се установява, че на 28.09.2017 г. през време и във връзка с работата си (по трудов договор със срок за изпитване, уговорен в полза на работодателя и прекратен на

основание чл. 71, ал. 1 КТ след инцидента) при ответника ищцата, заемаща длъжността "технически и качествен контрол" внезапно увредила здравето си, изразяващо се в получена фрактура на дясна ръка в областта на китката, което травматично увреждане е настъпило при придвижване по стъпалата на сградата в предприятието на работодателя, слизайки от втория към първия етаж – подхлъзване и падане. Така декларираната злополука с вх. № 347/6.10.2017 г. от осигурителя - ответник, е приета за трудова злополука по чл. 55, ал. 1 КСО. Налага се, че е осъществен юридическият факт, който е елемент от състава на имуществената отговорност на работодателя по чл. 200 КТ. Същият е доказан с разпореждането по чл. 60, ал. 1 КСО за приемане на злополуката за трудова, при участието на работодателя в производството по неговото издаване и обжалване, поради което оборването от страната на материалната доказателствена сила на административния акт в настоящия исков процес по реда на чл. 193 ГПК – чрез проверка истинността на съдържанието му, е недопустимо.

Тъй като не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия – чл. 293, ал. 3 ГПК, спорът ще следва да се реши от касационния съд и се приеме, че исковете по чл. 200 КТ са доказани в своето основание. Преценката за размера на дължимите обезщетения на имуществени и неимуществени вреди налага да се съобразят следните факти.

По иска за обезщетяване на имуществените вреди.

От приложената епикриза на Клиника по ортопедия и травматология при УМБАЛ "Д-р Г. С." ЕАД – [населено място] е видно, че ищцата Д. И. е претърпяла оперативно лечение на дясна ръка, увредена в областта на гривнена става. При извършената интервенция ѝ е поставена метална остеосинтеза и пациентката е изписана на 5.10.2017 г. в добро общо и локално състояние, с подобрение. Съгласно фактури №№ [ЕГН]/5.10.2017 г. и [ЕГН]/6.10.2017 г., издадени от горесцитираното лечебно заведение ищцата е задължено лице съответно за стойността на потребителска такса в Клиника по ортопедия за периода от 28.09.2017 г. до 5.10.2017 г. (по първата) – за сумата от 40.60 лв., платена в брой и удостоверена с приложен фискален бон от 5.10.2017 г. и за цената на вложено медицинско изделие – тясна права плака, възлизаща на 1 770 лв., платима по банков път (по втората). Разходът, който е направен по последната фактура е установено да възлиза общо на 670 лв., съобразно представените три броя платежни нареждания, извършени от ищцата в полза на УМБАЛ "Д-р Г. С." ЕАД съответно на 30.04.2018 г. – за 200 лв., 16.05.2018 г. – за 300 лв. и 29.06.2018 г. – за 170 лв. От фактура № 30/16.10.2017 г., издадена от "Рея – 777" ЕООД е видно, че ищцата е получател на "полимерен гипс 7.5 см. и вата" на обща стойност 42 лв., която сума е заплатена в брой съгласно приложен фискален бон от същата дата. С оглед времето на извършване на горните разходи и естеството на оформената стопанска операция – за закупуване на медицински изделия и консумативи, следва да се приеме, че те са направени именно във връзка с трудовата злополука. Или, същите са били необходими с оглед преодоляване на последиците от процесното травматично увреждане чрез ортопедична (хирургична) интервенция от специалисти при посоченото лечебно заведение, което е издател на две от фактурите, а задължено лице е пострадалата ищца. Доказаният разход под формата на търпени имуществени вреди, които подлежат на обезщетяване по реда на чл. 200 КТ е 670 лв. Над тази сума до претендираните 1 852.60 лв. искът е неоснователен и подлежи на отхвърляне.

По иска за обезщетяване на неимуществените вреди.

Фактическите обстоятелства от значение за размера на обезвредата се установяват от съдебните експертизи и свидетелските показания.

Съгласно заключението на съдебно – медицинската експертиза ищцата е получила счупване (в дисталната част на лъчевата кост) на дясната ръка, което е наложило поставяне на метална остеосинтеза и е довело до затрудняване движенията на този крайник за около 2 месеца при правилен оздравителен процес. Сочи се, че механизма на

причиняване на травматичното увреждане е падане на пострадалата напред при отворена длан и подпиране на ръката напред и/или настрани. Според вещото лице такъв инцидент е възможно да настъпи както при наличие на парапет, така и при липса на такъв. По делото не е спорен факта, че в предприятието на ответника – на стълбищата между етажите на сградата – е имало монтиран парапет.

Назначеното по делото вещо лице по съдебно – психологическата експертиза дава заключение, че при ищцата е възможно като резултат от процесното травматично увреждане – с оглед характера му и относително дългия период на възстановяване, съпроводено с болки, страдания, финансови затруднения, ограничения в пълноценния начин на живот и при намалена работоспособност – да настъпи психоневроза, но с уговорката, че липсват обективни данни за психическия статус на пострадалата преди злополуката. Очертана е вероятността от емоционален и психологически дискомфорт като последица от прекратяване на трудовия договор с оглед на така получената травма и породената от това невъзможност лицето да се яви на работа.

Установява се, че пострадалата е имала затруднения при обслужването в бита, тъй като дясната ѝ ръка била гипсирана, имала е нужда от чужда помощ ежедневно, страхувала се е как ще се справя след като разбрала, че ще я уволнят, имала притеснения дали ще си намери нова работа в състоянието, в което се намирала - с травмираната ръка, била нервна, неуравновесена и разстроена, страдала, че доходът ѝ е малък. Това нейно състояние продължило около 6 месеца (според показанията на свидетелите В. и С.).

По силата на чл. 52 ЗЗД и предвид постановките на ППВС № 4/1968 г. когато определя обезщетението за неимуществените вреди съдът взема под внимание всички обективно съществуващи обстоятелства, които са довели до причиняването на вредите в конкретния случай. Размерът на обезщетението се определя от съда по справедливост, въз основа на установеното в конкретния фактически състав поведение на работника и отговорността на работодателя, в резултат на което са причинени вредите. Изискването по чл. 52 ЗЗД се счита за изпълнено, а критерият за справедливост – удовлетворен, когато съдът определи точен паричен еквивалент на болките и страданията, на трайните поражения върху физическата цялост и здраве на пострадалото лице във всеки отделен случай конкретно, а не по общи критерии. Определената сума пари в най-пълна степен следва да бъде паричният еквивалент на засегнатите нематериални блага.

В настоящия случай като съобрази възрастта на ищцата към датата на увреждането – 52 г., в работоспособна и активна възраст; обстоятелството, че травматичното увреждане се е отразило за срок от около 2 месеца на физическото здраве на пострадалата, през който период тя е търпяла ограничение при обслужването в бита; понесените притеснения и тревоги от факта, че ще остане без работа в това състояние и с ниски доходи, тяхната продължителност от около шест месеца, липсата на данни за остатъчни неблагоприятни последици (усложнения) върху телесното ѝ здраве, както и върху психиката ѝ (появата на психоневроза в резултат на намалената работоспособност от злополуката, както и на емоционален и психологически дискомфорт от прекратяване на трудовия договор са само вероятни, но не и несъмнени и закономерни последици от увреждането според вещото лице), този състав на ВКС намира, че сумата от 7 000 лв. е справедлив, достатъчен и адекватен паричен еквивалент на засегнатите нематериални блага. Над тази сума до 15 000 лв. искът е неоснователен и подлежи на отхвърляне.

Горните две обезщетения следва да се присъдят със законната лихва върху тях, считано от датата на исковата молба – 2.01.2018 г. до изплащането им.

По възражението по чл. 201, ал. 2 КТ за допуснатата от пострадалата груба небрежност.

То е неоснователно. В практиката на ВКС се приема, че груба небрежност по смисъла на чл. 201, ал. 2 КТ е налице, когато са нарушени елементарни изисквания на безопасност в работата, проявено е грубо незнание и неуважение на най - прости за разбиране и усвояване правила за здравословни и безопасни условия на труда, на техническата

безопасност и хигиената на труда, които трябва да знае и спазва всеки работник или служител – и най - малко образованият, и най - слабо подготвеният, и най - немарливият. Проява на груба небрежност е онова поведение на пострадалия, при което той не само е допуснал нарушение на правилата за безопасност на труда, но и е извършил работата при липса на елементарно старание или внимание и е пренебрегнал основни технологични правила и правила на безопасност.

Ищцата е паднала и увредила здравето си като се е придвижвала по стълбите между етажите в сградата на предприятието на ответника. Несъмнено е, че те са били оборудвани с парапет и върху самите стъпала е имало поставени ленти против подхлъзване. Неползването на предпазния парапет при придвижване по стълбите между етажите на сградата не може да се приеме, че съставлява нарушение на правилата за безопасност и обективира принос на пострадалата по смисъла на чл. 201, ал. 2 КТ. Проведеният инструктаж (първоначален и периодичен) на персонала, полагащ труд при ответника по безопасност на работа, изготвената карта за оценка на риска на работното място, както и приложената утвърдена Инструкция за безопасна работа с линейни плетачни машини – Щол, SMS не се отнасят и не съдържат правила за придвижване по стълбището между етажите в сградата, които да разписват в кои случаи от работещите в предприятието се изисква да ползват предпазен парапет, вкл. и от ищцата с оглед заеманата от нея длъжност "технически и качествен контрол". Само по отношение на работата с линейни плетачни машини, визирани по - горе, е въведено изискване от работодателя в помещението да не се ходи бос, по терлици и джапанки. Такъв обаче не е настоящия случай. Ищцата не е проявила груба небрежност, тъй като нито самонадеяно е пренебрегнала риск, за който е инструктирана, нито пък при конкретните обстоятелства може да се приеме, че опасността за живота или увреждане на здравето е била очевидна за всеки. Затова няма основание за намаляване отговорността на работодателя при условията на чл. 201, ал. 2 КТ.

В обобщение, искът за обезщетение за имуществени вреди следва да се уважи до размер на сумата от 670 лв., което предполага отмяна на въззивното решение в отхвърлената част на претенцията до посочения размер. В останалата част решението следва да бъде оставено в сила. На отмяна подлежи въззивното решение и в частта на отхвърляне на иска за обезщетение на неимуществени вреди до размер на 7 000 лв., и вместо него се постанови друго за присъждане на тази сума, а в останалата му отхвърлителна част до сумата от 15 000 лв. обжалваният съдебен акт трябва да бъде оставен в сила.

По отношение частта от решението, с която въззивният съд е отменил първоинстанционното решение в частта за отхвърляне на иска по чл. 200 КТ за обезщетение на неимуществени вреди за разликата над 15 000 лв. до 20 000 лв. и вместо това е постановил ново решение за отхвърляне на този иск за сумата от 20 000 лв. следва да изложат следните съображения.

Съдебната практика е единна в разбирането си, че недопустимо е съдебното решение, постановено при ненадлежно сезиране – по нередовна въззивна жалба, при липса на такава или по предмет, различен от очертания с въззивната жалба. Произнасянето на съдилищата в тези случаи е процесуално недопустимо.

Въззивният съд, постановил обжалваното решение, е бил сезиран с жалби и от двете страни в процеса срещу решението на първостепенния съд с изключение на частта от произнасянето му за отхвърляне на иска за обезщетение на неимуществени вреди за разликата над 15 000 лв. до 20 000 лв. В тази част решението на районния съд в [населено място] не е обжалвано и е влязло в сила. При отсъствие на жалба срещу него произнасянето на втората съдебна инстанция по тази претенция за разликата над 15 000 лв. до предявените 20 000 лв. е недопустимо и подлежи на обезсилване.

18. Извън срокът по чл. 40 ЗУЕС нищожност на решение на общо събрание на

етажна собственост (чрез иск при наличие на правен интерес или преюдициално по друг спор) може да се установява, само ако са наведени твърдения, че формално е създадена привидност за взето решение. Такива биха били случаите, в които е взето решение на общо събрание по реда на ЗУЕС, независимо, че той е неприложим, тъй като е налице изключението по чл. 2 или чл. 3 ЗУЕС или е регистрирано и не е прекратено сдружение на етажните собственици, в което участват всички етажни собственици, ако общото събрание е упражнило правомощие, което не произтича от чл. 11 и чл. 33 ЗУЕС или липсва взето решение, въпреки че такова е отразено в протокола на общото събрание (и ако протоколът е оспорен в срока по чл. 16, ал. 9 ЗУЕС), както и когато не са налице условията на чл. 8 ЗУЕС (наличието на обособеност, при която отделен вход дава достъп само до част от индивидуално притежаваните обекти, които единствено обслужва). Извън хипотезата на привидност за взето решение на общото събрание, пороци на същото, независимо дали водят до нищожност (включително и поради противоречие с императивни правни норми) или до незаконосъобразност на решението, могат да се установяват само чрез иска по чл. 40 ЗУЕС, но не и чрез иск за нищожност на решението на ОС или преюдициално при спор, свързан с изпълнение решение на общото събрание, предявени извън срока по чл. 40, ал. 2 ЗУЕС. Посоченото не важи в хипотеза, в която изпълнението на решението на общото събрание би довело до нарушение на правен принцип или би съставлявало злоупотреба с право.

чл. 40 ЗУЕС

чл. 26, ал. 1 и ал. 2 ЗЗД

Решение № 50024 от 27.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 978/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Г. И. Г., представляващ етажните собственици и ползватели в сграда в режим на етажна собственост в гр. Хисаря, ул. "Вела Пеева" 26, вх. Б, чрез пълномощника му адвокат Р. Д., против решение № 574 от 19.11.2021 г., постановено по гр. д. № 1900 по описа за 2021 г. на Окръжен съд - Пловдив, с което е потвърдено решение № 261669 от 8.06.2021 г. по гр. д. № 15855/2020 г. на Районен съд - Пловдив за обявяване за нищожни на основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 и ал. 2, предл. 2 ЗЗД на решенията от 8.08.2020 г. и 31.10.2020 г., взети от Общото събрание на Етажна собственост на собственици и ползватели на самостоятелни обекти в сграда с адрес: гр. Хисаря, ул. "Вела Пеева" № 26, вх. Б, с представляващ Г. И. Г..

Ищецът А. И. М. оспорва касационната жалба в подаден чрез пълномощника си адвокат П. В. писмен отговор и претендира възстановяване на направените разноски.

С определение № 50408 от 20.10.2022 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК с цел преценка дали извода на въззивния съд, че е допустимо решение на общо събрание на етажна собственост да бъде атакувано с иск по чл. 26 ЗЗД съответства на практиката на ВКС по решение № 39 от 19.02.2013 г. по гр. д. № 657/2012 г., I г. о.

Въззивният съд е констатирал, че А. И. М. е предявил против етажните собственици и в сграда в гр. Хисаря, ул. "Вела Пеева" № 26, вх. Б иск с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. първо и ал. 2, предл. второ ЗЗД и евентуален иск по чл. 40 ЗУЕС за прогласяване нищожност на решенията на общото събрание от 8.08.2020 г. и 31.10.2020 г. поради противоречие със закона и липса на съгласие, тъй като не е възникнала легитимна етажна собственост на вх. Б. Окръжният съд е споделил извода на районния съд, че липсва надлежно учредяване на етажна собственост на вх. Б, поради което предявеният иск по чл.

26, ал. 1 ЗЗД е основателен и не са налице условията за разглеждане на предявения като евентуален иск по чл. 40 ЗУЕС, вкл. за допустимост на обжалването с оглед предвидените за това законни срокове.

По основанията за допускане на касационно:

В практиката на ВКС по решение № 39 от 19.02.2013 г. по гр. д. № 657/2012 г., I г. о. е дадено следното тълкуване: Етажната собственост, която не е учредила сдружение за управление, т. е. не е персонифицирана, се управлява от общото събрание на етажните собственици, респективно на етажните собственици и обитателите чрез взетите от него решения. Тези решения се формират от успоредни волеизявления на мнозинството от присъстващите на събранията, насочени за постигане на определена цел. Многостранна сделка не може да се сключи от лице, което не е съгласно с общо формираната воля. (Решенията за учредяване на гражданско дружество и за работите на дружеството се вземат "със съгласие на всички съдружници" - чл. 357 и чл. 360 ЗЗД.) При решенията на етажната собственост няма насрещни права и задължения, както при сделките. Субективните предели на действие на решенията на общото събрание на етажната собственост са по широки от тези на многостранните сделки. След влизането им в сила решенията на етажните собственици са задължителни за всички етажни собственици, включително за тези които са гласували против, за не участвалите във вземането им и за лицата, които по-късно ще станат етажни собственици или обитатели. Същевременно задължителността им отпада за лицата, които вече не са етажни собственици или обитатели, дори да са гласували за тях. В този смисъл те са особен вид многостранни актове, взети от неперсонифицирана група лица, насочени към постигане на обща цел. Законът – ЗС, ЗУЕС урежда специална процедура за вземането на тези решения, като регламентира начина на свикване, състав, представителна власт гласуване, предметна компетентност. Спазването на тези правила е основание за действителността на решението. ЗС и ЗУЕС не урежда специални основания за нищожност на решенията на общото събрание на етажната собственост. Отликите между вземането на решенията от сключването на сделките, дори и многостранните са съществени, което е основание да се приеме, че решенията на етажната собственост не са сделки и за тях няма да се прилага ЗЗД. Законосъобразността на тези решения се определя от правилата за тях в ЗС и ЗУЕС, а не от ЗЗД. Специфичен е и контрола за спазването им. За разлика от нищожността на сделките, на която може да се позове всяка страна и заинтересовано лице безсрочно, контролът за законосъобразност на решенията на етажната собственост е съдебен, ограничен е със срок за предявяване на иска, който като процесуален е преклузивен и тече от узнаването на решението, извършено по реда за уведомяването за събранията – чл. 40, ал. 2 ЗУЕС. Ограничена е активната процесуална легитимация, като е предоставена такава само на собствениците на обекти от етажната собственост – чл. 40, ал. 1 ЗУЕС. Правомощията на съда са ясно дефинирани. Отмяната на решението на етажната собственост може да се иска при нарушаване на процедурата и при неспазване на императивни правни норми. Предмет на отмяна могат да бъдат само позитивни решения, т. е. такива с които е прието позитивно решение. Не подлежат на отмяна решенията, с които се отхвърля предложение, тъй като съдът не може да вземе решение вместо общото събрание. Ограничението на срока за съдебен контрол кореспондира на това, че и изпълнението на решенията е свързано със срок – чл. 38 ЗУЕС, уредена е специална процедура за изготвяне и оспорване съдържанието на протокола и за уведомяване на собствениците и обитателите за взетите решения. Определянето на срок за иска по чл. 40 ЗУЕС е съобразено и с това, че тези решения засягат широк кръг лица и отношения, включително и с трети лица, което изисква сигурност, налага се бързина, включително и при изпълнение на решенията. Неспазването на различни правила от предвидените за свикване и провеждане на общото събрание и за вземане на решенията не е равностойно, но законът не определя кои пороци водят до нищожност и кои до незаконосъобразност,

като е оставил тази преценка на съда в рамките на съдебното производство. Затова извън определения от закона срок не може да се иска отмяна нито на нищожните, нито на незаконосъобразните решения. Тук е неприложим принципа, че нищожност може да се установява без срок. В случаите, когато изобщо не е взето решение, ще се установява липсата на възникнало правоотношение между етажната собственост и етажните собственици и обитатели чрез установителен иск самостоятелно, или в производството по чл. 415 ГПК след оспорване на вземането по издадена заповед за изпълнение по реда на чл. 410 ГПК.

Настоящият съдебен състав споделя това тълкуване. Към него следва да се добави, че извън срокът по чл. 40 ЗУЕС нищожност на решение на общо събрание на етажна собственост (чрез иск при наличие на правен интерес или преюдициално по друг спор) може да се установява, само ако са наведени твърдения, че формално е създадена привидност за взето решение. Такива биха били случаите, в които е взето решение на общо събрание по реда на ЗУЕС, независимо, че той е неприложим, тъй като е налице изключението по чл. 2 или чл. 3 ЗУЕС или е регистрирано и не е прекратено сдружение на етажните собственици, в което участват всички етажни собственици, ако общото събрание е упражнило правомощие, което не произтича от чл. 11 и чл. 33 ЗУЕС или липсва взето решение, въпреки че такова е отразено в протокола на общото събрание (и ако протоколът е оспорен в срока по чл. 16, ал. 9 ЗУЕС), както и когато не са налице условията на чл. 8 ЗУЕС (наличието на обособеност, при която отделен вход дава достъп само до част от индивидуално притежаваните обекти, които единствено обслужва). Извън хипотезата на привидност за взето решение на общото събрание, пороци на същото, независимо дали водят до нищожност (включително и поради противоречие с императивни правни норми) или до незаконосъобразност на решението, могат да се установяват само чрез иска по чл. 40 ЗУЕС, но не и чрез иск за нищожност на решението на ОС или преюдициално при спор, свързан с изпълнение решение на общото събрание, предявени извън срока по чл. 40, ал. 2 ЗУЕС.

Посоченото не важи в хипотеза, в която изпълнението на решението на общото събрание би довело до нарушение на правен принцип или би съставлявало злоупотреба с право.

По основателността на касационната жалба:

С оглед изложеното по основанията за допускане на касационно обжалване въззивното решение е процесуално недопустимо. Искът за установяване нищожност на посочените решение на общото събрание от 8.08.2020 г. и 31.10.2020 г. е основан на твърденията, че липсва възникнала етажна собственост на вх. Б, като в публичните регистри, водени от Община Хисаря е вписано единствено сдружение на етажните собственици на сграда с адрес гр. Хисаря, ул. "Вела Пеева" 26 с председател Д. И. И. и членове О. В. Л. и К. М. Д., включващо собствениците на цялата сграда, в които влизат и тези във вх. А и вх. Б, както и че решенията са взети при груби нарушения при свикването, провеждането и гласуването на общото събрание на етажната собственост и липса на законоустановен кворум.

От посочените твърдения относими към иска за установяване нищожност на решенията на общото събрание са само тези, че е регистрирано сдружение на етажните собственици, в което членуват всички етажни собственици на вх. А и вх. Б на сградата. В отговора на исковата молба ответниците са заявили, че сдружението на етажните собственици е било учредено за пет месеца, а на по-късен етап при условията на чл. 8, ал. 2 ЗУЕС е учредена отделна етажна собственост на вх. Б. В първото съдебно заседание ищецът е заявил, че оспорва всички решения на общото събрание на вх. Б, тъй като не е спазена процедурата по свикване на общо събрание, не са правилно изчислени и отбелязани идеалните части на всеки етажнен собственик, поради липса на кворум.

Въззивният, както и първоинстанционният съд не е разгледал иска на предявеното

основание – установяване нищожност на решенията на общото събрание поради съществуваща привидност, че такива са взети, доколкото управлението на сградата се осъществява от регистрирано сдружение на собствениците, в което членуват 100 % от етажните собственици, обсъждайки и възражението на ответниците, че сдружението е прекратено при условията на чл. 36, ал. 1, т. 3 ЗУЕС с изтичане на срока, за който е учредено. Вместо това съдът е приел, че липсва учредена етажна собственост на вх. Б при условията на чл. 8, ал. 2 ЗУЕС, поради нарушение при свикване на общото събрание с участието само на етажните собственици от вх. Б, но не и тези от вх. А. Съдът от една страна служебно е въвел преценката за спазване изискванията на чл. 8, ал. 2 ЗУЕС, без ищецът да е навел конкретни твърдения, свързани с тази предвидена в закона възможност, а от друга страна неправилно е приел, че относимо при преценка обособена ли е отделна етажна собственост при условията на чл. 8, ал. 2 ЗУЕС, а съответно и за нищожността на взетите от общо събрание на такава етажна собственост решения, е относимо кои етажни собственици са участвали в учредяването ѝ, вместо да разгледа предвидените в закона предпоставки – наличието на наличието на обособеност, при която отделен вход дава достъп само до част от индивидуално притежаваните обекти, които единствено обслужва, доколкото само при липса на такава обособеност би се стигнало до привидност, че е взето решение от общо събрание, докато в действителност не съществува етажна собственост при условията на чл. 8, ал. 2 ЗУЕС.

Изложеното налага обезсилване на въззивното и потвърденото с него първоинстанционно решение и връщане на делото за ново разглеждане от Районен съд - Пловдив. При новото разглеждане съдът следва да се произнесе по предявения главен иск за установяване нищожност на процесните решения на общото събрание на предявеното от ищеца основание – управление на етажната собственост чрез сдружение на собствениците, в което членуват всички етажни собственици от вх. А и вх. Б на сградата, като прецени и основателността на възражението на ответниците, че сдружението е прекратено при условията на чл. чл. 36, ал. 1, т. 3 ЗУЕС. Ако приеме, че искът за нищожност е неоснователен съдът следва да се произнесе по евентуалния иск по чл. 40 ЗУЕС, ако прецени, че е предявен в тридесет дневния срок по ал. 2 на чл. 40 ЗУЕС и като съобрази, че законосъобразността на атакуваните решения се преценява с оглед само изрично наведените от ищеца пороци относно процедурата по свикване или провеждане на общото събрание или материалната законосъобразност на решенията, като в производството по чл. 40 ЗУЕС съдът не може служебно да прилага императивни правни норми, освен ако се касае до нарушение на общ правен принцип или констатира наличие на злоупотреба с право.

19. Когато според установения в етажната собственост ред консумативните разходи за сградата /ток, вода, интернет и др./ се заплащат на доставчиците чрез дружеството, което осъществява поддръжката на общите части, това дружество не е длъжно за своя сметка да заплаща на доставчиците предоставените услуги, тъй като те са предназначени за съответния самостоятелен обект в сградата и се дължат от собственика на този обект. В тези случаи предупреждението на дружеството, осъществяващо поддръжката на общите части, че ще прекрати предоставянето на комуналните услуги при несклучване на договор с него, не представлява заплаха по смисъла на чл. 30 ЗЗД, тъй като не е налице противоправно поведение от негова страна. Когато собственикът на един имот не заплаща на доставчиците цената на доставените комунални услуги, тези доставчици имат законно основание да ги преустановят. Същото важи и за дружеството, чрез което тези услуги се доставят в сграда в режим на етажна собственост, ако такъв ред е възприет в сградата.

чл. 30 ЗЗД**Решение № 50029 от 7.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2279/2022 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева**

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на "Орко" ЕООД срещу решение № 260026 от 21.02.2022 г. по в. гр. д. № 23/2021 г. на Бургаския окръжен съд.

Жалбоподателят счита, че въззивното решение е неправилно поради допуснати от съда нарушения на материалния и процесуалния закон. Излага доводи в подкрепа на виждането си, че процесните договори за поддръжка на идеални части от общите части на етажна собственост не са нищожни поради накърняване на добрите нрави /нееквивалентност на престациите/, нито пък е налице заплашване по смисъла на чл. 30 ЗЗД за сключването на един от тях.

Ответникът в производството Е. И. Д. оспорва жалбата. Счита, че тя е неоснователна. В представената писмена защита се позовава на решение № 60093 от 28.07.2021 г. на ВКС по т. д. № 370/2021 г., II т. о., постановено по колективен иск на К. срещу "Орко" ЕООД, в което според жалбоподателя ВКС се е произнесъл по всички въпроси, които са предмет и на настоящия спор. Счита, че по въпроса за нееквивалентността на престациите съдът следва да отчете приетото в решение № 153 от 24.07.2015 г. на ВКС по гр. д. № 3014/2014 г., III г. о., а не посочената от жалбоподателя практика, която касае друг вид договори – за продажба на недвижими имоти. Счита, че преценката за нееквивалентност на престациите следва да се направи при отчитане и на други текстове от договорите за поддръжка, които разкривали техния неравноправен характер. Позовава се на правото на неговата наследодателка, произтичащо от предварителните договори за учредяване на право на строеж и от собствеността ѝ върху идеални части от земята, върху която е построен процесния комплекс от сгради, както и на чл. 92 ЗС, да ползва безвъзмездно подобренията върху земята. Счита също, че не е решаващ изводът на съда за несъответствие между приходите от имота и таксата за поддръжка на общи части. По евентуалния иск с правно основание чл. 30 ЗЗД поддържа, че той и неговата майка не са искали да сключат с насрещната страна договори за поддръжка на общите части, тъй като те съдържат неравноправни клаузи, но е били принудени да сключат договорите поради заплахата, че ще бъде преустановено охраняването на имотите им с ток, вода и интернет.

С определение № 50500 от 29.11.2022 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпроса каква разлика в престациите по един договор обуславя извод за нееквивалентност между тях и представлява накърняване на добрите нрави; Може ли при договор за възлагане на поддръжка на общи части на сградата еквивалентността на престациите да се преценява като съотношение на цената по договора и реално получения приход от имота.

Касационното обжалване е допуснато и на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния въпрос: Когато консумативните разходи за една сграда се заплащат на доставчиците чрез дружеството, което осъществява поддръжката на общите части на сградата, може ли да се приеме, че изявлението на това дружество до собственик на самостоятелен обект, че ще прекрати предоставянето на комунални услуги при неключване на договор за поддръжка на общите части, представлява заплахата по смисъла на чл. 30 ЗЗД.

По поставените въпроси настоящият състав на ВКС приема следното:

Отговор на въпрос № 1 се съдържа в практиката на ВКС - решение № 452 от 25.06.2010 г. на ВКС по гр. д. № 4277/2008 г., IV г. о. и решение № 24 от 9.02.2016 г. на ВКС по гр. д. № 2419/2015 г., III г. о. В тях се приема, че накърняване на добрите нрави има при договори, при които е установена изключително голямата разлика в престациите,

като тази неравностойност би следвало да е такава, че практически да е сведена до липса на престация. Когато разликата в престациите не е толкова значителна, съдът може да извършва преценка дали не е налице сделка при явно неизгодни условия, сключена поради крайна нужда /унищожаваност по чл. 33 от ЗЗД/, ако такъв иск е предявен.

Тези разрешения следва да намерят приложение и по настоящото дело, тъй като в тях се съдържат общи разяснения за това кога има нееквивалентност на престациите, независимо от това, че изводите са направени по повод конкретни договори за продажба на недвижими имоти. В никакъв случай не може да се приеме, че външни обстоятелства, свързани с реализиране или нереализиране на доход от самостоятелен обект в сграда в режим на етажна собственост биха имали някакво значение при преценката дали е налице еквивалентност на престациите по договор между етажен собственик и трето лице за възлагане на поддръжката на общите части. По такъв договор се преценява съответствието между количеството работа, необходима за добрата поддръжка на общите части, и уговорената цена на този труд.

Решение № 153 от 24.07.2015 г. на ВКС по гр. д. № 3014/2014 г., III г. о., на което се позовава ответникът, не може да намери приложение в настоящия случай, тъй като при него добрите нрави се нарушават от самата уговорка, според която лицето, което договаря със застрахователя размера на обезщетението за неимуществени вреди от деликт, има право да получи възнаграждение от пострадалия в размер на процент от договореното обезщетение, без да се отчита реално положение труд от това лице. Неотнормено към настоящия случай е и решение № 60093 от 28.07.2021 г. на ВКС по т. д. № 370/2021 г., II т. о., тъй като то не разисква въпрос в кои случаи има нееквивалентност на престациите по възмезден договор, а се занимава с това дали са неравноправни по смисъла на чл. 143, ал. 2, т. 2, т. 5 и т. 9 от Закон за защита на потребителите /З. / отделни клаузи на договор за управление и поддръжка на недвижим имот във ваканционно селище "Г. лайф бийч ризорт С. - фърст лайн 2", предлаган от "Орко" ЕООД. Въпросът за еквивалентността на престациите, по който е разсъждавал въззивният съд и по който е допуснато касационно обжалване, няма връзка с твърденията за неравноправни клаузи в процесните договори за управление, по които съдът не се е произнасял.

По въпрос № 2:

В практиката на ВКС се приема, че за да бъде осъществен съставът на чл. 30 ЗЗД, освен непозволен и противоречащи на закона или морала действия, извършени от едната страна по договора, законът изисква тези действия да са предизвикали основателен страх у другата страна, който да е оказал въздействие върху нея при подписването на договора. Заплашването е основание за унищожаване на сделката, когато едната страна е била принудена от другата чрез възбуждане на основателен страх. То може да бъде насочено срещу живота, здравето, честта, достойнството, имуществото на заплашеното лице или на близките му. Заплашване е налице не само когато заплахата е изразена в неправомерно деяние, но и когато само по себе си то не е такова. При заплашването увреденият съзнава естеството на сделката, но я сключва, за да избегне последици, които той счита за по-неблагоприятни. В този смисъл е решение № 525 от 10.06.2009 г. на ВКС по гр. д. № 1502/2008 г., III г. о. Приема се, че възбуждането на страховете трябва да бъде в нарушение на добрите нрави - решение № 918 от 21.10.2008 г. на ВКС по гр. д. № 3337/2007 г., I г. о., решение № 1363 от 3.12.2008 г. на ВКС по гр. д. № 4735/2007 г., IV г. о.

Когато според установения в етажната собственост ред консумативните разходи за сградата /ток, вода, интернет и др. / се заплащат на доставчиците чрез дружеството, което осъществява поддръжката на общите части, това дружество не е длъжно за своя сметка да заплаща на доставчиците предоставените услуги, тъй като те са предназначени за съответния самостоятелен обект в сградата и се дължат от собственика на този обект. В тези случаи предупреждението на дружеството, осъществяващо поддръжката на общите

части, че ще прекрати предоставянето на комуналните услуги при неключване на договор с него, не представлява заплаха по смисъла на чл. 30 ЗЗД, тъй като не е налице противоправно поведение от негова страна. Когато собственикът на един имот не заплаща на доставчиците цената на доставените комунални услуги, тези доставчици имат законно основание да ги преустановят. Същото важи и за дружеството, чрез което тези услуги се доставят в сграда в режим на етажна собственост, ако такъв ред е възприет в сградата.

По съществуващото на касационната жалба:

С обжалваното решение състав на Бургаския окръжен съд е потвърдил решение № 260209 от 14.09.2020 г. по гр. д. № 2181/2018 г. на Бургаския районен съд в обжалваната му част, с която са били уважени предявените от Е. И. Д. срещу "Орко" ЕООД искове за нищожност поради нарушаване на добрите нрави на осем договора от 01.07.2016 г. за стопанисване и поддръжка на общите части в жилищен комплекс от затворен тип – вилно селище P. GARDENS-B. & SPORT R. в местността "М. ", [населено място], относно апартамент D12 и в жилищен комплекс от затворен тип - вилно селище P. DUNI RESORT B. & SPORT S. F. LINE относно апартаменти A12; B09; E12; F08; F09; F15 и F19, както и евентуалния иск за унищожимост като сключен под въздействие на заплаха на договор от 01.07.2016 г. за стопанисване и управление, отнасящ се за апартамент 7D в първия жилищен комплекс, а също и за връщане на получената сума по тези договори - 6750 евро, с левова равностойност 13201, 85 лв. В частта, с която е отхвърлен главният иск за нищожност на договора, касаещ апартамент 7D, поради няколко основания - противоречие със закона, нарушаване на добрите нрави и липса на предмет, първоинстанционното решение е влязло в сила като необжалвано.

Въззивният съд е приел, че ищецът Е. И. Д. е собственик на девет апартамента, два от които се намират в сграда "П. Г. " в ПИ с идентификатор..... и седем - в сграда "Ф. Л. " в ПИ с идентификатор....., които са част от курортен комплекс "Г. Б. Р. " в землището на [населено място], местността "М. ". Един от тези апартаменти / 7D / ищецът придобил по дарение от своите родители, а другите осем били собственост на неговата майка З. Д., като след смъртта на родителите си ищецът станал собственик и на тези имоти. Прието е, че сградите, в които се намират имотите, не представляват жилищен комплекс от затворен тип по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на ЗУЕС, още повече, че както тези комплекси, така и обобщаващият ги, имат ваканционен, а не жилищен характер. Ето защо управлението на общите части на сградите следва да се извършва чрез общо събрание на всяка отделна етажна собственост. Общото събрание е компетентно да взема решения само за управлението и поддръжката на съответната сграда, а за обекти, които са извън сградата, например басейни и други - само ако идеалните части от правото на собственост върху тях са прехвърлени като прилежащи към правото на собственост на съответния самостоятелен обект. Прието е, че във всяка от сградите "П. Г." и "Ф. Л." е формирана отделна етажна собственост. На проведени ОС на ЕС от 2011 г. и 2012 г. са приети решения за избор на управител на етажната собственост; за възлагане на поддръжката на етажната собственост на трето лице – ответното дружество "Орко" ЕООД, но не е взето решение за размера на таксите, дължими на това дружество. Съдържанието на представения от ответника протокол от ОС на ЕС от 2012 г. се различава от приложения към исковата молба протокол в частта по решението по т. 3, касаеща размера на таксите. Съдът е приел, че следва да се кредитира протокола, приложен към исковата молба, който е бил предоставен на ищеца от ответника и който е идентичен по съдържание досежно решението по т. 3 от дневния ред с протокола от проведеното през предходната година общо събрание в другия поземлен имот.

Прието е, че решенията на ОС на ЕС не се оспорени по реда на чл. 40 ЗУЕС и са влезли в сила, като въз основа на тях, както и на договорите за заместване на страна, ответникът формално се явява легитимиран да извършва поддръжката на общите части в отделните сгради и на общите части /т. нар. в договорите "инфраструктура"/ в отделните

поземлени имоти, част от ваканционен комплекс "Г. бийч резорт". Ответникът е извършвал поддръжката на общите части в изпълнение на задълженията си по деветте процесни договора, а от своя страна собствениците – ищецът и неговата майка, са заплащали дължимите такси за тези услуги. В хода на делото ищецът е отправил изявление до ответника за прекратяване на процесните договори. Както изпълнението на договорите от страна на възложителите, така и изявлението за прекратяването им, не съставляват действия по признание действителността на договорите, нито могат да ги санират, в случай, че същите са нищожни, респективно - унищожаеми поради сключването им под заплаха.

Въззивният съд е споделил изцяло правните изводи на първата инстанция за нищожност на осем от договорите за поддръжка, отнасящи се за апартаментите на З. Д., като е препратил към тях на основание чл. 272 ГПК. Приел е, че договорите противоречат на добрите нрави поради нееквивалентност на престациите. Договорите имат за предмет стопанисването и поддръжката не само на общите части на сградите, в които З. Д. има собствени обекти, но и на комплексите, в които тези сгради са изградени. Същевременно З. Д. е имала и правото на безвъзмездно ползване на цялата инфраструктура, в качеството ѝ на собственик на идеални части от дворното място, докато ищецът не е имал такива права. Както договорът за стопанисването и поддръжката на общите части, сключен по повод апартамента на ищеца, така и останалите договори, сключени по повод апартаментите на З. Д., предвиждали заплащане на възнаграждение в размер на 250 евро годишно за всеки самостоятелен обект. При това положение имало нееквивалентност на насрещните престации по двата типа договори. Освен това със сключването на договорите З. Д. претърпяла загуба, тъй като годишната такса за поддръжка на обектите ѝ за 2016 г. била 3911, 66 лв., значително над доходите от тези обекти – 2700 лв., която загуба не била очаквана към момента, когато тя учредявала право на строеж на дружеството – строител, съответно когато си запазвала право на строеж за собствените апартаменти. Затова договорите за поддръжка на собствените ѝ имоти били проява на недобросъвестност и накърнявали добрите нрави. Освен тези съображения, произтичащи от решението на първата инстанция, въззивният съд е добавил, че нищожността на договорите следва да се преценява към момента на сключването им и затова настъпилата впоследствие смърт на З. Д. не може да доведе до друг правен извод. Като съсобственик на имота, Д. е имала правото да ползва построеното в него на основание чл. 92 ЗС, с изключение на обектите, за които е учредена суперфиция на други лица. Липсват доказателства таксата, която е посочена в процесните договори, да е индивидуално договорена с ищеца и неговата майка, както и че тя е занижена съобразно пазарните за такъв тип имоти в района на [населено място].

Прието е, че договорът за поддръжка, отнасящ се за апартамента, подарен на ищеца от неговите родители, не е нищожен, но е унищожаем на основание чл. 30 ЗЗД. В продължение на четири години ищецът отказвал да сключи договор за поддръжка, но е сторил това през 2016 г. поради заплахата, че ще бъдат преустановени услугите по електроснабдяване, водоснабдяване, интернет и телевизия, включително и достъпът до собствения му обект.

Решението е неправилно.

Незаконосъобразен е изводът на въззивния съд, че осем от процесните договори, отнасящи се за апартаментите, бивша собственост на З. Д., са нищожни поради нееквивалентност на престациите. Вярно е, че тези договори имат за предмет не само стопанисването и поддръжката на общите части на сградите, но и на инфраструктурата на комплексите, в които тези сгради са построени. Доколкото обаче З. Д. е била съсобственик на един от поземлените имоти във ваканционния комплекс, а оттам по силата на чл. 92 ЗС и на всички подобрения в него, тя дължи заплащане за поддръжката на този имот и на подобренията, независимо от това, че е имала право да ги ползва безплатно. Уговорената

сума по договорите е за поддръжката на инфраструктурата /вода за поливане на тревните площи, смяна на водата в басейна и обработката му с препарати, почистване, градински услуги и текуща поддръжка на всички общи части – т. 10. 1/, а не за ползването на тези общи части, което е безвъзмездно. Договореното към 2016 г. възнаграждение за поддръжка на общите части в размер на 250 евро годишно или 20, 83 евро на месец за всеки самостоятелен обект не е в нарушение на добрите нрави, тъй като не е доказана нееквивалентност на престациите. Изцяло необоснован е изводът на въззивния съд, че З. Д. е претърпяла загуба, тъй като годишната такса за поддръжка на обектите ѝ за 2016 г. била 3911, 66 лв. и това е значително над доходите от тези обекти – 2700 лв. Въззивният съд е извършил смесване на различни правоотношения, тъй като цената на поддръжката на общите части въобще не зависи от доходите, които всеки един собственик на самостоятелен обект би могъл да реализира от обектите, които притежава, ако реши да ги отдава под наем.

По изложените съображения въззивното решение следва да бъде отменено в тази част и исковете по чл. 26, ал. 1 предл. 3 ЗЗД, вр. чл. 34 ЗЗД за установяване нищожност поради противоречие с добрите нрави /нееквивалентност на престациите/ на осем договора от 01.07.2016 г. за стопанисване и поддръжка на общите части за апартаменти D12, A12; B09; E12; F08; F09; F15 и F19 и за връщане на сумите, дадени по тези договори /6000 евро, с левова равностойност 11734, 95 лв. /, следва да бъдат отхвърлени.

След отмяна на обжалваното решение в тази част делото следва да се върне на въззивния съд за произнасяне по останалите основания за нищожност на договорите за поддръжка, отнасящи се за апартаменти D12, A12; B09; E12; F08; F09; F15 и F19, изложени в исковата молба и уточненията към нея, а при необходимост и по евентуалните искове по чл. 30 ЗЗД относно тези апартаменти. Това се налага, защото въззивният съд /а също и първоинстанционният/ е разгледал само твърдението да нищожност на договорите поради нееквивалентност на престациите, като въобще не се е произнасял по другите основания за нищожност. Въззивният съд следва да квалифицира отделните твърдения за нищожност на договорите, да определи какво е действителното съединяване на исковете, като съобрази дадените от ВКС указания, че съединяването е в евентуалност, независимо от поддържаното от ищеца; че съдът дължи разглеждане в поредност, съответна на естеството на поддържания порок и че по-тежкия порок изключва по-лека - решение № 238 от 6.04.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4277/2018 г., IV г. о., решение № 984 от 3.11.2005 г. на ВКС по гр. д. № 271/2004 г., ТК, II о., решение № 97 от 8.02.2013 г. на ВКС по т. д. № 196/2011 г., I т. о. Следва да се прецени и това дали част от твърденията не сочат на частична нищожност по смисъла на чл. 26, ал. 4 ЗЗД.

В частта, с която е отхвърлен главният иск за нищожност на договора, касаещ апартамент 7D, поради нарушаване на добрите нрави, липса на предмет и противоречие със закона, решението на първата инстанция е влязло в сила като необжалвано.

Въззивното решение е неправилно и в частта, с която се потвърждава решението на първата инстанция за унищожаване на основание чл. 30 ЗЗД на договора за поддръжка на общите части, отнасящ се за апартамент 7D.

На първо място – по отношение конкретно на този апартамент, собственост на жалбоподателя Е. Д. по силата на извършено през 2011 г. в негова полза дарение от родителите му, няма данни по делото за осъществена принуда за сключване на договор за поддръжка на общите части с "Орко" ЕООД чрез спиране на предварително платен интернет и телевизия. Спирането на интернета и телевизията касае апартаментите на З. Д., видно от показанията на свидетелката А. Д. на стр. 428 от първоинстанционното производство, съпоставено с двата приходни ордера на стр. 189 и 190, които установяват извършеното плащане на 20.05.2016 г. по отношение на апартаменти F8 и D29. Освен това няма данни по отношение на апартамент 7D да е имало предупреждение за спиране на тока и водата и това да е подтикнало собственикът да сключи договор с "Орко" ЕООД за

поддръжка на общите части.

Но дори да се приеме, че и по отношение на този апартамент, както и за всички останали апартаменти на З. Д., е имало реално изключване на интернет и телевизия и предупреждение за изключване на ток и вода, с оглед установения ред в двете етажни собствениности, произтичащ от решения на ОС на ЕС от 09.05.2011 г. и от 15.06.2012 г., не може да се възприеме тезата за заплашване по смисъла на чл. 30 ЗЗД, което да е довело до сключване на договора. В протокола от 09.05.2011 г., обвързващ етажната собственост, в която се намира въпросният апартамент 7D, е удостоверено взето решение за избор на управител на етажната собственост - "Г. -София" ЕАД; взето е решение, че професионалното дружество "Орко" ЕООД ще извършва поддръжка на целия комплекс въз основа на един общ договор между него и управителя "Г. -София" ЕАД и последващи еднотипни договори с отделните етажни собственици. Представен е и договор от 09.05.2011 г. между "Г. -София" ЕАД и "Орко" ЕООД за приемане на поддръжката и управлението на общите части на етажната собственост, както и еднотипните договори, които "Орко" ЕООД е предложило за всички процесни апартаменти, в които изрично е предвидено, че "Орко" ЕООД има задължението да заплаща сметките за изразходваната електроенергия, вода, интернет, телефон, кабелна телевизия, както и месечна такса за пречиствателно съоръжение. Следователно – в етажната собственост е бил установен ред, при който консумативните разходи за всеки самостоятелен обект, както и общите разходи за поддръжка на общите части, се извършва чрез "Орко" ЕООД. Задължението на жалбоподателя да сключи отделен договор с това дружество произтича от решение на ОС на ЕС. Този договор е еднотипен за всички самостоятелни обекти. Следва да се посочи и това, че поддържането на общите части на етажна собственост може да се възложи на юридическо или физическо лице срещу заплащане, като конкретни правомощия на управителния съвет /управителя/ могат да бъдат възложени на тези лица – чл. 11, т. 11 ЗУЕС. Именно това е правното основание за взетото решение на ОС на ЕС от 09.05.2011 г., независимо от това, че и в протокола и в договорите се говори за жилищен комплекс от затворен тип.

При тези данни не може да се приеме, че предупреждението на "Орко" ЕООД за спиране на тока и водата в апартамент 7D представлява заплашване по смисъла на чл. 30 ЗЗД. През целия период 2012 – 2016 г. жалбоподателят е отказвал да сключи такъв договор и "Орко" ЕООД не е имал основание да претендира от жалбоподателя заплащане на предоставените ток, вода и др., при липса на доброволно плащане или при закъсняло плащане. Такова закъсняло плащане се установява например в приходния ордер от 25.11.2015 г. на стр. 244 от първоинстанционното производство, според който комуналните разходи за процесните апартаменти, включително и за 7D, заплатени на 25.11.2015 г., се отнасят за една година назад – за периода 30.09.2014 г. – 30.09.2015 г. Затова предупреждението за прекратяване на услугите не е противоправно и не води до унищожаемост на договора на основание чл. 30 ЗЗД като сключен при заплахата.

По изложените съображения въззивното решение следва да бъде отменено и в тази част и предявеният иск по чл. 30 ЗЗД – отхвърлен.

20. Когато заявената претенция има за предмет заплащане на необходими разноски и подобрения, извършени в чужд или съсобствен имот, ищецът следва да посочи общия размер на претендираната сума, като конкретизира по вид и характеристика отделните подобрения, времето на извършването им и дали са направени със съгласието на останалите съсобственици или въпреки противопоставянето им, в какво качество са извършени - в качеството на добросъвестен владеец, на недобросъвестен владеец или на държател, за да може съдът да прецени дали се касае за иск по чл. 72, чл. 74, ал. 1, чл. 74, ал. 2 ЗС, чл. 12, ал. 2 ЗНсл, чл. 30, ал. 3 ЗС, чл. 61 ЗЗД или чл. 59, ал. 1 ЗЗД, като по този начин

осигури защита на спорното право съобразно фактите по делото. Липсата на конкретни твърдения по посочените обстоятелства е основание съдът, в изпълнение на служебните си задължения по чл. 129, ал. 1 и 2 вр. чл. 127, ал. 1, т. 4 ГПК да провери редовността на исковата молба, да остави същата без движение и да даде на ищеца указания по отстраняване на констатираната нередовност. За да бъде надлежно указан за отстраняване недостатък на исковата молба, той трябва да е наличен, а указанията на съда, освен ясни и конкретни, следва да са и изпълними. Неизпълнението на неправилни или неясни указания не влече след себе си неблагоприятни последици за ищеца, включително и не може да е основание за прекратяване на делото или за обезсилване на първоинстанционното решение.

В хипотезата на предявен иск за парично вземане, представляващо принадлежащата се част от строително-монтажни работи по ремонт и довършване на общи части на сграда, притежавана в режим на етажна собственост, не е необходимо ищецът да уточнява дали е извършил работите в качеството на владеец или държател на чуждата идеална част, тъй като общите части в такава сграда не може да се делят /чл. 38, ал. 3 ЗС/, не може да бъдат и обект на придобивна давност.

Ищецът не е длъжен да даде правна квалификация на предявения иск, тъй като въпросът за правното основание на иска е дейност на съда по приложението на материалния закон. Съдът не е обвързан от посочената от ищеца правна квалификация, а е длъжен сам да определи правното основание на възникналите между страните облигационни отношения, като изхожда от твърденията на ищеца за фактите.

чл. 30, ал. 3 ЗС

чл. 72 ЗС

чл. 74 ЗС

чл. 12, ал. 2 ЗНсл

чл. 61 ЗЗД

Решение № 50034 от 22.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1375/2022 г., I г. о., докладчик председателят Маргарита Соколова

Производството е по чл. 290 ГПК.

С решение № 904571/3.06.2021 г. по гр. д. № 443/2020 г. на Благоевградския районен съд С. Б. И. и Д. С. И. са осъдени да заплатят на М. И. К. по 5 595.66 лева, а Б. О. И. и А. О. И. са осъдени да заплатят на М. И. К. по 2 797.83 лева, представляващи главница - стойността за извършване на строително-монтажни работи, изпълнени в жилищна сграда с идентификатор №..... по КК на Б., представляващи принадлежащата се на ищеца част от необходимите и полезни разноски за следните работи: 1. ремонт на стълбище чрез залепването на подово покритие от теракотни плочи по стълбите от 43 стъпала и върху 5 стълбищни площадки, полагане на липсващата мазилка на стените, дейности по демонтаж на остатъците от стара дървена дограма, изработването и монтаж на 3 бр. нова PVC-дограма на прозорците на стълбището; 2. основен ремонт на покрива с цялостна подмяна на конструкцията, ново зидане на комини и др. основни части от нея, поставянето на нови керемиди; 3. демонтаж на части от поддръжки от парапет, доставката и монтаж на нови парапети на стълбищата и 4. демонтаж на стара дървена врата, доставка и монтаж поставянето на нова външна входна врата, ведно със законната лихва, считано от датата на подаване исковата молба в съда - 5.08.2019 г. до окончателното погасяване, а в останалата част за разликата до пълните предявени размери от 14 412.16 лева срещу С. Б. И., от 7 206.08 лева срещу Д. С. И., и от 3 603.04 лева срещу Б. О. И. и А. О. И. исковите са отхвърлени.

По подадени и от двете страни въззивни жалби е образувано в. гр. д. № 863/2021 г. на Благоевградския окръжен съд, разгледано в проведеното на 28.10.2021 г. открито заседание, когато делото е обявено за решаване. С определение № 1215/23.11.2021 г. въззивният съд е отменил протоколното определение за даване ход на делото по същество и е оставил исковата молба без движение, като е дал указания на ищеца в едноседмичен срок да представи поправена искова молба с екземпляр за ответниците, в която да посочи обстоятелства, от които да се изведе основанието на претенциите на съсобственика-ищец - обстоятелства за вида обезщетение-необходими разноски или подобрения, да се посочат обстоятелства, които да конкретизират момента на извършване на необходимите и/или полезни разноски, тяхната стойност по пера-вид и количество и стойност, качеството, в което ги е направил, и обстоятелствата, при които са извършени-обстоятелства дали подобрителят претендира обезщетение за направени от него разноски в качеството на владеец и ако не се поддържа такова твърдение, да се посочи изрично дали подобренията са направени със знанието, без знанието или при противопоставянето на останалите съсобственици, като съобрази обстоятелствената част на исковата молба с петитума на същата, както и да конкретизира петитума на иска с оглед изложените обстоятелства; указания са и последиците при неизпълнение на указанията.

В изпълнение на указанията, съобщението за които е връчено на 14.12.2021 г. на процесуалния представител на ищеца адв. Б., с молба от 21.12.2021 г. ищецът е представил искова молба вх. № 12539 от с. д. с копия за ответниците.

С решение № 522/22.12.2021 г. въззивният съд е обезсиллил първоинстанционното решение и е прекратил производството по делото.

За да постанови този резултат, съдът е приел, че в исковата молба, представена след постановяване на определението по чл. 129 ГПК, се преповтарят основни пасажи от първоначалната искова молба, но не се отстраняват нередовностите на същата. Не са изпълнени указанията да се посочат обстоятелства, от които да се изведе основанието на претенциите на съсобственика-ищец- обстоятелства за вида обезщетение - необходими разноски или подобрения, да се посочат обстоятелства, които да конкретизират момента на извършване на необходимите и/или полезни разноски, тяхната стойност по пера - вид и количество и стойност, качеството, в което ги е направил и обстоятелствата, при които са извършени - обстоятелства дали подобрителят претендира обезщетение за направени от него разноски в качеството на владеец и ако не се поддържа такова твърдение, да се посочи изрично дали подобренията са направени със знанието, без знанието или при противопоставянето на останалите съсобственици, като съобрази обстоятелствената част на исковата молба с петитума на същата, както и да конкретизира петитума на иска с оглед изложените обстоятелства. А след като указанията не са изпълнени, въззивният съд е заключил, че първоинстанционното решение е постановено по нередовна искова молба - при липса на абсолютна процесуална предпоставка за надлежното упражняване на правото на иск, и като такова е недопустимо.

С определение № 50415/6.10.2022 г. по настоящото делото е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в частта, с която решение № 904571/3.06.2021 г. по гр. д. № 443/2020 г. на Благоевградския районен съд е обезсилено и делото е прекратено по исковите, предявени от М. И. К. срещу С. Б. И. и Д. С. И..

В частта, с която първоинстанционното решение е обезсилено и делото е прекратено по исковите срещу Б. О. И. и А. О. И., касационната жалба е оставена без разглеждане като недопустима предвид цената на исковите под 5 000 лева. Определението по чл. 288 ГПК в тази част е потвърдено с определение № 62/18.01.2023 г. по ч. гр. д. № 4771/2022 г. на ВКС, I-во г. о.

Касационното обжалване е допуснато по жалба на М. И. К. на основание по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: след като чл. 127, ал. 1, т. т. 3, 4 и 5 ГПК изискват исковата молба да съдържа цената на иска, когато той е оценяем; изложение на обстоятелствата, на

които се основава искът, и в какво се състои искането, длъжен ли е ищецът да даде правна квалификация на предявения иск, и когато извършва преценка дали са изпълнени дадените на ищеца указания за отстраняване нередовности на исковата молба, трябва ли съдът да посочи конкретно кои от указанията са изпълнени и кои не, в случай, че се претендират парични вземания, възникнали в резултат на строително-ремонтни дейности по жилищна сграда, притежавана в режим на етажна собственост.

Ответниците по касация С. Б. И. и Д. С. И. - ответници по исковете, считат касационната жалба за неоснователна.

Върховният касационен съд на РБ, състав на I-во г. о., провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение в частта, с която същото е допуснато до касационно обжалване, и за да се произнесе, взе предвид следното:

По въпроса, по който е допуснато касационното обжалване:

Последователно в практиката на Върховния касационен съд се приема, че когато заявената претенция има за предмет заплащане на необходими разноски и подобрения, извършени в чужд или съсобствен имот, ищецът следва да посочи общия размер на претендираната сума, като конкретизира по вид и характеристика отделните подобрения, времето на извършването им и дали са направени със съгласието на останалите съсобственици или въпреки противопоставянето им, в какво качество са извършени - в качеството на добросъвестен владелец, на недобросъвестен владелец или на държател, за да може съдът да прецени дали се касае за иск по чл. 72, чл. 74, ал. 1, чл. 74, ал. 2 ЗС, чл. 12, ал. 2 ЗНсл, чл. 30, ал. 3 ЗС, чл. 61 ЗЗД или чл. 59, ал. 1 ЗЗД, като по този начин осигури защита на спорното право съобразно фактите по делото. Липсата на конкретни твърдения по посочените обстоятелства е основание съдът, в изпълнение на служебните си задължения по чл. 129, ал. 1 и 2 вр. чл. 127, ал. 1, т. 4 ГПК да провери редовността на исковата молба, да остави същата без движение и да даде на ищеца указания по отстраняване на констатираната нередовност. Трайната съдебна практика приема, че за да бъде надлежно указан за отстраняване недостатък на исковата молба, той трябва да е наличен, а указанията на съда, освен ясни и конкретни, следва да са и изпълними. Неизпълнението на неправилни или неясни указания не влече след себе си неблагоприятни последици за ищеца, включително и не може да е основание за прекратяване на делото или за обезсилване на първоинстанционното решение /решение № 160/18.02.2010 г. по гр. д. № 839/2009 на ВКС, III-то г. о., решение № 434/13.05.2010 по гр. д. № 700/2009 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 128/13.03.2012 по ч. гр. д. № 535/2011 г. на ВКС, I-во г. о./. А когато извършва преценка дали ищецът е отстранил в срок нередовностите, съдът трябва да посочи конкретно кои от указанията са изпълнени и кои не, като обоснове този извод с данни, съдържащи се в поправената искова молба.

В хипотезата на предявен иск за парично вземане, представляващо припадащата се част от строително-монтажни работи по ремонт и довършване на общи части на сграда, притежавана в режим на етажна собственост, не е необходимо ищецът да уточнява дали е извършил работите в качеството на владелец или държател на чуждата идеална част, тъй като общите части в такава сграда не може да се делят /чл. 38, ал. 3 ЗС/, не може да бъдат и обект на придобивна давност.

Ищецът не е длъжен да даде правна квалификация на предявения иск, тъй като въпросът за правното основание на иска е дейност на съда по приложението на материалния закон. Съдът не е обвързан от посочената от ищеца правна квалификация, а е длъжен сам да определи правното основание на възникналите между страните облигационни отношения, като изхожда от твърденията на ищеца за фактите /решение № 359/21.07.2010 г. по гр. д. № 1205/2009 г. на ВКС, II-ро г. о., решение № 129/13.07.2011 г. по гр. д. № 72/2010 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 467/12.12.2011 г. по гр. д. № 1588/2010 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 189/26.04.2012 г. по гр. д. № 764/2011 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 131/10.07.2013 г. по гр. д. № 913/2012 г. на ВКС, I-во г. о., решение №

148/15.07.2014 г. по гр. д. № 852/2014 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 134/31.07.2014 г. по гр. д. № 6535/2013 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 108/8.07.2015 г. по гр. д. № 415/2015 г. на ВКС, I-во г. о., решение № 50164/18.01.2023 г. по гр. д. № 800/2022 г. на ВКС, I-во г. о./.

С оглед отговора на въпроса, по който касационното обжалване е допуснато, следва да се приеме, че обжалваното въззивно решение е неправилно.

Ищецът М. И. К. твърди в исковата молба, че е собственик на самостоятелен обект в двуетажна жилищна сграда, притежавана в режим на етажна собственост, в която чрез нает от него изпълнител "Х.-БГ" ООД, с когото на 25.07.2018 г. сключил договор за строителство, е извършил необходими строително-монтажни работи по ремонт на покрива и стълбищните клетки, представляващи общи части на сградата. В четири пункта сочи в какво конкретно се изразяват извършените дейности и на каква обща стойност възлизат. Твърди, че ответникът С. Б. И., към когото отправил и няколко писмени покани, изрично се е противопоставил на извършването им, а на 25.09.2018 г., когато изпълнението вече било започнало с разчистване на мястото на работа, получил писмо от Д. С. И. - конституиран в хода на делото като ответник наред с първоначалния, съдържащо неподписана покана - отговор от ответника, към която била приложена оферта на Д. строй" ЕООД за ремонт на покрива с посочена цена, но тъй като не били приложени количествено-стойностни сметки и не се засягал предписаният от общинските органи цялостен ремонт на покрива, продължил изпълнението съгласно договора с избория от него строител. Твърди, че след приключване на ремонта към 10.05.2019 г. със съставянето на акт/протокол обр. 19/1-2, писмено уведомил ответника С. И., в качеството му на етажен собственик, за доброволно поемане на задължението му по чл. 41 ЗС да заплати 1/2 от общо 57 648.64 лева с ДДС, представляващи сторените разходи по управлението и поддържането на етажната собственост, по реда на чл. 3 ЗУЕС вр. чл. 30, ал. 3, чл. 31, ал. 1, чл. 32 и чл. 40-41 ЗС, но получил покана, съдържаща несъгласие и отказ, поради което и предявил претенцията за осъждане на ответника да му заплати припадащата се на квотата му в общите части на сградата част от направените необходими разходи в размер на 28 824.32 лева, а след заявен частичен отказ - 14 412.16 лева.

След като въззивният съд е счел исковата молба за нередовна и е дал указания за необходимостта от отстраняване на констатирани от него нередовности, ищецът е подал искова молба вх. № 12539/21.12.2021 г., насочена срещу първоначалния ответник С. Б. И., както и срещу конституираните в хода на делото наследници на съпругата на И. - Д. С. И. /по отношение на когото производство е висящо/, Б. О. И. и А. О. И. /по отношение на които производството е прекратено с определението по чл. 288 вр. чл. 280 ГПК/, в която е изложил твърдения във връзка с промените в първоначално определените легитимирани страни. Посочил е, че при личните контакти и писмената кореспонденция с първоначалния ответник С. И. не е разбрал и други лица, освен него, да имат права в другия самостоятелен обект в сградата - етажна собственост. Освен изложеното в първоначалната искова молба, е конкретизирал по вид и стойност отделните работи, съставляващи ремонт на покрива и на стълбищните клетки, обобщени първоначално в четири пункта. Посочил е, че извършените от него фактически действия са без знанието и съгласието на ответниците Б. О. И. и А. О. И. и при информирането на С. Б. И. /който с оглед позицията му в процеса и установените материални права следва да се счита за владеец или държател на общата вещ/ и Д. С. И., като липсват данни първият ответник да е довел до знанието на останалите ответници намеренията на ищеца, което е преградило и търсене на тяхното съгласие или противопоставяне чрез съответни правни действия спрямо намерението на ищеца, водещо и до различното им правно третиране. Обобщил е, че С. Б. И. и Д. С. И. са знаели и отказали участие /на което сочи и изпращането на писмо с насрещна оферта от Д. И. /, а останалите не са узнали за намеренията му в управлението на общите части. Посочил е, че извършените за негова сметка действия по организация на

строителството и съответните строително-монтажни работи са в размер на 60 234.93 лева с включен ДДС, разпределени както следва: по цялостен ремонт на покрива-39 576.39 лева, и по стълбище - 20 658.54 лева, като претендира заплащане на 1/2 от поетата в цялост от него сума в размер на 57 648.64 лева с включен ДДС за сторените необходими и полезни разходи, които е квалифицирал по чл. 41 ЗС /първите/ и по чл. 61 ЗЗД /вторите/, съобразно притежаваните от ответниците материални права така: 14 412.16 лева от С. Б. И., 7 206.08 лева от Д. С. И. и по 3 603.04 лева от Б. О. И. и А. О. И..

При това съдържание на поправената искова молба, в която има и препращане към актовете обр. 19 от 31.12.2018 г. и 10.05.2019 г. за извършени видове работи, следва да се приеме, че в изпълнение на дадените от въззивния съд указания предявените искове за парични вземания са достатъчно конкретизирани по отношение на обстоятелствата, на които се основават, периода, в който и обстоятелствата, при които са извършени работите, техният вид, количество и стойност, а петитумът на исковете е конкретизиран и съобразен с обстоятелствената част на исквата молба. Що се отнася до указанието дали ищецът претендира обезщетение в качеството на владеец, същото е неправилно, предвид твърдението, че сторените разноси са за общи части на сграда - етажна собственост, които не могат да бъдат предмет на придобивна давност. Във връзка с времето на извършване на строителните и ремонтни дейности, още повече когато твърденията са за множество дейности, следва да се има предвид съдебната практика, според която не е необходимо да бъде посочена конкретна дата на всяко от отделните въздействия върху вещта /такова точно разграничаване не винаги е възможно поради отдалеченост във времето, осъществено правоприемство и др. /, като за редовността на исквата молба е достатъчно да се посочи отрязъкът от време, в който са осъществени търсените подобрения- решение № 158/14.01.2020 г. по гр. д. № 615/2019 г. на ВКС, II-ро г. о. В разглеждания случай ищецът е посочил периода, в който работите са извършени. Не е налице нередовност на исквата молба, която да поражда неяснота относно вида и обема на търсената съдебна защита, да затруднява защитата на ответниците или да препятства съда да извърши надлежна правна квалификация и да разреши спора, като при разграничаването на необходимите и полезни разноси следва да се изхожда от съдържанието на тези институти, изяснено в правната доктрина и в съдебната практика. Ето защо въззивният съд не е имал основание да счете първоинстанционното решение за недопустимо и да го обезсили, а производството по делото - да прекрати.

Като не е преценил обстоятелствата, изложени в първоначалната и в поправената искова молба, а е посочил, че се преповтарят основни пасажи от първоначалната искова молба, след което е повторил дадените указания и е приел същите за неизпълнени в цялост, въззивният съд е постановил неправилно решение, което в допуснатата до касационно обжалване част следва да бъде отменено, а делото - върнато на същия съд за ново разглеждане от друг състав, за продължаване на съдопроизводствените действия и произнасяне по същество по подадените въззивни жалби.

21. Достатъчно данни за отправяне на искане до районния съд по реда на чл. 157 от Закона за здравето са налице, ако въз основа на установените факти може да се направи обосновано предположение, че лицето страда от психично разстройство от визираните в чл. 146 от същия закон. Когато са налице данни за поведенчески прояви на лицето, изразяващи се във физическа и словесна агресия, непристойно и агресивно поведение, което ескалира и създава обоснован страх у околните за техния живот, здраве и телесна неприкосновеност, при което тази агресивност излиза извън рамките на нормалното като реакция в подобни житейски ситуации, не може да се приеме, че е налице обичаен семеен, професионален или друг конфликт по смисъла на чл. 147, ал. 2 ЗЗ. Само ако от установените данни извод за подобно основателно предположение не може да бъде направен и констатираната агресивност не излиза

извън рамките на нормалното като реакция в подобни житейски ситуации, не създава обоснован страх у околните за техния живот, здраве и телесна неприкосновеност, прокурорът може да приеме, че е налице обичаен конфликт по смисъла на чл. 147, ал. 2 ЗЗ.

чл. 49 ЗЗД

чл. 146 ЗЗ

чл.147, ал.2 ЗЗ

чл. 157 ЗЗ

Решение № 50035 от 23.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2446/2022 г., I г. о., докладчик съдията Светлана Калинова

Производството е по чл. 290 - 293 ГПК.

Образувано е по касационна жалба с вх. № 2946/10.05.2022 г. (с дата на пощенското клеймо 09.05.2022 г.), подадена от Прокуратурата на Република България чрез процесуалния ѝ представител юрисконсулт М. В. С., срещу решение № 44, постановено на 29.03.2022 г. от Апелативен съд – В., II състав по в. гр. д. № 18/2022 г., с което решението на първоинстанционния съд е частично отменено и вместо това Прокуратурата на Република България е осъдена да заплати на Т. Н. М. сумата от 2000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди в резултат на внасянето на необосновано искане за задължителното му лечение, по което е образувано и прекратено ЧНД № 1197/2020 г. на РС - Варна, на основание чл. 49 ЗЗД, ведно със законната лихва, считано от влизането в сила на прекратителното определение.

Касаторът поддържа, че в обжалваната от него част въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Поддържа, че гаранционно-обезпечителната отговорност на Прокуратурата на Република България може да бъде ангажирана, само ако е осъществен деликт от лицето, на което е възложено изпълнението на работата, при и по повод на която се твърди, че са причинени вреди, като поддържа, че в случая не е установено противоправно поведение на прокурор от структурата на П.. Навежда доводи, че подавайки искане до съда по смисъла на чл. 157 от Закона за здравето с искане за назначаване на съдебно-психиатрична експертиза за установяване на обстоятелството дали лицето страда от някое от посочените в чл. 146 ЗЗ заболявания с оглед евентуалното му принудително лечение, прокурорът е упражнил свое законоустановено правомощие, както и че за да бъде искането по чл. 157 ЗЗ законно, не е задължително във всеки случай то да бъде уважено от съда. Поддържа, че прокуратурата не може да задължи лицето да се подложи на медицинско изследване, което да установи по категоричен начин нуждата от лечение, поради което същата не следва да отговаря за вреди при отхвърляне на искането ѝ от съда, ако то е било надлежно обосновано от представените доказателства. Навежда довод, че в случая направеното от прокурора искане е било надлежно обосновано, доколкото се основава на данните от преписка № 2641/2020 г. по описа на РП - В. (образувана по преписка У. № 433000-1441/2020 г. по описа на Първо РУ-ОД МВР В.) и същата е приложена към прокурорския акт при изпращането му до съда, като неправилно въззивният съд е приел, че искането е основано на междусъседски конфликт по смисъла на чл. 147, ал. 2 ЗЗ. За неверни счита изводите на въззивния съд по отношение на установеността на твърдените претърпени неимуществени вреди, като счита същите за недоказани. Поддържа също така, че въззивният съд е допуснал съществено процесуално нарушение като не е обсъдил всички събрани доказателства по делото и крайните му изводи не кореспондират със събрания по делото доказателствен материал. Моли обжалваното решение да бъде отменено и вместо това

предявеният иск бъде отхвърлен като неоснователен. Допълнителни съображения излага в писмено становище, постъпило преди провеждането на открито съдебно заседание по делото. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

Ответникът по касационна жалба Т. Н. М. не изразява становище по основателността на жалбата.

С определение № 50468/14.11.2022 г., постановено по настоящето дело, въззивното решение на Апелативен съд - В. е допуснато до касационно обжалване по реда на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпроса дължен ли е въззивният съд да обсъди всички доказателства по делото поотделно и в тяхната съвкупност и взаимна връзка и по реда на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса дали и в кои случаи при наличие на данни за поведенчески прояви на лицето, изразяващи се във физическа и словесна агресия, непристойно и агресивно поведение прокурорът следва да приеме, че е налице конфликт по смисъла на чл. 147, ал. 2 от Закона за здравето и да откаже да внесе искане за задължително настаняване и лечение по чл. 157 от същия закон.

По първия поставен въпрос:

Трайно, последователно и непротиворечиво ВКС приема в своята практика, че въззивният съд е длъжен да даде свое собствено разрешение на спорния предмет на делото като извърши самостоятелна преценка на доказателствата, формира свои самостоятелни фактически и правни изводи по съществуващото на спора и ги изрази писмено в мотивите към решението си. Мотивите към въззивното решение следва да съдържат изложение относно приетата за установена фактическа обстановка по делото, преценка на доказателствата, доводите и възраженията на страните и приложението на закона (решение № 120 от 04.04.2013 г. по гр. д. № 964/2012 г. на IV г. о. на ВКС; решение № 157 от 08.11.2011 г. по т. д. № 823/2010 г. на II т. о. на ВКС; решение № 382 от 21.01.2016 г. по гр. д. № 2056/2015 г. на IV г. о. на ВКС). При това съдът е длъжен да прецени всички допустими и относими доказателства, и то съвкупно (в тяхната взаимна връзка и зависимост) като в мотивите на решението съдът трябва да обсъди доказателствата за всички правнорелевантни факти и да посочи кои факти намира за установени и кои намира за недоказани, също и всички искания и възражения на страните, които се основават на установени факти, както и доводите на страните, които имат значение за решаване на спора по същество. Становище в този смисъл се съдържа в решение № 200 от 02.01.2018 г. по гр. д. № 350/2017 г. на I г. о. на ВКС, обобщаващо практиката на ВКС в посочените решение № 166 от 15.07.2013 г. по гр. д. № 1285/2012 г. на III г. о. на ВКС; решение № 210 от 15.08.2014 г. по гр. д. № 6605/2013 г. на IV г. о. на ВКС и решение № 60 от 05.06.2013 г. по гр. д. № 546/2012 г. на IV г. о. на ВКС, както и в решение № 65 на II т. о. на ВКС от 30.07.2014 г. по гр. д. № 1656/2013 г., решение № 52 от 07.06.2017 г. по гр. д. № 3463/2016 г. на I г. о. на ВКС и др.

Според настоящия състав на I г. о. на ВКС така даденото разрешение на поставения въпрос следва да намери приложение и по настоящето дело.

По втория поставен въпрос настоящият състав на I г. о. на ВКС приема следното:

Съгласно чл. 155 от Закона за здравето на задължително настаняване и лечение подлежат лицата по чл. 146, ал. 1, т. 1 и 2, които поради заболяването си могат да извършат престъпление, което представлява сериозна опасност за близките им, за околните, за обществото или застрашава сериозно здравето им. Достатъчно данни за отправяне на искане до районния съд по реда на чл. 157 от Закона за здравето са налице ако въз основа на установените факти може да се направи обосновано предположение, че лицето страда от психично разстройство от визираните в чл. 146 от същия закон. Когато са налице данни за поведенчески прояви на лицето, изразяващи се във физическа и словесна агресия, непристойно и агресивно поведение, което ескалира и създава обоснован страх у околните за техния живот, здраве и телесна неприкосновеност, при което тази агресивност излиза извън рамките на нормалното като реакция в подобни житейски ситуации, не може да се приеме, че е налице обичаен семеен, професионален или друг конфликт по смисъла

на чл. 147, ал. 2 ЗЗ. Само ако от установените данни извод за подобно основателно предположение не може да бъде направен и констатираната агресивност не излиза извън рамките на нормалното като реакция в подобни житейски ситуации, не създава обоснован страх у околните за техния живот, здраве и телесна неприкосновеност, прокурорът може да приеме, че е налице обичаен конфликт по смисъла на чл. 147, ал. 2 ЗЗ.

По съществуващото на правния спор Върховният касационен съд, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 ГПК, приема следното:

Т. Н. М. е предявил по реда на чл. 49 ЗЗД срещу Прокуратурата на Република България иск за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 30000 лв., причинени от засягане на достойнството, доброто име и здравето му вследствие на внасянето на необосновано искане за задължително лечение, по което е било образувано ЧНД № 1197/2020 г. по описа на РС-Варна, което е прекратено, ведно със законната лихва върху сумата от датата на влизане в сила на прекратителното определение (06.04.2020 г.) до окончателното изплащане на задължението.

В писмен отговор в срока по чл. 131 ГПК Прокуратурата на Република България е оспорила така предявения иск с твърдението, че отговорността по чл. 49 ЗЗД е за чужди виновни противоправни деяния, т. е. тя е субсидиарна и има обезпечително-гаранционна функция, т. е. че за да бъде ангажирана, следва да е осъществен деликт от лицето, на което е възложено изпълнението на работата, при и по повод на която се твърди, че са причинени вреди. Поддържа, че в случая отсъства задължителният елемент "противоправност", а следователно и виновно поведение на прокурор, доколкото не е налице нарушение на императивна правна норма, забраняваща подобно поведение. Навежда довод, че по силата на чл. 157 от Закона за здравето прокурорът е овластен да отправи предложение до компетентния съд за установяване на предпоставките, предвидени в ЗЗ и подавайки такова искане до съда прокурорът не само не престъпва повелителна норма на закона, а напротив – упражнява едно изрично предоставено му от закона правомощие. Поддържа, че подаденото от прокурора искане е било подкрепено с факти и доказателства и обстоятелството, че е оставено без уважение от съда не води автоматично до извод за виновно предприето противоправно поведение на прокурора.

При постановяване на обжалваното решение въззивният съд е приел за безспорно установено между страните, че прокурор от ВРП е внесъл искане за принудително лечение на Т. Н. М., по което е било образувано ЧНД № 1197/2020 г., както и че след събиране на доказателства по това дело в съдебно заседание на 06.04.2020 г. съдът е прекратил производството предвид становището на СПЕ за липса на констатирано психическо разстройство при М.

За безспорно е прието също така, че искането за принудително лечение е внесено въз основа на данни по преписка вх. № 2641/2020 г. на ВРП, образувана по жалби от съседни на М., които са описали негови конкретни действия – словесни и физически, изразяващи се в грубо и неуважително отношение към тях и поведение, съответстващо на психично разстройство.

Изводите на първоинстанционния съд, че въз основа на доказателствата по цитираната преписка прокурорът при ВРП обосновано е внесъл искането за принудително лечение и не е могъл да знае дали М. страда или не от психична болест, както и изводът, че искането е законно, доколкото наличието на предпоставки за лечение е изглеждало вероятно, са приети за неправилни. Изложени са съображения, че искането по чл. 157 ЗЗ би било законосъобразно ако съдебното производство е завършило с влязло в сила решение за задължително настаняване и лечение или ако е обосновано с факти и доказателства, от които може да се заключи за вероятното наличие на предпоставките на чл. 153 ЗЗ към момента на внасянето му, а в противен случай искането би било незаконно.

Прието е, че в случая искането по чл. 155 и чл. 157 ЗЗ е отправено до съда след

полицейска проверка, извършена само по жалби и сигнали на съседите срещу М., като безспорно прокуратурата е длъжна да поиска лечението на лице, за което има данни, че страда от психично заболяване и поведението му застрашава неговите близки и други лица. Посочено е, че разпоредбата на чл. 147, ал. 2 ЗЗ предвижда, че преценката за наличие на психично разстройство не може да се основава на семейни, професионални и други конфликти, както и на данни за прекарано в миналото психично разстройство, във връзка с което са изложени съображения, че доказателствата, събрани в рамките на преписка № 433000-1441/2020 г. са едностранчиви и основани единствено на сведения от съседите, намиращи се в конфликт с М., без да е съобразен фактът, че липсват данни за негови минали психиатрични проблеми и без да са събрани сведения от близкото му обкръжение. По тези съображения въззивният съд е приел, че прокуратурата е внесла искане, което не е обосновано с факти и доказателства, от които може да се заключи за вероятно наличие на предпоставките на чл. 155 ЗЗ към момента на внасянето му, а оттам – че искането е незаконно.

Взето е предвид, че доказателствата по делото установяват, че М. е изпитал притеснения при извършването на проверката и при участието му в съдебното производство, като показанията на св. С. и Д. сочат, че бил много разстроен от внасянето на искането, изгубил съня си и плачел, а св. С. (сестра на М.) установила, че се затворил в себе си, а кръвното му налягане се повишило.

Взето е предвид също така, че назначената СПЕ е установила, че при М. са се развили симптомите на Реакция на тежък стрес и разстройство в адаптацията с повишена тревожност, депресивност, напрежение, повишаване на кръвното налягане, упорито безсъние, световъртеж и главоболие.

Въз основа на тези данни въззивният съд е приел, че твърденията за претърпени неимуществени вреди и страдания са доказани, а предвид извода, че искането за настаняване на принудително лечение е незаконно, е приел, че са налице основания за ангажиране отговорността на Прокуратурата на Република България. С оглед вида и характера на намесата в личната сфера на М. и нейната продължителност, както и предвид чл. 52 ЗЗД въззивният съд е приел, че искът е доказан за сумата от 2000 лв., в който размер и следва да бъде уважен.

Така постановеното въззивно решение е валидно, процесуално допустимо, но по същество неправилно поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила (чл. 172 ГПК, чл. 236, ал. 2 ГПК), които са довели до неправилни изводи по приложението на разпоредбите на чл. 147, ал. 2, чл. 155 и чл. 157 ЗЗ, както и на чл. 49 ЗЗД.

Последователно и непротиворечиво ВКС приема в своята практика, че като източник на облигационни отношения непозволеното увреждане е сложен фактически състав, чийто съставни елементи са: деяние (действие или бездействие), противоправност на деянието, вреда, причинна връзка между осъщественото деяние и претърпяната вреда, както и вина, която съгласно чл. 45, ал. 2 ЗЗД се предполага до доказване на противното. Противоправността се изразява в такова поведение (действие или бездействие) на дееца, което засяга чужди субективни права, а причинната връзка е необходимо закономерно следствие на конкретното деяние с вредоносен резултат. Безвиновната отговорност по чл. 49 ЗЗД на възложителя на работата се ангажира в случаите, когато лицето, на което е възложена определена работа, е причинило непозволено увреждане при и по повод извършването на последната (решение № 103/25.07.2019 г. по гр. д. № 2700/2018 г., III г. о. на ВКС). Отговорността по чл. 49 ЗЗД е за чужди виновни действия. В. на работата отговаря пред пострадалия за вредите, които са му причинени поради виновното поведение на изпълнителя. Изпълнителят отговаря за преките и непосредствени вреди от своето виновно поведение, а възложителят – за неполагане на дължимата грижа при избора на изпълнител (решение № 249/16.11.2016 г. по гр. д. № 902/2016 г., IV г. о. на ВКС и посочените в него решение № 538 от 19.12.2012 г. по гр. дело № 208/2012 г. на ВКС, IV

г. о. и решение № 465 от 28.12.2012 г. по гр. дело № 1157/2011 г. на ВКС, IV г. о., според които предпоставките за отговорност по чл. 49 ЗЗД не са налице когато няма виновно противоправно поведение на лицето, на което е възложена работата).

Съгласно чл. 7 от Конституцията на Република България, държавата отговаря пряко за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица. Когато тази отговорност не може да бъде реализирана по ЗОДОВ - специалния закон, уреждащ отговорността на държавата при участие в процеса на съответните държавни органи като нейни процесуални субституенти, отговорността за вреди се реализира на основание чл. 49 ЗЗД (решение № 110 от 14.06.2013 г. по гр. д. № 93/2012 г. на IV г. о. на ВКС). Функционалният имунитет на прокурора не изключва отговорността на държавата за вреди от незаконосъобразен съдебен акт. Държавата, чрез процесуалният си субституент, в случая Прокуратурата на Република България, отговаря за вреди, когато те са причинна връзка с постановения акт, съответно извършеното от прокурор незаконосъобразно действие или бездействие.

Противоправността на акта, действието или бездействието на съответното лице, на което е възложена определена функция, следва да бъде установена по делото, като се има предвид, че подобна противоправност е налице когато издадените актове, респ. действията или бездействията изобщо не са регламентирани в закона, или ако противоречат на материално правни и процесуални норми.

Съгласно чл. 155 от Закона за здравето на задължително настаняване и лечение подлежат лицата по чл. 146, ал. 1, т. 1 и 2, които поради заболяването си могат да извършат престъпление, което представлява опасност за близките им, за околните, за обществото или застрашава сериозно здравето им. Задължителното настаняване съгласно чл. 157 ЗЗ може да бъде поискано от прокурора, но винаги се постановява с решение на районния съд съгласно чл. 156, ал. 1 от същия закон след изслушване на становището на психиатър, както и на заключение на съдебно-психиатрична експертиза.

Възможността задължителното настаняване да бъде поискано от прокурор следователно е изрично предвидена в закон и в този смисъл упражняването на това правомощие от страна на прокурора не може да бъде определено като незаконосъобразно действие. Действието на конкретния прокурор по извършването на преценка на определени факти, което е извършено при отправяне на искане до съда по реда на чл. 157 ЗЗ, принципно не би могло да се определи като противоправно, ако наличните данни сочат на вероятно наличие на предпоставките на чл. 155 ЗЗ към момента на внасяне на искането и не е установено прокурорът умишлено да е квалифицирал установените факти неправилно с цел да увреди лицето, чието задължително настаняване е поискано.

Съгласно чл. 146, ал. 1, т. 1 лица с психични разстройства, нуждаещи се от специални здравни грижи, са психичноболни с установено сериозно нарушение на психичните функции (психоза или тежко личностно разстройство) или с изразена трайна психична увреда в резултат на психично заболяване, а съгласно т. 2 - лица с умерена, тежка или дълбока умствена изостаналост или съдова и сенилна деменция.

Прокурорът не разполага с познания в областта на медицината, поради което може да прецени единствено доколко от установените факти може да се заключи за вероятното наличие на предпоставките на чл. 155 ЗЗ, т. е. за наличие на психично разстройство по смисъла на чл. 146 от същия закон, вкл. според правилата на формалната житейска логика. С оглед на това в конкретния случай прокурорът е определил поведението на М., изразяващо се в нарастваща агресия спрямо съседите и физическо посегателство спрямо тях като потенциално опасно и сочещо на основание за сезиране на съда по реда на чл. 157 ЗЗ. За да се приеме, че е налице основание за ангажиране отговорността на Прокуратурата на Република България по реда на чл. 49 ЗЗД, по делото следва да е установено, че тази преценка е извършена от конкретния прокурор в нарушение на установените в закона правила и при несъобразяване с императивно установените в същия закон изисквания и с

установените факти. За целта е необходимо да се извърши преценка какви са предвидените в закона изисквания, вкл. чрез тълкуване на съответната правна норма, след което да се прецени дали прокурорът в конкретния случай ги е нарушил.

В случая се поддържа, че е налице противоправно бездействие на прокурора от ВРП, който не е провел обективно и задълбочено изследване на фактите и обстоятелствата преди да внесе в районния съд искането си по чл. 157 ЗЗ. Подобно противоправно бездействие от събраните по делото доказателства обаче не се установява. При това следва да се отбележи, че субективната преценка на установените факти от страна на прокурора не би могла да обоснове наличие на основание за ангажиране отговорността на Прокуратурата на Република България. Достатъчно данни за отправяне на искане до районния съд в подобна хипотеза е налице ако въз основа на установените факти може да се направи обосновано предположение, че лицето страда от психично разстройство от визираните в чл. 146 ЗЗ. В настоящия случай от показанията на лицата, разпитани в хода на проверката по преписка № 433000-1441/2020 г. на Първо РУ-В., се установява, че Т. Н. М. многократно е отправял заплахи и закани за саморазправа спрямо С. С., спрямо живота и здравето ѝ, саморазправял се и с К. К. с юмруци и ритници, при което бил яростен и афектиран; за него многократно са подавани сигнали за агресивно поведение; плюел по съседите, когато преминавали под балкона на апартамента, в който живее, отправял към тях ругатни и неприлични жестове, както и закани за саморазправа (сведение от С. С.); при случая с К. К. (по повод паркирана кола на място, което Т. М. считал за свое) сестрата на Т. М. ѝ обяснила, че трябва да се махне, защото ако брат ѝ я срещне, ще я пребие, след което се показал Т. М., видимо обезумял и се нахвърлил срещу К. да я удря, като сестра му се опитвала да го възпира, при което Т. М. бил видимо раздразнен (сведение от К. К.); съседите определят Т. М. като агресивен и опасен и заявяват, че агресията му ескалира и преминава всякакви граници, поради което се страхуват за своята и на семействата си безопасност (сведения от Г. А.). В хода на проверката са били взети обясненията на Т. М., както и сведения от неговата сестра М. С.. В подадената от К. К. на 21.01.2020 г. жалба до началника на Първо РПУ-В. Т. М. е описан като "озверял" като е посочено, че изглеждал "като луд" и крещял "Ще те убия! Бял ден няма да видиш!" по повод искане да премести буса си, за да може К. да излезе с автомобила си от двора на кооперацията. До началника на Първо РПУ-В. е отправено искане да бъдат взети необходимите мерки за осигуряване безопасността на живущите в тази кооперация. Били са събрани и данни дали Т. М. е настаняван за лечение в УМБАЛ "Св. М." ЕАД-В.. Приложена е и справка за извършена проверка по преписката, при която е установено, че за описаните от съседите случаи на нападение на съсед при проведено общо събрание е била извършвана проверка по предходни преписки У. № 433000-19355/2018 г. и № 433000-19156/2018 г. Преписката е изпратена на ВРП с мнение за принудително лечение. Именно тези данни прокурорът е взел предвид при извършването на преценката си, възприемайки соченото от съседите на М. като поведение, даващо основание за сезиране на съда по реда на чл. 157 ЗЗ. При това следва да се вземе предвид, че описваното от далите сведенията лица поведение на М. не може да бъде определено като обикновен междусъседски конфликт с оглед дадения по-горе отговор на втория поставен въпрос.

Неправилно при тези данни въззивният съд е приел, че доказателствата, събрани в рамките на преписка № 433000-1441/2020 г. са едностранчиви и е посочил необходимостта от данни за минали психиатрични проблеми на лицето, доколкото подобно изискване в закона не е установено. Законът за здравето не обвързва искането на прокурора по чл. 157 с наличието на данни за минали психиатрични проблеми на лицето, нито с поставена съответна диагноза.

Въззивният съд не е взел предвид, че при извършването на проверката достоверността на дадените от съседите сведения е потвърдена и от проверки, извършвани по предходни преписки. При тези данни извършената от прокурора при ВРП преценка не

може да се приеме като нарушаваща императивни правила, доколкото законът му е предоставил упражняването на това правомощие в интерес на обществото и с цел защита на засегнатите от определено поведение лица.

Обстоятелството, че производството по образуваното ЧНД № 1197/2020 г. е било прекратено само по себе си не обосновава извод за неправомерност на извършените от прокурора действия, доколкото и в заключението на изслушаната по настоящето дело комплексна съдебно-психиатрична и психологична експертиза се съдържа констатация за наличие на данни за повишена физическа и вербална агресия при направено изследване на показателите и формата на агресия по скалата на Б. Дюкри, което според експерта е все още в сравнително нормални граници. Следва да се отбележи, че подобна преценка прокурорът не е могъл да извърши, доколкото не разполага със специалните знания, с които разполага вещото лице. Още повече в същия смисъл в практиката си ВКС е имал повод да отбележи, че искането по чл. 157 33 би било законосъобразно в два случая: ако съдебното производство е завършило с влязло в сила съдебно решение за задължително настаняване и лечение или ако това искане е обосновано с факти и доказателства, от които може да се заключи за вероятното наличие на предпоставките на чл. 155 33 към момента на внасяне на искането, и обратно - то би било незаконно ако нито една от двете хипотези не е налице, което разбиране е установено трайно в съдебната практика. – определение № 1202 от 24.11.2014 г. по гр. д. № 4885/2014 г. на III г. о. на ВКС и посоченото в него определение на ВКС по гр. д. № 455/14 г. на IV г. о. От съществено значение следователно е доколко установените по преписката факти могат да обосноват заключение за вероятно наличие на предпоставките на чл. 155 33.

В случая, както вече беше отбелязано, категоричен извод, че към момента на внасяне на искането не е съществувало основателно предположение за вероятното наличие на предпоставките на чл. 155 33, не може да бъде направен. Не може да бъде споделена и тезата, че данните по преписката са сочели на обикновен междусъседски конфликт по смисъла на чл. 147, ал. 2 33. Поддържаната противоположност на поведението на прокурора следователно не може да се приеме за установена.

По реда на чл. 293, ал. 2 ГПК обжалваното решение следва да бъде отменено и вместо това предявеният от Т. Н. М. иск бъде отхвърлен като неоснователен.

22. В хипотеза, при която ответникът по иск за делба се легитимира като индивидуален собственик на целия имот, предмет на делбата, с констативен нотариален акт за собственост и по негово искане този имот е нанесен като самостоятелен по реда на ЗКИР в действаща кадастрална карта, ако предявилите иска за делба лица твърдят, че този имот е съсобствен и обособяването му като самостоятелен в кадастралната карта при включване в неговите граници на реална част от съседен имот, за който също твърдят, че е съсобствен, е извършено без тяхно знание и съгласие, е допустимо съединяване по реда на чл. 212 ГПК на отрицателен установителен иск за собственост върху идеална част от недвижимия имот с иск за делба.

В такава хипотеза предявилото иска за делба лице има правен интерес да предяви отрицателен установителен иск за частично отричане на правата на друг съделител в нанесен в кадастралната карта недвижим имот едновременно с предявяването на иск за делба на имота според действителните граници на правото на собственост, доколкото принципно съществува възможността след допускането до делба на имота според действителните граници на правото на собственост да бъде извършена промяна на границите в действащата кадастрална карта.

чл. 212 ГПК

чл. 124, ал. 1 ГПК

чл. 2, ал. 5 ЗКИР

чл. 53, ал. 1, т. 1 ЗКИР

Решение № 50037 от 29.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2691/2022 г., I г. о., докладчик съдията Светлана Калинова

Производството е по чл. 290 - 293 ГПК.

Образувано е по касационна жалба с вх. № 2728/09.05.2022 г., подадена от Т. П. К. и Д. Б. К., двамата от [населено място], Л. област, чрез процесуалния им представител адв. С. С. от АК - Л., срещу решение № 57, постановено на 21.03.2022 г. от Ловешки окръжен съд, гражданско отделение по в. гр. д. № 562/2021 г., в частта, с която решението на първоинстанционния съд е обезсилено в частта, с която на основание чл. 124, ал. 1 ГПК е признато по отношение на Т. П. К. и Д. Б. К., че С. Б. Ц. не е собственик на 100/934 ид. части от ПИ с идентификатор..... по КККР на [населено място] и е отменен н. а. за собственост на недвижим имот №., том., рег. №., издаден по н. д. № 2019 г. до размера на 100/934 ид. части от ПИ с идентификатор..... и производството по делото в тази част е прекратено, както и в частта, с която е отменено решението на първоинстанционния съд, с което е допусната съдебна делба между Т. П. К., Д. Б. К. и С. Б. Ц. на поземлен имот, находящ се в [населено място], [община], Л. област, целият с площ от 934 кв. м., съставляващ по КККР на селото, одобрени със заповед № РД-18-25 от 01.04.2009 г. на изпълнителния директор на АГКК имот с идентификатор....., като от имота са образувани 934 равни дяла, от които за съделителя С. Б. Ц. са отредени 834 дяла (834/934 ид. части), а за съделителите Т. К. и Д. К. при режим на СИО 100 дяла (100/934 ид. части), както и в частта, с която е допусната съдебна делба на поземлен имот, находящ се в [населено място], [община], Л. област, целият с площ от 181 кв. м., съставляващ по КККР на селото, одобрени със заповед № РД-18-25 от 01.04.2009 г. на изпълнителния директор на АГКК имот с идентификатор №....., като от имота са образувани два равни дяла, от които за съделителя С. Б. Ц. е отреден един дял (1/2 ид. част) и за съделителите Т. К. и Д. К. също един дял при режим на СИО (1/2 ид. част) и вместо това искове за делба на ПИ с идентификатор..... и ПИ с идентификатор..... са отхвърлени като неоснователни.

Касаторите поддържат, че обжалваното въззивно решение е неправилно. Наведат довод, че правните изводи на въззивния съд са взаимноизключващи се, вътрешно противоречиви, направени в противоречие с доказателствата по делото, както и с практиката на ВКС. Поддържат, че са налице и съществени нарушения на процесуалните правила, като посочват, че съдът е развил единствено доводи за недопустимост на иска за делба на единия от имотите, който вече не съществува по кадастралната карта във вида и размера, които той обсъжда, а го отхвърля като неоснователен и недоказан за двата имота по действащата кадастрална карта; че неоснователно е приел, че липсва правен интерес от предявяването на отрицателен установителен иск; че отхвърляйки иска за делба съдът не е обсъждал имот с идентификатор..... във вида, в който се намира по кадастралната карта и не е съобразил факта, че имотът се намира в строителния полигон; че не са обсъдени условията за наличието на делба на имот с идентификатор..... Молят обжалваното решение да бъде обезсилено в частта, с която е обезсилено решението на първоинстанционния съд и е прекратено производството по установителния иск, а в частта, с която предявеният иск за делба е отхвърлен въззивното решение да бъде отменено и вместо това предявеният от тях иск за делба бъде уважен като делбата бъде допусната. Допълнителни съображения излагат в проведеното по делото открито съдебно заседание, както и в писмена защита, представена в определения от съда срок. Претендират присъждане на направените по делото разноски.

В писмен отговор в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК, ответникът по касационна жалба С. Б.

Ц. от [населено място] чрез процесуалния си представител адв. К. Н. Н. -Д. от АК-Л., изразява становище, че касационната жалба е неоснователна по изложените в отговора съображения. Допълнителни съображения излага в проведеното по делото открито съдебно заседание, както и в писмена защита. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

С определение № 50489/25.11.2022 г., постановено по настоящето дело, въззивното решение на Окръжен съд-Ловеч е допуснато до касационно обжалване по реда на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса допустимо ли е съединяването на отрицателен установителен иск за собственост върху идеална част от недвижим имот с иск за делба по реда на чл. 212 ГПК в хипотеза, при която ответникът по иска за делба се легитимира като индивидуален собственик на целия имот, предмет на делбата, с констативен нотариален акт за собственост и по негово искане този имот е нанесен като самостоятелен по реда на ЗКИР в действаща кадастрална карта, ако предявилите иска за делба лица твърдят, че този имот е съсобствен и обособяването му като самостоятелен в кадастралната карта е извършено без тяхно знание и съгласие при включване в неговите граници на реална част от съседен имот, за който също твърдят, че е съсобствен както и по въпроса дължен ли е и по какъв начин въззивният съд да съобрази актуалния статут на имотите, предмет на иска за делба, при постановяване на решение във фазата по допускане на делбата, в хипотеза, при която части от съсобствен имот при изменение на кадастралната карта са включени в няколко поземлени имота. По реда на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК въззивното решение е допуснато до касационно обжалване по въпроса дължен ли е въззивният съд да прецени релевантните за спора факти, от които произтича спорното право и да изложи правни изводи, които да бъдат мотивирани и обосновани с анализ на събраните по делото доказателства.

По първия от така поставените въпроси настоящият състав на I г. о. на ВКС приема следното:

В хипотеза, при която ответникът по иск за делба се легитимира като индивидуален собственик на целия имот, предмет на делбата, с констативен нотариален акт за собственост и по негово искане този имот е нанесен като самостоятелен по реда на ЗКИР в действаща кадастрална карта, ако предявилите иска за делба лица твърдят, че този имот е съсобствен и обособяването му като самостоятелен в кадастралната карта при включване в неговите граници на реална част от съседен имот, за който също твърдят, че е съсобствен, е извършено без тяхно знание и съгласие, е допустимо съединяване по реда на чл. 212 ГПК на отрицателен установителен иск за собственост върху идеална част от недвижимия имот с иск за делба.

Действително в производството за съдебна делба съдът се произнася по въпросите между кои лица и за кои имоти ще се извърши тя, т. е. кои от имотите, предмет на делбата, са съсобствени и между кои от съделителите съществува съсобствеността, както и каква е частта на всеки съделител, т. е. каква е квотата му в съсобствеността, изразена в проста дроб, десетична дроб или като процент от правото на собственост, при което не е обвързан от твърденията на страните за правата им в съсобствеността. Както последователно приема ВКС в своята практика, частите на всеки съделител (делбените им права или квотите в съсобствеността) се посочват в диспозитива на решението ясно и точно чрез обикновени дроби с еднакъв знаменател, сборът от които да е равен на единица или в проценти (решение № 60139 от 08.11.2021 г. по гр. д. № 1849/2021 г., I г. о. на ВКС), а доколкото въпросът за частите на съделителите е въпрос за правилно приложение на закона, съдът е длъжен да го изследва служебно и да определи действителните им права в съсобствеността въз основа на данните, съдържащи се в събраните по делото доказателства и според предписанията на приложимата правна норма (решение № 621/13.07.2011 г. по гр. д. № 1195/2009 г. на I г. о. на ВКС; решение № 167/24.06.2013 г. по гр. д. № 1889/2012 г. на I г. о. на ВКС; решение № 46/28.02.2014 г. по гр. д. № 4870/2013 г. на I г. о. на ВКС; решение № 190/19.10.2015 г. по гр. д. № 3054/2015 г. на I г. о. на ВКС).

Произнасяйки се по наличието на съсобственост съдът извършва преценка и за пространствените предели, в които правото, предмет на делбата, се съприетежава, вкл. като съобразява значението на нанасянето на имотите в кадастралната карта по реда на ЗКИР и на измененията в тази кадастрална карта, инициирани от един или от всички съделители според възприетото в практиката на съдилищата становище, че одобрените по реда на ЗКИР кадастрални карти и кадастрални регистри имат декларативно действие. От тях не произтичат промени във вещноправния статут на имотите. За отразените данни за имотите в кадастралната карта законодателят е създал в чл. 2, ал. 5 ЗКИР оборима презумпция за вярност, но неправилното отразяване на правото на собственост не води до пораждаване, изменение или погасяване на правото. Що се отнася до данните за носителите на вещни права, записани в кадастралния регистър, тази презумпция съществува доколкото следва да бъде зачетен легитимиращият ефект на акта за собственост (в този смисъл мотивите към т. 4 на ТР № 8 от 23.02.2016 г. по тълк. д. № 8/2014 г. на ОСГК на ВКС и последващата практика на ВКС). Поради тази причина в практиката си ВКС приема за допустима и искова претенция за принадлежността на правото на собственост, вкл. и чрез иск за делба като способ за защита на правата в съсобствеността, за реална част от имот, нанесен в кадастрална карта, при наличието на данни, респ. при твърдения, че границите на кадастралната карта не съвпадат с действителните граници на правото на собственост. Подобно разрешение е приложимо и в хипотеза, при която промяната в кадастралната карта е извършена въз основа на констативен нотариален акт (издаден при извършена обстоятелствена проверка или по документи), т. е. при зачитане на легитимиращия ефект на акт за собственост, който акт обаче се оспорва в производството едновременно с оспорване на извършеното изменение на кадастралната карта. В такава хипотеза предявилото иска за делба лице има правен интерес да предяви отрицателен установителен иск за частично отричане на правата на друг съделител в нанесен в кадастралната карта недвижим имот едновременно с предявяването на иск за делба на имота според действителните граници на правото на собственост, доколкото принципно съществува възможността след допускането до делба на имота според действителните граници на правото на собственост да бъде извършена промяна на границите в действителната кадастрална карта.

По втория поставен въпрос настоящият състав приема следното:

При постановяване на решение във фазата по допускане на делбата съдът е длъжен да съобрази актуалния статут на имотите, предмет на иска за делба и да опише имота според този статут в диспозитива на решението. В хипотеза, при която части от съсобствен имот при изменение на кадастралната карта са включени в няколко поземлени имота и е предявен иск за делба на имота в старите му граници, съдът следва да се произнесе по основателността на иска, преценявайки налице ли е съсобственост, между кои лица и при какви права по отношение на имота в границите му преди изменението на кадастралната карта, обозначавайки този имот в диспозитива на решението чрез посочване на неговото точно местоположение върху актуалната кадастралната карта.

Както ОСГК на ВКС прие в т. 4 на ТР № 8 от 23.02.2016 г. по тълк. д. № 8/2014 г., иск за собственост на реална част от поземлен имот, когато тази част неправилно е заснета в кадастралния план или в кадастралната карта като част от съседен имот или изобщо не е заснета като самостоятелен имот, е допустим, дори да не е проведена административната процедура по чл. 53, ал. 1, т. 1 ЗКИР (първоначална редакция) за поправяне на непълноти и грешки в одобрената кадастрална карта и кадастрални регистри, или иск по чл. 53, ал. 2, изр. 2 ЗКИР (първоначална редакция), нов чл. 54, ал. 2 ЗКИР. В производството по иска за собственост съдът изследва наличието на непълнота или грешка в одобрената кадастрална карта. Съотнасяйки това разрешение към делбеното производство следва да се приеме, че е допустима делба на реална част от поземлен имот и когато тази част неправилно е заснета в кадастралния план или в кадастралната карта като част от съседен имот или

изобщо не е заснета като самостоятелен имот, ако тази реална част съответства на установените в законодателството изисквания за самостоятелна вещ, дори да не е била проведена административна процедура по чл. 54, ал. 2 ЗКИР. Предявяването на иск за делба на целия, нанесен в действащата кадастрална карта поземлен имот, в подобна хипотеза не е необходимо, още повече като се има предвид, че по отношение на останалите реални части от този имот може и да не се поддържа наличие на съсобственост и дори тези части да принадлежат на трети лица.

Както е посочено в мотивите към т. 4 на ТР № 8 от 23.02.2016 г. по тълк. д. № 8/2014 г., одобрените по реда на ЗКИР кадастрални карти и кадастрални регистри имат декларативно действие. От тях не произтичат промени във вещноправния статут на имотите. За отразените данни за имотите в кадастралната карта законодателят е създал в чл. 2, ал. 5 ЗКИР оборима презумпция за вярност, но неправилното отразяване на правото на собственост не води до пораждање, изменение или погасяване на правото. Що се отнася до данните за носителите на вещни права, записани в кадастралния регистър, тази презумпция съществува доколкото следва да бъде зачетен легитимиращият ефект на акта за собственост. Отсъствието или наличието на запис или записи в кадастралния регистър не може да има доказателствено значение или легитимиращ ефект, по-големи от тези на актовете за собственост.

Съотнесени към делбеното производство тези съображения обосновават извод, че включването на съсобствен имот в границите на по-голям по площ поземлен имот, съответно в границите на няколко поземлени имота по одобрената по реда на ЗКИР кадастрална карта, на първо място няма за последица възникване на съсобственост върху тези имоти в очертаните им от кадастралната карта граници, нито би могло да има за последица прекратяване на състоянието на съсобственост. Включването на част от съсобствен имот в границите на по-голям поземлен имот по одобрената по реда на ЗКИР кадастрална карта не би могло да има за последица и придобиване на правото на собственост върху тази реална част от лицето, което притежава правото на собственост върху останалата част от новообособения поземлен имот – както е посочено в мотивите към т. 4 на ТР № 8 от 23.02.2016 г. по тълк. д. № 8/2014 г. на ОСГК на ВКС, за разлика от одобрените дворищнорегулационни планове при действието на З. (отм.), одобрените по ЗУТ планове, включително и подробният устройствен план, нямат пряко отчуждително действие, освен в хипотезата на чл. 16, ал. 1 ЗУТ и по волята на собствениците в хипотезата на чл. 15, ал. 3 - 6 и чл. 17, ал. 3 - 5 ЗУТ. Затова при непълнота или грешка в кадастралната карта, одобрена по реда на ЗКИР действителният собственик не губи правото си на собственост върху частта от имота, която неправилно е заснета към друг имот нито придобива в индивидуална собственост реално обособена като самостоятелен поземлен имот част от съсобствен имот. С оглед изискването за вписване на исковата молба за делба имотът следва да бъде индивидуализиран според актуалния си статут като реална част от поземлен имот по действащата кадастрална карта с посочване на точното местоположение, граници и площ на тази реална част в рамките на поземления имот. Съдът дължи произнасяне именно по така предявения иск за делба.

По третия поставен въпрос следва да бъде съобразена трайно установената и непротиворечива практика на ВКС, според която при постановяване на решението си съдът е длъжен да прецени релевантните за спора факти, от които произтича спорното право и да изложи правни изводи, които да бъдат мотивирани и обосновани с анализ на събраните по делото доказателства. В този смисъл решение № 27 от 02.02.2015 г. по гр. д. № 4265/2014 г. на IV г. о. на ВКС; решение № 331 от 19.05.2010 г. на IV г. о. на ВКС; решение № 217 от 09.06.2011 г. по гр. д. № 761/2010 г. на IV г. о. на ВКС и др.

По съществуването на правния спор Върховният касационен съд, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 ГПК, приема следното:

Т. П. К. и Д. Б. К. са предявили срещу С. Б. Ц. иск за делба на дворно място, представляващо по КККР на [населено място] ПИ с идентификатор..... с площ от 362 кв. м., с твърдението, че притежават правото на собственост върху 1/2 ид. част от този недвижим имот по силата на договор за покупко-продажба от 1997 г. за придобиване правото на собственост върху целия имот, както и на последващи съдебни решения, с които са били съдебно отстранени от 1/2 идеална част.

Твърдят, че без тяхно знание и съгласие по искане на съделителката С. Б. Ц. кадастралната карта на селото е била изменена и от част от съсобствения имот е обособен имот с идентификатор....., а друга част от съсобствения имот е включена в обособен имот с идентификатор..... без при това да е била извършвана делба на съсобствения имот. Поддържат, че в имота има изградена ограда, но тази ограда разпределя само ползването помежду им и не е резултат от извършена делба.

При условията на обективно съединяване предявяват и отрицателен установителен иск с петитум да бъде признато за установено, че С. Б. Ц. не е собственик на 100/934 ид. части от ПИ с идентификатор..... като обосновават правния си интерес с обстоятелството, че през 2019 г. С. Ц. се е снабдила с нотариален акт за собственост на целия имот.

В писмен отговор в срока по чл. 131 ГПК съделителката С. Б. Ц. оспорва иска за делба като поддържа, че още нейният праводател Р. Т. К. след влизане в сила на решението, с което са признати правата ѝ върху 1/2 идеална част от дворното място с площ от 400 кв. м., както и върху двуетажната паянтова стопанска сграда в това дворно място, което по КККР на селото, одобрени през 2009 г. е представлявало ПИ....., е установила владение в северната част на имота, което съделителката продължила, докато ишците установили владение върху южната част от този имот, където се намира собствената им сграда. Твърди, че след като нейните родители Б. С. К. и Р. Т. К. ѝ дарили през 1998 г. съседно дворно място с ПИ..... заедно със сградите в него, тя е инициирала проект за изменение на кадастралната карта на селото с цел да бъде формиран нов имот, който да обхване ПИ с идентификатор....., както и северната част от ПИ..... в реална площ според притежаваните от нея права (181 кв. м.) и така за нея бил отреден ПИ с идентификатор..... с площ от 934 кв. м., а за владяната от ишците част с площ от 181 кв. м. бил отреден ПИ с идентификатор....., след което тя се снабдила с н. а. №. от 16.12.2019 г., том....., дело № 2019 г., с който е призната за собственик по дарение, давност и наследство на ПИ с идентификатор..... Поддържа, че доколкото имотите се намират в строителните граници на населеното място, но без да е налице регулация, то ограниченията на чл. 200 във вр. с чл. 19 ЗУТ в случая са неприложими.

Въззивният съд е приел, че за Т. П. К. и Д. Б. К. не е налице правен интерес от предявяването на отрицателен установителен иск за отричане правата на С. Б. Ц. върху 100/934 ид. части от ПИ с идентификатор....., както и от искането им за отмяна на н. а. №., том..., рег. №....., дело № 2019 г. за този обем от права в делбеното производство. Изложени са съображения, че при действието на чл. 344, ал. 1 ГПК в първата фаза на делбеното производство съдът определя между кого, за кои имоти, при какви способности и квоти е налице съсобственост между страните, като при предявен иск по чл. 34 ЗС всяка от страните-съделители има качеството на ищец за своята идеална част от имота и на ответник за квотата на другите съделители. Посочено е, че по тази причина делбеният съд обсъжда способа за придобиване на собствеността на страните и е недопустимо за същата квота (в случая 100/934 идеални части от имот с идентификатор.....) да бъде предявяван от ишците отрицателен установителен иск заедно с иск за делба. Изложени са също съображения, че съдебната практика е константна в насока за недопустимост на отрицателния установителен иск при предявяване на положителен установителен иск за собственост, тъй като предмет на иска е правото на собственост на едно и също лице и за един и същи имот.

По тези съображения е прието, че решението на първоинстанционния съд в частта, с която е уважен предявеният от Т. П. К. и Д. Б. К. отрицателен установителен иск за отричане правата на С. Б. Ц. върху 100/934 идеални части от ПИ....., както и за отмяна до този обем от права на н. а. № 2019 г. е недопустимо, като същото е обезсилено и производството по тези искания е прекратено.

По отношение на иска за делба на ПИ..... и ПИ..... въззивният съд е взел предвид следното:

Посочил е, че Т. П. К. и Д. Б. К. основават исковата си претенция на деривативен придобивен способ – договор за покупко-продажба, обективиран в н. а. №..., том....., дело № 1997 г., с който К. С. Ч. и Д. П. Ч. са им продали дворно място от 400 кв. м. в махала "Р.", строителен полигон на [населено място], Л. област, неурегулирано, при граници: Д. Д. Р., път, н-ци на М. К. Р. и Б. К., заедно с построените в дворното място двуетажна полумасивна жилищна сграда и двуетажна паянтова стопанска постройка. Съобразил е, че по искова молба от 27.06.1997 г. по гр. д. № 221/1997 г. на Троянския районен съд е постановено съдебно решение от 23.10.1997 г., оставено в сила с решение от 27.01.1998 г. по гр. д. № 627/1998 г. на Ловешкия окръжен съд, с което е уважен иск за евикция и те са били отстранени от 1/2 идеална част от дворното място, както и от цялата двуетажна паянтова стопанска сграда. Приел е, че като последица от приключилото исково производство между Р. К. (наследодател на С. Ц.) и съделителите Т. П. К. и Д. Б. К. е възникнала съсобственост върху недвижимия имот от 400 кв. м., в който всяка от страните е собственик на самостоятелна сграда – двуетажна полумасивна жилищна сграда за К. и двуетажна паянтова стопанска постройка за Р. К. (наследодател на С. Ц.).

Въззивният съд е взел предвид също така, че недвижимият имот по н. а. №..., том....., н. д. № 1997 г. с площ от 400 кв. м. се е намирал в границите на околоръстния полигон на селото, както и че за населеното място няма регулационен план, но е одобрен кадастрален план със заповед № 300-4-8/12.02.2002 г. на изпълнителния директор на АГКК, а впоследствие със заповед № РД № 18-25/01.04.2009 г. на изпълнителния директор на АГКК е прието изменение на КККР на селото, с което от този имот е образуван ПИ с идентификатор....., но вече с площ от 362 кв. м., в който попадат и двете сгради.

В обжалваното решение е посочено, че Р. Т. К. (наследодател на С. Ц.) е призната за собственик с влязло в сила съдебно решение от 22.10.1997 г. на 1/2 идеална част от дворно място, цялото от 400 кв. м., ведно с цялата, намираща се в него двуетажна паянтова стопанска постройка, като Р. Т. е починала на 09.09.2019 г. и неин единствен наследник е С. Б. Ц., доколкото Б. С. К., съпруг на Р. Т., е починал преди нея.

Взето е предвид, че Б. С. К. и Р. Т. К. са дарили на дъщеря си С. Б. Ц. дворно място от около 900 кв. м., неурегулирано, находящо се в [населено място], [община], в строителния полигон, заедно с построените в това дворно място двуетажна жилищна сграда, двуетажна селскостопанска постройка, селскостопанска постройка, стая за живеене и всички останали подобрения, с н. а. № 26.11.1998 г., том....., д. № 1998 г., като този имот по КККР на селото, одобрени със заповед № РД-18-25/01.04.2009 г. е представлявал ПИ..... (съседен на ПИ.....).

Взето е предвид също така, че през 2019 г. С. Б. Ц. е заявила проект за одобрение на изменение на кадастралната карта и кадастралните регистри на селото, който е бил одобрен, и като последица са обособени ПИ с площ от 934 кв. м. с идентификатор....., който е образуван чрез присъединяване на 181 кв. м. от ПИ с идентификатор..... към ПИ с идентификатор..... като му е даден нов идентификационен номер, а от остатъка от ПИ..... е образуван ПИ с нов идентификатор..... с площ от 181 кв. м. Съобразено е при това, че на 16.12.2019 г. е съставен н. а. №..., том..., рег. №....., дело № 2019 г., с който С. Б. Ц. е призната за собственик върху ПИ..... въз основа на н. а. №..., том..., дело №..... от 26.11.1998 г. (договор за дарение), удостоверения за наследници, решение № 272 по гр. д. № 221/1997 г. на РС - Троян и решение № 45 от 627/1997 г. на ОС - Ловеч,

както и на основание чл. 587, ал. 1 ГПК.

Посочено е, че въззивният съд възприема свидетелските показания на П. В. Ц., К. Н. Р., В. Н. П., Н. Д. Р., И. П. А. и П. К. К., доколкото съответстват на данните по представените писмени доказателства и правните изводи на съда.

Взето е предвид, че според заключението на СТЕ и показанията на св. К. Р. северната ограда се появила преди 10-15 години; че св. В. П. и св. Н. А. установяват, че след евикцията на Т. и Д. К. страните са си разпределили ползването на дворното място от 400 кв. м. спрямо притежаваните от тях сгради и са направили ограда, както и че след 2019 г. С. Ц. предприела действия по изменение на оградата съобразно отразените вътрешни кадастрални граници, което предизвикало конфликт с Т. и Д. К., вкл. по прокурорска преписка № 207/2020 г. на РП-Т.. Посочено е, че всички свидетели са категорични, че Т. и Д. К. са ползвали частта от поземления имот, обслужваща жилищната им сграда, а С. Ц. (а преди това нейната майка) – частта, обслужваща стопанската сграда в северната част. С оглед на това е прието, че правният спор е свързан със северната граница на новообразувания имот с идентификатор....., като според заключението на СТЕ до оградата има вада и се отводнява имотът, като площта е 35 кв. м.

Посочено е, че С. Ц. е противопоставила възражение, че няма никакви претенции за собственост спрямо имот с идентификатор....., а по отношение на претенцията за делба на ПИ с идентификатор..... се позовава на дарение, придобивна давност и наследяване, които възражения според въззивния съд опровергават твърденията на Т. и Д. К. за съсобственост.

Прието е, че съдът е сезиран с иск за делба на имот от 400 кв. м., който понастоящем е включен в ПИ..... и ПИ..... по КК на [населено място], при условията на хоризонтална съсобственост, тъй като Т. и Д. К. са собственици на жилищната сграда, а С. Ц. – на стопанска сграда, а дворното място от 400 кв. м. е съсобствено от 1999 г., когато е извършена евикцията. Изложени са съображения, че след като ПИ по предназначение има обслужваща функция на основание чл. 38, ал. 3 ЗС спрямо самостоятелно изградените сгради в него, то възниква т. нар. хоризонтална съсобственост и доколкото след 2009 г. имотът е отразен в кадастралната карта вече с площ от 365 кв. м., това намаляване на площта определя невъзможност да се отразят реални части от дворното място, тъй като не отговарят на изискванията за минимална площ и лице по чл. 200 ЗУТ във вр. с чл. 19 ЗУТ, в какъвто смисъл е констатацията на вещото лице по заключението на СТЕ, което съдът е възприел като обосновано и компетентно изготвено. Посочено е, че имотът се намира в околоръстен полигон, т. е. в урбанизираната територия на [населено място], което е населено място с преобладаващ стръмен терен, за което се изисква размер за лице от 12 метра и 250 кв. м. за повърхност според чл. 19, ал. 1, т. 4 ЗУТ, както и че дори при приложението на чл. 19, ал. 4 ЗУТ (намаляване на размерите до 1/5) лицето остава 9. 60 метра, а повърхността – 200 кв. м. Взето е предвид, че според заключението на СТЕ площта между южната граница на имот..... и изградената ограда би била 216 кв. м., което обаче не съответства на 1/2 идеална част от 400 кв. м., а още по-малко от 365 кв. м.

Доколкото С. Ц. е заявила, че няма претенции към ПИ....., съдът е приел, че спорът между страните не касае правото на собственост, а границата между новообразуваните имоти след изменението на кадастралната карта от 2019 г., но е посочил, че този спор не може да бъде разрешен в настоящето делбено производство.

Прието е, че възражението за фингирано владение на С. Ц. по отношение на претендираните от Т. и Д. К. 100/934 идеални части от ПИ..... не следва да се обсъжда, доколкото не променя крайните изводи за неоснователност на претенциите за делба.

По тези съображения искът за делба е отхвърлен като неоснователен.

Така постановеното въззивно решение е валидно и процесуално допустимо, но по същество неправилно поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила.

Неправилен е изводът на въззивния съд, че предявеният от Т. П. К. и Д. Б. К. отрицателен установителен иск е недопустим.

Съделителката С. Б. Ц. се легитимира като индивидуален собственик на целия посочен в исковата молба недвижим имот с констативен нотариален акт и именно по нейно искане този имот е нанесен като самостоятелен по реда на ЗКИР в действаща кадастрална карта, като в границите на този имот е включена и реална част, за която съделителите Т. П. К. и Д. Б. К. твърдят, че е съсобствена, поддържайки при това, че обособяването на имота като самостоятелен в кадастралната карта при включване в границите му и на реална част от съсобствен имот, е станало без тяхно знание и съгласие. Оспорват твърдението на съделителката С. Б. Ц., че тя е индивидуален собственик на имота. В подобна хипотеза, както вече беше посочено по-горе, е допустимо съединяване по реда на чл. 212 ГПК на отрицателен установителен иск за собственост върху идеална или реална част от недвижим имот с иск за делба.

В нарушение на съдопроизводствените правила въззивният съд не е преценил всички релевантни за спора факти и обстоятелства, които са установени от събраните по делото доказателства, в тяхната съвкупност. Правните изводи на съда не са обосновани с оглед правните последици от установените по делото факти и обстоятелства и при отчитане на тяхното правно значение за спора.

Изводът на въззивния съд за приложимостта на установеното в чл. 38, ал. 3 ЗС правило не е съобразен с обстоятелството, че в имот с идентификатор..... по КК на [населено място], съответстващ по пространствени предели с действителните граници на правото на собственост, са изградени и съществуват двуетажна жилищна сграда и двуетажна паянтова стопанска постройка, като стопанската постройка е изградена на калкан със стопанските постройки в съседния имот, който е индивидуална собственост на съделителката С. Б. Ц., и обслужват този съседен имот. В подобна хипотеза разпоредбата на чл. 38, ал. 3 ЗС, а оттам и забраната за допускане на дворното място до делба, не намира приложение.

При установените по делото данни, че страните са придобили в съсобственост дворно място от 400 кв. м., находящо се в Горно Т., Л. област, махала "Р." на [улица] границите на строителния полигон, при съседни по нотариален акт от 1997 г.: Д. Д. Р., н-ци на М. К. Р., Б. К., който имот по КККР на селото, одобрени със заповед №РД-18-25/01.04.2009 г. на изпълнителния директор на АГКК, е отразен като ПИ с идентификатор....., следва да се приеме, че именно в тези граници следва да бъдат изследвани въпросите, по които съдът следва да се произнесе по реда на чл. 344, ал. 1 ГПК.

С оглед данните по делото (н. а. №., том....., н. д. № 1997 г.; решение № 272 от 22.10.1997 г., постановено по гр. д. № 221/1997 г. на Районен съд – Троян; решение на ОС-Ловеч, постановено по гр. д. № 627/1997 г.) следва да се приеме, че Т. П. К. и Д. Б. К. са придобили правото на собственост върху 1/2 идеална част от този недвижим имот, заедно с правото на собственост върху построената в имота двуетажна полумасивна жилищна сграда, докато правото на собственост върху останалата 1/2 идеална част от имота е принадлежало на Р. Т. К., заедно с правото на собственост върху построената в имота двуетажна паянтова стопанска постройка. След смъртта на Р. Т. К. (починала на 09.09.2019 г.) правото на собственост върху съответната 1/2 идеална част от имота е преминало в патримониума на нейната дъщеря и единствен наследник по закон С. Б. Ц..

По делото не се установява до настоящия момент да е настъпила промяна в така установените права в съсобствеността както по отношение на пространствените предели на това право, така и по отношение на носителите на правото и обема от притежаваните от тях права, доколкото, както вече беше отбелязано по-горе, промените в границите на имотите по кадастралната карта сами по себе си нямат за последица промяна в принадлежността на правото на собственост, както и в неговите пространствени предели, доколкото имат само декларативно действие.

Неоснователно е възражението на С. Б. Ц. за придобиване по давност на правото на собственост върху реална част от този имот, тъй като по делото не е доказано промяната в установената като държане фактическа власт на Р. Т. К. да е достигнала до знанието на съсобствениците Т. П. К. и Д. Б. К.. Констатацията, че фактическата власт, упражнявана от Р. Т. К. върху реалната част от съсобственото дворно място около притежаваната от нея в индивидуална собственост стопанска постройка към момента на установяването си е представлявала държане следва от същината на изявленията ѝ, съдържащи се в исковата молба, подадена на 27.06.1997 г. до РС-Троян, по която е било образувано гр. д. № 221/1997 г., а именно, че след смъртта на Т. К. Р. тя и нейният брат А. Т. Р. са се споразумели да разпределят ползването на съсобствения имот, в какъвто смисъл е и постановеното по това дело съдебно решение, като старата ограда в имота е била поставена именно с оглед така постигнатото съгласие. В този смисъл са и показанията на разпитаните в настоящето производство свидетели, като от доказателствата не се установява намерението на Р. Т. К. да свои тази реална част да е достигнало до знанието на съсобствениците Т. П. К. и Д. Б. К.. Както ОСГК на ВКС приема в ТР № 1 от 06.08.2012 г. по тълк. д. № 1/2012 г., когато съсобственикът е започнал да владее своята идеална част, но да държи вещта като обща, то той е държател на идеалните части на останалите съсобственици и презумпцията се счита за оборена. Независимо от какъв юридически факт произтича собствеността, е възможно този от съсобствениците, който упражнява фактическа власт върху чуждите идеални части, да превърне с едностранни действия държането им във владение. Ако се позовава на придобивна давност за чуждата идеална част, той трябва да докаже при спор за собственост, че е извършил действия, с които е обективирал спрямо останалите съсобственици намерението да владее техните идеални части за себе си.

По така изложените съображения следва да се приеме, че като неправилно въззивното решение следва да бъде изцяло отменено. И тъй като по предявения отрицателен установителен иск въззивният съд по същество не се е произнасял и като бъде взето предвид, че преценката по основателността на предявения иск за делба не е извършена в онези предели, които сочат доказателствата, установяващи придобиване на вещни права, настоящият състав приема, че по реда на чл. 293, ал. 3 ГПК обжалваното решение следва да бъде отменено и делото бъде върнато за ново разглеждане от друг въззивен състав на Ловешкия окръжен съд с указания за произнасяне по същество по предявения от Т. П. К. и Д. Б. К. отрицателен установителен иск, както и за извършването на преценка с оглед събраните по делото доказателства за каква част от процесните недвижими имоти е налице собственост между съделителите и при какви делбени права, както и допустима ли е делбата на тази реална част. При това съответната реална част следва да бъде и надлежно индивидуализирана чрез скица, изготвена от вещо лице.

23. При преценката дали едно наказателно производство, което не е преминало в своята съдебна фаза, е спор за граждански права по смисъла на КЗПЧОС, понятието "при определяне на неговите граждански права и задължения" обхваща всеки гражданин, чиито права и задължения се засягат пряко от производството, включително и от досъдебното такова, т. е. и лицето, пострадало от престъпление. Достатъчно е изходът от наказателното производство да е релевантен за упражняване на негово "гражданско право". Решаващият фактор за приложимостта на чл. 6 пар. 1 КЗПЧОС по отношение на наказателно дело в гражданския му аспект е дали висящото наказателно производство обуславя съдебната защита на гражданско право, с титуляр жертвата от престъплението. Изисква се връзка между правото, което се твърди че е нарушено и наказателноправния спор, който предстои да бъде решен. Преценката за това дали правото е гражданско се прави в зависимост от неговото материално съдържание и последици, определени съобразно

приложимото вътрешно право и целта на КЗПЧОС.

**чл. 26 ЗОДОВ,
чл. 10, ал. 3 ЗОДОВ**

Решение № 50038 от 1.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2093/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 50866/24.11.2022 г., постановено по настоящето дело, по жалба на М. Х. Ш. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение на Софийски апелативен съд № 1382 от 21.12.2021 г. по гр. д. № 1270/2021 г., с което е отхвърлен предявеният от касатора против Прокуратура на Република България /ПРБ/ иск, квалифициран по чл. 26 ЗОДОВ за заплащане на сумата 120 000 лв - обезщетение за неимуществени вреди от нарушаване правото му на разглеждане в разумен срок на досъдебно производство П-048/1999 г. на Военно-окръжна прокуратура-София, по което той е пострадал, със законната лихва от 04.09.2017 г. до окончателното изплащане.

Обжалването е допуснато при условията на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по материалноправния въпрос "Кои са критериите за квалифициране на едно висящо досъдебно производство, което не е преминало в своята съдебна фаза, като спор за граждански права и задължения по смисъла на чл. 6 § 1 от Конвенцията по отношение на пострадалия от разследваните по същото престъпни деяния?".

По този въпрос е налице установена практика с посочените в определението за допускане на касационното обжалване решения по гр. д. № 1555/2021 г., IV г. о., по гр. д. № 1701/2021 г., IV г. о. и гр. д. № 4037/2021 г., III г. о. на Върховния касационен съд /ВКС/, които се основават на цитираните в тях разрешения, дадени от Европейския съд по правата на човека. Според тази практика при преценката дали едно наказателно производство, което не е преминало в своята съдебна фаза, е спор за граждански права по смисъла на КЗПЧОС, понятието "при определяне на неговите граждански права и задължения" обхваща всеки гражданин, чиито права и задължения се засягат пряко от производството, включително и от досъдебното такова, т. е. и лицето, пострадало от престъпление. Достатъчно е изходът от наказателното производство да е релевантен за упражняване на негово "гражданско право". Решаващият фактор за приложимостта на чл. 6 пар. 1 КЗПЧОС по отношение на наказателно дело в гражданския му аспект е дали висящото наказателно производство обуславя съдебната защита на гражданско право, с титуляр жертвата от престъплението. Изисква се връзка между правото, което се твърди че е нарушено и наказателноправния спор, който предстои да бъде решен. Преценката за това дали правото е гражданско се прави в зависимост от неговото материално съдържание и последици, определени съобразно приложимото вътрешно право и целта на КЗПЧОС.

С оглед този отговор на въпроса, по който касационното обжалване е допуснато, въззивното решение е постановено в нарушение на материалния закон. Въззивният съд е приел, че наказателното дело, образувано за извършено срещу ищеца престъпление, не било необходимо за "определяне на неговите граждански права" по смисъла на чл. 6 пар. 1 КЗПЧОС, защото той можел да предяви иск за обезщетяване на неимуществените вреди от това престъпление в отделно производство. Така той не е съобразил материалното съдържание на претендираното право съобразно приложимите национални закони, които не позволяват гражданския съд да установи факта на извършено престъпление по чл. 387, ал. 2 НК при висящо наказателно производство. С оглед на това по отношение на въззивното решение е налице отменителното касационно основание по чл. 281, т. 3 пр. 1 ГПК, а спорът следва да бъде разрешен по същество от настоящата инстанция, тъй като не

се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия /арг. чл. 293, ал. 3 ГПК/.

Фактичката обстановка е установена правилно от инстанцията по същество. Във връзка с провежданите през 1985 г. мероприятия на държавната власт по т. нар. "възродителен процес", със заповед № I-491/05.03.1985 г. на МВР на ищеца била наложена административна мярка по чл. 39, ал. 1, т. 1 ЗНМ (отм.) - принудително установяване в Белене за срок от три години. Със следваща заповед № I-99/19.03.1986 г. ищецът бил принудително установен за три години в [населено място], където е останал до 16.06.1988 г. С решение на Народното събрание от 01.06.1990 г. била обявена неговата политическа и гражданска реабилитация. На 31.01.1991 г. Прокуратурата на Въоръжените сили образувала сл. д. № 1/1991 г. за престъпления по чл. 387, ал. 2 вр. ал. 1 НК, изразяващи се в злоупотреба и превишаване с власт в периода 08.05.1984 г. - 15.12.1988 г., включително чрез противозаконно задържане на български граждани /между тях и ищеца/ в места за изтърпяване на наказание "лишаване от свобода". Изготвен бил обвинителен акт срещу Д. С., Т. Ж. и Г. А. и внесен в съда, като по него било образувано НОХД № 1/1994 г. на Върховния съд, Военна колегия. Поради допуснати съществени процесуални нарушения на предварителното производство съдът прекратил съдебното производство и върнал делото за доразследване. На 19.02.1996 г. 94 граждани, между които ищеца, подали жалба до прокуратурата, с която настояли да се потърси наказателна отговорност за насилствената промяна на имена на български граждани, смъртта на някои от тях и принудителното установяване на други. На 19.12.1997 г. прокуратурата внесла нов обвинителен акт за същото престъпление и по него било образувано НОХД № 1/1998 г. на ВКС, Военна колегия. С разпореждане от 28.04.1998 г. съдът приел, че констатираните при предходното внасяне на обвинителния акт нарушения не били отстранени и отново прекратил съдебното производство и върнал делото за доразследване. На 13.05.1998 г. делото било изпратено по компетентност на Военно окръжна прокуратура /ВОП/ - София и било заведено като досъдебно производство II-048/1999 г. на ВОП. На 21.01.2002 г. ищецът бил разпитан като свидетел по делото. С определения от 19.07.2018 г. и от 03.09.2018 г. по НЧД № 3175/2018 г. и НЧД № 3650/2018 г. СГС определил едномесечен срок на ВОП за произнасяне от прокурора съгласно правомощията му по чл. 242, ал. 1 НПК. Вместо това прокурорът издал постановление за спиране на наказателното производство по ДП № II-048/1999 г. С определение от 06.11.2018 г. по НЧД № 4735/2018 г. СГС отново дал едномесечен срок на прокуратурата за приключване на производството, а подадените срещу постановлението за спиране на производството жалби така и не били надлежно администрирани и разгледани от съда. Наказателното производство е висящо и понастоящем, макар в постановените по молби за ускоряване на производството определения съдът да е констатирал, че подлежи на прекратяване поради изтекла давност.

При тези фактически установявания предявеният иск е доказан по основание.

Не се спори, че ищецът е един от пострадалите от престъплението по чл. 387, ал. 2 НК, за което е било повдигнато обвинение срещу три лица по досъдебно производство с последна номерация II-048/1999 г. на ВОП. Не се спори, че разследването по това дело е започнало през 1991 г. и че все още не е приключило, т. е. че разследването не е извършено в разумен срок. Не се спори също по въпроса, че ищецът активно е настоявал за ускоряване на производството и наказване на виновните лица, както и че неприключването на производството и понастоящем има за него негативни психоемоционални последици. Както приема ЕСПЧ в практиката си, относно неимуществените вреди съществува оборима презумпция, че неразумната продължителност на производството причинява такива. Затова по начало не е необходимо да се доказват изрично обичайните, типични неимуществени вреди, които винаги се търпят от лице, когато съдебното производство е продължило извън рамките на разумния срок, като притеснения и безпокойство за неговото развитие и от евентуален

неблагоприятен изход, накърняване на чувството за справедливост и на доверието му в държавността поради забавяне на делото.

Въззивният съд е счел иска за неоснователен само поради обстоятелството, че наказателното производство не обуславя спорът за гражданските права на ищеца, тъй като можел да предяви иск за обезщетяване на неимуществените си вреди пред гражданския съд. Изводът е неправилен, тъй като докато трае наказателното производство с известен извършител, гражданският съд не може да установи факта дали дадено длъжностно лице е злоупотребило с властта си или със служебното си положение, не е изпълнило задълженията си по служба или е превишило властта си и от това са произлезли тежки вредни последици /арг. чл. 124, ал. 5 ГПК/. В този смисъл е и тълкуването, дадено с решение № 69/29.04.2020 г. по гр. д. № 3169/2019 г., IV г. о., ВКС, според което когато гражданският съд не разполага с компетентност да установи факт от значение за гражданско право, защото фактът е престъпление, образуваното наказателно производство за престъплението е дело по "определяне на гражданските права" на пострадалия по смисъла на чл. 6 § 1 КЗПЧОС. Престъплението се установява по надлежния ред с влязла в сила присъда, която има задължително действие за гражданския съд /чл. 300 ГПК/. Гражданският съд няма компетентност да установи дали има извършено престъпление, дори когато престъплението е факт от значение за гражданското право, предявено с иска. В случая наказателното производство обуславя определянето на гражданско право на ищеца и неговото забавяне попада в обхвата на чл. 6 пар. 1 КЗПЧОС.

Относно размера на дължимото обезщетение съдът съобразява, че по реда на чл. 26 ЗОДОВ държавата е длъжна да обезщети само вредите, които са пряка последица от неразумно забавените действия на правозащитните органи, но не и вредите от престъплението. Затова доводите на жалбоподателя, свързани с принудителното му въдворяване в Белене и впоследствие заселване в [населено място], не могат да бъдат взети предвид при определяне на размера на дължимото обезщетение. Следва да бъде взето предвид продължителността на наказателното производство, което, въпреки сложността му, значително надхвърля законоустановените в НПК срокове. Каквато и фактическата и правна сложност да предполага разследването, тя не може да оправдае продължилото повече от 30 години досъдебно производство. Както всеки друг субект в подобна ситуация, ищецът е търпял безпокойство и несигурност, разочарование и загуба на доверие в институциите, чувство за липса на справедливост, притеснение, че виновните лица за извършените спрямо него репресивни действия няма да бъдат наказани. Няма доказателства, сочещи на негативни изживявания, надхвърлящи по интензитет обичайните такива от неразумната продължителност на следственото дело. Няма данни продължителността на воденото производство да е оказало сериозен негативен ефект върху начина на живот на ищеца или да е причинило други неудобства, въвн от обичайните. Той не е ангажирал доказателства за настъпили негативни последици за здравето му, които да надхвърлят тези, които са типични за всеки потърпевш от бавното разследване на престъпление, от което е пострадал. Съобразявайки тези обстоятелства и отчитайки икономическия стандарт в страната съдът приема, че обезщетение в размер 15 000 лв. е справедливо за понесените от ищеца вреди. В този размер искът е основателен и следва да бъде уважен със законната лихва от датата на исковата молба, а за разликата – да бъде отхвърлен.

24. Възможно е след уточнение на исковата молба, направено пред въззивният съд, да се обезсили решение на първоинстанционния съд, постановено преди това уточнение, когато в резултат на същото е констатирано, че следва да се конституира необходим другар.

Решение № 50040 от 1.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1820/2021 г., IV г. о., докладчик председателят Веска Райчева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Обжалвано е решение от 11.01.2021 г. по гр. д. № 119/2020 г. на ОС Шумен, с което като е обезсилено първоинстанционно решение и делото е върнато за ново разглеждане.

Допуснато е касационно обжалване по въпроса: възможно ли е когато уточнение на исковата молба е направено пред въззивният съд да се обезсили решение на първоинстанционния съд, постановено преди това уточнение.

Жалбоподателят С. И. Д., в писмено становище, чрез процесуалния си представител поддържа, че обжалваното решение е неправилно и моли да бъде отменено.

Ответникът С. Е. М., чрез процесуалния си представител поддържа, че решението е правилно и моли да се остави в сила.

Върховният касационен съд, състав на четвърто г. о., приема за установено следното:

С решение от 22.04.2020 г. по гр. д. № 1153/2019 г. ВКС е обезсилително въззивно решение № 226/05.11.2018 г. на Окръжен съд - Шумен, по гр. д. № 257/2018 г. и е върнал делото за ново разглеждане от друг състав на същия съд.

За да приеме, че въззивното решение е недопустимо ВКС при първото разглеждане на делото е приел, че в подадената искова молба се съдържат противоречиви твърдения, които не са били уточнени чрез даване на съответни указания от съда, за уточняване на твърденията. Посочено е, че при констатиране на несъответствие между съдържанието на исковата молба и изискванията на чл. 127, ал. 1, т. 4 и т. 5 ГПК съдът трябва да процедира по начина, указан в чл. 129, ал. 2 ГПК, като предостави възможност на ищеца да отстрани пороците на исковата молба чрез ясно и точно формулиране на исковата претенция, а ако той бездейства - да върне исковата молба на основание чл. 129, ал. 3 ГПК, а когато недостатъците на исковата молба са констатирани за пръв път във въззивното производство, въззивният съд е длъжен да процедира по аналогичен начин, в каквато насока са и задължителните указания в т. 4 от Тълкувателно решение № 1/17.07.2001 г. на ОСГК на ВКС и т. 7 от Тълкувателно решение № 2/2.07.2004 г. на ОСГК на ВКС, които не са загубили значение и при действието на ГПК от 2008 г. Прието е, че като не е процедирал по указания начин Окръжен съд - Шумен е допуснал съществени нарушения на съдопроизводствените правила, което е довело до недопустимост на атакуваното решение.

При новото разглеждане на делото въззивният съд е счел, че след уточнение на исковата претенция, е сезиран с искиви претенции по чл. 26, ал. 1, пр. 2, вр. чл. 152 ЗЗД по отношение на процесния договор, и пълномощното, с която е извършена сделката. Приел е, че доколкото при първото разглеждане на делото районният съд се е произнесъл по иск с правно основание чл. 26, ал. 1, пр. 3 ЗЗД и е прогласил нищожността на договора поради накърняване на добрите нрави, то той не се е произнесъл по действително предявените искове. Приел е също така, че доколкото с уточнената искова молба, се претендира и нищожност на упълномощителната сделка, по който иск ответници са трети лица, неучаствали в първоинстанционното производство, то на последните следва да се осигури правото им на участие и защита в процеса, като се призват, и им се предостави право на отговор /в съответствие и с постановките на Тълкувателно решение № 1 от 09.12.2013 г. на ВКС по тълк. д. № 1/2013 г., ОСГТК/. По тези съображения е обезсилително първоинстанционното решение като недопустимо и е върнал делото на първоинстанционния съд за произнасяне по предявените искове след надлежно конституиране на всички страни..

Допуснато е касационно обжалване по въпроса възможно ли е когато уточнение на исковата молба е направено пред въззивният съд да се обезсили решение на

първоинстанционния съд, постановено преди това уточнение.

Настоящият състав намира, че отговорът на въпроса следва да е, че е възможно след уточнение на исковата молба, направено пред въззивният съд, да се обезсили решение на първоинстанционния съд, постановено преди това уточнение, когато в резултат на същото е констатирано, че следва да се конституи необходим другар. От даденото с т. 6 ТР No 1/09.12.2013 година, постановено по тълк. д. No 1/2013 година на ОСГТК на ВКС, тълкуване е видно, че неучаствалият в производството пред първата инстанция необходим другар ще бъде третиран различно, ако обжалва съдебното решение или бъде конституиран за първи път във въззивното производство, с оглед на това дали другарството е факултативно или задължително. С ТД № 7/2020 г. ОСГТК на ВКС е прието, че страните по договор са задължителни необходими другари в производството по предявен от трето лице иск за нищожност на договора. Прието е, че при задължителното необходимо другарство въззивната инстанция би следвало да обезсили първоинстанционното решение и върне делото за ново разглеждане от първостепенния съд с конституирането на задължително необходимия другар, за да се обезпечи равенството между страните по договора в процеса, което произтича от чл. 9 ГПК.

Воззивният съд в конкретния случай правилно е приел, че след като с уточнената искова молба, се претендира и нищожност на изпълномощителната сделка, по който иск ответници са трети лица, неучаствали в първоинстанционното производство, то на последните следва да се осигури правото им на участие и защита в процеса, като се призват, и им се предостави възможност да упражнят правото си на отговор на исковата молба. Твърдението на третото лице за нищожност може да бъде оспорено от която и да е от страните по договора. Предмет на производството е съществуването или не на породената от договора правна връзка между страните. Ето защо обжалваното решение следва да се остави в сила.

25. Когато се оспорва актът за раждане в частта относно произхода, определен въз основа на припознаване, при твърдение, че такова не е било извършвано или е нищожно на друго основание – напр. поради недостатъци във формата, неистинността се установява по реда на чл. 547 ГПК. Именно това е приложимият ред за защита, а не този по оспорване като административен акт на акта за раждане, или исковия ред по чл. 124 ГПК. При уважаване на молбата по чл. 547 ГПК, като последица, компетентният административен орган извършва съответната промяна в регистъра на населението и електронен личен регистрационен картон – чл. 27, т. 4 ЗГР, както и промяна в акта за раждане.

чл. 547 ГПК

Решение № 50287 от 27.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1317/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Мими Фурнаджиева

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационната жалба на Н. Р. Н., с адрес в [населено място], против въззивното решение № 59 от 13 октомври 2021 г., постановено по в. гр. д. № 297/2021 г. по описа на Окръжен съд Видин, с което е потвърдено решение № 173 от 7 май 2021 г., постановено по гр. д. № 3168/2019 г. по описа на Районен съд Видин, с което са отхвърлени предявените от Н. Р. Н. срещу Р. З. К. насрещни отрицателни установителни искове за установяване неистинността на: съобщение за раждане № 1405/27.05.2009 г. от СБАЛАГ "Майчин дом" ЕАД, район Триадица, София, за раждането на детето Р. Н. Н. на..... г., декларация за припознаване на дете от Н. Р. Н. с нотариална заверка на подписа от 30.05.2009 г., рег. №..... на нотариус В. И., рег. №..... на НК, район на действие Районен

съд София, акт за раждане №..... /..... г. от [община], район Триадница, съобщение за раждане № 1415/17.05.2015 г. от СБАЛАГ "Майчин дом" ЕАД, район Триадница, София, за раждането на детето Н. Н. Н. на..... г., декларация за припознаване на дете от Н. Р. Н., с нотариална заверка на подписа от 18.05.2015 г., рег. №..... на нотариус Т. В., рег. №..... на НК, район на действие Районен съд София; акт за раждане №..... /..... от [община], район Триадница; упражняването на родителските права по отношение на децата Р. Н. Н. и Н. Н. Н. са предоставени на майката – Р. З. К., при която е определено и местоживеенето на децата; определен е режим на лични контакти на децата с бащата Н. Р. Н., както следва: всяка първа и трета събота и неделя от месеца от 10:00 часа на съботния ден до 18:00 часа на неделния ден на територията на [населено място], както и първата половина от определените за детските заведения и училища пролетни и есенни ваканции, 30 дни през лятото, които да не съвпадат с платения годишен отпуск на майката, четните години - през първата половина на Коледните и Новогодишни празници, и втората половина на Великденските празници, за рождения ден на бащата - два последователни дни, четните години - два последователни дни за рождените дни на децата, след което бащата да връща децата по местоживеенето им; бащата има право да осъществява контакт с децата и по всяко друго време, по взаимно съгласие на родителите; Н. Р. Н. е осъден да заплаща на всяко от децата, чрез тяхната майка и законен представител Р. З. К., месечна издръжка от по 162,50 лева.

Касационното обжалване е допуснато с определение № 610 от 28 юли 2022 г., постановено по настоящото дело, поради вероятността то да е недопустимо като постановено по нередовна искова молба във връзка с необходимата обосновка на правния интерес от предявяване на насрещните отрицателни установителни иски с предмет оспорване истинността на съобщенията за раждане, декларациите за припознаване и актовете за раждане. В съдебната практика (напр. определение № 195 по ч. гр. д. № 6800/2014 г. на ВКС, IV г. о., и решение № 271 по гр. д. № 913/2019 г. на ВКС, IV г. о.) се приема, че припознаването е способ за установяване на произход и от двамата родители без намесата на съда и представлява едностранно и формално заявление на едно лице, че дадено дете произхожда от него. Волеизявлението не може да бъде контролирано относно верността му от административния орган, който го приема; той няма нито право, нито задължение да го проверява. Когато се оспорва актът за раждане в частта относно произхода, определен въз основа на припознаване, при твърдение, че такова не е било извършвано или е нищожно на друго основание – напр. поради недостатъци във формата, неистинността се установява по реда на чл. 547 ГПК. Именно това е приложимият ред за защита, а не този по оспорване като административен акт на акта за раждане, или исковия ред по чл. 124 ГПК. При уважаване на молбата по чл. 547 ГПК, като последица, компетентният административен орган извършва съответната промяна в регистъра на населението и електронен личен регистрационен картон – чл. 27, т. 4 ЗГР, както и промяна в акта за раждане.

В настоящия случай с отговора на исковата молба ответникът Н. Н. е посочил, че предявява инцидентен установителен иск за неистинност на представените по делото съобщения за раждане, декларации за припознаване и актове за раждане. С последваща молба е уточнил, че документите са нищожни като съставени не по установения законов ред и неотразяващи действителната воля на лицето. Твърдял е, че декларациите и актовете за раждане не съдържат неговия подпис и не е налице ясно и недвусмислено изявление за припознаване. Изложените доводи следва да се определят като такива за нищожност на припознаването, поради което неистинността на актовете за раждане следва да се установи по реда на чл. 547 ГПК. В това производство следва да участват и децата като лица, пряко засегнати от действието на атакуваните актове за раждане, както и съответната община, издала актовете за раждане, Дирекция "Социално подпомагане" с оглед защитата интересите на децата и прокурорът. Обжалваното решение, постановено

без участието на изброените лица, е недопустимо в частта му относно предявените от ответника инцидентни установителни иски (съобразно дадената им квалификация като такива), затова подлежи на обезсилване заедно с потвърденото с него първоинстанционно решение в посочената част. Делото следва да се върне на първата инстанция с указания за привеждане на исковата молба в редовност и конституиране на изброените заинтересовани лица, като по отношение на тях производството следва да започне с връчване на препис от исковата молба, подадения от ответника отговор от 30.12.2019 г. и молба от 29.05.2020 г., и даване на възможност за отговор и изразяване на становище.

Касаторът не е заявил пороци на въззивното решение в частта му относно исковете по чл. 127, ал. 2 СК, извън бланкетно посоченото, че определения от съда режим на лични контакти е на практика неосъществим, защото му било дадено формално право да вижда децата, но само на територията на [населено място]. Във въззивното решение са изложени лаконични мотиви във връзка с постановения от първата инстанция режим на лични отношения на бащата с децата, обосновано с липсата на доводи във въззивната жалба за незаконосъобразността на първоинстанционното решение в тази му част. След като оплаквания, подобни на въведените с касационната жалба, не са били заявени пред въззивния съд, то съдът не е имал каквото и да е основание да се произнася в такава връзка, и въззивното решение в тази му част, както и в частта по отношение на упражняването на родителските права, местоживеенето на децата и издръжката, следва да се остави в сила.

26. Съдът разглеждащ установителния или осъдителния иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК не е обвързан от фактическото положение към датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за незабавно изпълнение по чл. 417 ГПК, тъй като моментът към който се установява съществуването на вземането, е моментът на приключване на съдебното дирене в исковия процес.

При предявен осъдителен иск по общия ред с твърдение в исковата молба за настъпила предсрочна изискуемост на кредита, но действително обявена предсрочна изискуемост в хода на исковото производство, този факт следва да бъде взет предвид на основание чл. 235, ал. 2 ГПК.

Целта на заповедното производство, продължение на което е производството по реда на чл. 415, ал. 1 и чл. 422, ал. 1 ГПК, е да се реализират по облекчен ред правата на кредитора, чието положение не следва да бъде по-неблагоприятно вследствие на иницирането на заповедно производство, отколкото ако е предявен осъдителен иск за вземането по общия ред.

чл. 235, ал. 2 ГПК

чл. 415, ал. 3 ГПК

чл. 422, ал.1 ГПК

Решение № 50292 от 20.03.2023 г. на ВКС по гр. д. № 73/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Десислава Попколева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Касационното обжалване е допуснато с определение № 50688 от 29.09.2022 г. по касационна жалба "Райфайзенбанк България" ЕАД / с ново наименование "Кей Би Си Банк България" ЕАД/ чрез юрисконсулт И. против решение № 18/09.08.2021 г. по в. гр. д. № 439/2020 г. на Окръжен съд Кюстендил, с което е потвърдено решение № 55/20.01.2020 г. по гр. д. № 1527/2019 г. на Кюстендилския районен съд в частта, с която са отхвърлени изцяло предявените от касатора срещу М. И. М. главни установителни иски с правно основание чл. 422 ГПК за признаване за установено, че последният дължи на банката

следните суми: 10 748,32 лв. – изискуема главница по договор за потребителски кредит от 14.09.2015 г. ведно със законната лихва от 10.10.2018 г. до окончателното изплащане; 340, 91 лв. - редовна възнаградителна лихва за периода от 10.04.2018 г. до 12.09.2018 г.; 169,79 лв. – наказателна лихва за периода от 10.05.2018 г. до 09.10.2018 г., за които суми е издадена заповед за изпълнение по реда на чл. 410 ГПК по ч. гр. д. № 2036/2018 г. по описа на Районен съд Кюстендил. Със същото решение са уважени изцяло предявените при условията на евентуалност осъдителни искове.

Касаторът обжалва решението на въззивния съд като поддържа неправилност на същото поради нарушение на материалния закон и необоснованост. Основните доводи са, че въззивният съд неправилно е приел, че ненадлежно обявената на длъжника предсрочна изискуемост на вземанията по договора за кредит преди подаване на заявлението, е основание за отхвърляне на предявените установителни искове по чл. 422 ГПК. Поддържа се, че тези изводи на въззивния съд са в пълно противоречие с разрешението, дадено в т. 1 от Тълкувателно решение № 8/2017 г. от 02.04.2019 г. по т. д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС, както и в трайната съдебна практика на ВКС, според които дори и предсрочната изискуемост да не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението, то предявеният по реда на чл. 422 ГПК установителен иск следва да бъде уважен за вноските с настъпили падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, а ако правото за обявяване на кредита за предсрочно изискуем се осъществи в исковото производство, то не може да се отрече настъпването на изискуемостта на вземането, тъй като обявяването на предсрочната изискуемост на кредита в исковото производство представлява правнорелевантен факт, който трябва да бъде съобразен от съда на основание чл. 235, ал. 3 ГПК в рамките на претендираните суми. В открито съдебно заседание, процесуалният представител на касатора поддържа касационната жалба и моли въззивното решение да бъде отменено и вместо него да бъде постановено друго, с което главният установителен иск по чл. 422 ГПК да бъде уважен. Претендира направените в хода на производството съдебни разноски, вкл. и за касационната инстанция.

Ответникът по жалбата – М. И. М., не е депозирал отговор на касационната жалба. Не се явява и не се представлява в проведеното открито съдебно заседание.

Обжалването на решението е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпроса дали когато волеизявлението на банката – кредитор за обявяване на кредита за предсрочно изискуем е инкорпорирано или приложено в/към исковата молба, настъпва предсрочна изискуемост в хода на исковия процес и от кой момент, за да се провери дали даденото от въззивния съд разрешение е в противоречие със задължителната практика на ВКС – Тълкувателно решение № 8/2017 г. от 02.04.2019 г. по т. д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС, както и на практиката на ВКС, обективизирана в решение № 60009/02.06.2021 г. по т. д. № 2891/2019 г. на II т. о., решение № 10/25.02.2020 г. по т. д. № 16/2019 г. на II т. о. и решение № 60048/20.08.2021 г. по т. д. № 2122/2020 г. на I т. о.

С обжалваното решение въззивният съд е отхвърлил предявените от касатора главни установителни искове по реда на чл. 422 ГПК, като е приел, че волеизявлението на кредитора за обявяване на кредита за предсрочно изискуем, не е надлежно връчено на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение по чл. 410 ГПК, като се е позовал на съдебна практика на ВКС, постановена преди приемането на Тълкувателно решение № 8/2017 г. от 02.04.2019 г. по т. д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС. С оглед отхвърлянето на главните установителни искове, въззивният съд е разгледал предявените при условията на евентуалност осъдителни искове, като е приел, че същите са основателни до предявените с исковата молба размери, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на връчване на исковата молба с преписите на длъжника – 01.11.2019 г.

По въпроса, по който е допуснато касационното обжалване:

В мотивите на Тълкувателно решение № 8/2017 г. от 02.04.2019 г. по т. д. № 8/2017 г.

на ОСГТК на ВКС са изложени съображения, че решението на съда трябва да отразява праното положение между страните по делото, каквото е то към момента на приключване на съдебното дирене, което задължава съда да вземе предвид и фактите, настъпили след предявяването на иска, ако те са от значение за спорното право, било защото го пораждат или защото го погасяват. Прието е, че при преценката за основателността на иска следва да бъде съобразено материалното положение към деня на приключване на съдебното дирене в съответната инстанция, а не към датата на предявяване на иска, поради което съдът следва да вземе предвид и фактите, настъпили след предявяване на иска съгласно чл. 235, ал. 2 ГПК. Съдът разглеждащ установителния или осъдителния иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК не е обвързан от фактическото положение към датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за незабавно изпълнение по чл. 417 ГПК, тъй като моментът към който се установява съществуването на вземането, е моментът на приключване на съдебното дирене в исковия процес. Правното основание, на което се претендира изпълнение, както на вноските с настъпил падеж, така и на останалата част от главницата поради настъпила предсрочна изискуемост на кредита, е сключеният договор за кредит. Изискуемостта е възможността на банката – кредитор да иска изпълнение, като тази възможност може да се реализира по няколко начина: като отправи искане до длъжника за плащане на дължимите по договора за кредит суми или да поиска от съда защита на своето право, като предяви осъдителен иск по реда на общия исков процес или по реда на производството по търговски спорове, или чрез подаване на заявление за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и съответно предявяване на установителен иск по чл. 415, ал. 3 вр. ал. 1, т. 1 или 2 или осъдителен иск по чл. 415, ал. 3 вр. ал. 1, т. 3 ГПК. При предявен осъдителен иск по общия ред с твърдение в исквата молба за настъпила предсрочна изискуемост на кредита, но действително обявена предсрочна изискуемост в хода на исковото производство, този факт следва да бъде взет предвид на основание чл. 235, ал. 2 ГПК. Целта на заповедното производство, продължение на което е производството по реда на чл. 415, ал. 1 и чл. 422, ал. 1 ГПК, е да се реализират по облекчен ред правата на кредитора, чието положение не следва да бъде по-неблагоприятно вследствие на иницирането на заповедно производство, отколкото ако е предявен осъдителен иск за вземането по общия ред.

Задължението за плащане на погасителните вноски по договора за кредит става изискуемо с настъпване на падежа на съответната вноска съгласно уговореното в договора, съответно в погасителния план, а предсрочната изискуемост настъпва при осъществяване на предпоставките в договора за кредит и достигане на волеизявлението на банката за обявяване на кредита за предсрочно изискуем до кредитополучателя. Възможно е преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение да са настъпили предпоставките за упражняване на потестативното право за обявяване на кредита за предсрочно изискуем, но банката да не го е упражнила към този момент. Съгласно т. 1 от Тълкувателно решение № 8/2017 г. от 02.04.2019 г. по т. д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС допустимо е предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен за вноските с настъпил падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ. Казуалната съдебната практика на ВКС изрично изяснява, че посоченото тълкувателно решение не разглежда хипотезата, когато предсрочната изискуемост е обявена на длъжника в хода на исковото производство, като същевременно приема, че обявяването на кредита за предсрочно изискуем може да бъде извършено в хода на исковото производство, образувано по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК, както и че изявлението на банката може да бъде инкорпорирано както в самата искова молба, така и в отделен документ, което е представен като приложение към нея. В тези случаи изявлението поражда правни последици с връчването

на препис от исковата молба с приложението към нея на ответника, ако са налице и предвидените в договора за кредит обективни предпоставки за загубване преимуществото на срока. Упражняването на това потестативно право на банката и в този смисъл настъпването на предсрочната изискуемост на кредита в хода на исковото производство представляват факт от значение за съществуването на претендираното право на вземане за главница и възнаградителни лихви, който следва да бъде взет предвид от съда на основание чл. 235, ал. 3 ГПК.

С оглед така формираната практика на ВКС, вкл. и задължителна такава, въззивното решение се явява неправилно в частта, с което съдът е отхвърлил изцяло предявените като главни установителни искове по реда на чл. 422 ГПК поради недоказано предявяване на предсрочната изискуемост на длъжника и съответно недопустимо в частта, с която съдът се е произнесъл по заявените при условията на евентуалност осъдителни искове. Въззивният съд не е взел предвид, че писмото уведомление с изх. № ИЗХ-001067434, съдържащо изявлението на банката за обявяване на кредита за предсрочно изискуем и представено като приложение към исковата молба, е връчено на ответника в хода на първоинстанционното производство, заедно с исковата молба. С връчването му на кредитополучателя – на 01.11.2019 г., са настъпили последиците на предсрочната изискуемост, предвид наличието на посочените в чл. 8. 1 от договора за кредит обективни предпоставки, а именно неплащане на падежирали вноски от 10.05.2018 г. до 10.09.2018 г. вкл., чиито размер възлиза на 865, 27 лв. Преценката за основателност, съответно неоснователност на установителните искове не е направена с оглед материалноправното положение в деня на приключване на съдебното дирене във въззивната инстанция и съдът не е взел предвид относимия към предсрочната изискуемост факт, настъпил след предявяване на иска, както го задължава разпоредбата на чл. 235, ал. 3 ГПК. Гореизложеното налага отмяна на въззивното решение на основание чл. 293, ал. 2 ГПК поради допуснато нарушение на материалния закон и съществено нарушение на съдопроизводствените правила, в частта с която исковите по чл. 422 ГПК за вземанията за главница в размер на 10 748, 32 лв., възнаградителна лихва в размер на 340, 91 лв. за периода от 10.04.2018 г. до 12.09.2018 г. и наказателна лихва в размер на 169, 79 лв. за периода от 10.05.2018 г. до 09.10.2018 г., са отхвърлени като неоснователни. Доколкото не се налага извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да се реши по същество от касационната инстанция.

Видно от приетото по делото заключение редовно падежиралата главница до подаване на заявлението 11.10.2018 г. е в размер на 865, 05 лв., върху която се дължи законна лихва от подаване на заявлението до окончателното изплащане. По отношение на останалата част от дължимата главница в размер на 9 613, 05 лв., една част от която е падежирала в периода от датата на подаване на заявлението по чл. 417 ГПК - 11.10.2018 г. до датата на връчване на исковата молба и приложенията към нея 01.11.2019 г., т. е. в хода на исковото производство, който правнорелевантен факт следва да бъде взет предвид на основание чл. 235, ал. 3 ГПК, а другата част - поради настъпила предсрочна изискуемост в хода на исковото производство - на 01.11.2019 г. с връчване на исковата молба и приложеното към нея уведомление до кредитополучателя, законната лихва следва да се присъди от датата, на която е обявена предсрочната изискуемост - 01.11.2019 г. Основателни и са и установителните искове относно възнаградителната и наказателната лихва, които са начислени за период предхождащ датата на заявлението за издаване на заповед по чл. 417 ГПК. С оглед основателността на установителните искове, решението на въззивния съд в частта, с което е уважил предявените при условията на евентуалност осъдителни искове за процесните вземания, се явява недопустимо и следва да бъде обезсилено.

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

27. В производството по несъстоятелност не може кумулативно да се приеме /респ. да се установи по реда на чл. 637 ТЗ/ вземане по запис на заповед с обезпечителен характер срещу длъжника - издател, при наличието на вече прието и стабилизирано вземане по обезпеченото каузално правоотношение.

Практиката, основана на решение № 231/25.03.2010 г. по т. д. № 226/2009 г. на II т. о. на ВКС и доразвита впоследствие, не е в пълна степен относима за случая, когато спрямо длъжника – издател на записа на заповед е открито производство по несъстоятелност.

Посочената практика намира приложение в хипотези на индивидуално принудително изпълнение, в което, при плащане на задължението по едното правоотношение /без значение каузалното или обезпечителното менителнично/, е предвиден процесуален ред на защита на длъжника (чл. 439 ГПК), който би довел до отпадане на задължението, поради погасяване, и по второто правоотношение. Подобна защита не може да бъде реализирана в производството по универсално принудително изпълнение срещу несъстоятелния длъжник, доколкото, след стабилизиране на списъците на приетите вземания, поради липса на предявен иск по реда и при условията на чл. 694 ТЗ или поради влязло в сила съдебно решение по такъв иск, спорове относно съществуването на същите, включително с оглед новонастъпили обстоятелства, са недопустими.

Производството по несъстоятелност има специфики – за да бъдат удовлетворени, вземанията на кредитора на първо място трябва да са включени в одобрените списъци на приетите вземания. При уважаване на иска по чл. 637 ТЗ – с установително действие спрямо длъжника, синдика и всички кредитори на несъстоятелността, и двете вземания (по каузалното и по менителничното отношение) биха попаднали в един и същи ред – този по чл. 722, ал. 1, т. 8 ТЗ, и съответно в една сметка за разпределение. Поради това не би било възможно едното вземане да се удовлетвори преди другото, респективно погасяването му да бъде противопоставено и съобразено като погасяване на второто.

При одобряване на сметката за разпределение не могат да се правят възражения по същество срещу съществуването на вземанията, включително и такива за неоснователно обогатяване. Следователно не само длъжникът, но и кредиторите на несъстоятелността не биха могли да осъществят никаква защита срещу реализацията и на двете вземания, която ще бъде извършена едновременно и ще има увреждащ за останалите кредитори ефект. Следващата особеност на производството по несъстоятелност е, че след като вземането по каузалното правоотношение е окончателно прието, същото или ще бъде удовлетворено чрез плащане, или, макар и неудовлетворено, ще бъде погасено при прекратяване на производството по несъстоятелност.

чл. 422, ал. 1 ГПК

чл. 124 ГПК

чл. 637, ал. 3, т. 1 ТЗ

Решение № 20135 от 28.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1056/2021 г., II т. о., докладчик съдията Петя Хорозова

Производството е по реда на чл. 290 и сл. ГПК.

Образувано е по подадена касационна жалба на РХ КОМОДИТИС ЕООД /н/, чрез процесуален пълномощник, срещу решение № 38 от 27.01.2021 г., постановено по в. т. д.

№ 2377/2020 г. по описа на Софийския апелативен съд, ТО, VI-ти състав, с което е потвърдено решение № 446 от 05.03.2020 г. по т. д. № 791/2019 г. на Софийския градски съд, ТО, VI-12 състав. С последното, по предявен иск от ГЛЕНКОР АГРИКАЛЧЪР РУМЪНИЯ ООД срещу касатора и Д. А. П. /който не е подал касационна жалба срещу въззивното решение и спрямо когото същото е влязло в законна сила/ и при участието на синдика на ответното дружество - в открито производство по несъстоятелност в хода на процеса, съгласно чл. 637, ал. 3, т. 1 ТЗ, е прието за установено, на основание чл. 422, ал. 1 вр. чл. 124 ГПК, че двамата ответници солидарно дължат на ищеца сумата от 221 125 евро въз основа на запис на заповед от 10.08.2018 г. с падеж – 15.09.2018 г., издаден от РХ КОМОДИТИС ЕООД и авалиран от Д. А. П., ведно със законната лихва за забава, считано от 26.09.2018 г. до окончателното ѝ изплащане.

Решението в съответната част е допуснато до касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 2 предл. 2 ГПК, за извършване проверка относно допустимостта на постановения съдебен акт.

В касационната жалба се съдържат оплаквания за недопустимост, материална и процесуална незаконосъобразност на обжалваното решение. Моли се същото да бъде отменено и производството по делото да бъде прекратено или върнато за ново разглеждане на въззивния съд. Касаторът излага подробни съображения относно недопустимостта на обжалваното решение, включително поради факта, че вземането на кредитора по каузалното правоотношение, обезпечено със записа на заповед, вече е прието в производството по несъстоятелност на РХ КОМОДИТИС ЕООД /н/, поради което за ищеца липсва интерес от повторното му признаване, в противен случай същият би се обогатил неоснователно. Изложени са и доводи за неотносимост и неприложимост на практиката на ВКС, цитирана от въззивния съд, съгласно която воденето на паралелни процеси по каузалното правоотношение и по записа на заповед е допустимо.

Насрещната страна - ГЛЕНКОР АГРИКАЛЧЪР РУМЪНИЯ ООД, с писмен отговор, подаден чрез процесуален пълномощник, изразява становище за неоснователност на касационната жалба.

Синдикът на РХ КОМОДИТИС ЕООД /н/ В. И. Г. не е депозирал писмен отговор в срока по чл. 287 ГПК.

За да се произнесе по същество, съставът на Върховния касационен съд, Търговска колегия, второ отделение съобрази следното:

По спора за допустимостта на иска /при данни, че по каузалното правоотношение, част от което е било обезпечено със записа на заповед от 10.08.2018 г., е било заведено МАД № 6/2018 г. по описа на Арбитражния съд при БТПП; че с решение от 25.06.2019 г. по т. д. н. № 2175/2018 г. на СГС, ТО, VI-13 състав по отношение на ответника е открито производство по несъстоятелност, а с решение от 15.10.2019 г. същият е обявен в несъстоятелност; че съдът по несъстоятелността се е произнесъл по реда на чл. 692 ТЗ, като вземането по каузалното правоотношение е включено в списъка с приети вземания, а вземането по записа на заповед стои в списъка с неприети такива/, съставът на въззивния съд е намерил за приложима практиката на ВКС, според която принципно е допустимо уважаване на менителничната и каузалната претенция при условие, че няма плащане /погасяване на дълга/, като за връзката между менителничен и каузален дълг е от значение, дали към момента на постановяване на съдебния акт съществува каузалното задължение, което се обезпечават с ценната книга. Съдебното предявяване и приемане на вземането по каузалното правоотношение не е равнозначно на реализирането му, поради което е ирелевантно за изхода на спора по менителничния иск. В случай, че след даване ход на устните състезания при постановено влязло в сила решение по чл. 422 ГПК, с което се установява вземането по записа на заповед, настъпи погасяване /пълно или частично/ на обезпеченото с него каузално вземане, защитата на длъжника – издател е посредством оспорване на вземането по менителничния ефект по реда на чл. 439 ГПК.

При преценката за наличието на наведените с касационната жалба пороци, настоящият съдебен състав на първо място съобрази следните осъществени факти, от значение за предмета на спора пред касационната инстанция, извън посочените от въззивния съд, а именно, че решението по т. д. н. № 2175/2018 г. на Софийски градски съд, ТО, V-ти състав № 1158 от 25.06.2019 г., с което е открито производство по несъстоятелност на РХ КОМОДИТИС ЕООД, е влязло в законна сила, както и че МАД № 6/2018 г. на АС при БТПП е прекратено, на основание чл. 637, ал. 2 ТЗ, доколкото вземането на ищеца ГЛЕНКОР АГРИКАЛЧЪР РУМЪНИЯ ООД е окончателно прието в производството по несъстоятелност и липсва правен интерес от воденето на арбитражното дело.

Безспорно е установена и обезпечителната функция на записа на заповед, предмет на исковата претенция по чл. 422 ГПК вр. чл. 637 ТЗ, спрямо изпълнението на задължения на РХ КОМОДИТИС ЕООД към ГЛЕНКОР АГРИКАЛЧЪР РУМЪНИЯ ООД по рамков договор за покупко-продажба на българска пшеница № 400-454-Р от 13.04.2018 г. и анекси № 2-А от 18.05.2018 г. и № 2-В от 06.08.2018 г., във връзка със задължението по фактура № [ЕГН] от 10.08.2018 г. на стойност 221 125 евро – цена на 1 450 метрични тона пшеница.

Вземането по тази фактура е предявено по реда на чл. 685 ТЗ пред съда по несъстоятелността на РХ КОМОДИТИС ЕООД, като е било претендирано на различни правни основания, в условия на евентуалност. С определение по чл. 692 ТЗ от 26.08.2020 г. същото е включено в списъка на приетите вземания на ГЛЕНКОР АГРИКАЛЧЪР РУМЪНИЯ ООД като равностойност на непременната стока по договора за покупко-продажба на зърно, чиято цена е била заплатена, т. е. е уважена главната претенция на кредитора за реално изпълнение на задължението на РХ КОМОДИТИС ЕООД, превърната в парична, на основание разпоредбата на чл. 617, ал. 2 ТЗ.

При тези обстоятелства съдът намира, че практиката, основана на решение № 231/25.03.2010 г. по т. д. № 226/2009 г. на II т. о. на ВКС и доразвита впоследствие, надлежно цитирана и споделена от решаващия съдебен състав на АС – София в обжалваното решение, не е в пълна степен относима за случая, когато спрямо длъжника – издател на записа на заповед е открито производство по несъстоятелност.

Посочената практика намира приложение в хипотези на индивидуално принудително изпълнение, в което, при плащане на задължението по едното правоотношение /без значение каузалното или обезпечителното менителнично/, е предвиден процесуален ред на защита на длъжника (чл. 439 ГПК), който би довел до отпадане на задължението, поради погасяване, и по второто правоотношение. Подобна защита не може да бъде реализирана в производството по универсално принудително изпълнение срещу несъстоятелния длъжник, доколкото, след стабилизиране на списъците на приетите вземания, поради липса на предявен иск по реда и при условията на чл. 694 ТЗ или поради влязло в сила съдебно решение по такъв иск, спорове относно съществуването на същите, включително с оглед новонастъпили обстоятелства, са недопустими.

Производството по несъстоятелност има специфики – за да бъдат удовлетворени, вземанията на кредитора на първо място трябва да са включени в одобрените списъци на приетите вземания. При уважаване на иска по чл. 637 ТЗ – с установително действие спрямо длъжника, синдика и всички кредитори на несъстоятелността, и двете вземания на ГЛЕНКОР АГРИКАЛЧЪР РУМЪНИЯ ООД (по каузалното и по менителничното отношение) биха попаднали в един и същи ред – този по чл. 722, ал. 1, т. 8 ТЗ, и съответно в една сметка за разпределение. Поради това не би било възможно едното вземане да се удовлетвори преди другото, респективно погасяването му да бъде противопоставено и съобразено като погасяване на второто. При одобряване на сметката за разпределение не могат да се правят възражения по същество срещу съществуването на вземанията, включително и такива за неоснователно обогатяване. Следователно не само

длъжникът, но и кредиторите на несъстоятелността не биха могли да осъществят никаква защита срещу реализацията и на двете вземания, която ще бъде извършена едновременно и ще има увреждащ за останалите кредитори ефект. Следващата особеност на производството по несъстоятелност е, че след като вземането по каузалното правоотношение е окончателно прието, същото или ще бъде удовлетворено чрез плащане, или, макар и неудовлетворено, ще бъде погасено при прекратяване на производството по несъстоятелност.

Горното води до извода, че в производството по несъстоятелност не може кумулативно да се приеме /респ. да се установи по реда на чл. 637 ТЗ/ вземане по запис на заповед с обезпечителен характер срещу длъжника - издател, при наличието на вече прието и стабилизирано вземане по обезпеченото каузално правоотношение.

Ето защо с оглед релевираните от касатора оплаквания съдът намира, че въззивното решение в атакуваната му част е допустимо, с оглед установените общи и специални за производството по несъстоятелност процесуални предпоставки, но неправилно по същество. Същото следва да бъде отменено и вместо него да се постанови друго за отхвърляне на иска.

28. Дори и да нямат самостоятелно значение по отношение на принципа на справедливост, лимитите на застрахователни покрития по чл. 432 КЗ /преди чл. 266 и § 27 ПЗР на КЗ (отм.)/ следва да бъдат съобразени от съда заедно с всички установени по делото обстоятелства при постановяване на решението по предявения пряк иск по чл. 226, ал. 1 КЗ (отм.) срещу застрахователя по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите.

чл. 432, ал. 1 КЗ

чл. 52 ЗЗД

Решение № 50012 от 21.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 180/2022 г., II т. о., докладчик председателят Емилия Василева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на ищцата К. К. К. чрез процесуален представител адв. Д. С. С. срещу решение № 10340 от 22.04.2021 г. по в. гр. дело № 1644/2020 г. на Софийски апелативен съд, Гражданско отделение, 10 състав в частта, с която след частична отмяна на решение от 14.11.2019 г. по гр. дело № 7894/2018 г. на Софийски градски съд, ГО, 11 състав е отхвърлен иска на К. К. К. срещу ЗД "Бул Инс" АД, [населено място] с правно основание чл. 432, ал. 1 КЗ за сумата над 60 000 лв. до 120 000 лв. и К. К. е осъдена да заплати на ЗД "Бул Инс" АД сума в размер 375 лв. – разноски по делото за въззивното производство, и сума в размер 575,70 лв. – разноски за първоинстанционното производство.

Касаторът прави оплакване за неправилност на въззивното решение в обжалваната част поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Поддържа, че при определяне на размера на обезщетението за неимуществени вреди въззивният съд неправилно само е изброил получените от ищцата травми от процесното ПТП, схематично е пресъздал заключенията на съдебно-медицинската експертиза по отношение на вида на травмите, болките и страданията, без да мотивира оценката си за неимуществените вреди. Релевира доводи, че съдебният състав не е мотивирал защо не приема за доказани счупванията на двата зъба на ищцата, не е взел предвид, че ищцата е получила разкъсно-контузни рани на лявата вежда и на брадата, довели до загрозяващи белези, кръвонасядания в областта на гръдната кост и лявата млечна жлеза, не е обсъдил обстоятелството, че увреденото лице е

имало открита фрактура на лявата лакътна кост в областта на олектранона, не е взел предвид престоя на ищцата в болницата, не е оценил времето, през което ищцата е била неподвижна, че друг се е грижел за нея, че се е придвижвала с помощни средства, не е съобразил, че фрактурата на лявата петна кост е многофрагментарна, че дясната лакътна кост е зараснала в неправилно положение и трайно допринася за затруднени движения на дясната гривнена става, не е преценил, че при рентгеново изследване, проведено на 29.01.2018 г. в ХХ ДКЦ – София, ищцата е диагностицирана с инактивитетна остеопороза на костите на стъпалото на дясното ходило – трайно заболяване, което протича със загуба на костна маса, водеща до предразположение към фрактури, не е направил оценка на въздействието на здравословното състояние, възстановителния процес и бъдещите последици от претърпените травми при условията на множество счупвания и на четирите крайника, както и е игнорирал психическите последици от събитието. Касаторът моли въззивното решение да бъде отменено в обжалваната част и ответникът да бъде осъден да заплати останалата част от обезщетението над присъдените 60 000 лв. до 120 000 лв. заедно със законната лихва, считано от 29.12.2017 г. до окончателното изплащане, както и направените по делото разноски за трите съдебни производства. Претендира присъждане на адвокат Д. С. на адвокатско възнаграждение на основание чл. 38, ал. 2 ЗАдв.

Ответникът ЗД "Бул Инс" АД, [населено място] чрез процесуален представител адв. Ал. И. оспорва касационната жалба, поддържа становище за правилност на обжалваното решение, тъй като е постановено в съответствие с разпоредбата на чл. 52 ЗЗД, съобразено е с константната практика на ВКС, събраните доказателства, установените увреждания, проведеното лечение и възстановителния период, претърпените болки и ограничения и техният интензитет. Излага и съображения, че определеният от въззивната инстанция размер на обезщетението е прекомерен с оглед икономическата конюнктура.

Третото лице помагач Д. Л. А. от [населено място] не изразява становище по касационната жалба.

С определение № 50639 от 24.11.2022 г. по т. дело № 180/2022 г. на ВКС, Търговска колегия, Второ отделение е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в обжалваната част на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по релевантните материалноправни и процесуалноправни въпроси, относими към прилагане на критериите за справедливост по чл. 52 ЗЗД при определяне на размера на обезщетението за неимуществени вреди.

1. Как следва да се прилага принципът за справедливост по чл. 52 ЗЗД и кои са критериите, които трябва да се съобразят при определяне на дължимото обезщетение за неимуществени вреди в хипотезата на предявен пряк иск срещу застрахователя?

2. Длъжен ли е съдът да изложи всички мотиви в отговор на всички доводи и възражения на страните и да направи анализ на събраните доказателства по делото относно принципа за справедливост по чл. 52 ЗЗД?

3. Следва ли въззивният съд да присъди обезщетение за всички вреди, които са пряка последица от увреждането/деликта?

4. Релевантни ли са за критериите по чл. 52 ЗЗД лимитите на застрахователните покрития по чл. 492 КЗ и обществено - икономическите и социални условия в страната? Липсата на каквито и да изложени съображения във въззивното решение относно лимитите на застрахователни покрития води ли до неправилно приложение на принципа за справедливост?

5. Може ли е въззивният съд да назначи служебно експертиза, когато няма специални знания да извърши оценка на последиците за здравословното състояние на увреденото лице от момента на увреждането му за в бъдеще, ако приетата по делото експертиза не дава отговор на въпроса за тези последици? Длъжен ли е съдът по свой почин да изясни отговора на този въпрос?

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като обсъди изложените от страните доводи във връзка с релевантите касационни основания и

данните по делото и като извърши проверка на правилността на въззивното решение, на основание чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

По релевантните материалноправни и процесуалноправни въпроси:

Съгласно константната практика на ВКС, обективизирана в Тълкувателно решение № 1/2013 г. от 9.12.2013 г. по тълк. дело № 1/2013 г. на ВКС, ОСГТК, решение № 55/3.04.2014 г. по т. д. № 1245/2013 г. на ВКС, I т. о., решение № 63/17.07.2015 г. по т. д. № 674/2014 г. на ВКС, II т. о., решение № 263/24.06.2015 г. по т. д. № 3734/2013 г. на ВКС, ТК, I т. о., решение № 111/3.11.2015 г. по т. д. № 1544/2014 г. на ВКС, ТК, II т. о. и други съдебни актове, постановени по реда на чл. 290 ГПК, непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор, при което дейността на първата и на въззивната инстанции е свързана с установяване истинността на фактическите твърдения на страните чрез събиране и преценка на доказателствата и субсумиране на установените факти под приложимата материалноправна норма. При отчитане на въведените нови съдопроизводствени правила за въззивното производство въззивният съд е длъжен да мотивира решението си съобразно разпоредбите на чл. 235, ал. 2 и чл. 236, ал. 2 ГПК. За да установи претърпените от ищеца неимуществени вреди и присъди адекватно обезщетение съобразено с принципа за справедливост съгласно чл. 52 ЗЗД, съдебният състав следва да изложи фактически и правни изводи по съществото на спора и се произнесе по защитните доводи и възражения на страните в пределите, очертани с въззивната жалба и отговора по чл. 263, ал. 1 ГПК. В случай, че във въззивната жалба са релевирани оплаквания за допуснато от първата инстанция процесуално нарушение, от което може да се направи извод, че делото е останало неизяснено от фактическа страна, или за необоснованост на фактическите изводи /например неправилно установена от първоинстанционния съд фактическа обстановка, необсъдени доказателства, несъобразени или неправилно интерпретирани факти, обстоятелства и доказателства/, въззивният съд е длъжен да обсъди въз основа на въведените във въззивната жалба оплаквания всички събрани относими и релевирани своевременно доказателства, възражения и доводи на страните съгласно чл. 235, ал. 2 и 3 ГПК, да установи фактическата обстановка, към която да приложи относимите материалноправни норми.

По материалноправните въпроси, свързани с приложението на установения с чл. 52 ЗЗД принцип на справедливост и критериите за определяне на размера на дължимото обезщетение за неимуществени вреди при предявен иск по чл. 432, ал. 1 КЗ е налице константна практика на ВКС, обективизирана в ППВС № 4/23.12.1968 г. в ППВС 4/25.05.1961 г., ППВС № 4/23.12.1968 г. и множество решения, постановени от ВКС по реда на чл. 290 ГПК, която настоящият съдебен състав напълно споделя. Съгласно задължителните за съдилищата указания, понятието "справедливост" не е абстрактно понятие, а е свързано с преценка на обективно съществуващи конкретни обстоятелства, които са специфични за всяко дело и които трябва да се вземат предвид от съда при определяне на размера на обезщетението. Във всички случаи правилното прилагане на чл. 52 ЗЗД при определяне на обезщетението за неимуществени вреди от причинени в резултат на деликт тежки телесни повреди и свързаните с тях болки и страдания е обусловено от съобразяване на указанията в постановленията общи критерии – момент на причиняване на телесните увреждания, възраст и обществено положение на пострадалия. За да се реализира справедливо възмездяване на претърпените от пострадалия от деликт неимуществени вреди, съдът е длъжен при определяне на размера на дължимото обезщетение да извърши задълбочено изследване на общите и на специфичните за отделния спор правнорелевантни факти и обстоятелства, обуславящи вредите, характера и тежестта на уврежданията, степента, интензитета и продължителността на търпените болки, страдания и емоционални преживявания, да отчете дали те продължават да се търпят към момента на постановяване на решението, какви са прогнозите за пълно

възстановяване, да съобрази общественото възприемане на критерия за "справедливост" на съответния етап от развитие на обществото в държавата.

В константната практика на ВКС, обективизирана в множество решения, постановени по реда на чл. 290 ГПК /напр. решение № 233/20.12.2016 г. по т. д. № 3586/2015 г. на ВКС, ТК, II т. о., решение № 1/26.03.2012 г. по т. д. № 299/2011 г. на ВКС, ТК, II т. о., решение № 83/6.07.2009 г. по т. д. № 795/2008 г. на ВКС, ТК, II т. о., решение № 157/28.10.2014 г. по т. д. № 3040/2014 г. на ВКС, ТК, II т. о., решение № 124/14.07.2016 г. по т. д. № 2056/2015 г. на ВКС, ТК, I т. о., цитираните от касатора решения и други/ е възприето становището, че при определяне на справедливия размер на обезщетението за неимуществени вреди следва да се отчита и общественоеикономическата конюнктура в страната към момента на увреждането, чиито промени намират отражение в нарастващите нива на застрахователно покритие по задължителната застраховка "Гражданска отговорност на автомобилистите", съгласно чл. 226 КЗ (отм.) във връзка с чл. 266 и § 27 ПЗР на КЗ (отм.), аналогични чл. 432 КЗ във връзка с чл. 492 КЗ. Дори и да нямат самостоятелно значение по отношение на принципа на справедливост, лимитите на застрахователни покрития по чл. 432 КЗ /преди чл. 266 и § 27 ПЗР на КЗ (отм.)/ следва да бъдат съобразени от съда заедно с всички установени по делото обстоятелства при постановяване на решението по предявения пряк иск по чл. 226, ал. 1 КЗ (отм.) срещу застрахователя по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите.

По последния процесуалноправен въпрос е формирана константна практика на ВКС, обективизирана в решение № 132/29.05.2015 г. по гр. д. № 7298/2014 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 145/21.04.2014 г. по гр. д. № 4726/2013 г. на ВКС, ГК, IV г. о., цитираните от касатора решения и други съдебни актове, постановени по реда на чл. 290 ГПК, съгласно която винаги, когато съдията няма необходимите специални знания, поради което не би могъл сам да даде отговор по съответните въпроси, за които няма нужната квалификация и образование, следва да ползва експертното становище на специалист в съответната област. Съобразно разпоредбата на чл. 195 ГПК в този случай съдът назначава вещо лице по искане на страната или служебно. В решение № 72/11.05.2016 г. по гр. д. № 5936/2015 г. на ВКС, ГК, решение № 132/29.05.2015 г. по гр. д. № 7298/2014 г. на ВКС, ГК и др. се приема, че вещото лице подпомага съдията, който няма необходимите специални знания и който сам би извършил тази дейност по доказването, ако ги притежаваше. При положение, че необходимост от отговор на такива въпроси възникне, след като вече е прието по делото заключение на вещо лице, съдът би следвало да допусне нова експертиза - в това число и служебно, на която да формулира изрично задачата с оглед конкретно възникналата нужда.

По правилността на въззивното решение:

В конкретния случай при постановяване на въззивното решение е допуснато известно отклонение от тази задължителна практика и в нарушение на чл. 52 ЗЗД претендираното от ищеца обезщетение е значително занижено.

Въззивният съд е взел предвид вида и характера на голяма част от причинените на ищцовата страна телесни увреждания, установени от заключението на съдебно-медицинската експертиза, изготвено от вещо лице лекар ортопед-травматолог, а именно: открито счупване на лявата лакътна кост в областта на олекранона, счупване на дясната лакътна кост в дисталния край, счупване на лява петна кост, счупване на трета метатарзална /ходилна кост/ в ляво, счупване на пета метатарзална /ходилна/ кост в дясно, мозъчно сътресение, разкъсно-контузна рана на лявата вежда, разкъсно-контузна рана на брадата и кръвонасядане на гръдния кош в областта на гръдната кост и лява млечна жлеза. Приел е, че фрактурите представляват средна телесна повреда по смисъла на чл. 129, ал. 2 НК и че са довели до временно разстройство на здравето неопасно за живота.

Относно начина, продължителността на лечебния и възстановителния процес и

интензитета на болките и страданията съдебният състав е посочил, че болките и страданията през първите 15-20 дни са били по-интензивни, когато е започнал процесът на зарастване на счупените кости, същите са намалявали с времето; фрактурите на двата горни и двата долни крайника по своя медико-биологичен характер за причинили трайно затруднение на увредените крайници за срок по-дълъг от 30 дни; оздравителният период за К. К. е бил около 6 месеца. Съобразил е, че откритата фрактура на лява лакътна кост и многофрагментарната фрактура на лявата петна кост са лекувани оперативно - кръвна репозиция и метална остеосинтеза; другите фрактури са лекувани с гипсови имобилизации, като фрактурата на дясната лакътна кост също е трябвало да бъде оперирана. Към датата на извършване на прегледа на ищцата от вещото лице - 8.08.2019 г., фрактурата на лявата лакътна кост в областта на олекранона е зараснала анатомично след кръвна репозиция и метална остеосинтеза по Вебер и предстои изваждане на остеосинтезния материал; фрактурата на лява петна кост е зараснала, но не напълно анатомично след кръвна репозиция и метална остеосинтеза със заключваща плака и предстои изваждане на остеосинтезния материал; фрактурата на дясната лакътна става в дисталната си част е зараснала в неправилна позиция, което затруднява и ограничава движенията в дясна гривнена става; фрактурата на третата ходилна кост в ляво и пета ходилна кост в дясно са зараснали в правилна позиция. Въззивната инстанция е отчетла също необходимият 12-дневен оздравителен период след махането на остеосинтезния материал, както и възрастта на ищцата към момента на увреждането – 45 години.

Въззивният съд е описал причинените на ищцата в резултат на настъпилото ПТП телесни увреждания, но не е отчетел в пълнота тяхната тежест, не е съобразил, че се касае до съчетана травма, при която обективно болките и страданията са по-големи в сравнение с тези, изпитвани при по-малко увреждания, респективно единични фрактури. Видно от поясненията на вещо лице д-р Е. Х. К. в съдебно заседание на 29.10.2019 г., когато има съчетана травма, множество счупвания в човешкото тяло, оздравителният процес е забавен.

Съдебният състав неправилно и при нарушение на съдопроизводствените правила е приел за недоказани като причинени от катастрофата счупванията на двата зъба. Въззивната инстанция не е обсъдила в тяхната съвкупност заключението на съдебно-медицинската експертиза на вещо лице д-р Е. Х. К., представените медицинско направление ИЗ № 20861/6.11.2017 г. от УМБАЛСМ "Н. И. Пирогов" ЕАД и заключението на съдебно-медицинската експертиза по ЗМ 11343/17 по описа на СРТП ОР СДВР, както и показанията на свидетеля Я. Д. Б. /съпруг на ищцата/. Видно от посочените доказателства, ищцата е имала оплаквания за неравности от отчупени парченца от дъвкательната повърхност на шести долен зъб вдясно и четвърти горен зъб вляво още при прегледа, извършен на 21.09.2017 г. в УМБАЛСМ "Н. И. Пирогов" ЕАД, впоследствие на 6.11.2017 г. при нов преглед отчупването на парченца от двата зъба е установено и липсват данни, че това се е случило преди настъпването на ПТП. Настоящият съдебен състав приема въз основа на съвкупна преценка на събраните доказателства, че е налице причинна връзка между счупванията на двата зъба и процесното ПТП, поради което произтичащите от тях неимуществени вреди също следва да бъдат обезщетени.

Въззивният съд не е съобразил, че ищцата е страдала, че не може да полага грижи за 4-годишното си дете, че е била активна работеща жена /корпоративен адвокат/, но за дълъг период от време е била откъсната от работата си, които обстоятелства, както и окапването на косата, ѝ са оказали съществено негативно влияние на самочувствието ѝ.

При преценка на бъдещите последици от претърпените множество счупвания и на четирите крайника съдебният състав правилно е отчетел предстоящите две операции за изваждане на металната остеосинтеза от лявата петна кост и от лявата лакътна кост и необходимият 12-дневен оздравителен период след махането на остеосинтезния материал, съгласно заключението на съдебно-медицинската експертиза. Направеният от въззивната

инстанция извод, че прогнозата е благоприятна, не е съобразен с констатациите, че многофрагментарната фрактура на лява петна кост е зараснала, но не напълно анатомично, както и че фрактурата на дясната лакътна кост в дисталната си част е зараснала в неправилна позиция, което затруднява и ограничава движенията в дясната гривнена става. При този извод не е отчетена и поставената след рентгеново изследване, проведено на 29.01.2018 г. в ХХ ДКЦ – София, диагноза инактивитетна остеопороза на костите на стъпалото на дясното ходило. Въззивният съд не е взел предвид и факта, че, за да бъде възстановено движението на дясната ръка, е необходимо извършване на нова операция със свързаните с нея болки, страдания и неудобства в социален и битов план. Предвид обстоятелството, че вещото лице в заключението на съдебномедицинската експертиза и поясненията в съдебно заседание е разяснило последиците за здравословното състояние на ищцата, не се е налагало допускане на допълнителна експертиза.

Преценени в съвкупност, всички факти и обстоятелства обосновават извод, че определеното от въззивния съд обезщетение в размер 60 000 лв. е несъразмерно и занижаването му е в нарушение на изискването за справедливост по чл. 52 ЗЗД. По изложените съображения въззивното решение следва да бъде частично отменено като неправилно и тъй като не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, правният спор по предявения иск по чл. 432, ал. 1 КЗ следва да бъде разрешен по същество на основание чл. 293, ал. 2 във връзка с ал. 1 ГПК. Преценявайки конкретните доказателства в тяхната взаимна връзка и съобразявайки указанията в ППВС № 4/1968 г. и многобройните решения, постановени от ВКС по реда на чл. 290 ГПК, общи критерии и установените по делото специфични обстоятелства, релевантни за определяне на справедливо по смисъла на чл. 52 ЗЗД обезщетение, отчитайки нивата на застрахователно покритие и обществено-икономическите условия, настоящият състав на ВКС приема, че доколкото неимуществените вреди могат да бъдат обезщетени с паричен еквивалент, изискването за справедливо обезщетяване на ищцата ще бъде постигнато с присъждане на обезщетение в размер общо 100 000 лв.

Въз основа на изложените съображения въззивното решение следва да бъде отменено в частта, с която е отхвърлен предявеният от К. К. К. срещу "ЗД "Бул Инс" АД иск за разликата над 60 000 лв. до 100 000 лв. и вместо това ответното застрахователно дружество да бъде осъдено да заплати на ищцата допълнително обезщетение в размер 40 000 лв. заедно със законната лихва върху посочената сума, считано от 29.12.2017 г. до окончателното ѝ плащане. Касационната инстанция не би могла да обсъди дали се дължи законна лихва от по-ранен момент – например датата на предявяване на застрахователната претенция или претендираната с исковата молба начална дата, тъй като претенцията за присъждане на законна лихва върху претендираното обезщетение за неимуществени вреди за периода от датата на настъпване на застрахователното събитие – 17.09.2017 г., до 29.12.2017 г. е отхвърлена с първоинстанционното решение и същото е влязло в сила в посочената част поради необжалването му от ищцовата страна.

29. Не е налице застрахователното покритие по чл. 483, ал. 5 КЗ, когато издадените временни табели с регистрационен номер на търговеца, извършващ внос и продажба на превозни средства, не са използвани в съответствие с чл. 30 от Наредба на министъра на вътрешните работи № I-45 от 24 март 2000 г. за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на МПС и ремаркета, теглени от тях, и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства (обн. ДВ бр. 31/2000 г. от 14 април 2000 г.).

чл. 483, ал. 5 КЗ

чл. 30 от Наредба на министъра на вътрешните работи № I-45 от 24 март 2000 г.

Решение № 50013 от 24.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 855/2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаучкова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадената чрез юрисконсулт М. В. касационна жалби на ЗК "Лев инс" АД (предпочитан ответник) и подадената чрез адв. А. Д. касационна жалба на Б. А. А. (подпомагаща страна ответниците ЗК "Лев инс" АД и Гаранционен фонд), срещу решение № 325 от 02.04.2021 г. по възз. гр. д. № 2638/2020 г. на САС и по подадената чрез адв. Елена Петрова касационна жалба на Б. А. А. срещу решение № 891/23.07.2021 г. за изменение и допълване по реда на чл. 248 и чл. 250 ГПК на решение № 325 от 02.04.2021 г. по възз. гр. д. № 2638/2020 г. на САС.

С определение № 50641/30.11.2022 г. по т. д. № 855 по описа на ВКС за 2022 г. е допуснато касационно обжалване на измененото и допълнено решение № 325 от 02.04.2021 г. по възз. гр. д. № 2638/2020 г. на САС в частта, с която е отменено решение № 285/13.01.2020 г. по гр. д. № 10590/2017 г. на СГС за отхвърляне на иска на Н. К. против ЗК "Лев инс" АД, с правно основание чл. 432, ал. 1 КЗ, за обезщетение за неимуществени вреди в размер на 120 000 лв., и е постановено друго за осъждане на ЗК "Лев инс" АД да заплати на Н. К. обезщетение за неимуществени вреди в размер на 120 000 лв., ведно със законната лихва върху тази сума, считано от 12.07.2017 г. до окончателното изплащане, в частта, с която е обезсилено решение № 285/13.01.2020 г. по гр. д. № 10590/2017 г. на СГС за осъждането на Гаранционен фонд да заплати на Н. К. обезщетение за неимуществени вреди в размер на 120 000 лв., ведно със законната лихва, считано от 11.04.2017 г. до окончателното изплащане и в частта за разноските.

Касационното обжалване е допуснато на основание по т. 3 на чл. 280, ал. 1 ГПК по материалноправния въпрос: За наличието на застрахователно покритие по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите по чл. 483, ал. 5 КЗ в случаите, когато използването на МПС с временни табели с регистрационен номер е в несъответствие с установения към момента на сключване на застрахователния договор специален регистрационен режим в Наредба № I-45 от 24 март 2000 г. за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на МПС и ремаркета, теглени от тях, и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства/ обн. ДВ бр. 31/2000 г. /, както и на основание по т. 1 на чл. 280, ал. 1 ГПК по материалноправния въпрос: За приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД.

Като необжалвано, измененото и допълнено решение № 325 от 02.04.2021 г. по възз. гр. д. № 2638/2020 г. на САС е влязло в сила в частта, с която е потвърдено решение № 285/13.01.2020 г. по гр. д. № 10590/2017 г. на СГС за отхвърляне на иска на Н. К. за обезщетение за неимуществени вреди против ЗК "Лев инс" АД за размера над 120 000 лв. до пълния предявен размер от 170 000 лв., и в частта, с която е обезсилено решение № 285/13.01.2020 г. по гр. д. № 10590/2017 г. на СГС за отхвърляне на иска на Н. К. за обезщетение за неимуществени вреди против Гаранционен фонд за размера над 120 000 лв. до пълния предявен размер от 170 000 лв.

Касаторът ЗК "Лев инс" АД релевира оплаквания за материална и процесуална незаконосъобразност и необоснованост – основания за касационно обжалване по чл. 281, т. 3 ГПК. Въвежда доводи за неправилност на изводите на въззивния съд, че поведението на Б. А., като водач на МПС, е било противоправно, че временните табели с регистрационен номер са били правомерно използвани за управлявания от него лек автомобил [марка] и произтичащите от тях изводи за наличие на застрахователно покритие по застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите на деликтната отговорност на Б. А. и за наличие на предпоставките за ангажиране на гаранционно-обезпечителната отговорност на касатора. Искането е за отмяна на решението в обжалваните части и за отхвърляне на предявените срещу касатора иски претенции,

както и за присъждане на разноски.

В подадените писмени отговори ищцата Н. К. и евентуалният ответник Гаранционен фонд оспорват касационната жалба на ЗК "Лев инс" АД. Претендират за присъждане на разноски.

В касационната жалба на Б. А. срещу решение № 325 от 02.04.2021 г. по възз. гр. д. № 2638/2020 г. на САС са релевирани оплаквания за материална и процесуална незаконосъобразност и необоснованост – основания за касационно обжалване по чл. 281, т. 3 ГПК. Въведени са доводи за определяне на размера на обезщетението за неимуществени вреди в нарушение с чл. 52 ЗЗД. Оспорват се изводите на въззивния съд, че поведението на Б. А., като водач на МПС, е било противоправно, както и, че е ирелевантно дали и водачът на спрелия автомобил [марка] е извършил противоправно деяние, като не го е спрял на безопасно място и не го е сигнализирил чрез пътен триъгълник. Искането е за отмяна на решението и за отхвърляне на исковете, евентуално – за намаляване на размера на обезщетението за неимуществени вреди, при съобразяване на процента на съпричиняване.

В касационната жалба на Б. А. против допълнителното решение № 891/23.07.2021 г. са релевирани оплаквания за недопустимост, основани на доводи за постановяването му по молба, подадена извън срока по чл. 248 и чл. 250 ГПК.

Не са постъпили в срок писмени отговори на касационните жалби на Б. А..

В откритото съдебно заседание процесуалният представител на ответно застрахователно дружество ЗК "Лев инс" АД юриконсулт М. В. поддържа въведените в касационната жалба на дружеството доводи за липса на застрахователно покритие по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите и за наличие на съпричиняване. Претендира за присъждане на разноски и възразява за прекомерност на разноските за адвокатско възнаграждение на ищцата.

В откритото съдебно заседание пълномощникът на ищцата Н. К. адв. Й. Й. претендира за отхвърляне на касационната жалба на ЗК "Лев инс" АД и за присъждане на разноски.

Съставът на I т. о., в изпълнение на правомощията в производството по чл. 290 ГПК, след като взе предвид доводите на страните и данните по делото, приема следното:

Въззивният съд е приел за установено от представения по делото констативен протокол с пострадали лица от 26.11.2016 г. настъпването на 26.11.2016 г., ок. 1. 45ч., на пътно-транспортно произшествие с участието на управлявания от подпомагащата страна Б. А. лек автомобил [марка], с временен рег. [номер на МПС], като този регистрационен номер е бил преди това предоставен на водача Б. А. от управителя на "М.-Й." ЕООД, и автомобил [марка] с рег. [номер на МПС], в резултат на което е причинена смъртта на три лица, едно от които - М. Н. От заключението на САТЕ по делото решаващият състав е установил, че ПТП е настъпило на пътя между [населено място] и [населено място], на ок. 185 м след табелата за [населено място], на продължителен прав участък, с влажна асфалтова пътна настилка от наличието на мъгла, която е намалявала далечината на видимостта, при следния механизъм на ПТП: Въззивният съд е приел, че лекият автомобил "ВАЗ 2121" е бил спрял с включени фарове на къси светлини срещу посоката си на движение в лентата за насрещно движение, с левите си колела на левия банкет, в посока от [населено място] към [населено място], а пътуващите в него, сред които и водачът М. Н., са били излезли от автомобила и са били застанали зад него, организирайки изваждането от канавката на друг, катастрофирал преди това, лек автомобил. Установил е, че в този момент управляваният от Б. А. лек автомобил [марка] се е движел в дясната пътна лента в посока към [населено място], на къси светлини, със скорост ок. 100-101 км. /ч., която скорост е била по-висока от технически безопасната за условията на реалната метеорологична видимост от 62 км. /ч., като водачът не е видял своевременно фаровете на спрелия срещу него лек автомобил [марка] и се е поставил в невъзможност да задейства

спирачките, и, без да спира, го е ударил челно със скорост ок 100 км. /ч., като в резултат на удара лекият автомобил [марка] е бил отблъснат назад със скорост от ок. 56 км. /ч, с която е ударил стоящите зад него четирима пострадали. От заключението на САТЕ решаващият въззивен състав е приел за установено, че причини за настъпване на пътното произшествие са както действията на водача на лекия автомобил [марка] М. Н., изразяващи се в спиране на автомобила в лентата за насрещно движение, без да постави предупредителен светлоотразителен триъгълник на безопасно разстояние, така и действията на водача на лекия автомобил [марка] изразяващи се в движение със скорост ок. 100км. /ч, която е над разрешената и значително по-висока от технически безопасната при движение при наличие на мъгла и собствените му възможности, както и в управление на МПС с концентрация на алкохол 1. 63 промила. Въззивният съд е приел за установено, че водачът на автомобила [марка] не е имал възможност да види пострадалите пешеходци, дори и те да са били със светлоотразителни жилетки, тъй като те са се намирили зад автомобила [марка] а видимостта е била намалена от мъглата. Установил е от заключението на СМЕ по делото, че М. Н. е получил в резултат от ПТП тежка съчетана черепно-мозъчна и гръдно-коремна травма, която е причинила смъртта му. От показанията на свидетеля С. К. въззивният съд е приел за установено, че ищцата Н. К. е живяла на съпружески начала с М. Н. в продължение на 20 години и по време на съжителството им се родило дете, двамата са имали добри взаимоотношения, разбирали са се и заедно са се грижили за детето си, а ищцата е приела тежко смъртта на М. Н., който е осигурявал основно доходите на семейството и се е променила след нея, постоянно е плачела и е получавала задушавания, налагащи използването на успокоителни медикаменти. Счел е за установено от представената по делото справка от ИЦ на ГФ, че за автомобил с рег. № 005 В 860 е имало сключена застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите по застрахователна полица ВГ/22/116002600835, със срок на застрахователното покритие от 07.10.2016 г. до 06.10.2017 г., като застрахователният договор е бил сключен между "М. -Й." ЕООД и ЗК "Лев инс" АД, за автомобил [марка] с шаси № [номер] и с временен рег. № 005 В 860. Приел е за установено, че ищцата е предявила застрахователна претенция пред ЗК "Лев инс" АД на 11.01.2017 г., както и пред ГФ на 11.04.2017 г., който е отказал изплащане на обезщетение, поради наличие на застраховка "Гражданска отговорност".

Въз основа на тази фактическа обстановка въззивният съд е приел, че причина за настъпването на ПТП са субективните действия на водача на лекия автомобил [марка]. Счел е, че той е допуснал да настъпи процесното ПТП, тъй като, макар да е бил длъжен и е могъл, не е изпълнил задължението си по чл. 20, ал. 2 ЗДВП да избере скорост, съобразена с характера и интензивността на движението, както и с конкретните условия на видимост, която да му позволи да намали скоростта и да спре пред всяко предвидимо препятствие, като той е могъл и да е бил длъжен да забележи спрелия в неговото платно автомобил с включени къси светлини, но не е предприел дори спасителна маневра чрез аварийно спиране и навиване на волана наляво, за да избегне сблъсъка. По тези съображения и, тъй като, на осн. чл. 45, ал. 2 ЗЗД, вината се предполага, въззивният съд е приел, че е налице фактическият състав на неправомерното увреждане, пораждащ деликтната отговорност на подпомагащата страна Б. А., като водач на лекия автомобил [марка]. Приел е за ирелевантно дали и водачът на спрелия автомобил е извършил противоправно деяние, като не го е спрял на безопасно място и не го е сигнализирил чрез пътен триъгълник, предвид солидарната отговорност, съгласно чл. 53 ЗЗД, при причиняване на увреждането от неколцина. Изводът, че ответното застрахователно дружество е обезпечавало деликтната отговорност на собственика, ползвателите, държателите вкл. водачите на лекия с поставени временни табели, обект на договора за задължителна застраховка "Гражданска отговорност", е основан на представената по делото справка от ИЦ на ГФ, извършена по временен рег. № 005 В 860, заедно с

установената в чл. 574, ал. 12 КЗ оборима презумпция за достоверност на данните в ИЦ на ГФ, приемайки, че по делото не е представена застрахователната полица, обективираща договора за задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите. В подкрепа на този извод въззивният съд е посочил, че застрахователната полица в справката на ИЦ на ГФ е описана и в констативния протокол; временните регистрационни номера не са били отнети от владението на управителя на дружеството неправомерно, а са били предоставени доброволно от застраховащия на делинквента "за придвижване на горепосочения автомобил до работната площадка по седалище на дружеството с цел евентуалното закупуване на същия; чл. 30 от Наредба № 1045 от 24.03.2000 г. няма посоченото от застрахователя съдържание; отклоняването на водача на автомобила с временни табели от задължението да го управлява само за посочените цели в чл. 30 от Наредба № I –45 от 24 март 2000 г. не може да освободи нито него, нито застрахователя му от отговорност, както и, по арг. от чл. 8, ал. 2 и чл. 9 от Наредба № 49 от 16.10.2014 г. за задължителното застраховане..., обхватът на застраховката "ГО", издадена от застраховател по регистрационен номер на временни табели, се разпростира във всички случаи на причиняване на вреди при управлението на автомобила с временни номера. При определяне на размера на дължимото на ищцата обезщетение за неимуществени вреди, на осн. чл. 52 ЗЗД, въззивният съд е съобразил силната, дълбока и хармонична емоционална връзка на ищцата с пострадалия М. Н., изградена на взаимно разбирателство и подкрепа, като между съпрузи, внезапната и неочаквана загуба на морална и духовна подкрепа и високият интензитет и продължителността на изпитанията от ищцата страдания.

По въпроса за застрахователното покритие по чл. 483, ал. 5 КЗ:

Отговорът му изисква анализ на приложимата нормативна уредба към момента на сключване на застрахователния договор за задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, в случая към 06.10.2016 г.

Съгласно разпоредбата на чл. 483, ал. 5 КЗ, търговците по смисъла на Търговския закон, извършващи внос и продажба на моторни превозни средства, които получават временни табели с регистрационен номер, са длъжни да сключат задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите за тези временни табели. Застраховката се сключва само по регистрационния номер на временните табели за срока на валидност на временните табели, но не повече от една година.

Подробна поднормативна регламентация за условията и реда за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на МПС и ремаркета, теглени от тях се съдържа в Наредба № I –45 от 24 март 2000 г. на МВР за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на МПС и ремаркета, теглени от тях, и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства (обн. ДВ бр. 31/2000 г. от 14 април 2000 г.). Редът и процедурата за издаване на временни табели с регистрационен номер, както и правилата за тяхното използване са регламентирани подробно в чл. 30 от наредбата. Съгласно ал. 1 на чл. 30 от наредбата, временни табели с регистрационен номер за срок от 1 година се предоставят на лице-търговец по см. на ТЗ, извършващо внос и продажба на превозни средства, за ползване при управление на МПС на територията на страната за тестване, придвижване до съответните органи на държавната администрация, до сервиз, от един търговски обект до друг и до официално обявено изложение. Съгласно ал. 10 на чл. 30, временните табели се получават след представяне на дневник за завеждането им и пътни книжки, съобразно заявления брой табели, а, съгласно чл. 30, ал. 11 за всеки комплект временни табели се издава разрешение за временно движение. В ал. 13 на чл. 30 се съдържат изисквания за отразяване в дневника и пътните книжки на подробна информация за всички получени табели - серия и номера на документите за временното движение и срокът, за който са издадени, дата и час (от до) на използването, маршрут, цел на използване на табелите, трите имена на водача, представителя на търговеца и данните за марка, модел, номер на рама и цвят на

превозното средство, както и изисквания за отразяване в пътната книжка на дата на ползване на табелите, пореден № от дневника, марка, модел, цвят и номер на рама на ползваното ПС, маршрут и цел на придвижването, час на излизане и час на връщане, име и фамилия и подпис на водача. Съгласно ал. 13, т. 2 на чл. 30 от наредбата, пътната книжка трябва да се носи винаги при използването на ПС с временни табели с регистрационен номер и данните в нея трябва да съответстват на данните, записани в дневника. Изрично е предвидено ал. 15 на чл. 30 от наредбата, че временните табели с регистрационен номер се използват само за МПС, собственост на търговеца, от лицата, определени от него при подаване на заявлението, а в ал. 16 на чл. 30 от наредбата се съдържа изискване при използването на ПС с временните табели с регистрационен номер в ПС (или в теглещото МПС) задължително да присъства представител на търговеца, на който са предоставени табелите.

При анализ на посочените разпоредби се налагат следните изводи: Предмет на застрахователно покритие по застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите по чл. 483, ал. 5 КЗ са временните табели с регистрационен номер, които да издадени по реда на чл. 30 от Наредба на министъра на вътрешните работи № I-45 от 24 март 2000 г. на търговец, извършващ внос и продажба на МПС. Застрахователното покритие по застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите по чл. 483, ал. 5 КЗ не се отнася за конкретно МПС, а - за неограничен брой определяеми МПС, които са внесени в страната от търговеца, извършващ внос и продажба на автомобили, и предназначени за продажба, на които е монтирана временната регистрационна табела, издадена на търговеца по реда на чл. 30 от Наредба № I-45. Застрахователното покритие по чл. 483, ал. 5 КЗ се предоставя за временните табели с регистрационен номер при използването им за управление на МПС на територията на страната с цел тестване, придвижване до съответните органи на държавната администрация, до сервиз, от един търговски обект до друг и до официално обявено изложение, както и при използването им в съответствие и с останалите изисквания на чл. 30 от Наредба на министъра на вътрешните работи № I-45 от 24 март 2000 г.

С оглед изложеното, настоящият състав намира, че отговорът на материалноправния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване на основанието по т. 3 на чл. 280, ал. 1 ГПК е: Не е налице застрахователното покритие по чл. 483, ал. 5 КЗ, когато издадените временни табели с регистрационен номер на търговеца, извършващ внос и продажба на превозни средства, не са използвани в съответствие с чл. 30 от Наредба на министъра на вътрешните работи № I-45 от 24 март 2000 г. за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на МПС и ремаркета, теглени от тях, и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства (обн. ДВ бр. 31/2000 г. от 14 април 2000 г.)

По въпроса за приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД:

Отговорът следва да се изведе от формираната по приложението на чл. 51, ал. 2 ГПК постоянна съдебна практика по т. 1 на чл. 280, ал. 1 ГПК, обективизирана в ППВС № 17/63, решение № 92/24.07.2013 г. по т. д. № 540/2012 г., I т. о., решение № 98 от 24.06.2013 г. по т. д. № 596/2012 г., II т. о., решение № 151 от 12.11.2012 г. по т. д. № 1140/2011 г., II т. о., решение № 169 от 02.10.2013 г. по т. д. № 1643/2012 г., II т. о. решение № 16 от 04.02.2014 г. по т. д. № 1858/2013 г., I т. о., решение № 206 от 12.03.2020 г. по т. д. № 35/2009 г., II т. о., и мн. други. В нея се приема, че, за да бъде намалено дължимото обезщетение при приложение на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, приносът на пострадалия следва да бъде надлежно релевиран от застрахователя чрез защитно възражение пред първоинстанционния съд и да бъде доказан по категоричен начин при условията на пълно и главно доказване. Надлежно възражение за съпричиняване по чл. 51, ал. 2 ГПК в първоинстанционното производство може да бъде направено и след изтичане на срока за отговор на ИМ, ако е налице хипотезата на чл. 147, т. 1 ГПК по отношение на обстоятелствата, на които се основава

възражението. Приносът на пострадалия трябва да е конкретен – да се изразява в извършването на определени действия или въздържане от такива от страна на пострадалото лице, както и да е доказан, а не хипотетичен и предполагаем, съответно обстоятелствата, които навежда страната и на които основава възражението си по чл. 51, ал. 2 ЗЗД също трябва да са конкретни. Ако застрахователят не е могъл да узнае за тези обстоятелства преди изтичането на срока за отговор на ИМ, те могат да бъдат наведени в първоинстанционното производство и след изтичането на този срок, съгласно чл. 147, т. 1 ГПК (решение № 98/29.06.2016 г. по т. д. № 1499/2015 г., I т. о., решение № 66/01.06.2017 г. по т. д. № 650/2016 г., I т. о. решение № 134/18.11.2020 г. по т. д. № 1422/2019 г., II т. о.). Ако ответникът не е направил в срока по чл. 131 ГПК възражение за съпричиняване на вредоносния резултат, но такова е релевирано своевременно от привлеченото от него трето лице – помагач (делинквент), ответникът има право да се позове на възражението за съпричиняване във въззивната жалба, като изложи доводи във връзка с правилността на първоинстанционното решение в тази част, и въззивният съд дължи произнасяне по него (решение № 163/31.10.2013 г. по т. д. № 82/2012 г., II т. о., решение № 378/15.01.2016 г. по гр. д. № 1629/2015 г. IV г. о.). Материалноправните предпоставки да намаляване на обезщетението при приложение на чл. 51, ал. 2 ЗЗД са две: 1) пострадалият обективно да е допринесъл за вредоносния резултат, създавайки условия или улеснявайки с поведението си неговото настъпване, независимо дали е действал виновно или не и 2) да е налице пряка причинна връзка между поведението на пострадалия и настъпилния вредоносен резултат. Изводът за наличие на съпричиняване по смисъла на чл. 51, ал. 2 ЗЗД не може да почива на предположения, а следва да се основава на доказани по несъмнен начин конкретни действия или бездействия на пострадалия, с които той обективно е способствал за вредоносния резултат, като е създал условия или е улеснил неговото настъпване. Намаляване на обезщетението за вреди на основание чл. 51, ал. 2 ЗЗД е допустимо само ако са събрани категорични доказателства, че вредите не биха настъпили или биха били в по-малък обем. Съдът следва да прецени доколко действията на пострадалия са допринесли за резултата и въз основа на това да определи обективния му принос. Намаляването на размера на обезщетението следва да се извърши въз основа на комплексна преценка на степента на каузалност на действията на делинквентата и на пострадалия, степента на тяхната обективна вредоносност, като самото намаляване следва да отразява размера на участието на увреденото лице в причиняването на общата вреда. При определяне степента на съпричиняването подлежи на съпоставка тежестта на нарушението на делинквентата и това на увредения, за да бъде установен действителният обем, в който всеки един от тях е допринесъл за настъпването на пътното произшествие.

По същество и на въведените основания за касационно обжалване:

По делото е установено от фактическа страна следното:

Съгласно представеното по делото писмо от сектор ПП ОДМВР - В. Търново, временните табели с регистрационен № 005B860 са издадени на търговеца "М. –Й." ЕООД, в съответствие с чл. 30 от Наредба № I –45 от 24 март 2000 г. на МВР. В подадения в срок отговор на ИМ ответникът ЗК "Лев инс" АД изрично е оспорил използването на валидно основание към момента на ПТП на тези временни табели за лекия автомобил [марка]. Съгласно постъпилата в изпълнение на задължението по чл. 192 ГПК молба от третото неучастващо по делото лице "М. –Й." ЕООД, то никога не е придобивало автомобила "марка" с рама № [...] и не може да представи документ за придобиването му и за предоставянето му за изпробване; официално не го е снабдявало с временен рег. № 005 В 860, а управителят на дружеството го е предоставил на 25.11.2016 г. неофициално за ползване на Б. А. "за придвижване на автомобила до работната площадка по седалището на дружеството в [населено място], с цел евентуалното му закупуване". Съгласно допълнителна молба от 10.08.2018 г. на управителя на третото неучастващо лице, фактическото предоставяне на временния регистрационен номер на Б. А. не е отразявано в

съставените от дружеството документи, няма приемо-предавателен протокол, разписка, договор и ли др. подобни документи, предаването на табелите не е отразено в нарочната книга за записване на подобни действия, не може да посочи обикновен маршрут на придвижване на лекия автомобил – от колко часа на конкретна дата и не е имало уговорка конкретно лице да извърши "пробно управление". От представените по делото фактура за продажба от 08.07.2016 г., данни за регистрация на прехвърляне на собствеността от 08.07.2016 г., писмо до Б. А. от 11.07.2016 г., и удостоверение за смяна на собствеността от 27.10.2016 г. във връзка със свидетелство за управление, талон и свидетелство за регистрация се установява, че към ПТП на 26.11.2016 г. лекият автомобил [марка] с рама № [номер] е бил собственост на Б. А., респективно са опровергани данните в констативния протокол от 26.11.2016 г., че този автомобил е бил собственост на търговеца "М.-Й." ЕООД. От представеното по делото заверено копие от застрахователна полица № BG/22/116002600835/06.10.2016 г., описана и в констативния протокол от 26.11.2016 г., се установява сключването на застрахователен договор за застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите между ЗК "Лев инс" АД и "М. -Й." ЕООД за лек автомобил [марка] с шаси № [номер] с предназначение на автомобила за търговска дейност, за срок от 07.10.2016 г. -06.10.2017 г. Съгласно допълнително представеното по делото от ЗК "Лев инс" АД копие от договор за задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите от фирми, извършващи внос и продажба на превозни средства за предоставени им временни регистрационни табели, неразделна част от който е застрахователна полица № BG/22/116002600835/06.10.2016 г., обектът на застраховане по задължителна застраховка "ГО на автомобилистите" са причинени имуществени и неимуществени вреди на трети лица, в резултат на експлоатация на МПС с временни регистрационни табели, издадени в съответствие с Наредба № 1-45, чл. 30; предмет на застраховане е "Гражданската отговорност" на автомобилистите по чл. 249, ал. 1 КЗ на неограничен брой леки автомобили с оформен временен или постоянен внос, придвижвани на собствен ход с монтирана временна регистрационна табела № 005B860, както и са възпроизведени изискванията за използване на временната регистрационна табела, предвидени в чл. 30 от Наредба № 1-45. От приложените към ИМ две справки от ИЦ на ГФ се установява справка по временния регистрационен номер дава резултат активна застраховка "Гражданска отговорност" със застраховател ЗК "Лев инс" АД за периода 07.10.2016 г. - 06.10.2017 г., с полица № BG/22/116002600835, а справка по номера на рамата на лекия автомобил [марка] дава резултат липса на активна застраховка "Гражданска отговорност".

Така, по делото е установено от фактическа страна, че монтираните към момента на ПТП на управлявания от Б. А. негов собствен лек автомобил [марка] временни табели с регистрационен № 005B860 са издадени в съответствие с Наредба № 1-45, чл. 30 на търговеца "М. -Й." ЕООД, осъществяващ внос и продажба на превозни средства, и са предмет на сключения на 06.10.2016 г. между "М.-Й." ЕООД и ответното застрахователно дружество едногодишен застрахователен договор и застрахователна полица за 33 "ГО" на автомобилистите.

Основателно е оплакването в касационната жалба на застрахователя за неправилност на изводите на въззивния съд за правомерно използване на временните табели с регистрационен № 005B860 МПС за управлявания от Б. А. лек автомобил към момента на ПТП. По делото е установено, че, в нарушение на подзаконовата нормативна уредба, чл. 30 от Наредба № I –45 от 24 март 2000 г. на МВР, предаването на временните табели с регистрационен номер на Б. А. не е отразено в дневника и пътната книжка на търговеца "М. -Й. "ЕООД, както и, че в лекия автомобил [марка] не е присъствал представляващият или служител на търговеца "М. -Й. " ЕООД. Настоящият състав намира, че, в нарушение на подзаконовата нормативна уредба, чл. 30 от Наредба № I –45 от 24 март 2000 г. на МВР, временните табели с регистрационен номер не са били

използвани при управление на лекия автомобил [марка] за тестване, придвижване до съответните органи на държавната администрация, до сервиз, от един търговски обект до друг и до официално обявено изложение, като установеното "доброволно" предоставяне от третото неучастващо лице на Б. А. на 25.11.2016 г. "за придвижване до работна площадка... с оглед евентуално закупуване" не попада в кръга на целите, за които, съгласно по чл. 30, ал. 1 от Наредбата, биха могли да бъдат ползвани временни табели с регистрационен номер при управление на МПС на територията на страната. Същевременно, по делото е установено, че временните табели са били монтирани на лек автомобил [марка], който към момента на ПТП не е бил собственост и не е предмет на търговската дейност на търговеца "М. - Й." ЕООД. От друга страна, по делото е установено, че към момента на ПТП лекият автомобил [марка] е бил собственост на делинквентата Б. А., подлежал е на регистрация, но не е бил регистриран, както и за него не е изпълнено произтичащото от чл. 483, ал. 1, т. 2 от КЗ задължение на Б. А. за сключване на ЗЗ "ГО" на автомобилистите. Настоящият състав намира, че неизпълнението на задълженията на Б. А. да регистрира и застрахова лекия автомобил [марка] не може да бъде преодоляно и saniрано чрез ползване на "доброволно отстъпени" временни табели с регистрационен номер, които са под специален режим.

С оглед изложеното за неправомерно използване на временните регистрационни табели за управлявания от Б. А. лек автомобил [марка] са основателни и оплакванията в касационната жалба на застрахователя за неправилност на изводите на въззивния съд за наличие на застрахователно покритие. В тази връзка по делото е установено от представената по делото застрахователна полица BG/22/116002600835 наличието на застрахователно покритие по ЗЗ "ГО" на автомобилистите за лек автомобил, различен от управлявания от Б. А., а именно [марка], шаси № [номер]. Доколкото от представените по делото застрахователен договор и справка в ИЦ на ГФ при въвеждане на номера на временните табели се установява наличието на застрахователно покритие за временните регистрационни табели с № 005 В 860, настоящият състав намира, че не е налице застрахователно покритие на деликтната отговорност на водача на лекия автомобил [марка], на който те са били монтирани към момента на ПТП, тъй като използването им е било неправомерно, както се посочи, и с оглед на дадения отговор на въпроса за застрахователното покритие по чл. 483, ал. 5 КЗ. Изводът за липса на застрахователно покритие на деликтната отговорност на водача на лекия автомобил [марка] се потвърждава от справката в ИЦ на ГФ по номера на рамата за липса на активна застраховка.

Налага се извод за неправилност и на крайните изводи за наличие на предпоставките за ангажиране на гаранционно-обезпечителната отговорност на ответното застрахователното дружество. Поради неоснователност на иска против застрахователя, е безпредметно обсъждането на доводите в касационната му жалба за неправилност на изводите за наличие на противоправно поведение на Б. А. и за липса на съпричиняване. Не следва да се обсъждат и доводите в касационната жалба на Б. А. за неправилно определяне на размера на дължимото от застрахователя обезщетение за неимуществени вреди, както и безпредметно разглеждането на касационната му жалба срещу допълнителното въззивно решение.

Неоснователността на иска против застрахователя - първи предпочитан ответник е вътрешно-процесуално условие за разглеждане на иска против евентуалния ответник - Гаранционен фонд.

Настоящият състав намира, че са налице всички кумулативни предпоставки за ангажиране на деликтната отговорност на подпомагащата страна Б. А.. От извършената служебна справка се установява, че Б. А. е признат за виновен с влязла в сила на 25 май 2021 г. присъда по НОХД № 324/2017 г. на ОС - Велико Търново за това, че при управлението на лекия автомобил [марка] с временен рег. № 005В860 е нарушил

правилата за движение по пътищата (чл. 20, ал. 2 ЗДвП) и е допуснал ПТП със спрелия в неговата пътна лента лек автомобил [марка] с рег. [номер], в резултат на което, по непредпазливост, е причинил смъртта на намиращите се на пътното платно зад лекия автомобил [марка] три лица, едно от които - М. Н.. Предвид задължителната, на осн. чл. 300 ГПК, сила на присъдата, са неоснователни доводите в касационната жалба на Б. А., че поведението му не е било противоправно. Ищцата, за която е безпротиворечиво установено, че е съжителствала с пострадалия М. Н., е активно легитимирана да получи обезщетение за неимуществени вреди от смъртта му, тъй като е в кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди, съгласно ППВС № 5/1969 г. Установено е, че с писмо от 10.04.2017 г. евентуалният ответник Гаранционен фонд е отказал плащане на предявената от ищцата на 06.04.2017 г. застрахователна претенция за обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на М. Н. в претендирания размер от 200 000 лв., поради липса на условията на чл. 557, ал. 1, т. 2, б. "а" КЗ, предвид застрахователно покритие по ЗЗ "ГО" на автомобилистите за лекия автомобил [марка]. Ето защо и, тъй като, както вече се посочи, застрахователно покритие по чл. 483, ал. 5 КЗ не е налице, са налице всички кумулативни предпоставки от фактическия състав на чл. 557, ал. 1, т. 2, б. "а" КЗ за ангажиране на имуществената отговорност на евентуалния ответник Гаранционен фонд. Размерът на дължимото на ищцата обезщетение за неимуществени вреди следва да се определи, съобразно установените от съдебната практика критерии по чл. 52 ЗЗД, при преценка на следните установени по делото конкретни правно-релевантни обстоятелства: установената от показанията на св. К. дългогодишна връзка на ищцата с пострадалия М. Н., изградена на взаимно разбирателство и подкрепа, като между съпрузи, внезапната и неочаквана загуба на морална и материална подкрепа, високия интензитет и продължителност на изпитваните от ищцата страдания. Следва да се вземат предвид и икономическата конюнктура към момента на настъпване на ПТП – 26.11.2016 г., ориентир за която са нивата на застрахователно покритие, както и принципът за недопускане на неоснователно обогатяване. С оглед на изложеното, настоящият състав намира, че справедливото по см. на чл. 52 ЗЗД обезщетение за неимуществени вреди е в размер на 120 000 лв.

С оглед дадения отговор на правния въпрос за приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, настоящият състав намира, че липсва основание за намаляване на определеното обезщетение за неимуществени вреди, дължимо от ГФ.

Както вече се посочи, за да бъде намалено дължимото обезщетение при приложение на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, е необходимо да е надлежно релевиран конкретен принос на пострадалия, изразяващ се в извършването на определени действия или въздържане от такива от страна на пострадалото лице, като бъдат наведени конкретни обстоятелства. В случая нито ответникът Гаранционен фонд, нито неговата подпомагаща страна Б. А. са релевирали надлежно в производството пред първоинстанционния съд конкретен принос на пострадалия М. Н. за настъпване на вредите. Надлежно и своевременно възражение за съпричиняване на вредите от пострадалия М. Н. е направено единствено от застрахователя в подадения в срок писмен отговор на ИМ. В него е поддържано, че, като пешеходец и като водач на спрелия лек автомобил [марка] М. Н. не е бил облечен в светлоотразителна жилетка и не е имало светлинен източник, обозначаващ местонахождението му. Евентуалният ответник Гаранционен фонд не е обжалвал първоинстанционното решение, с което е ангажирана отговорността му за причинените на ищцата неимуществени вреди, нито е подал касационна жалба срещу въззивното решение. Първоинстанционното и въззивното решение са обжалвани от Б. А., имащ качеството на подпомагаща страна както на Гаранционен фонд, така и на застрахователя. Дори да се приеме, че Б. А., в качеството си на подпомагаща страна на застрахователя, е имал право в подадената от него въззивна жалба да се позове на направеното от застрахователя възражение за съпричиняване, в случая това не е направено. Направеното възражение за съпричиняване в подадената от Б.

А. въззивна жалба срещу първоинстанционното решение е основано на друг конкретен принос на пострадалия за настъпване на вредите, различен от въведения от застрахователя, а именно изразяващ се това, че е паркирал лекия автомобил [марка] в насрещното платно за движение при ограничена видимост. От друга страна, за въведените за първи път във въззивната жалба на Б. А. факти, на които е основаван конкретния принос на пострадалия, не е налице хипотезата на чл. 147, т. 1 ГПК, предвид участието на А. в наказателното производство и постановяване на присъдата на 12.07.2019 г., което е преди подаване на въззивната жалба. Настоящият състав намира, че във въззивната жалба на Б. А. е направено за първи път възражение за съпричиняване на М. Н., което, като основано на факти, които не попадат в хипотезата на чл. 147, т. 1 ГПК, е преклудирано.

За пълнота на изложението следва да се посочи, че, дори приносът на М. Н., изразяващ се в паркиране на лекия автомобил [марка] в насрещното платно за движение при ограничена видимост, да беше надлежно релевиран, липсва една от материалноправните предпоставки за приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, а именно причинна връзка със смъртта на М. Н., тъй като към момента на ПТП пострадалият М. Н. не се е намирал в спрения лек автомобил, а е бил пешеходец на пътното платно.

Ето защо, искът за обезщетение за неимуществени вреди против ГФ е основателен и следва да се уважи за размера от 120 000 лв., която сума следва да се присъди, ведно със законната лихва, считано от претендирания начален момент -11.04.2017 г., който е последващ датата на предявяване на застрахователната претенция от ищцата пред ГФ на 06.04.2017 г., до окончателното изплащане на сумата.

Поради всичко изложено, въззивното решение следва да бъде отменено в допуснатите до касационно обжалване части, включително в частта за разноските, и да бъде постановено друго, с което предявеният от Н. М. К. против ЗК "Лев инс" АД иск за обезщетение за неимуществени вреди в размер на 120 000 лв. да бъде отхвърлен и да бъде осъден Гаранционен фонд да заплати на Н. М. К. обезщетение за неимуществени вреди в размер на 120 000 лв., ведно със законната лихва, считано от 11.04.2017 г.

30. Пасивно легитимиран ответник по иск с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД за връщане на сума, основан на твърдения, че претендираната сума е платена по наложена без основание финансова корекция съгласно МОФК по Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма "Регионално развитие (2007-2013)" се явява държавата, представлявана съгласно чл. 31 ГПК от министъра на финансите, която именно е титуляр на вземанията по процесния АУЧДВ и в чийто патримониум са постъпили сумите, а не посоченият от ищеца ответник – Национална агенция за приходите, която е овластена от закона (чл. 3, ал. 7, т. 6 ЗНАП) само да събира частните държавни вземания на изпълнителните агенции по предприєдинителните финансови инструменти, управляващите органи на оперативни програми и държавните органи, администриращи средства от европейски фондове за недължимо платените и надплатените суми.

чл. 417 ГПК

чл. 422 ГПК

чл. 55, ал. 1 ЗЗД

чл. 86, ал. 1 ЗЗД

чл. 70, ал. 1 ЗОП

Решение № 50022 от 21.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 2697/2021 г., II т. о., докладчик съдията Камелия Ефремова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на [община] срещу решение № 447 от 15.07.2021 г. по т. д. № 447/2021 г. на Софийски апелативен съд, потвърждаващо решение № 261245 от 18.11.2020 г. по гр. д. № 10876/2018 г. на Софийски градски съд, ГО, I-4 състав, с което са отхвърлени предявените от общината - касатор, срещу Национална агенция за приходите (НАП) обективно съединени искове: иск с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД за сумата 602 509 лв., представляваща извършени без основание доброволни плащания по АУЧДВ № 27/5.04.2012 г. на НАП и иск с правно основание чл. 86, ал. 1 ЗЗД за сумата 284 714.54 лв., представляваща мораторна лихва върху главницата, считано от датата на всяко плащане до датата на исковата молба – 9.08.2018 г.

Касаторът поддържа, че въззивното решение е недопустимо, евентуално неправилно поради противоречие със закона. Изразява несъгласие с извода на мнозинството от съдебния състав, че в обстоятелствената част на исковата молба ищецът е изложил твърдения, според които надлежно процесуално легитимиран ответник по предявените искове е Национална агенция за приходите, а не държавата, както, според него, правилно и в съответствие с практиката на ВКС е прието в особеното мнение на съдията-докладчик.

Ответникът по касация – Национална агенция за приходите и третото лице-помагач на същия Министерство на регионалното развитие и благоустройството – молят за оставяне на жалбата без уважение, без да излагат конкретни съображения в депозираните от тях писмени отговори.

С определение № 50705 от 20.12.2022 г. по настоящото дело касационното обжалване на въззивното решение е допуснато поради вероятността същото да е процесуално недопустимо, с оглед ненадлежно конституиране на ответника в процеса, в каквато връзка е и поставеният от касатора въпрос: "Кой е пасивно легитимиран ответник по иск с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД за връщане на сума, основан на твърдения, че претендираната сума е платена по наложена без основание финансова корекция съгласно МОФК по Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма "Регионално развитие (2007-2013)".

Върховен касационен съд – състав на Търговска колегия, Второ отделение, като прецени данните по делото, с оглед заявените касационни основания, становищата на страните и съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

Касационната жалба е основателна.

При постановяване на обжалваното решение въззивният съд е приел за безспорно установено между страните, че: На 4.06.2008 г. между [община] и Министерството на регионалното развитие и благоустройството е сключен договор за безвъзмездна финансова помощ № BG161P0001/2.1-022007/013 за проект "Ремонт и рехабилитация на общински пътища VAR 1023 /Аксаково – Игнатиево – Припек – Слънчево/ и VAR 1020 /Слънчево – пътен възел за магистрала "Хемус"/; На 3.06.2011 г. между същите страни е сключен и втори договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма: "Регионално развитие" /2007-2013 с № BG161P0001/1.4.-06/2010 г. за финансиране на проект "Изграждане на инфраструктурни съоръжения за предотвратяване на наводнения в рисковите зони на територията на [община]; След извършена последваща проверка от ИА "Одит на средствата от ЕС" е открито нарушение на чл. 70, ал. 1 ЗОП и във връзка с това е извършена финансова корекция в размер на 1 046 406.81 лв. по първия от горепосочените договори; За тази сума е издаден АУЧДВ № 27/5.04.2012 г. на НАП, според който към 23.03.2012 г. Държавата има към [община] изискуемо вземане в размер на 1 016 775.71 лв. - главница и 16 954.17 лв. - законна лихва за периода 24.01-23.03.2012 г.; Дължимата според АУЧДВ сума е редуцирана след извършено прихващане с вземане на [община] по искане за плащане по втория договор, за суми както следва: на 23.01.2012 г. – за 52 504.98 лв., на 8.11.2012 г. – за 64 342.80 лв., на 15.01.2013 г. – за 21 419.11 лв. и на 15.08.2013 г. – за сумата от 283 387.75 лв.; За

погасяване на останалата дължима сума по АУЧДВ [община] е извършила три доброволни плащания по сметка на НАП: на 10.12.2013 г. – за 400 000 лв., на 17.12.2013 г. – за 200 000 лв. и на 24.01.2014 г. – за 2 509.52 лв.; След тези погасявания по АУЧДВ е останал дължим остатък в размер на 237 269.40 лв.; За същата сума НАП се снабдила със заповед за незабавно изпълнение по чл. 417 ГПК, но образуваното по реда на чл. 422 ГПК производство е приключило с влязло в сила решение, с което е прието за установено, че липсва основание за прилагане на финансова корекция по МОФК, респ., че [община] не дължи на държавата процесното вземане; За първото от посочените по-горе прихващания, извършено на 23.01.2012 г. за сумата от 52 504.98 лв., с влязло в сила съдебно решение е прието за установено, че МРРБ не е разполагало с насрещно вземане по посочената финансова корекция, което от своя страна е довело до липса на погасителен ефект на извършеното изявление за прихващане.

За да потвърди първоинстанционното решение, с което са отхвърлени предявените от [община] срещу Национална агенция за приходите обективно съединени искове с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД и чл. 86, ал. 1 ЗЗД за сумата 602 509 лв., представляваща извършени без основание доброволни плащания по АУЧДВ № 27/5.04.2012 г. на НАП и за сумата 284 714.54 лв., представляваща мораторна лихва върху главницата, считано от датата на всяко плащане, до датата на исковата молба – 9.08.2018 г., въззивният съд е преценил за неоснователно, на първо място, оплакването за недопустимост на производството поради липса на пасивна процесуалноправна легитимация на ответната агенция. Приел е, че в обстоятелствената част на исковата молба ищецът е изложил твърдения, според които надлежно процесуално легитимирана по предявения иск е именно НАП и в логическо съответствие с тези твърдения с петитума е поискано този ответник да му върне процесната сума като платена без основание. Според мнозинството от съдебния състав, от съдържанието на първоначалната и уточнителната искова молба е видно, че в нито един момент от производството не са поддържани каквито и да е твърдения искът да е предявен против държавата, т.е. че тя се е обогатила неоснователно, а като ответник (не като процесуален представител на държавата или процесуален субституент) е посочена именно НАП.

На второ място, като неоснователно е преценено и оплакването във въззивната жалба за неправилно приложение на материалния закон – чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД. Изцяло е споделен изводът на първостепенния съд, че поради характера на процесното вземане като частно държавно вземане, титуляр на същото е държавата, а не ответникът НАП, тъй като агенцията е овластена от закона (чл. 3, ал. 7, т. 6 ЗНАП) само да събира частните държавни вземания на изпълнителните агенции по предприсъединителните финансови инструменти, управляващите органи на оперативни програми и държавните органи, администриращи средства от европейски фондове за недължимо платените и надплатените суми, какъвто е и настоящият случай. Поради това, че платеното от [община] не е рефлектирало в правната сфера на НАП, а на държавата, решаващият състав е счел, че агенцията не се е обогатила неоснователно за сметка на ищеца, т.е. че липсва една от задължителните предпоставки от фактическия състав на чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД, което обосновава отхвърляне на предявения срещу НАП кондикционен иск и обусловения от него акцесорен иск за изтекла лихва.

Въззивното решение е подписано с особено мнение на докладчика по делото, в което подробно е аргументирано становище за недопустимост на въззивното решение поради постановяването му по отношение на ненадлежен ответник. Прието е, че е налице очевидно несъответствие между изложените в исковата молба обстоятелства за извършени от ищеца доброволни плащания на несъществуващи частни държавни вземания и петитума на същата за връщането на недължимите суми да бъде осъдена НАП, а не държавата, която именно е титуляр на вземанията по процесния АУЧДВ.

Настоящият състав намира, че обжалваното решение е недопустимо поради

постановяването му спрямо лице, което няма качеството на надлежна страна.

Както в правната доктрина, така и в съдебната практика се приема еднозначно, че надлежни страни в гражданския процес са лицето, от чието име се води делото (ищец) и лицето, срещу което то се води (ответник). Надлежната процесуалноправна легитимация на страните е обусловена от принадлежността на материалното право, засегнато от спора, така, както то е заявено от ищеца и индивидуализирано чрез страните и предмета на правоотношението. Когато в обстоятелствената част на исковата молба се излагат твърдения, сочещи на правен интерес да се търси защита срещу определено лице, а петитумът е насочен срещу друго лице, искът е предявен срещу ненадлежен ответник, т. е. налице е нередовност на исковата молба, за която съдът е длъжен да даде съответните указания на ищеца за отстраняването ѝ чрез предприемането на действия за конституиране на надлежния ответник.

Съгласно задължителните указания в т. 5 от Тълкувателно решение № 1/2013 от 9.12.2013 г. на ОСГТК на ВКС, когато тази нередовност на исковата молба е довела до разглеждане на делото и постановяване на решение спрямо лице, което няма качеството на надлежна страна, решението е недопустимо; Ако порокът се констатира от въззивния съд, той следва да обезсили първоинстанционното решение и да върне делото на първата инстанция с указания за конституиране на надлежния ответник и разглеждане на делото с негово участие.

В случая, с оглед изложените в исковата молба обстоятелства за извършени от ищеца доброволни плащания на несъществуващи частни държавни вземания (правилно преценени като такива и от въззивния съд), надлежен ответник по предявените искове за връщането на недължимите суми се явява държавата, представлявана съгласно чл. 31 ГПК от министъра на финансите, която именно е титуляр на вземанията по процесния АУЧДВ и в чийто патримониум са постъпили сумите, а не посоченият от ищеца ответник – Национална агенция за приходите, която е овластена от закона (чл. 3, ал. 7, т. 6 ЗНАП) само да събира частните държавни вземания на изпълнителните агенции по предприєдинителните финансови инструменти, управляващите органи на оперативни програми и държавните органи, администриращи средства от европейски фондове за недължимо платените и надплатените суми. В този смисъл е и практиката на ВКС, обективирана в постановеното по реда на чл. 290 ГПК решение № 170 от 6.04.2020 г. по т. д. № 2506/2018 г. на II т. о., която настоящият състав изцяло споделя.

Несъответствието между обстоятелствената част и петитума на исковата молба е следвало да бъде отстранено от първоинстанционния съд чрез даване на указания на ищеца за конституиране на държавата като надлежен ответник. Неотстраняването на посочената нередовност на исковата молба има за последица недопустимост както на първоинстанционното, така и на въззивното решение, които, в съответствие с указанията в т. 5 от цитираното тълкувателно решение, следва да бъдат обезсилени, а делото – върнато на първоинстанционния съд за ново разглеждане от друг състав. Производството следва да започне с даване указания на ищеца за конституиране на надлежния ответник, при изпълнение на които то следва да продължи от етапа на връчване на препис от исковата молба и доказателствата на надлежния ответник.

31. Недопустимо е позоваването на презумптивност на изпълнението на задължението по чл. 224, ал. 1 ТЗ, тъй като води до разместване на доказателствената тежест.

чл. 74 ТЗ

чл. 224, ал. 1 ТЗ

Решение № 50025 от 21.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 29/2022 г., I т. о., докладчик съдията Ирина Петрова

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на ищеца "Летище Пловдив" ЕАД срещу решение № 125 от 7.10.2021 г. по в. т. д. № 401/2021 г. на Апелативен съд Пловдив, с което е отменено решението по т. д. № 507/2020 г. на ОС Пловдив в частта за уважаване на иска с правно основание чл. 74 ТЗ по отношение на решението по т. 2 от дневния ред на общото събрание на акционерите на ответното дружество "Летище Пловдив" АД, проведено на 26.07.2020 г., за освобождаване от отговорност на членовете на съвета на директорите на "Летище Пловдив" АД за дейността им за 2016 г. -2019 г. и е постановено отхвърлянето на този иск.

С касационната жалба се иска отмяна на решението и уважаване на иска по чл. 74 ТЗ по отношение на решението по т. 2 от дневния ред. Твърдението е за неправилно разместена доказателствена тежест от въззивната инстанция. Поддържа се, че съобразно утвърдената съдебна практика, в тежест на ответното дружество е да установи, че е спазило задължението си да приложи всички необходими писмени материали, свързани с включения в т. 2 дневния ред въпрос, най-късно до датата на обявяване на поканата, както и да установи изпълнение на задължението си да предостави възможност на акционерите да се запознаят с всички материали в съответствие с разпоредбата на чл. 224, ал. 1 ТЗ. Позовава се на установения по делото факт, че липсва приложен ГФО за 2019 г. и доклад за дейността на дружеството за 2019 г., които материали счита за необходими за вземане на информирано решение от акционерите по процесната точка от дневния ред. Посочва, че ответното дружество не е представило доказателства за изготвен доклад за дейността от СД и на доклад на независим финансов одит, съгласно изискванията на 37, ал. 2 ЗСч във вр. с чл. 245 и чл. 247 ТЗ. Касаторът поддържа, че задължителна предпоставка ОСА да вземе решение дали да освободи от отговорност членовете на СД или за евентуално ангажиране на отговорността им, е наличието на документи за дейността за съответния период, за който се иска снемането на отговорността им, а такива се съдържат в ГФО, доклад за дейността и доклад на независим финансов одит, даващ разяснения по счетоводните документи относно финансовото състояние на дружеството. Въвежда довод, че независимо, че въззивната инстанция е вменила в тежест на ответника доказване изпълнението на задължението по чл. 224, ал. 1 ТЗ, по-нататък в мотивите напълно необосновано и незаконосъобразно е възложила в тежест на ищеца да докаже, че е търсил и е искал да се снабди с тези материали; че законът не предвижда изискване акционер - адресат на покана за свикване на ОС, да търси и изисква материали, които следва да му бъдат предоставени по силата на закона. Поддържа, че независимо, че ответното дружество във въззивната жалба признава факта, че към датата на провеждане на ОСА от 26.07.2020 г. не е бил изготвен за 2019 г. ГФО, отчет за дейността на дружеството и доклад за независим финансов одит и е поддържало в евентуалност становище, че на евентуална отмяна би подлежало решението на ОСА по т. 2 от дневния ред само в частта, касаеща 2019 г., въззивната инстанция е отхвърлила иска за целия период 2016 г. -2019 г., игнорирайки тези обстоятелства и променената защитна позиция на насрещната страна. Касаторът акцентира, че отсъствието на такива материали, препятстващи правото на сведения на акционера, е грубо нарушение на императивната разпоредба на чл. 224, ал. 1 ТЗ.

В писмен отговор ответното дружество "Летище Пловдив" АД оспорва основателността на искането за допускане на касационното обжалване и основателността на подадена жалба. Поддържа, че "Летище Пловдив" АД не подлежи на финансов одит по смисъла на чл. 37, ал. 2 ЗСч.

В откритото съдебно заседание страните не се представляват.

С определение № 50680 от 21.12.2022 г. е допуснато касационно обжалване на решението на Апелативен съд Пловдив по обобщения в съответствие с правомощията на касационната инстанция по т. 1 от ТР № 1/19.02.2010 г. на ОСГТК на ВКС въпрос "За естеството на писмените материали и разпределението на доказателствената тежест за установяване изготвянето на писмени материали за общото събрание на акционерите по чл. 224, ал. 1 ТЗ при упражняване на правото на глас по чл. 221, т. 10 ТЗ" Обжалването е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1, предл. последно ГПК за преценка съответствието на обжалваното решение с решенията на ВКС по чл. 290 ГПК - № 216 от 20.01.2014 г. по т. д. № 45/2013 г. на I т. о. и № 107 от 13.10.2010 г. по т. д. № 1123/2009 г. на I т. о. на ВКС (последното, постановено въз основа на цитираното от касатора решение по стария съдопроизводствен ред по т. д. № 271/2008 г. на I т. о. на ВКС).

Върховен касационен съд, търговска колегия, състав на първо търговско отделение, като взе в предвид изложените доводи и данните по делото съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, намира следното:

По делото е безспорно, че на 25.02.2020 г. на заседание на съвета на директорите на "Летище Пловдив" АД, след разглеждане на постъпили уведомления по смисъла на чл. 233, ал. 5 ТЗ, депозиранни пред дружеството от всички членове на състава на СД, е взето решение за свикване на общо събрание при дневен ред: т. 1 освобождаване на членовете на СД, т. 2 освобождаването им от отговорност за дейността им за 2016 г. -2019 г., т. 3 избор на нов СД, т. 4 одобряване на конкретно посочени действия на СД. По т. 2 от дневния ред на процесното ОСА е прието позитивно решение.

В исковата молба ищецът се е позовал на нарушение по чл. 224, ал. 1 ТЗ във връзка с т. 2 от дневния ред на проведеното на 26.07.2020 г. общо събрание на акционерите на "Летище Пловдив" АД за освобождаване от отговорност на членовете на съвета на директорите за 2016-2019 г. по съображения, че видно от ТРРЮЛНЦ, за 2019 г. няма приети по надлежния ред от общото събрание отчет на Съвета на директорите за дейността, както и ГФО за целия период, поради което е невъзможно акционерите да направят своя информиран избор и преценка дали членовете този орган следва да бъдат освободени от отговорност, доколкото не е ясен обемът на тази отговорност и действията на съвета за този период. Изложил е подробни съображения, основани на разпоредбата на чл. 224, ал. 1 ТЗ и на необходимостта от прилагане на писмени материали, въз основа на които акционерът да вземе решение по точката от дневния ред по чл. 221, т. 10 ТЗ. Видно е, че в исковата молба касаторът ищец се е позовал на липса на приети от общото събрание на акционерите такива документи по годишното приключване както изисква разпоредбата на чл. 245 ТЗ, а не на обявяване в ТР на доклада за дейността и годишния финансов отчет.

В отговора на исковата молба ответникът не е твърдял, че такива материали са били изготвени, нито е твърдял, че има взето решение от общото събрание на акционерите за приемането на годишния доклад за дейността и годишен финансов отчет и то конкретно за 2019 г. (доколкото в хода на процеса е несъмнено установено, че за предходните 2016 г. - 2018 г. такива са приети от общото събрание на акционерите), а е посочил, че на проведеното ОС представителят на ищеца не е изложил подобни аргументи при разискването на тази точка от дневния ред и е пристъпил към гласуване. Поддържал е, че правото на информираност на акционера не е нарушено "когато по конкретните предложения на решение не е било задължително или не е било необходимо наличието на писмени материали". Възразил е срещу добросъвестността на ищеца, който е поискал писмени материали (некасаещи процесната т. 2 от дневния ред) едва при провеждането на събранието, не ги е потърсил по-рано и е имал пасивно поведение при разискването на въпроса по т. 2 от дневния ред.

От представения към исковата молба документ "Писмени материали за извънредното общо събрание на акционерите на "Летище Пловдив" АД, което ще се проведе на

13.04.2020 г. (проведено на 26.07.2020 г. поради липса на кворум, обстоятелство изрично оповестено в поканата за свикването му), приети и одобрени от СД на 25.02.2020 г., като материали и приложения по т. 2 от дневния ред са посочени: "Съветът на директорите предлага на Общото събрание следния проект на решение: На основание чл. 221, т. 10 ТЗ Общото събрание освобождава членовете на Съвета на директорите от отговорност за дейността им за периода 2016 г. 2019 г. ", т. е. в действителност по тази точка няма посочени изготвени никакви материали.

По делото е било безспорно, че към момента на разглеждане на спора пред инстанциите по същество, последният обявен по партидата на дружеството годишен финансов отчет е този за 2018 г., обявен на 4.03.2020 г. (преди обявяване на 6.03.2020 г. на покана за свикване на ОСА), а ГФО за 2019 г. не е обявен в регистъра (заявен е за обявяване едва през м.9.2020 г., след датата на свикването и на провеждането на процесното ОСА, като във връзка със заявлението е постановен отказ, основан на констатацията, че не са представени доказателства за приемането му от ОСА).

Във въззивната жалба, чийто предмет е уважаване от първоинстанционния съд на иска по отношение на решенията по т. 2 от дневния ред на проведеното на 26.07.2020 г. общо събрание на акционерите, ответникът е поддържал тезата си за непроявена от акционера за дълъг период от време заинтересованост да получи информация, която счита, че следва да има. Навел е довода, че при провеждането на общото събрание присъствалият представител на ищеца не е поставил своите аргументи при разглеждане на т. 2 от дневния ред, отнесъл се пасивно, не взел становище, не направил предложение и пристъпил към гласуване. Въззивникът е поддържал, че тъй като с исковата молба във връзка с оспореното решение по т. 2 от дневния ред е въведено твърдение, основано на разпоредбата на чл. 224, ал. 1 ТЗ досежно липса на изготвени доклад и ГФО само за 2019 г., който довод е относим само към освобождаването от отговорност на членовете на СД за съответната 2019 г., би следвало съдът да отмени решението по т. 2 от дневния ред само в частта за освобождаване от отговорност на управителния орган за дейността му за тази конкретна година.

Въззивната инстанция е приела, че по отношение на искането за отмяна на решението по т. 2 от дневния ред "Обсъждане на въпроса за освобождаване от отговорност на членовете на СД за дейността им през 2016 - 2019 г. " - предмет на въззивното производство, ищецът се е позовал на процесуалноправна - процедурна незаконосъобразност - нарушаване правото на информираност по смисъла на чл. 224, ал. 1 от ТЗ с конкретните възражения, че в ТР липсват обявени решения на ОСА за 2019 г. за приемане на отчета на СД за дейността, както и ГФО за целия период, поради което е невъзможно акционерите да направят информирана преценка дали членовете на СД следва да бъдат освободени от отговорност. Обсъдено е, че на проведеното на 26.07.2020 г. общо събрание на акционерите на ответното дружество, в което ищецът-акционер притежава 70 890 бр. акции, той е участвал чрез свой представител.

При квалификацията, че въведеното в обстоятелствената част на исковата молба твърдение за нарушено право на информираност на ищеца, произтича от довод за необявяване в ТР отчет за дейността за 2019 г. и ГФО за 2016 г. -2019 г., въззивната инстанция аналогично на първата е констатирала, че от данните по партидата на дружеството в регистъра, годишният финансов отчет и годишният доклад за дейността към дата на провеждане на ОСА са обявени за периода 2016 г. - 2018 г., от което следва, че същите са одобрени от ОСА по реда на чл. 221, т. 7 ТЗ. Формиран е извод, че в този смисъл "необявяването" на ГФО и годишния доклад и то само за финансовата 2019 г. в регистъра, не може да обоснове извод за липса на информираност за акционера, както относно финансовото състояние на дружеството, така и за съставяне на мнение за наличие на предпоставки за освобождаване от отговорност на управителния орган и то за дейността му през значително по-дълъг финансов период 2016 г. - 2019 г. По

съображения, че за предходните години 2016 г. - 2018 г, ГФО и годишните доклади са обявени в ТР, е счетен за неправилен изводът на окръжния съд, че необявяването на ГФО и годишния доклад и то само за финансовата 2019 г. в ТР, води до нарушаване правото на акционера на информираност по смисъла на чл. 224, ал. 1 от ТЗ за вземане на решението по чл. 221, т. 10 от ТЗ. Като аргумент за неправилността на формирания извод на първоинстанционния съд е посочено и задължението по чл. 245 ТЗ и чл. 38 ЗСч търговецът да публикува годишния си финансов отчет и годишния доклад, чрез представяне за обявяване в ТР до 30 септември на следващата година, т. е. до 30.09.2020 г., като е акцентирано, че ОСА е проведено преди тази дата. Счетено е, че сам по себе си фактът, че ГФО за 2019 г. не е бил обявен в ТР към датата на свикване на ОСА и провеждането му, не води автоматично до извод, че такъв не е бил изготвен или че е съществувал, но при поискването му от акционера избирателно не му е предоставен. Прието е, че ищецът не твърди, че ГФО не е бил съставен или че е бил съставен и при поискване на ищеца е отказано предоставянето му. Изложени са съображения, че съгласно константната практика за разпределянето на доказателствената тежест относно спазването на правилото за информираност на акционера по чл. 224 ТЗ, доказването на изпълнение на задълженията по изготвяне на материалите по чл. 224 ТЗ е в тежест на дружеството-ответник по иска по чл. 74 от ТЗ, а фактът на избирателно предоставяне на материалите или непредоставянето им следва да се установи от този, който го твърди, но в случая ищецът не твърди поискване и отказ от предоставяне. Изложено е, че нарушаване правото на информираност по смисъла на чл. 224, ал. 1 от ТЗ означава не само твърдение за неизпълнение на законови задължения от страна на дружеството, но и твърдение и доказване на активно поведение от страна на акционера да поиска/потърси необходимите му за вземане на информирано решение материали от дружеството и последното да е осуетило упражняване на това му право на информираност. Въззивната инстанция е акцентирала, че задължението за изготвяне и представяне на писмени документи по смисъла на чл. 224 ТЗ се отнася само до документи, които са необходими във връзка с формиране волята на акционера и упражняване на правото му на глас, с оглед на което ищецът предвид изложеното в исковата молба е следвало да установи на първо място обстоятелството, че ответното акционерно дружество е било длъжно, по силата на чл. 224 ТЗ, да изготви и е изготвило писмени материали по съответната точка 2-ра от проекта за дневен ред - и конкретно ГФО и годишен доклад за дейността и едва след това, че при поискване от негова страна, ответникът е отказал да му предостави исканите материали. Приела е, че с оглед разпоредбата на чл. 245, ал. 1 ТЗ съвета на директорите съставя за изтеклата календарна година годишен финансов отчет и годишен доклад за дейността до 31. март, но към датата на обявяването на ОСА - 06.03.2020 г., този срок не е изтекъл. Изложени са съображения, че дори и да се приеме, че с оглед насроченото ОСА, е следвало да бъде изготвен ГФО и доклад за дейността на СД, то ищецът не твърди, че такъв не е бил изготвен, нито твърди и доказва, че е бил поискан и му е било отказано предоставянето, поради което не може да се приеме, че е нарушено императивното правило на чл. 224, ал. 1 от ТЗ, свързано с нарушено право на информация на този акционер. Счетено е, че оспореното решение за освобождаване на членовете на СД от отговорност, е взето в рамките на правомощието на ОСА предвидено в нормата на чл. 221, т. 10 от ТЗ, което е обусловило отмяната на първоинстанционното решение за уважаване на иска по т. 2 от дневния ред и отхвърлянето му.

По правния въпрос:

Правото на информираност при упражняване на правото на глас на акционерите в общото събрание на акционерното дружество се гарантира от закона посредством задължението на дружеството да изготви и предостави възможност да се запознаят с писмени материали от значение за формиране на становището им конкретната точка от дневния ред. Естеството на решението по чл. 221, т. 10 ТЗ и упражняването на право на

глас от акционера по този въпрос предполага предварително запознаване и анализиране на информация за финансовото състояние на дружеството. Включването в дневния ред на ОСА на въпроса по чл. 221, т. 10 ТЗ изисква задължително изготвяне на писмени материали, тъй като правото на информираност на акционера е предпоставка и гаранция за надлежното упражняване на правото на глас в общото събрание по съществен за акционерното дружество въпрос - дали да бъдат освободени от отговорност членовете на неговите управителни органи. Ако акционерът не разполага с надлежна информация за текущото финансово състояние на дружеството, той не би могъл да формира становище и адекватно да реализира своето главно неимуществено управително акционерно право по този въпрос, да се запознае с релевантните факти и да участва пълноценно в работата на общото събрание. Самият закон установява задължение за изготвяне на документи по годишното приключване (чл. 245 ТЗ) - годишен доклад за дейността на дружеството (чл. 247 ТЗ) и годишен финансов отчет, които се проверяват и одобряват от органа по чл. 219, ал. 1, т. 2 ТЗ, който следва да свика редовно общо събрание (чл. 251 ТЗ), което да ги приеме. Следователно, изискването за изготвяне на тези материали произтича директно от закона. Съгласно чл. 24 ЗСч финансовия отчет е документ, който отразява вярно и честно имущественото, финансовото състояние и финансовите резултати от дейността, паричните потоци и собствения капитал, ефектите от операциите. Финансовият отчет представя финансовото състояние и финансовите резултати от дейността, резултатите от стопанисването на ресурсите, съдържа информация относно активи, пасиви, собствен капитал, приходи, разходи, печалба, загуби, промени на собствения капитал. Съгласно чл. 34 ЗСч годишният доклад за дейността представя вярно и честно развитието и резултатите от дейността на предприятието, както и неговото състояние, заедно с описание на основните рискове, пред които е изправено; съдържа анализ на финансови и нефинансови основни показатели за резултата от дейността, имащи отношение към стопанската дейност; отразява всички важни събития, които са настъпили след датата, към която е съставен годишният финансов отчет; посочва вероятното бъдещо развитие на предприятието; съдържа информация за придобиване на собствени акции, наличието на клонове, информация за използваните финансови инструменти. Съгласно чл. 38, ал. 1, т. 1 ЗСч търговците - акционерни дружества публикуват годишния финансов отчет и годишните доклади, приети от общото събрание на акционерите, чрез заявяване за вписване и представяне за обявяване в търговския регистър в посочен от закона срок на следващата година. Съгласно чл. 247, ал. 1 ТЗ годишният доклад за дейността описва протичането на дейността на дружеството и разяснява годишния финансов отчет.

Очертаното съдържание и цели на ГФО и годишния доклад за дейността, по смисъла на чл. 224, ал. 1 ТЗ обосновава извод, че те се явяват необходимите (минимално необходимите) писмени материали, свързани с дневния ред на общото събрание по чл. 221, т. 10 ТЗ. Изготвянето на писмени материали при вземане на решение по този въпрос е не само задължително, но и е немислима хипотеза подготвянето на такива материали и предоставянето на възможност за запознаване с тях да е без значение (да не е необходимо) за формиране на становището на акционера и за мотивираното упражняване на правото му на глас. Правото на сведения по чл. 224 ТЗ е установено с императивна правна норма, а нарушението ѝ винаги е съществено. Предоставянето на доклада на съвета на директорите за дейността и на годишния финансов отчет на вниманието на акционерите като необходими за вземане на информирано становище и упражняване на правото на глас по въпросите по чл. 221, т. 10 ТЗ винаги рефлектира върху законосъобразността на приетото по тази точка от дневния ред решение.

Както е посочено в решение № 107 от 13.10.2010 г. по т. д. № 1123/2009 г. на 1, т. о. на ВКС правото на сведения, регламентирано в чл. 224 ТЗ съдържа два компонента - от една страна, задължения в определени в закона хипотези дружеството да изготви писмени материали, свързани с дневния ред, и от друга, задължението на дружеството да

предоставя тези така изготвени материали на акционерите при поискване. Дружеството е в нарушение тогава, когато законът установява задължение за подготовка на писмени материали, а такива не са изготвени, и следователно, обективно не могат да се предоставят за сведение при поискване, или, тогава, когато, макар изготвени и съществуващи, избирателно не се предоставят на определени акционери, въпреки поискването им.

Константна е практиката на касационната инстанция относно разпределянето на доказателствената тежест за изготвянето на писмените материали по чл. 224 ТЗ. В доказателствена тежест на ищеца е да обоснове и установи, че ответното акционерно дружество е било длъжно по силата на чл. 224 ТЗ, да изготви писмени материали. Доказването на изпълнение на задълженията по изготвяне на материалите по чл. 224 ТЗ е в тежест на дружеството-ответник по иска по чл. 74 от ТЗ. Недопустимо е позоваването на презумптивност на изпълнението на задължението по чл. 224, ал. 1 ТЗ, тъй като води до разместване на доказателствената тежест (решение № 528 от 20.10.2008 по т. д. № 271/2008 г. на 1, т. о., постановено по стария съдопроизводствен ред).

Въззивното решение е постановено в несъответствие с отговора на правния въпрос и практиката на ВКС, послужила като допълнителна предпоставка за осъществяване на касационния контрол.

Въззивната инстанция неправилно е приложила по конкретния спор правилото за разпределение на доказателствената тежест, приемайки, че ищецът следва да установи не само необходимостта от изготвяне на писмени материали, но да установи и, че ответникът е изготвил същите. Както се посочи, от представения към исковата молба документ "Писмени материали за извънредното общо събрание на акционерите на "Летище Пловдив" АД, което ще се проведе на 13.04.2020 г. (проведено на 26.07.2020 г. поради липса на кворум), приети и одобрени от СД на 25.02.2020 г., няма посочени изготвени никакви материали. В такава хипотеза, при която писмени материали към тази точка от дневния ред изобщо не са посочени като изготвени, изводът на въззивната инстанция по отношение на така вменената доказателствена тежест на ищеца, освен принципно неправилен, е логически и правно неиздържан. В хипотеза на неизготвени писмени материали несъстоятелен е и мотивът на състава, постановил обжалваното решение, че в доказателствена тежест на ищеца е да установи своето активно поведение - да поиска/да потърси от дружеството необходимите му за вземане на информирано решение документи, а ответникът да е осуетил упражняването на това право. На нито един етап от процеса ответното дружество не е твърдяло, че писмени материали са били съставени и са били на разположение на акционерите, които желаят да ги прегледат. Същевременно акционерът няма задължение да иска, да изисква от управителните органи да изготвят такива документи. Основателен е доводът на касатора, че законът не предвижда изискване акционер - адресат на покана за свикване на ОСА да търси и изисква писмени материали за провеждането на общо събрание, които следва да му бъдат предоставени по силата на закона. Изготвянето им е задължение на дружеството, а в случая въззивната инстанция е презюмирала, че ищецът при гласуването е бил информиран - запознат със съдържанието на ГФО за 2019 г., който, ведно с годишния доклад за дейността за 2019 г., е обявен в ТРРЮЛНЦ чак на 14.10.2021 г. като по заявление за обявяването му през м. септември 2020 г. е постановен отказ, основан на констатацията, че не са представени доказателства за приемането му от ОСА.

Незаконосъобразен и в противоречие с отговора на правния въпрос относно характера на писмените материали, необходими за упражняване на правото на глас по т. 2 от дневния ред от процесното общо събрание, е изводът на решаващия състав, че съветът на директорите не е бил длъжен да изготви годишен финансов отчет и отчет за дейността си към датата на обявяване на поканата за свикване на общото събрание, тъй като към 6.03.2020 г. не е изтекъл визирият в чл. 245, ал. 1 ТЗ срок до 31 март от текущата 2020 г., в който съветът на директорите съставя за изтеклата календарна година годишен

финансов отчет и годишен доклад за дейността. След като целият персонален състав на членовете на този орган на ответното дружество е депозирал през м. септември 2019 г. писмени уведомления по чл. 233, ал. 5 ТЗ за заличаване от търговския регистър, минималната дължима грижа на лицата от състава на този управителен орган е, да изготвят документите по годишното приключване за предходната година (като част от периода, за който се иска снемане на отговорността им), да свикат общо събрание на дружеството, на което да се постави въпросът за одобряването на документите по годишното приключване, и едва след това да предложат на общото събрание да бъдат освободени от отговорност. Неотнормирани са съображенията на въззивната инстанция относно срока по чл. 38, ал. 1 ЗСч, в който търговецът е длъжен да обяви в ТРЮЛНЦ годишния финансов отчет и доклад - до 30 септември следващата година. Обявяването на документите за годишното приключване в ТРЮЛНЦ е с цел публичност на информация, която е необходима за широк кръг от потребители - трети лица при вземане на икономически решения и е ирелевантно за задължението по чл. 224, ал. 1 ТЗ.

Неправилно е изводът, че "сам по себе си фактът, че ГФО за 2019 г. не е обявен в регистъра не води до извод, че такъв не е бил съставен", след като самото акционерно дружество не го е приложило като писмен материал по чл. 224 ТЗ. Самият ответник не твърди, че този финансов отчет бил наличен, изготвен към датата на поканата за свикване на общото събрание. Нелогичен е изводът на апелативния съд, че "необявяването" на ГФО и годишния доклад и то само за 2019 г. в регистъра не води до нарушаване на правото на информираност по смисъла на чл. 224, ал. 1 ТЗ за вземане на решението по чл. 221, т. 10 ТЗ касателно отговорността на състава на управителния орган за 2019 г.

Както се посочи, в исковата молба касаторът - ищец се е позовал не на обявяване в ТР на доклада за дейността и годишния финансов отчет, а на липса на приети от общото събрание на акционерите такива документи по годишното приключване както изисква разпоредбата на чл. 245 ТЗ. Ответникът нито в един момент от хода на производството не е твърдял, че към датата на провеждане на процесното общо събрание, ГФО за 2019 г. е бил приет от общото събрание. Това е безспорен по делото факт - ГФО за 2019 г. към момента на произнасянето на инстанциите по съществуващото на спора не е обявен в регистъра, а по заявления за обявяване през септември 2020 г. (след датата на свикването и провеждането на процесното ОСА) е поставен отказ по съображения, че не са представени доказателства за приемането му от ОСА. Поради това разсъжденията на състава на Пловдивския АС са изградени в резултат на неправилно възпроизведени и квалифицирани фактически твърдения на ищеца.

Тъй като ищецът едва в касационното производство и извън преклузивните срокове въвежда в предмета на спора въпроса за необходимостта от включване към необходимите материали по т. 2 от дневния ред и на доклада на финансовия одит, това твърдение не подлежи на обсъждане.

При безспорните по делото обстоятелства, че годишният финансов отчет за 2016 г. е обявен в ТР на 31.05.2018 г., за 2017 г. - на 13.09.2018 г., за 2018 г. - на 4.03.2020 г., което означава, че същите са приети от общото събрание на акционерите в предходен обявяването им в регистъра момент, следва извод, че ищецът е запознат с финансовите резултати от дейността на дружеството за периода 2016 г. - 2018 г., поради което към датата на свикване на процесното общо събрание е разполагал с необходимата информация за адекватно, осведомено упражняване на право на глас дали одобрява управлението на дружеството за този период.

Към датата на свикване на ОС в регистъра не е обявен нито ГФО за 2019 г., нито годишния доклад за дейността (обявени са две години и седем месеца по-късно), а видно от обявените в регистъра актове, докладът за дейността за 2019 г. е посочен като изготвен на 11.03.2020 г. Както се посочи ответникът не твърди, че документите по годишното приключване за 2019 г. са били изготвени към релевантната дата 6.03.2020 г. При тези

безспорни факти, са налице предпоставките за отмяна на решението на ОСА от 26.07.2020 г. по т. 2 от дневния ред относно освобождаване от отговорност на членовете на СД за 2019 г. Няма законова пречка членовете на управителния орган на акционерното дружество да бъдат освободени от отговорност за част от периода, за който се иска снемането ѝ. Неизпълнението на задължението по чл. 224, ал. 1 ТЗ по отношение на ГФО и годишния доклад за финансовата 2019 г., води до нарушаване правото на акционера на информираност по смисъла на чл. 224, ал. 1 от ТЗ за вземане на решението по чл. 221, т. 10 от ТЗ, което обуславя незаконосъобразност на приетото от ОСА позитивно решение.

Тъй като не се налага извършване на нови съдопроизводствени действия или повторно извършване на такива от въззивната инстанция, касационната инстанция следва да се произнесе по съществуващото на спора - чл. 293, ал. 2 във вр. с ал. 1 ГПК като отмени въззивното решение, имащо за резултат отхвърляне на иска по чл. 74 ТЗ в частта по т. 2 от дневния ред на ОСА, проведено на 27.07.2020 г. за освобождаване от отговорност членовете на Съвета на директорите на дружеството за 2019 г. В останалата част въззивното решение следва да бъде оставено в сила.

32. Предвид характеристиката на възражението за съпричиняване като правоизключващо възражение, пропускът да бъде въведено своевременно в процеса по предявения частичен иск, съставлява пречка същото възражение да бъде предявено от ответника за първи път в производството по иска за останалата част от вземането. При своевременно въведено в производството по частичния иск възражение за съпричиняване, наличието на принос на увредения към настъпване на увреждането като правно значим факт, обуславящ приложението на чл. 51, ал. 2 от ЗЗД, се обхваща от силата на пресъдено нещо на решението по частичния иск. Съответно нито наличието на приноса, нито степента, в която пострадалият е допринесъл за настъпването на вредите могат да бъдат преразглеждани в производството по иска за оставащата част от вземането.

Решение № 50156 от 15.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1243/2021 г., II т. о., докладчик съдията Иво Димитров

чл. 226 КЗ

чл. 86, ал. 1 ЗЗД

Производството е по чл. 290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба, подадена от ответника в производството ЗАД "ОЗК - ЗАСТРАХОВАНЕ" АД срещу въззивно решение № 260017 от 1.02.2021 г., постановено от Апелативен съд – Варна по в. т. д. № 522 по описа на съда за 2020 г. в частта му, с която след частична отмяна на решение № 33 от 9.04.2020 г., постановено от Окръжен съд – Добрич по т. д. № 136 по описа на съда за 2019 г. в отхвърлителната му част за разликата над 2000 лв. до 37000 лв., е осъден касатора ЗАД "ОЗК - ЗАСТРАХОВАНЕ" АД да заплати на Н. А. С. разликата над 2000 лв. до 37000 лв., представляваща дължим остатък от застрахователно обезщетение за претърпени неимуществени вреди, изразяващи се в претърпени болки и страдания, дължащо се по силата на застрахователна полица за застраховка "Гражданска отговорност" № 23114000667185, във връзка с реализирано на 22.08.2014 г. ПТП в [населено място] по вина на И. М. И. – водач на влекач "MAN TG 510 A" с рег. [рег. номер на МПС] с прикачено към него ремарке с рег. [рег. номер на МПС], ведно със законната лихва върху същата сума, считано от 22.08.2014 г. до окончателното ѝ изплащане, на основание чл. 226 КЗ (отм.) във вр. с чл. 86, ал. 1 от ЗЗД, със законните последици по отношение на разноските в производството.

В касационната жалба се излагат оплаквания за неправилност на въззивното решение в обжалваната му част, поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Оспорва се извода на съда, че влязлото в сила решение по гр. д. № 12833/2017 г. по описа на Софийски районен съд, между същите страни и на същото основание, постановено по предявен като частичен иск, не се ползва със сила на пресъдено нещо относно приетия размер на съпричиняване на вредоносния резултат от страна на пострадалата ищца. Позовавайки се на постановките в ТР № 3/22.04.2019 г. по тълк. д. № 3/2016 г. на ОСГТК на ВКС, касаторът твърди, че съдът недопустимо е преразгледал спора относно размера на съпричиняването. Отделно се излагат доводи за неправилно приложение на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, като се акцентира, че въззивният съд погрешно е възприел обстоятелствата относно процесното застрахователно събитие. Иска се отмяна на въззивното решение в обжалваната му част и отхвърляне на иска за разликата от 2 000 лв. до 37000 лв., а при условията на евентуалност – присъждане на обезщетение в намален размер. Претендират се направените от дружеството разноски по делото.

Ответницата по касация в отговор по чл. 287, ал. 1 от ГПК оспорва жалбата, излага доводи за неоснователност на същата, като твърди, че на практика за пръв път с предявяване на иска по настоящото дело, тя като ищца има възможност да оспори приетия в приключилото производство по частичния иск, размер на съпричиняването, претендира разноски за касационното производство.

В частта му, с която е потвърдено първоинстанционното решение в неговата част, с която предявеният иск е отхвърлен за разликата над 37000 лв. до предявеният размер от 44000 лв., като частичен от 70000 лв., със законните последици по отношение на обезщетението за забавено изпълнение на парично задължение по чл. 86, ал. 1 от ЗЗД, въззивното решение е влязло в сила. Влязло в сила, като необжалвано от ответника е и постановеното от Добрички окръжен съд първоинстанционно решение по спора в частта му, с която предявеният иск е уважен за сумата от 2000 лв. по главницата, със законните последици по отношение на обезщетението за забавено изпълнение на парично задължение по чл. 86, ал. 1 от ЗЗД.

С определение по делото № 448 от 14.07.2022 г. е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 от ГПК по въпроса: "Приложима ли е силата на пресъдено нещо на предходно постановено решение, влязло в сила, относно определения размер на съпричиняване?"

Върховен касационен съд, състав на Търговска колегия, Второ отделение, след преценка на данните по делото, с оглед заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

Касационната жалба е процесуално допустима – подадена е от надлежна страна в преклузивният едномесечен срок по чл. 283 от ГПК и срещу решение на въззивен съд, което подлежи на касационно обжалване при предпоставките на чл. 280, ал. 1 и ал. 2 от ГПК.

Разгледана по същество същата е основателна.

Настоящото производство е образувано по иск на Н. А. С. срещу ЗАД "ОЗК - ЗАСТРАХОВАНЕ" АД с правно основание чл. 226, ал. 1 от КЗ (отм.), предявен като частичен за осъждането на ответника да заплати сумата 44000 лв. от общо 70000 лв. неимуществени вреди – болки и страдания от процесното ПТП, ведно със законната лихва върху сумата, считано от датата на увреждането - 22.08.2014 г. до окончателното изплащане. Първоинстанционният Добрички окръжен съд, отчитайки, че по предходен спор между същите страни и на същото основание е постановено влязло в сила решение на Софийски районен съд /СРС/, с което със сила на пресъдено нещо са определени, като общ справедлив размер на обезщетението за неимуществени вреди, претърпени от ищцата вследствие процесното ПТП, такъв от 70000 лв. и 90% съпричиняване от страна на ищцата

на вредоносния резултат, както и че така приетото от СРС във влязлото в сила решение, включително относно приетият процент на съпричиняване, обвързва и решаващия състав на съда в настоящото производство, е осъдил ответника да заплати сумата от 2000 лв. по главницата и е отхвърлил иска за разликата до 44000 лв., със законните последици. За да постанови решението си първоинстанционният съд е изложил, че при определените от СРС във влязлото в сила решение, размер на обезщетението от 70000 лв. и съпричиняване 90%, на ищцата се дължат 7000 лв., от които 5000 са й вече присъдени от СРС, и остава дължимата сумата от 2000 лв., която е и присъдил. За да стигне до крайните си изводи относно основателността на предявения иск по чл. 226, ал. 1 от КЗ (отм.) до общо уваженият му с въззивното решение размер от 37000 лв. по главницата, въззивният съд, сезиран с жалба от ответника срещу първоинстанционното решение в отхвърлителната му част е приел, че настоящият спор се предхожда от влязло в сила решение № 468907/13.08.2018 г., постановено по гр. д. № 12833/2017 г. по описа на СРС, 113 състав, с което ЗАД "ОЗК – Застраховане" АД е осъдено да заплати на ищцата сумата от 5000 лева, представляваща дължимо застрахователно обезщетение за претърпени неимуществени вреди, изразяващи се в претърпени болки и страдания, произтичащи от същото, процесно и в настоящото производство ПТП, ведно със законната лихва върху сумата, считано от 22.08.2014 г. до окончателното й изплащане. Въззивният състав е изложил, че СРС е бил сезиран с предявен от ищцата частичен иск в размер на 5000 лева, съставляващи част от дължимо обезщетение в размер на 120 000 лева; В решаващите си мотиви СРС е приел, че са налице предпоставките за ангажиране на отговорността на застрахователя – налице е противоправно поведение на водача на влекача за настъпилото ПТП, довело като пряка и непосредствена последица до увреждането на ищцата; Отговорността на водача е застрахована при ответното дружество чрез договор за застраховка "ГО"; При определянето на размера на дължимото обезщетение СРС е приел, че е налице съпричиняване в размер на 90%; Ищцата е можела да чуе стартирането на двигателя до качване на въздуха и избиване на балансъора, както и освобождаването на паркинг спирачката, което става със специфичен остър звук; Пострадалата сама се е поставила в опасност, което съставлява обективен принос и е в пряка причинна връзка с настъпилите неимуществени вреди; При дължимо обезщетение в размер на 70 000 лева, на ищцата се дължи сумата от 7000 лева; Въз основа на посочените фактически и правни изводи, СРС е уважил изцяло предявения частичен иск от 5 000 лева. Според състава на Варненски апелативен съд във въззивното производство са безспорни предпоставките за ангажиране на отговорността на застрахователя; Единственото спорно обстоятелство е сведено до размера на дължимото обезщетение за понесените неимуществени вреди от ищцата и до величината на допуснатото от последната съпричиняване. Според въззивния съд, съобразно дадените разрешения в ТР № 3/16 г. на ОСГТК, решението по уважен частичен иск за парично вземане се ползва със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното субективно материално право при предявен в друг процес иск за присъждане на вземане за разликата до пълния размер на паричното вземане, произтичащо от същото право; Правопораждащите юридически факти са тези, които обуславят възникването на притезанието, респ. на субективното материално право; Възражението за съпричиняване има отношение не към възникване на притезанието, а към неговия размер; В последващ процес за остатъка от вземането, формираната сила на пресъдено нещо не преклудира възможността съдът да определи друг размер на съпричиняване, респ. различен размер на притезанието; В допълнение към гореизложеното, следва да се отбележи и че частичният иск на ищцата е уважен от СРС изцяло до предявения размер; Ищцата няма правен интерес от обжалване на съдебния акт, а предявяването на въззивна жалба единствено срещу мотивите е недопустимо; Приемането на тезата, че решението по частичния иск има преклудиращо действие и по отношение възраженията касателно размера на вземането и на съпричиняването означава,

че по отношение на ищцата този въпрос е решен без на същата да бъде признато процесуално право на жалба; Тази последица е несъвместима с принципите на изграждане на правовата държава и съдебен ред. При така приетото, след като е допълнил доклада на първостепенния съд, като е указал на въззиваемата страна – застраховател, че носи тежестта на доказване относно механизма и размера на съпричиняване, въззивният съд е дал възможност на страните да ангажират доказателства съобразно дадените указания, каквито не са били ангажирани. По същество съставът на Варненски апелативен съд е приел в решението си, че наличните и допустими доказателства в настоящия процес не установяват твърденията, че ищцата е била в седнало или в клекнало положение преди и към момента на удара, настъпил при движение на увреждащото МПС на заден ход; При това движение на заден ход водачът на МПС виновно не е изпълнил законоустановените си в чл. 40, ал. 1 и ал. 2 от ЗДвП задължения - преди да започне движение назад, да се убеди, че пътят зад превозното средство е свободен и че няма да създаде опасност или затруднения за останалите участници в движението, както и по време на движението си назад непрекъснато да наблюдава пътя зад превозното средство, а когато това е невъзможно, да осигури лице, което да му сигнализира за опасности. Приемайки, че с поведението си ищцата е создала опасност и пречка за движението, в нарушение на забраната чл. 5, ал. 1, т. 1 ЗДвП, проявила е груба небрежност, несъобразявайки, че пресича площадка, предназначена за паркиране и маневра на МПС, както и че композицията на превозното средство е задействана за маневра, отчитайки и факта, че е говорела по телефона, довел и до невъзможност за формиране на слухово възприятие относно запаления двигател на влекача, съставът на въззивния съд при съобразяване и на това, че водачите на МПС дължат квалифицирана грижа към пешеходците /чл. 116 ЗДвП/ е определил, че ищцата е съпричинила вредоносния резултат в размер на 40%, на основание чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Анализирайки приетите за установени по делото, претърпени от ищцата конкретни неимуществени вреди – болки и страдания, въззивният съд е приел за справедлив размер за обезщетяването на същите, този от 70 000 лева, съответстващ и на икономическата конюнктура в страната към датата на инцидента, индиция за която са и нивата на застрахователно покритие в релевантния период /чл. 266 КЗ - отм./. В обобщение и като е изложил, че така определената сума следва да бъде намалена с установения в производството процент на съпричиняване /40%, раняващи се на 28 000 лева/ и приемайки, че на ищцата се дължи сума в общ размер от 42 000 лева, като е отчел и това, че с влязлото в сила решение на СРС на ищцата ѝ е присъдена сумата от 5000 лева, въззивният съд е намерил предявения иск за основателен за сумата от 37000 лв. по главницата, в какъвто смисъл е постановил и решението си.

В обжалваната му част въззивното решение е неправилно.

Както това е изложил и въззивният съд в мотивите си, съобразно т. 2 от диспозитива на задължителното за съдилищата Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2019 г. по тълк. д. № 3/2016 г. на ОСГТК на ВКС, решението по уважен частичен иск за парично вземане се ползва със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното субективно материално право при предявен в друг исков процес иск за защита на вземане за разликата до пълния размер на паричното вземане, произтичащо от същото право. Диспозитивът по т. 2 от тълкувателното решение не съдържа изрично разрешение относно това ползва ли се със сила на пресъдено нещо влязло в сила решение по предявен като частичен, иск за част от същото вземане, което е предмет на последващ исков процес, по отношение на възражението на ответника за съпричиняване на вредоносния резултат и степента на това съпричиняване, по които въпроси съдът, постановил влязлото в сила решение, е взел становище в мотивите си към същото. На този въпрос, конкретно относно възражението за съпричиняване, не е даден недвусмислен отговор и в мотивите на посоченото тълкувателното решение, изложени към т. 2 от диспозитива му, въпреки че в същите се приема, че след като с влязло в сила решение, с което е уважен предявеният

частичен иск са установени фактите, релевантни за съществуването на претендираното право, макар и заявено в частичен обем /размер/, то позоваването в последващ процес по иск за разликата до пълния размер на вземането, произтичащо от същото правоотношение, на факти, осуетяващи възникването на субективното материално право или опорочаващи правопораждащите правоотношения факти и водещи до унищожаването му, е преклудирано. В същите мотиви е прието още, че формираната СПН на решението по частичния иск относно основанието преклудира правоизключващите и правоунищожаващите възражения на ответника срещу правопораждащите правно релевантни факти, относими към възникването и съществуването на материалното правоотношение, от което произтича спорното право. По същия, спорен в настоящото производство въпрос обаче, е налице практика на касационната съдебна инстанция, която настоящият съдебен състав споделя, и която е обективизирана в постановеното по реда на чл. 290 от ГПК /преди изменението на ГПК, обн. в ДВ, бр. 86 от 2017 г./, решение № 92/7.09.2016 г. по т. д. № 185/2014 г. на ВКС, ТК, II т. о., както и в решение № 89/28.01.2020 г. по т. д. № 2741/2015 г. на ВКС, I т. о., и решение № 20/30.06.2020 г. по т. д. № 376/2018 г. на ВКС, I т. о. В първото от посочените решения се приема, че възражението на ответника за недължимост на част от претендираното обезщетение поради принос на пострадалото лице, представлява правоизключващо възражение, относимо към размера на дължимото застрахователно обезщетение; Предвид характеристиката на възражението за съпричиняване като правоизключващо възражение, пропускът да бъде въведено своевременно в процеса по предявения частичен иск, съставлява пречка същото възражение да бъде предявено от ответника за първи път в производството по иска за останалата част от вземането; При своевременно въведено в производството по частичния иск възражение за съпричиняване, наличието на принос на увредения към настъпване на увреждането като правно значим факт, обуславящ приложението на чл. 51, ал. 2 от ЗЗД, се обхваща от силата на пресъдено нещо на решението по частичния иск; Съответно нито наличието на приноса, нито степента, в която пострадалият е допринесъл за настъпването на вредите могат да бъдат преразглеждани в производството по иска за оставащата част от вземането. Като е споделил така изложените съображения, касационният състав, постановил второто от цитираните решения - № 89/28.01.2020 г. по т. д. № 2741/2015 г. на ВКС, I т. о., отговаряйки именно на конкретния, релевантен и в настоящото производство процесуалноправен въпрос, му е дал еднозначен отговор в смисъл, че силата на пресъдено нещо на решението в производството по уважен частичен иск за обезщетение за вреди от неправомерно увреждане се разпростира и върху приетия за установен размер на съпричиняването, поради което съдът, разглеждащ претенцията за останалата част от обезщетението, не може да преразглежда отново въпроса за наличието на принос на пострадалия и размера на съпричиняването. До същият краен извод е стигнал и касационният състав, постановил третото от изброените по-горе решения - № 20/30.06.2020 г. по т. д. № 376/2018 г. на ВКС, I т. о. Даденият от въззивния съд в конкретния процесен случай отговор на същия, релевантен процесуалноправен въпрос, е в пряко противоречие с цитираната практика на ВКС, поради което и решението му в обжалваната, осъдителна част за разликата над 2000 лв. до общо присъдения размер от 37000 лв. по главницата, като неправилно следва да бъде отменено, и по същество предявеният иск да бъде отхвърлен за същата разлика, със законните последици по отношение на лихвите и разноските.

33. При продажбата на дружествени дялове, база за установяване на увреждането на представлявания в хипотезата на чл. 40 ЗЗД, когато то произтича от продажната им цена, следва да бъде именно пазарната стойност на дяловете към момента на сключването на сделката, следователно практиката на ВКС по

приложението на чл. 125, ал. 3 ТЗ в случая е неотнoсима.

чл. 74 ТЗ

чл. 125, ал. 3 ТЗ

чл. 40 ЗЗД

чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ

Решение № 50158 от 29.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1156/2021 г., II т. о., докладчик съдията Петя Хорозова

Производството е по реда на чл. 290 и сл. ГПК.

Образувано е по съвместна касационна жалба, подадена от В. П. П. и АРСЕНАЛ ЕООД, представляван от същото физическо лице в качеството на управител, чрез процесуалните им пълномощници, срещу решение № 260008/15.01.2021 г. на Варненския апелативен съд по в. т. д. № 543/2020 г., с което е потвърдено в обжалваните части решение № 200050/14.07.2020 г., постановено по т. д. № 1987/2018 г. по описа на Варненския окръжен съд. С него е обявен за недействителен, на основание чл. 40 ЗЗД, като сключен във вреда на представляваното лице, договор от 11.11.2013 г., с нотариална заверка от същата дата, с който В. П. П., в качеството си на пълномощник на ищцата И. Н. С., е продал на себе си 50 дяла по 100 лв. всеки, общо на стойност 5 000 лв., представляващи 100 % от капитала на АРСЕНАЛ ЕООД, на цена от 500 лв.; и с което е признато за установено, на основание чл. 29, ал. 1 предл. 3 ЗТРРЮЛНЦ, по иск на И. С. против АРСЕНАЛ ЕООД, че с вписване № 20131115164214 по партидата на дружеството са вписани несъществуващи обстоятелства, а именно: прехвърляне на дружествен дял, промяна в състава на съдружниците /вписване на В. П. П. като едноличен собственик на капитала/, обявяване на нов учредителен акт.

Касаторите молят обжалваното решение да бъде обезсилено като недопустимо, евентуално - да бъде отменено, като постановено при допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила, в нарушение на материалния закон и необоснованост. На първо място релеватът доводи за недопустимост на иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ, тъй като ищцата е следвало да се защити с иск по чл. 74 ТЗ /доколкото съобразно практиката на ВКС искът за установяване несъществуването на вписано в ТРРЮЛНЦ обстоятелство не може да се простира върху законосъобразността на същото/ и че няма правен интерес от установителния иск. Евентуално сочат, че решението в тази част е неправилно, т. к. основателността на иска по чл. 40 ЗЗД не обуславя основателност и на иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ. На следващо място оспорват правилността на извода на въззивния съд, че за да се установи дали ищцата е реално увредена, следва да бъде преценена действителна пазарна цена на дяловете, определена по справедливи пазарни цени на активите на дружеството, намалени с неговите пасиви, към датата на извършване на сделката. Твърдят, че този извод противоречи на практиката на ВКС относно начина на изчисляване на стойността на дружествен дял при освобождаване на съдружник, съответно цитирана, според която пазарната цена на активите е релевантна само в случай на ликвидация на дружеството, като намират, че практиката е приложима и в настоящия казус, т. к. дейността на дружеството не е прекратена. В тази връзка излагат и оплаквания срещу начина, по който е определена задачата на оценителната експертиза, съответно кредитирането от съда на различните заключения /варианти/ на същата, както и срещу извършените от апелативния съд собствени преизчисления относно стойността на активите. Поддържат, че пасивите на дружеството към момента на продажбата на дяловете са били по-големи от активите му и не е налице сключване на сделка при неизгодна цена.

Ответницата по касация, чрез процесуален пълномощник, с писмен отговор в срока

по чл. 287 ГПК изразява становище, че решението е допустимо и правилно.

Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса за начина, по който съдът следва да изчисли стойността на дружествен дял, когато този спор се повдига в производство по чл. 40 ЗЗД за обявяване недействителност на договор за покупко-продажба на дялове, като сключен във вреда на представлявания и дали в случая е приложима практиката по приложението на чл. 125, ал. 3 ТЗ, в частност - решението по т. д. № 1108/2017 г. на ВКС, II т. о.

За да се произнесе по същество и в съответствие с разпоредбата на чл. 290, ал. 2 ГПК, съставът на Върховния касационен съд, Търговска колегия, второ отделение съобрази следното:

За да достигне до извод за основателност на иска по чл. 40 ЗЗД, съставът на въззивния съд е изходил от това, че пълномощникът във всички случаи следва да действа в интерес на упълномощителя; преценката, дали договорът е сключен във вреда на представлявания, се извършва при отчитане на всички обстоятелства, свързани с неговия интерес и мотивите на представителя за сключване на договора; увреждането може да има различни форми – договорът да е сключен при неизгодни условия, имуществото на упълномощителя да е неоправдано обременено и пр.; като не е необходимо вредата да е настъпила, а само да е налице сигурност за нейното настъпване, при наличие на обективно увреждане, което не е незначително. Доколкото недействителността по чл. 40 ЗЗД намира приложение само когато договорът е сключен в рамките на представителната власт, съдът също е констатирал, че в конкретния случай ответникът П. е действал в съответствие с предоставените му с пълномощното от 07.04.2011 г. права, включващи промяна в собствеността на притежаваните от упълномощителя дружествени дялове, сключване на договор за прехвърляне на дружествени дялове при цена и условия, каквито уговори, включително право да договаря сам със себе си.

При тези обстоятелства съдът е посочил, че за да се направи извод, дали атакуваната сделка за продажба на дружествените дялове на И. С. в АРСЕНАЛ ЕООД е в нейна вреда, следва да бъде извършена съпоставка на цената, за която е сключен договорът за продажба на дялове, и тяхната действителна пазарна цена, определена по справедливи пазарни цени на активите на дружеството, намалени с неговите пасиви, към датата на извършване на сделката. След подробно обсъждане на заключенията по първоначалната и допълнителната ССЕ съдът е намерил, че при преценка относно пазарната цена на притежаваните от дружеството ДМА следва да кредитира първоначалното заключение на вещите лица, като обективно, компетентно дадено и обосновано, според което пазарната стойност на собствените земи и сгради към 11.11.2013 г. е в размер на 2 267 212 лв. /цената е определена при използване метода на пазарните аналози и метода на разходите, след събиране и анализ на данни и статистическа информация от НСИ и агенция "Мирела" относно реализирани сделки/. От тази сума са приспаднати стойности, съответно – на имот, отчужден през 2010 г., на имот, който следва да бъде оценен като "груб строеж" и пр., както и са прибавени стойности на МПС, касова наличност, вземания, като е заключено, че общата стойност на активите на дружеството е 1 849 128 лв., пасивите са 1 769 000 лв., а чистите активи възлизат на 80 128 лв., колкото е действителната пазарна стойност на дяловете. Предвид това, че последната многократно надвишава продажната цена от 500 лв., съдът е приел, че е налице нееквивалентност на престациите, обосноваваща извод, че същата е увреждаща за представлявания, с оглед интереса му – да получи цена, съответна на стойността на имуществото, с което се извършва разпоредителната сделка. Посочено е, че даването на широки правомощия на упълномощеното лице да договори и сключи сделката не го освобождава от задължението да действа в интерес на представлявания и с грижата на добрия стопанин, нито го упълномощава да договаря цена под стойността на прехвърляното имущество.

Формиран е извод, че основателността на иска по чл. 40 ЗЗД има за своя последица

липсата на транслативен ефект на оспорената покупко-продажба на дялове, поради което е основателен и искът по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ за установяване, че въз основа на нея в регистъра са вписани несъществуващи обстоятелства.

I. По релевантния материалноправен въпрос, обусловил достъпа до касация, становището на настоящия съдебен състав произтича от следното:

Уговарянето на цена при възмездното прехвърляне на дружествени дялове в ООД /ЕООД/ се подчинява на правилата на ЗЗД за сключване на договори, при съблюдаване принципа на договорната свобода и нейните ограничения – чл. 9 ЗЗД, доколкото ТЗ не съдържа разпоредби, относими към формирането на цената на дружествения дял.

Когато продавачът на дружествени дялове не действа лично, а чрез упълномощено от него лице, приложение намират и правилата на ЗЗД относно представителството, включително забраната на чл. 40 ЗЗД: представителят да не се споразумява във вреда на представлявания, под страх от недействителност на договора, като задължително тълкуване на разпоредбата се съдържа в постановеното ТР № 5/2014 г. от 12.12.2016 г. на ОСГТК на ВКС, т. 3. Ако обективният елемент на увреждането се изразява в неизгодни условия /цена/, при които е налице значителна несъразмерност на престациите, стои въпросът за критериите, от които следва да се изходи, за да се извърши преценка за съществуването му.

Тази преценка не може да бъде основана на разпоредбата на чл. 125, ал. 3 ТЗ, тъй като последната не урежда сходна хипотеза. На първо място, тя е приложима при прекратяване на участието на съдружника в дружеството на изчерпателно посочените основания в чл. 125, ал. 1 и ал. 2 ТЗ – при смърт или поставяне под пълно запрещение, изключване, прекратяване с ликвидация на съдружника – юридическо лице, обявяване в несъстоятелност, прекратяване на участието на съдружника с писмено предизвестие (без прехвърляне на дяловете); поради което има специален характер. На второ място, отговорност за възмездяването на дяловете на прекратилия участието си съдружник при горните условия носи дружеството, при това задължението му по чл. 125, ал. 3 ТЗ възниква по силата на закона, а не в резултат на сключен нарочен облигационен договор. Имуществените отношения с прекратилия участието си съдружник се уреждат въз основа на специално изготвен счетоводен баланс и по причина, че същите касаят вътрешните отношения между дружеството и съдружниците. В тази хипотеза пазарната стойност на дяловете, респ. стойността на чистото имущество на дружеството, е без значение, включително с оглед разликата между равностойност на дружествен дял по смисъла на чл. 125, ал. 3 ТЗ и вземане за ликвидационен дял по смисъла на чл. 123 ТЗ.

В отличие от горното, при продажбата на дружествени дялове, база за установяване на увреждането на представлявания в хипотезата на чл. 40 ЗЗД, когато то произтича от продажната им цена, следва да бъде именно пазарната стойност на дяловете към момента на сключването на сделката, следователно практиката на ВКС по приложението на чл. 125, ал. 3 ТЗ в случая е неотнормисима.

Изложеното представлява и отговор на правния въпрос, съобразно който следва да бъде разрешен спорът.

II. При така даденото разрешение, правилен е изводът на въззивния съд, че за извършването на преценка, дали атакуваната с иска по чл. 40 ЗЗД сделка за продажба на дружествените дялове на И. С. в АРСЕНАЛ ЕООД е в нейна вреда, следва да бъде извършена съпоставка на цената, на която е сключен договорът за продажба на дялове, и тяхната действителна пазарна цена, определена по справедливи пазарни цени на активите на дружеството, намалени с неговите пасиви, към датата на извършване на сделката.

С оглед горното неоснователни са оплакванията в касационната жалба, че задачата на вещите лица при изследването на този въпрос е била неправилно поставена от съда, а именно – да се определи пазарната стойност на дружествените дялове на ищцата към момента на оспорената сделка. Неоснователни се явяват и доводите, че съдът не е взел

предвид относимите стойности на оценените ДМА по историческа цена.

Не могат да бъдат споделени и доводите за допуснати съществени процесуални нарушения от страна на въззивния съд при съобразяване на заключенията (основно и допълнително) по назначената комплексна съдебно-счетоводна и съдебно-оценителна експертиза.

Съобразно трайната практика на ВКС по приложението на чл. 202 ГПК, съдът не е длъжен да възприеме заключението на вещото лице, дори и страната да не е направила възражение срещу него, но е длъжен да прецени доказателствената му сила съобразно обосноваването му и съответствието му с установени с други доказателствени средства правнорелевантни факти. Независимо дали съдът възприема или не възприема експертното заключение, той трябва да изложи мотиви относно годността му като доказателствено средство. При наличие на няколко противоположни или различни по смисъл заключения, съдът на основание чл. 202 ГПК е длъжен да изложи аргументи, защо възприема или не всяко едно от тях.

В случая в съответствие с посочената по-горе практика въззивният съд е кредитирал едно от заключенията за пазарната стойност на активите на дружеството, като е мотивирал обосноваването избора си, а извършените от него корекции в същото заключение не са направени в нарушение на процесуалния закон, тъй като не изискват специални знания. Съдът е съобразил оспорването на първоначалното заключение на вещите лица досежно оценяването на определени имоти, включително е отчел по-ниската цена на най-скъпия имот под № 23, като е приел, в съответствие с позицията на ответната страна, че същият следва да бъде съобразяван като такъв в груб строеж. Правилно съдът не е основал решението си на допълнителното заключение на вещите лица, с което безпричинно е била намалена пазарната оценка на определени активи, при използване на същите оценъчни методи.

С оглед изложеното, крайните изводи на съда, че действителната пазарна стойност на дяловете в размер на 80 128 лв. многократно (около 160 пъти) надвишава продажната им цена, с което се доказва значителната нееквивалентност на престациите по договора от 11.11.2013 г. и така се обосновава увреждането на представлявания по смисъла на чл. 40 ЗЗД, са законосъобразни и обосновани.

Като неоснователни се преценяват и оплакванията в касационната жалба за недопустимост или евентуална неправилност на въззивното решение, постановено в частта по иска с правно основание чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ. Доводите за тези пороци се черпят от мотивите на решение № 140/15.10.2015 г. по т. д. № 2092/2014 г. на I т. о. на ВКС, при липса на идентичност между разгледания с него казус и този по настоящото дело. На първо място, несъстоятелно е становището на касаторите, механично изведено от посоченото решение, че ищцата би могла да се защити чрез предявяване на иск по чл. 74 ТЗ, доколкото разпоредбата не е приложима за ЕООД. На следващо място в цитираното решение на ВКС приетият за недопустим иск по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ е за установяване недопустимост на вписването, а не за установяване на вписването на несъществуващи обстоятелства. В случая последиците от уважаването на иска за недействителност на договора за продажба на дружествени дялове на основание чл. 40 ЗЗД, съобразно постановките на т. 3 от ТР № 5/2014 г. от 12.12.2016 г. на ОСГТК на ВКС, са именно, че този договор изначално – от момента на неговото сключване - не е произвел правно действие, поради което вписаното прехвърляне на дяловете от капитала на АРСЕНАЛ ЕООД не е осъществено. Предвид изложеното, въззивното решение в тази част е както допустимо, така и правилно.

В заключение, релевираните пороци на обжалваното решение не са налице, поради което същото следва да бъде оставено в сила.